

ISSN 1309-6214

E-ISSN 2717-6959

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
ÇEVİRİBİLİM DERGİSİ

ISTANBUL UNIVERSITY
JOURNAL OF TRANSLATION STUDIES

SAYI / **ISSUE 15** YIL / **YEAR 2021**

Sahibi / Owner

Prof. Dr. Hayati DEVELİOĞLU
İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İstanbul, Türkiye
Istanbul University, Faculty of Literature, Istanbul, Turkey

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü / Responsible Manager

Prof. Dr. Necdet NEYDİM
İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İstanbul, Türkiye
Istanbul University, Faculty of Literature, Istanbul, Turkey

Yazışma Adresi / Correspondence Address

İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi,
Ordu Caddesi 34459 Laleli, İstanbul, Türkiye
Telefon / Phone: +90 (212) 455 57 00 / 15730 / 31
E-mail: jts@istanbul.edu.tr
<http://www.dergipark.gov.tr/iuceviri>
<https://iupress.istanbul.edu.tr/tr/journal/jts/home>

Yayıncı / Publisher

İstanbul Üniversitesi Yayınevi / Istanbul University Press
İstanbul Üniversitesi Merkez Kampüsü, 34452 Beyazıt,
Fatih / İstanbul, Türkiye
Telefon / Phone: +90 (212) 440 00 00

Baskı / Printed by

İlbey Matbaa Kağıt Reklam Org. Müc. San. Tic. Ltd. Şti.
2. Matbaacılar Sitesi 3NB 3 Topkapı / Zeytinburnu, İstanbul, Türkiye
www.ilbeymatbaa.com.tr
Sertifika No: 17845

Dergide yer alan yazılardan ve aktarılan görüşlerden yazarlar sorumludur.
Authors bear responsibility for the content of their published articles.

Yayın dili Türkçe, İngilizce, Almanca ve Fransızca'dır.
The publication languages of the journal are Turkish, English, German and French.

Mayıs ve Kasım aylarında, yılda iki sayı olarak yayımlanan uluslararası, hakemli, açık erişimli ve bilimsel bir dergidir.
This is a scholarly, international, peer-reviewed and open-access journal published biannually in May and November.

Yayın Türü / Publication Type: Yaygın Süreli / Periodical

DERGİ YAZI KURULU / EDITORIAL MANAGEMENT BOARD

Baş Editör / Editor-in-Chief

Prof. Dr. Arsun URAS – İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Çeviribilim Bölümü, İstanbul, Türkiye
– arsuny@yahoo.fr

Baş Editör Yardımcıları / Co-Editors-in-Chief

Dr. Öğr. Üyesi Zuhâl EMİROSMANOĞLU – İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Çeviribilim Bölümü, İstanbul, Türkiye
– zuhalkaraca@istanbul.edu.tr

Dr. Öğr. Üyesi Yeşim TÜKEL KANRA – İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Çeviribilim Bölümü, İstanbul, Türkiye
– yesim.tukelkanra@istanbul.edu.tr

Editöryal Asistanlar / Editorial Assistants

Öğr. Gör. Erkan ÇOTUK – İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Çeviribilim Bölümü, İstanbul, Türkiye
– erkancotuk@gmail.com

Öğr. Gör. Selçuk KANTEMİR – İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Çeviribilim Bölümü, İstanbul, Türkiye
– selcukkantemir@gmail.com

Dil Editörleri / Language Editors

Elizabeth Mary EARL – İstanbul Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksek Okulu, İstanbul, Türkiye – elizabeth.earl@istanbul.edu.tr

Alan James NEWSON – İstanbul Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksek Okulu, İstanbul, Türkiye – alan.newson@istanbul.edu.tr

YAYIN KURULU / EDITORIAL BOARD

- Prof. Dr. Ayşe Fitnat ECE** – İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Çeviribilim Bölümü, İstanbul, Türkiye
– ayse.ece@istanbul.edu.tr
- Dr. Öğr. Üyesi Neslihan DEMEZ** – İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Çeviribilim Bölümü, İstanbul, Türkiye
– neslihan_uzun2004@yahoo.de
- Dr. Öğr. Üyesi Tuba AYIK AKÇA** – İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Çeviribilim Bölümü, İstanbul, Türkiye
– ayik.tuba@gmail.com
- Doç. Dr. Nesrin DELİKTAŞLI** – İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Çeviribilim Bölümü, İstanbul, Türkiye
– nesrin.deliktasli@istanbul.edu.tr
- Dr. Öğr. Üyesi Sinem CANIM ALKAN** – İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Çeviribilim Bölümü, İstanbul, Türkiye
– scanim@istanbul.edu.tr
- Prof. Maria Isabel Del Pozo TRIVIÑO** – Vigo Üniversitesi, Çeviri ve Dilbilim Bölümü, Pontevedra, İspanya – mdelpozo@uvigo.es
- Prof. Gilles CLOISEAU** – Orleans Üniversitesi, İngilizce Bölümü, Orleans, Fransa – gilles.cloiseau@univ-orleans.fr
- Prof. Fayza El-QASEM** – Sorbonne Nouvelle Üniversitesi, Mütercim Tercümanlar ve Çevirmenler Yüksek Okulu, Paris, Fransa
– fayza.el-qasem@sorbonne-nouvelle.fr
- (Emeritus) Prof. Jeanne DANCETTE** – Montreal Üniversitesi, Dilbilim ve Çeviri Bölümü, Montreal, Quebec
– jeanne.dancette@umontreal.ca
- Assoc. Prof. Anastasia PARIANOU** – Lyon Üniversitesi, Yabancı Diller Mütercim Tercümanlık Bölümü, Korfu, Yunanistan
– parianou@gmail.com
- Prof. Eduardo de GREGORIO-GODEO** – Castilla-La Mancha Üniversitesi, Modern Filoloji Bölümü, Ciudad Real, İspanya
– Eduardo.Gregorio@uclm.es
- Prof. Roberto A. VALDEON** – Oviedo Üniversitesi, İngiliz, Fransız ve Alman Filolojisi, Asturias, İspanya – valdeon@uniovi.es
- Asst. Prof. Dr. Edyta GROTEK** – Nicolaus Copernicus Üniversitesi, Alman Dilbilimi Kürsüsü, Toruń, Polonya
– egrotek@egrotek.pl
- Dr. Marcel VEJMEŁKA** – Johannes Gutenberg Üniversitesi, Çeviri, Dilbilim ve Kültürel Çalışmalar Bölümü, Mainz, Almanya
– vejmelka@uni-mainz.de
- Dr. Sevgi AGCAGÜL** – Bonn Üniversitesi, İslam Araştırmaları ve Ortadoğu Dilleri Bölümü, Türk Tarihi ve Toplumu Bölümü, Bonn, Almanya – agcaguel@uni-bonn.de
- Dr. Susanne HAGEMANN** – Johannes Gutenberg Üniversitesi, Kültürlerarası Almanca Çalışmaları Bölümü, Çeviriler Bölümü, Sprach und Kulturwissenschaft, Mainz, Almanya – hagemann@uni-mainz.de
- Dr. Bencherif Mohamed HICHEM** – Abdelhafid Boussouf Mila Üniversite Merkezi, Yabancı Diller Bölümü, Mila, Cezayir
– m.bencherif@centre-univ-mila.dz
- Assoc. Prof. Sandra GARBARİNO** – Lumière Lyon 2 Üniversitesi, Yabancı Diller Fakültesi, Uygulamalı Dilbilim Araştırma Merkezi, Lyon, Fransa – sandra.garbarino@univ-lyon2.fr
- Prof. Dr. Mümtaz KAYA** – Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Mütercim Tercümanlık Bölümü, Ankara, Türkiye
– mumtazkaya@hacettepe.edu.tr
- Prof. Dr. İlhami SİĞİRCİ** – Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Yabancı Diller Fakültesi, İspanyol Dili ve Edebiyatı Bölümü, Ankara, Türkiye – ilhami.sigirci@asbu.edu.tr
- Prof. Dr. Faruk YÜCEL** – Ege Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Mütercim-Tercümanlık Bölümü, İzmir, Türkiye
– faruk.yucel@ege.edu.tr
- Doç. Dr. Ayşe Şirin OKYAYUZ YENER** – Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Mütercim Tercümanlık Bölümü, Ankara, Türkiye – sirinokyayuz@hacettepe.edu.tr
- Dr. Öğr. Üyesi İnönü KORKMAZ** – Trakya Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Mütercim Tercümanlık Bölümü, Edirne, Türkiye
– inonukorkmaz@trakya.edu.tr

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

Araştırma Makaleleri / Research Articles

- Several Reflections of Dracula: A Case for (Re)Defining and De-centering (Re)Translation[eh1]
Dracula'nın Çoklu Yansımaları: Yeniden Çeviriyi Yeniden Tanımlamak ve Merkezinden Uzaklaştırmak
Üzerine bir Vaka Çalışması
Erdem Hürer 1
- Eileen Chang's Creation and Self-Translation of The Rice-Sprout Song
Aiqing Wang 17
- Türkiye'deki Çeviri Konulu Tezler Üzerine Bibliyometrik Bir İnceleme (1985-2020)
A Bibliometric Review of Theses and Dissertations on Translation in Turkey (1985–2020)
Dilek Çalışkan, Erdoğan Kartal 35
- Gustave Flaubert'in Madame Bovary Adlı Fransızca Romanının İngilizce ve Türkçe Çevirilerinin
Eşdeğerlik Bağlamında Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi
A Comparison of Gustave Flaubert's French Novel Madame Bovary in The Equivalence of English
and Turkish Translations
Murat Özcan, Aslı Çelik 75

Derleme Makalesi / Review Article

- Çeviriden Beklentiler ve Çeviri Gerçekleri: Çeviri Eleştirisinde Yapıcı Bir Yaklaşım Mümkün Mü?
Expectation vs. Reality in Translation: Is a Constructive Approach Possible in Translation Criticism?
Merve Sevtap Süren 93

Kitap Değerlendirmesi / Book Review

- Türkiye'de Futbol Çevirmenliğine Genel Bir Bakış
An Overview of Football Interpreting in Turkey
Esra Özkaya 111

Several Reflections of *Dracula*: A Case for (Re)Defining and De-centering (Re)Translation[eh1]

Dracula'nın Çoklu Yansımaları: Yeniden Çeviriyi Yeniden Tanımlamak ve Merkezinden Uzaklaştırmak Üzerine bir Vaka Çalışması

Erdem Hürer¹

¹Boğaziçi University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Translation Studies, Istanbul, Turkey

ORCID: E.H. 0000-0002-4944-3457

Corresponding author:
Erdem Hürer (Res. Assist.),
Boğaziçi University, Faculty of Arts and Sciences, Department of Translation and Interpreting Studies, Istanbul, Turkey
E-mail: erdem.hurer@boun.edu.tr

Submitted: 07.11.2021

Accepted: 03.01.2022

Citation: Hürer, E. (2021). Several Reflections of *Dracula*: A Case for (Re)Defining and De-centering (Re)Translation[eh1]. *Istanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi - Istanbul University Journal of Translation Studies*, 15, 1-16.
<https://doi.org/10.26650/iujts.2021.1020259>

ABSTRACT

Postcolonial approaches have brought new insights into translation studies. To date, translation has centered on Western thought and should be decentralized for better understanding. From this perspective, it can also be argued that retranslation requires a new definition. This new definition has been proposed by Şehnaz Tahir-Gürçağlar and Özlem Berk Albachten (2019) in form of "mutability in retranslation," which regards translation not in terms of dichotomies like East or West or as strictly involving word-for-word or sense-for-sense conversion to the target language; rather, it perceives translation as a cluster term. Through the concept of mutability of (re)translation, this article aims to analyze different Turkish (re)translations of the gothic classic *Dracula* (1897) by Bram Stoker, a well-known Irish author. The novel has been adapted into several films and translated into various languages worldwide. It has also been translated into the Turkish language. However, although there was a Turkish fictional character of a vampire that derived from Stoker's imagery, a complete Turkish translation of *Dracula* had not existed until 2003, when Niran Elçi's version of the classic was released. Until then, only concealed translations, pseudo-translations, adaptations, illustrations, and other forms of translation had existed in Turkish. This analysis questions these translational acts and attempts to re-define (re) translations of this work. My current findings indicate that although several (re)translations of Stoker's *Dracula* to Turkish had existed in the past, a proper translation of the text was presented by Niran Elçi in 2003.

Keywords: Translation, retranslation, nezire, te'lif, *Dracula*, Bram Stoker

ÖZ

Postkolonyal çeviri yaklaşımları, çevirinin tanımının Batı düşüncesine odaklandığını ve çeviri olgusunun daha iyi anlaşılması için merkezden uzaklaştırılması gerektiğini göstermiş ve konuya yeni bir bakış açısı getirmiştir (Tymoczko, 2014; Trivedi, 2014). Aynı bakış açısıyla yeniden çevirilerin de yeni bir tanıma ihtiyaç duyduğu söylenebilir. Böyle bir iddia Şehnaz Tahir-Gürçağlar ve Özlem Berk Albachten (2019: 1-10) tarafından "yeniden çeviride değişkenlik" (mutability in retranslation) biçiminde ortaya atılmıştır; söz konusu bakış çeviriyi Doğu ya da Batı gibi tekil bir dikotomi üzerinden, kelimesi kelimesine veya anlam

odaklı şekilde stratejilerle değil, bir küme terimi olarak görmektedir. Bu makale, tanınmış İrlandalı yazar Bram Stoker tarafından yazılan gotik klasik *Dracula*'nın (1897) farklı Türkçe yeniden çevirilerini, yeniden çevirinin "değişebilirliği" kavramını akılda tutarak incelemeyi amaçlayacaktır. Roman (ve *Dracula* karakteri) birçok filme ve diziye uyarlanmıştır ve dünya çapında birçok farklı dile çevrilmiştir. Türk bağlamında da benzer çeviri ve yeniden çeviri eylemleri görülmektedir; "vampir" kurgusal karakteri, Stoker'ın yarattığı imgelerden türetilerek Türk edebi eserlerinde yeniden yaratılmıştır. Ancak 2003 yılına kadar *Dracula*'nın tam bir Türkçe çevirisi yapılmamıştır. Bunun yerine gizli (concealed) çeviriler, sahte (pseudo) çeviriler, uyarlamalar, illüstrasyonlar ve diğer çeviri biçimleri Türk edebiyat sisteminde yerini almıştır. Çalışmam bu çeviri eylemlerini sorgulayacak ve bu eserin çevirilerini yeniden tanımlamayı amaçlayacaktır. Mevcut bulgularım, Stoker'ın *Dracula*'sının 2003'te Niran Elçi tarafından "tam" (proper) anlamda tercüme edilmeden önce Türkiye bağlamında birçok farklı (yeniden) tercümesinin yapıldığını göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Çeviri, yeniden çeviri, nazire, te'lif, *dracula*, bram stoker

Introduction

Postcolonial approaches to translation brought a new insight into Translation Studies, which indicates that the definition of translation is centered on Western thought, and it should be de-centered to reach a better understanding of the phenomenon (Tymoczko, 2014; Trivedi, 2014). With the same mindset, it can be claimed that retranslations would need a new definition as well. Such a claim is put forward by Tahir-Gürçağlar and Berk-Albachten (2019: 1-10) in the form of “mutability in retranslation”, which regards translation not to be a singular term of dichotomies like East or West, word for word, or sense for sense, but as a cluster term (2).

This article aims to analyze different Turkish (re)translations of a gothic classic, *Dracula* (1897), written by Bram Stoker; a well-known Irish author, with the concept of “mutability” of (re)translation in mind. The novel (and the character of Dracula) has been adapted into lots of films and series and translated in a multitude of languages around the world. The Turkish context shows similar acts of translation and retranslation as well; the fictional character of the vampire is created in Turkish literary works which derived from the imagery created by Stoker. However, it was not until 2003 that a full Turkish translation of *Dracula* was made. Instead, concealed translations, pseudo-translations, adaptations, illustrations, and other forms of translation took place in the Turkish literary system. The analysis at hand questions these translational acts and attempts to re-define (re)translations of this work.

According to my current findings, it was found that many such (re)translations of Stoker’s *Dracula* occurred in the Turkish literature before it was translated in a “proper” sense by Niran Elçi in 2003. Some examples of those include Ali Rıza Seyfi’s *Kazıklı Voyvoda* (1928), Kerime Nadir’s *Dehşet Gecesi* (1958), or Melek Melih Bayrı’s *Vampirin Kamburu* (1974) amongst others. Looking at as many examples as possible, I plan to bring a new look at literary (re)translation; one that does not have a fixed meaning, one that is “mutable”. To do so, I conducted an analysis based on the imagery of “Dracula” and the narrative style of the author. I was attentive to the characteristic and visual aspects of the character while also focusing on how some of the stylistic usages of Stoker are utilized by some Turkish author-translators, especially the use of narrative styles.

1. (Re)Defining (Re)Translations

Tahir-Gürçağlar and Berk-Albachten in their recent work brought about a crucial part of retranslation analysis which was concerned with the definition of translation (2019: 2). They credited names like Tymoczko (2007: 54-106) for defining translation as a “cluster concept”, or Koskinen and Paloposki (2010) for bringing together notions of “retranslation, reprint, re-edition, and revision” (Tahir-Gürçağlar and Berk-Albachten, *ibid.*). Utilizing those works, they established the “mutability” of the retranslation phenomenon.

The work by Tahir Gürçağlar and Berk Albachten includes various case studies, all of which show the mutable nature of both subject matter and methodology of retranslation in the

Turkish context. It is not possible in a postmodern world to claim that (re)translation is a simple phenomenon which can be explained as “proper” in the understanding of Toury, who suggests that “(prospective) systemic position & function of a translation determines its appropriate surface realization [which] governs the strategies whereby a target text (or parts thereof) is derived from its original, and hence the relationships which hold them together” (Toury, 2012).

The initial problem here is the notion of original, which is problematized in the Turkish context notably by Saliha Paker (2014). In her article, she argues that the term “original” is not easy to define. “Te’lif”, which is associated with the term original in today’s Turkey, did not mean the same thing in the past. It meant to translate while adding creative aspects to the original or combining several different source texts, thereby writing a new creative work. Similarly, Paker (2002) and Andrews (2002) suggested that the way translation can be done is not restricted to what translation proper suggests and they both show the example of “nazire” as a means of conducting the act of “terceme”.

The Turkish tradition of translation is filled with unorthodox activities such as these, and Paker also suggests that Western history was built on such activity as well (2011: 224-228). Hence it is impossible to state that there is one specifically defined notion of translation and/or original. While it is not frequently observed in modern days because of royalty issues, such activities do still take place in modern times as well, especially with the older works which are not liable to royalties. Tahir Gürçağlar’s article on a translation (“concealed translation” in Tahir Gürçağlar’s terms) of *Dracula* is one such example (Tahir Gürçağlar, 2001). The translation is completed in an almost totally faithful fashion for the first few chapters, and then its context is transported to Turkey rather than England, and nationalist elements are put in the narrative with apparent ideological intentions. Such activity is both representative of the source text and has a creative side in the target culture as well, blurring the line between the acts of writing and translating.

The case of *Dracula* in that respect is a productive one for it has (according to the data gathered until now) numerous (re)translations that stretch the meaning of the deed. The novel has been used and translated over and over again in the Turkish context without really giving any reference to Bram Stoker. It took 106 years for it to be fully translated in the Turkish literary system, which is awkward when one thinks of its popularity. Both the central position of the novel in its source culture and the popularity it enjoys around the world contradict the situation that occurs in the Turkish context.

2. Studies on *Dracula* and Bram Stoker

Dracula (1897) is a gothic classic written by Bram Stoker, a well-known Irish author. It is accounted as the best novel of Stoker by many (D’Amassa, 2006; Lovecraft, 1973; Horgen, 2012). In fact, in Don D’Amassa’s *Encyclopedia of Fantasy and Horror Fiction* (2006), the author is introduced with: “Bram Stoker is, of course, best known as the author of DRACULA

(1897), which defined the vampire for modern horror fiction and whose central figure has probably appeared in more motion pictures than any other fictional character...” It is seen in this quotation that Stoker’s character inspired many others to write similar characters in their novels or scripts as well. However, those authors (and sometimes translators in this case) are observed not to take all the aspects of the iconic image of Dracula but they seem to blend it into their own cultural norms. (Seyfi, 1928; Nadir, 1958; Bayri, 1974)

While Stoker’s work with *Dracula* is considered today as one of the best examples of gothic literature, Bram Stoker as an author himself was not considered to be that well-versed at the time he was writing. In the book called *The Lost Journal of Bram Stoker: The Dublin Years* (2012: 217-218), Elizabeth Miller and Dacre Stoker state that Bram Stoker was not so popular as an author even with a work like *Dracula*, and this is also stated by Lai-Ming Ho in her Ph.D. thesis (2012). Coming from his great-grandnephew, this is an important comment, especially considering Dacre Stoker’s several other works on *Dracula* which could be seen as its sequels. Still, his research on *Dracula* show that even if Stoker’s other works were not as forceful in the literary field, his one shining material still was a great one to be studied. This is backed up by many a thesis which was written on *Dracula*, the fields of which range from literature to sociology and anthropology (Ho, 2012; Hughes, 1993; Moore, 2010).

There are two theses that have been published, on Stoker’s *Dracula* in Turkey (Bayan, 2011; Özlü, 2004), and one of them focuses on the work’s place in the literature while the other one looks at the film adaptations of the work and makes an analysis of them in a mythological manner; and few pieces of research have been made on the Turkish translations of *Dracula* (Karagöz, 2012; Tahir-Gürçağlar, 2001 & 2008).

Although these studies stated above were made, there is no analysis of *Dracula* regarding its (re)translation in Turkey. Tahir-Gürçağlar, whose analyses are the most descriptive and are related to the translations of Stoker, speaks of two works in separate studies. In the article she wrote for Target (2001), she describes the birth of a nationalist literature through translations using *Kazıklı Voyvoda* as a case, and in her work *The Politics and Poetics of Translation in Turkey, 1923-1960* (2008), she describes the translation of *Drakyola: Kan İçen Adam* while speaking of Selami Münir Yurdatap as a productive individual for his translations.

Selahattin Karagöz (2012), on the other hand, speaks of the works named *Kazıklı Voyvoda* (Seyfi, 1930) and *Dehşet Gecesi* (Nadir, 1958) in his MA thesis; however, he speaks of Ali Rıza Seyfi as an author while Seyfi’s work was already declared a “concealed translation” by Tahir-Gürçağlar (2001). Besides, even though he speaks of *Dehşet Gecesi* and calls it an adaptation (which is a questionable definition), he does not give further information on this book regarding its relation to Translation Studies. Of course, his work was not on Bram Stoker or *Dracula* per se; he was describing the repertoire regarding his study on Howard Phillips Lovecraft and the translation of horror fiction. These being said, it is clear that there is a gap in the analysis of Stoker’s work considering the novel’s (re)translations in the Turkish literary system.

3. Bram Stoker's *Dracula*

The work of Stoker was not the first time the world had ever got to know the image of the vampire, though it might be the most effective one in history. Count Dracula was both the epiphany of evil and awkward. In the work, the character is observed for the first four chapters through the keen eyes of Jonathan Harker, whose description of Dracula will be used to define the imagery of the character.

Dracula is a strong figure according to his looks. He is a tall and thin man at first glance; also, he seems noble, which he is. His white hair and white mustache covering his mouth are some of the aspects that Harker pays much attention to, in addition to his thin nose, his massive eyebrows, and his pointy, pale ears. His livelihood and cruelty are seen through his mouth which was red with shining white sharp teeth. (Stoker, 2012: 20) His personality seems to be unbalanced and mysterious. He initially seems to be a courtly gentleman with fluent English which is not his native language. These aspects indicate that he is a novelty and he is an intelligent person. His glare hides his cunning side, while sometimes this turns to rage and fury. He is a man to be respected and not to be angered.

His traits are not limited to his figure and personality of course. He is a master of disguise as can be seen from his bearded image as a driver and his disguise as Harker himself. He is capable of controlling wolves, which can be observed when he sent them away from the coach and when he summoned them at will, either when he called them to eat the lady at the gate or to scare Harker to stay in the castle. He can scale the walls of the castle, and he uses this ability to get in and out of his room from his window. He has no reflection in mirrors and apparently, he dislikes them as he throws Harker's mirror out through the window. He is also able to vanish in thin air and appear from out of nowhere. He sleeps in his coffin in the daytime when everyone else is awake. He can regenerate his youth by virtue of the blood he drinks from his victims. (Stoker, 2012: 1-61) These aspects aside, he also can turn into a large bat, or a wolf as is observed on several occasions in the book (krş. Stoker, 2012: 108, 126).

These aspects of Dracula are what make the character so iconic. In all of his depictions, there are at least some of these aspects which help the character to be identified. In that, the analysis at hand will be looking at different literary and cinematic narratives that either clearly or obliquely use the same kinds of characters depicted in them. For that matter, *Kazıklı Voyvoda/ Dracula İstanbul'da* (1928/1946/1997), *Drakyola: Kan İçen Adam* (1940), *Drakula İstanbul'da* the film (1953), *Dehşet Gecesi* (1958), *Seksomanyak* (1974), and *Vampirin Kamburu* (1974) will be observed given the relationship with the image of Dracula.

4. Turkish (Re)Translations of *Dracula* Between 1923-2003

a. Ali Rıza Seyfi's *Kazıklı Voyvoda* (or *Drakula İstanbul'da*)

Ali Rıza Seyfi's *Kazıklı Voyvoda/Drakula İstanbul'da* (1928/ 1946/ 1997) was defined as a concealed translation by Tahir-Gürçağlar as can be seen above. Tahir-Gürçağlar grounds her

definition on Toury's identification of translation, which constitutes three postulates that she does not mention but does use in her analysis. These postulates are "the source text postulate", "the transfer postulate", and "the relationship postulate". (Toury, 1995: 33) The source text postulate is established with the acknowledgment of Stoker's *Dracula* as the source of Ali Rıza Seyfi's work. The transfer postulate is observed through the macro-textual analysis (on the genre of the text) that Tahir-Gürçağlar constructs, and the relationship postulate is observed through the micro-textual analysis (on the specific additions and omissions throughout the text). These postulates though do not apply to the paper at hand as the translational act doesn't need to take place in the target text thoroughly.

Ali Rıza Seyfi first published his work *Kazıklı Voyvoda* in 1928, just five years after the Turkish Republic was formed. As the year of the publication of the book and the reformation of the Turkish alphabet co-occurred this year, it is understandable that the text was written using the Arabic alphabet (in 1946, it was re-published in the Latin alphabet). However, the text was also written with strong nationalistic messages, which are seen in almost every addition made by Seyfi to the source novel. The characters, except for Count Dracula (whose name was only phonetically transformed to Drakula), were all given a Turkish name; and the context was taken from London to İstanbul.

Still, almost all the mainframe was kept as it was, except for the last part which was made briefer by omitting the last part of Harker's Journal. Many other omissions were made which could be observed through Tahir-Gürçağlar's work too; however, the main point of this paper is not the work as a whole but how the image of Dracula was shown. It can be said that Seyfi had a faithful strategy and translated almost all of the character's visual and characteristic aspects as they were.

The difference is seen in the imagery of the antagonist. In the source text, Dracula was not the enemy of England as a whole but the enemy of the people whom he had a direct effect on. In Seyfi's work, on the other hand, it is observable that the antagonist is not just related to the protagonists but to the whole Turkish nation. This is relatable to the era that Seyfi was writing in. As Tahir-Gürçağlar mentions in her work (2001), this was an era in which the national identity of the Turkish people was being rebuilt. One of the best ways to create a national unity is to create an enemy that the whole nation can unite against; Seyfi uses the character *Kazıklı Voyvoda* for that; knowing that in history Vlad the Impaler killed lots of Turkish soldiers.

Since no other novel can be considered as being related to either the character or the novel Dracula, *Kazıklı Voyvoda* can be considered as the initial translation of *Dracula*. Antoine Berman's so-called retranslation hypothesis and his views on initial translations of translated works seem to hold up for this novel; *Kazıklı Voyvoda* extremely domesticates the source text. While it is true that all the physical aspects of Dracula are kept as they were in the source text, the religious items were changed from Christian items to Muslim ones, getting rid of the cross and using "enam" (Seyfi, 1997: 46), a Muslim talisman in which there are verses of the Koran instead. The Turkish nation element takes a whole lot more space in the target text

while it was only cited in the source text. As mentioned above, even the names of characters were changed into Turkish ones; “Jonathan Harker” was turned into “Azmi Bey” for instance. The context of the novel starts from Transylvania at first which is in line with the source text, however, it then returns to Istanbul, Turkey; rather than going to London, England as it does in the source text. All these changes indicate that while there is a translational act in Ali Rıza Seyfi’s novel, the work is creative in itself, making it closer to what Paker calls “telif” (Paker, 2013) than a translation proper.

b. Selami Münir Yurdatap’s *Drakyola: Kan İçen Adam*

Because of the difficulties encountered while trying to access this material, this analysis will be made from secondary sources written by Tahir-Gürçağlar (2008: 205-212) and Oğuz Eren (2012: 10-18). While Tahir-Gürçağlar stays skeptical of the relationship between this work and Bela Lugosi’s film *Drakyola Kan İçen Adam* (1931), Eren (2012) defines the text as a film-novel written for people who could not watch it in the cinema because of financial issues (still as Tahir-Gürçağlar states, whether the book precedes the film or not is obscured, as the date in which the film was released in Turkey is uncertain).

The book has a certain relation to the source material *Dracula* though. The name of Stoker was mentioned by Yurdatap and he claims it is a full translation, though the work was abbreviated to 16 pages; which bears an unorthodox notion of translation. The name of the translated work mentions the name of the main antagonist “Drakyola”, though it is changed according to the Turkish phonetics of the time. Still, not much of the characteristics of Drakyola is mentioned in Tahir-Gürçağlar’s work (2008: 205-212), she mentions the part where Harker states “Count Dracula, the blood-drinking monster has arrived in England. Nobody knows his mystery but me. The country must be saved from his evil and murders” (Stoker, 1940). The quote shows some important information along with the paratextual elements of the translation.

First of all, the translator is accustomed to the author of the source text, and the novel. Secondly, the character Dracula does not go to Istanbul but rather he goes to England which indicates that Ali Rıza Seyfi’s translation did not have a huge influence on Yurdatap; there is not much intertextuality between the two translations. Bela Lugosi’s film *Drakyola Kan İçen Adam* (1931); however, seems to have affected the name of Yurdatap’s translation directly. As there is the name of Stoker as the author of the book, and as Yurdatap defines himself as a translator and the novel as a full translation; the text needs to be considered as the first retranslation of the novel in the Turkish context.

c. *Drakula İstanbul’da* (the Film)

Drakula İstanbul’da was a film by Mehmet Muhtar (1953), and its script was developed from the work of Seyfi’s novel/translation; *Kazıklı Voyvoda* (1946). From the analysis made on both works, it is understood that there is almost a word for word-level similarity between

the two; even the omitted parts of Stoker's work were available for observation. The film was created in such an era that Scognamillo and many others defined as "the miserable era of Yeşilçam" (cf. Scognamillo, 2011), in which a great number of adaptations were made from foreign narratives in Turkish cinema and no source was mentioned; and this was one of them.

The character of Dracula was kept as Seyfi's description which also fitted the one created by Stoker; despite having the nationalistic touch to show him as a nation's enemy. Phillip Madden, in an article given to *Hürriyet Daily*, speaks of the work with ironically great praise, stating:

"Dracula in Istanbul" is arguably the most complete film in its fidelity to the Bram Stoker novel up until this time. Dracula hypnotizes his victims, and they cannot resist his magnetic charisma. There is also a chilling rendition of the baby-in-the-bag scene in which the vampire throws down a bag to one of his female cohorts only for it to start kicking and writhing, implying a small child is inside. No filmmaker had been brave to do that before, not until Coppola's 1992 version of the novel.¹

Muhtar's work depicted Dracula as a character as well as it could have in a culture that does not seem to fit because of differences in basic aspects such as religion, morals, and so on. Still, some differences are visible from the source text (if we consider Bram Stoker's *Dracula* as such) as it was adapted to film from the novel of Seyfi, rather than the novel of Stoker. Thus, the definition of this adaptation needs to differ from others; it is a re-edition of a "concealed translation", or rather a "telif" and it is therefore, in terms of Kaisa Koskinen and Aoti Paloposki (2010) a form of retranslation.

Kerime Nadir's "Dehşet Gecesi"

Nadir's *Dehşet Gecesi* is another depiction of Dracula that seems to fit its era of creation. It was written by an author whose other works are considered to be in the genre of romance. It was published in 1958 when erotic narratives were at their peak in popularity. Hence, the work is fitting to its context, as there are quite many occasions where the main antagonist was flirting and seducing men. There are even some scenes of extreme sexuality in the novel.

The main antagonist is named "Princess Ruzihayal"; this character is the counterpart of Dracula in the novel. The biggest change as can be seen through this shift is the sex of the character. Princess Ruzihayal is the late aunt of Selmin, the soon-to-be bride of one of the main protagonists Cengiz. The story gets its first sensation of *Dracula* from the way it is told as there is a book, much like Harker's journal, which tells the story of Cengiz; a man who is summoned to a mansion in the middle of nowhere by a mysterious person as a representative. The mansion, as Count Dracula's castle, is right next to a cliff dropping far below and is inside a faraway city, in which Cengiz is considered to be an alien. Cengiz gets to Hakkari and tries to get to an inn from which he is to be picked up by the private cart of the princess. He is warned

1 The article was in publication in May 20th, 2017 at <http://www.hurriyetdailynews.com/dracula-in-istanbul.aspx?pageID=438&n=dracula-in-istanbul-2003-11-05> but today it cannot be directly accessed.

against going to such a place by the local people as some dangers are awaiting him. He goes anyway and faces the demons, in the end destroying them with the power of “enam-ı şerif”; which is linked intertextually, as Eren (2012: 11) also points out, with the initial translation of Ali Rıza Seyfi (Nadir, 1958: 13-107). As is customary for the ends of almost all fictional novels of the era, an educative message is given by Nadir too: “all these things that happened to me were the punishment of mine; as I did not do with less and pursued millions. Men should never dream of the magnificent” (Nadir, 1958: 107).

The mainframe of the sub-story is quite like *Dracula*, as can be seen from the short description above. The story from there on continues with fictional writing of what came to be of Mümtaz who was going to the same destination. It is observed that Mümtaz, much like Cengiz goes through hell, and just as he is about to become a “ghoul” he wakes up understanding he was in a train accident and hit his head too hard somewhere (Nadir, 1958: 159-160). This logical explanation may have been given because the Turkish people were not very well accustomed to the fantasy fiction genre, and they needed to be brought back to reality at some point by the author. This is not the only time that the audience is told that the story is fictional, the author describes the genre as fantasy fiction at the beginning of the book in addition to the imagery inside the sub-story (1958: 10-11).

Coming back to the main antagonist, it is safe to assume that the character partly originates from *Dracula* himself and partly from the vampiresses from *Dracula*. The character in Nadir’s work is referred to as a witch and a ghoul and shows aspects of the creature “lamia” from the Greek myths; however, calling her “vampiress” would be more befitting as the storyline originates from a vampire story. Her aspects show equivalence with the character *Dracula*, having crimson lips with sharp white teeth, being courteous, and having skin that both makes one tingle and disgusts at the same time. Besides, she is much like the vampiresses in *Dracula*, wanting to kiss their prey (bite and suck their blood) and seducing men to do their will. Still, more like *Dracula*, she has authority over the ones she previously turned into her pawns, and she can shapeshift into an owl just like *Dracula* can shift into a bat shape. She is afraid of God’s word and symbols, and just like *Dracula* is afraid of the cross. She gains youth through the blood of her prey and becomes beautiful when she feeds. Lastly, she needs to be stabbed through her heart into the ground she lays in the day, and some mirror dust is to be poured on her to make sure she stays dead. She is not fond of mirrors as they show her true shape, just like *Dracula* not having an image on them and doesn’t allow the protagonist to have any mirror in her mansion.

As can be seen through the description of Ruzihayal, she is the representation of *Dracula* in Turkish culture at a time in which erotic and sexual narratives and films were at their peak. In this era, many films were produced that included nudity or some sex scenes to attract audiences. Also, there was a movement of publishing popular literature in the era, with financial benefits in mind, which was conducted on a vast scale by private publishing houses (see. Tahir-

Gürçağlar, 2006). These clues might indicate that *Dehşet Gecesi* is a retranslation of *Dracula* into Turkish, however here the definition of translation again fits more to “terceme” or “telif” than translation proper, as the author of *Dehşet Gecesi* takes the narrative forms and some characteristic aspects of a source material and transforms them into a new creative product.

Seksomanyak

The increasing erotic vibes of the era between the ‘60s and ‘70s led the way to a more sexually driven vampire imagery. In these circumstances, the photonovel *Seksomanyak* was created by Yener Çakmak (1974). Only eleven published issues were found of this photo novel, and they present enough imagery to relate it with *Dracula*. Yener is pictured as a normal man in 1970’s Istanbul. He is a boss in an unspecified corporation. He is, underneath, a vampire that sucks the blood of beautiful women.²

Yener while in the shape of a vampire becomes a sociopath: his eyes become darker, his teeth grow and become sharper, to bite the victims’ necks and suck their blood. He is ever vengeful and furious. He is cunning as well and a master of disguise which is understood from how easily he approaches his victims. While he is in his daily disguise as a boss though, he acts as a normal, cool man and does not attract attention. He is a gentleman that is desired by many women. Thus, he presents lots of similarities with Stoker’s *Dracula*, though a direct inspiration is not mentioned over the character.

One of the most unorthodox examples of adaption/(re)translation can be shown through this depiction of the vampire. The basic aspects of *Dracula* are again transferred to the antagonist of the work, but this time the medium is changed. This change brings visual aid into the textual narrative and creates a new kind of resemblance between the source text and the target text. While it is not a full translation of the novel *Dracula*, there is no doubt that the character is transferred into the narrative of the photo novel; thereby creating a pseudo-(re)translation of the work.

Vampirin Kamburu

Vampirin Kamburu was written by Melek Melih Bayri in 1974. The work is a crime fiction novel telling its tale from the first-person point of view. With the popularity that crime fiction gathered after the republished Cingöz Recai novels of Peyami Safa in 1962³, there followed several crime fiction writings. This particular one has a twist in it though, as it has both the aspects of psychological thriller and fantasy fiction.

At the beginning of the novel, the reader quickly gets to know the insight of the main character who is quite akin to the Nosferatu imagery of *Dracula*. *Nosferatu* was a German film that was sued for plagiarism from Stoker’s work *Dracula*. Still, making many changes in

2 The photonovel is last accessed on January 5th, 2020 from: <http://www.ucuztarih.com/foto-roman/seksomanyak-fotoroman/>.

3 These novels themselves are derived from Maurice Leblanc’s Arsene Lupin.

the plot and the main character, it created its name *Nosferatu* and made itself seen throughout the world. The main antagonist in the film is a bald man with cavernous eyes, sharp teeth, sharp and long nails, a crooked nose, and a hunchback; the thing might be called ugly when compared to *Dracula*.

The name of Bayri's novel can be translated as "the vampire's hunchback". At the beginning of the work the reader gets to know Ergün, the main antagonist of the novel. The man defines himself as a cold-blooded being with sharp teeth, a hunchback, and bulging eyes; and he is afraid to look at mirrors (Bayri, 1974: 10-11). While the imagery seems to come from the depiction of *Nosferatu*, the intertextuality starts from *Dracula* hence a claim for this to be a retranslation in the form of "telif" is possible.

The antagonist of Bayri is also obsessed with blood, and he craves it. He states, "when it was night, in my lonesome chamber, the scents of fresh blood came to my nose. [...] Blood... Oh, what a lovely color"⁴ (Bayri, 1974: 74). And what is even more important is that after he has had his blood his looks begin to change: "When I came to my flat I felt peaceful. My eyes caught sight of the mirror. I got twenty years younger. I had a sweetish taste in my mouth. When I took a closer look at myself in the mirror, I noticed that there were bloodstains on and around my lips" (Bayri, 1974: 187). As can be seen from the excerpts, drinking blood made the antagonist younger. This was explained by Bayri to be a sign of mental disorder though; it is stated by another character that the man was a young and attractive person who spoke gentlemanly and was sophisticated, all of which are the defining aspects of *Dracula* in his noble form.

Historical Analysis of the Hypothetical Retranslations of the Character *Dracula* in Turkish Culture

As can be seen above, there are a number of narrations regarding the character of the vampire in Turkish culture. Under this sub-heading, an analysis will be made over the above-described hypothetical retranslations, going through them in a hierarchy of the date of publishing (from older to newer). In doing so, the final and probably the most crucial part of this article will be covered, as these narrations will be analyzed with the issue of changing norms and changing narrative styles in mind.

The norms of the era considering literature played an important role in the creation of each translation. The initial translation *Kazıklı Voyvoda* is one of the best examples of that. After the Turkish War of Liberation, the Turkish Republic was formed in the year 1923. This date not only holds a national value in itself for Turkey, but it was also a "turning point" for Turkish literature. With a new governmental system in force, people were trying to get used to the new way of living and they were trying to learn about their liberties. They were also brought together under the discourse of "nationalism", one of the core principles of Atatürk. Under these circumstances, it was quite understandable that literature played its role of being

---

4 Translations are mine unless otherwise stated.

a teacher to this newly found country. Hence translations played a huge role as well.

Ali Rıza Seyfi in this era created a “concealed” translation of the work *Dracula* and deemed himself the author of the novel. This was not the only change he made on the text, though. He also added a nationalistic view on the narrative and created a monster for the people of his nation that they can, as a whole, fight against (just as they did five years ago in the War of Liberty). These claims can be backed up by Seyfi himself looking at an interview he gave to Mehmet Berk Yaltrık:

*As a mariner who knew English in the era of National Struggle, while I was working in the translation bureau in Ankara, I got accustomed to some works of English literature. When I saw Vlad the Impaler, who was a historical enemy of ours in the work *Drakula*, I aimed to narrate him as who he really was in my work (Yaltrık, 2012: 20)*

Drakyola: Kan İçen Adam, on the other hand, did not hold such a stance, as far as it can be observed through Tahir-Gürçağlar’s analysis on the book. The reason for that was probably the creation of the translation bureau, which aimed to create a canon in Turkish literature through the use of the translation of western classics. This was approximately the years between 1940s and 1960s, and between these years 947 texts were translated into Turkish (Tahir-Gürçağlar, 2006: 577) which shows that Turkish people were accustomed to the translations of western literature; thereby allowing Yurdatap to create a legitimate translation, calling himself a translator rather than the author. Still, though, the work was abridged to 16 pages from Stoker’s 420 pages, which is probably because of the medium of Yurdatap’s published works, and the novel being translated looking at the depiction of Bela Lugosi’s *Drakyola Kan İçen Adam*. In the same interview that was held with Seyfi, Kerime Nadir was present and was speaking of her work *Dehşet Gecesi*. Her statement for the work was as follows:

*I was also inspired by the work *Dracula* for my narration. I did it knowing that it was not a popular thing and I did it willingly. I have narrated horrifying hearsay, which was a part of an unrecognized and unknown culture. My former works were discussed and I was criticized for not giving any informative ideas to the reader. I saw literature not as a purpose of teaching but as a reading experience. (Yaltrık, 2012: 20)*

In *Dehşet Gecesi*, the shift that the character goes through is relatable to the information given above by Nadir herself. The character of *Dracula* was changed into an image of a vampiress, and the female antagonist was repeatedly trying to seduce the protagonist with her charming looks. The character was a “repulsive” character for the time, however, the era that followed proved otherwise. The work was created in 1958 which was again a turning point for Turkish literature, as the translation bureau created by Hasan Ali Yücel was coming to its end. From there on, the private publishing houses were to gain huge popularity and erotic narratives were a part of the change which can be seen most concretely in Turkish cinema.

Of course, naming *Dehşet Gecesi* as the changing factor in such a movement would be claiming too much, although what followed the work was interesting to observe. The next vampire figure seen

in Turkish literature was *Seksomanyak* (1970) which was a photo novel. In this example, observing the main antagonist is much easier considering the visual aids in the text itself. The imagery of the vampire was almost hand in hand with the western vampire; he had sharp white teeth hanging from his mouth, he had dark eyes, a sinister look, and besides this, he had a tendency to suck the blood out of women and kill them which is quite relatable with the imagery of *Dracula*.

These years were the peak of pornographic and erotic films; thus, the photo novel was showing huge relevance to the norms of the era. Also, the concreteness of the character was eye-opening, as in the same years, films like *Şeytan* (which is an adaptation of another film called *The Exorcist*), and *Süt Kardeşler* (which had the image of “Gulyabani”, a fictional demon-like creature) were being made. So, the horrifying, fictional, and concrete figures were being experimented with on the big screen. In such an era, the image of the vampire also found its place in the system.

In 1974, four years after *Seksomanyak*, Bayri’s *Vampirin Kamburu* was published. This work was most probably inspired again by *Dracula*; however -from the narration of the antagonist- it is observable that Bayri was using the film *Nosferatu* as her guiding light. Bayri in Eren’s article (2012) is stated to be a writer, who had been dabbling with the issue of morals in her other works. In addition to the creation of the image of *Nosferatu*, moral issues are observable; and the work can be classified as a psychological horror, thriller novel, or as a detective novel.

Again, in the era, there were many detective novels and films at hand. This can be backed up by the work of Erol Üyepazarcı titled *Korkmayınız Mister Sherlock Holmes* (2008). Between the years 1971 and 1972 alone, there were 19 separate translations of the famous detective novels of Maurice Leblanc with the character called Arsene Lupin. These were published by three different publishing houses. (Üyepazarcı, 2008: 626-627) In addition to this, films of the era could support this claim as well. Olcay Holat in his MA Thesis (2015) makes a historical analysis of the detective films made in Yeşilçam and states that names like Ayhan Işık, Cüneyt Arkın, and Yılmaz Güney helped the detective films of the ‘70s to shine. It is also inferred that the 70’s era was the most productive time for detective films in Yeşilçam (Holat, 2015: 105-106).

5. Conclusion

With all the description both of the depiction of *Dracula* in different texts and of the eras in which these depictions took place, it is fitting maybe to label Ali Rıza Seyfi, Selami Münir Yurdatap, Kerime Nadir, and Melek Melih Bayri as author-translators much like the poet-translators of the Ottoman era (see. Paker, 2002). These author-translators were on one side trying to fill a gap in the Turkish literary system, and on the other, they were creating novels that were in line with the mainstream forms in the literature.

The main struggle was caused by the ideological style of the time and place. They were creating a new genre which was a fictional one, in an era of humanism and social realism

for the Turkish literary system. This fact is brought forward by Nadir (Yaltrık, 2012: 21) as well as Seyfi, who stresses; “In the 1920s, we created a new order [rooted in social realism], and of course, we were going to back it up with literature. This is why *Kazıklı Voyvoda* [...] was written so [...] It was fantastic in the core, but I never had the urge to create fantastic narratives” (Yaltrık, 2012: 21).

These are some of the reasons why the novel *Dracula* was not translated to Turkish in full for over a hundred years. Still, however, the best reason for the translations to occur as concealed/pseudo/abridged versions is systemically given by Hüseyin Rahmi Gürpınar: “The creation of gothic literature corresponds to the time we acknowledged the western literature. At the time gothic literature was not even accepted by the west and it was viewed as cheap product” (Yaltrık, 2012: 22). Gothic literature was at the periphery when *Dracula* was written, and the Turkish literary system was showing interest in what was at the center of the western literary system. Then it is no wonder that *Dracula* was not translated right away; it waited for three decades just to be recognized by the Turkish translators, and even then, it got stuck in the realism of the era and was not translated in full. Still, it is obvious that *Dracula*’s retranslation journey did not start in 2003; the mutability of translation is hence shown, as lots of different forms of the translation act were carried out on the work by what I call author-translators, and they, in the end, made it possible for the Turkish literary world to get over the hump of realism, opening the way for Turkish and translated fantasy/gothic fiction to be published.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

REFERENCES

- Andrews, Walter G. (2002) “Starting Over Again: Some Suggestions for Rethinking Ottoman Divan Poetry in the Context of Translation and Transmission.” In *Translations: (Re)shaping of Literature and Culture*, edited by Saliha Paker, 15–40. Istanbul: Boğaziçi University Press.
- Bayri, M. Melih. (1974). *Vampirin Kamburu*. Ankara: Bayraktar Yayınevi.
- Berman, Antoine. ‘La retraduction comme espace de la traduction’, *Palimpsestes*, 4, p. 1–8, 1990.
- D’Amassa, D. (2006). *Encyclopedia of Fantasy and Horror Fiction*. New York: Infobase Publishing.
- Eren, O. (2012) Fantastik Alaturka. *Gölge*. 58 (July) URL: https://issuu.com/golgedergi/docs/golge_e-dergi_fantastik_dosya_temmuz_2012_sayi_58. Son erişim:
- Horgen, S. (2012). *Writing the National Self: Bram Stoker’s Dracula and Anglo-Irish Gothic Identities*. England: University of Kent.
- Koskinen, K. & Outi Paloposki (2010) Retranslation. *Handbook of Translation Studies*. v. 1, pp. 294–298.
- Nadir, K. (1958) *Dehşet gecesi*. İstanbul: İnkılâp ve Aka.

- Paker, S. (2011) Translation, the Pursuit of Inventiveness and Ottoman Poetics: A Systemic Approach. *Between Cultures and Texts: Itineraries in Translation History*. Antoine Chalvin, Anne Lange, Daniele Monticelli (eds). Frankfurt: Peter Lang. p. 223-234.
- Paker, S. (2014). Terceme, Telif ve Özgünlük Meselesi: Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları IX. *Metnin Halleri: Osmanlıda Telif, Terceme ve Şerh*. İstanbul: Klasik Yayınları.
- Sarpkaya, S. (2016) “Türk Kültüründe Vampir: Türk Dünyası Anlatıları ve İnançlarından Hareketle Türk Kültüründe Kan İçen Olağanüstü Varlıklar” III. *Genç Akademisyenler Sempozyumu Bildiriler Kitabı*. Ankara: Gazi Üniversitesi, pp. 538-615.
- Seyfi, A. Rıza (1928) *Kazıklı Voyvoda*. İstanbul: Resimli Ay Matbaası.
- Seyfi, A. Rıza (1946) *Kazıklı Voyvoda*. İstanbul: Çağır Kitabevi.
- Seyfi, A. Rıza (1997) *Drakula İstanbul’da*. İstanbul: Kamer Yayınları.
- Stoker, B. (1897/2012). *Dracula*. London: Penguin.
- Stoker, B. (2003) *Drakula*. Niran Elçi (trans.). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Tahir-Gürçağlar, Ş. (2001). Adding towards a nationalist text: On a Turkish translation of *Dracula*. *Target*. 13(1). pp. 125-148.
- Tahir-Gürçağlar, Ş. (2006) “Tercüme Bürosu ve Bir Edebiyat Kanonunun Oluşturulması”, Talat Sait Halman (edt.) *Türk Edebiyatı Tarihi 4*, İstanbul: TC Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, 571-586.
- Tahir-Gürçağlar, Ş. (2008). *The Politics and Poetics of Translation in Turkey, 1923-1960*. Leiden, The Netherlands: Brill | Rodopi. doi: <https://doi.org/10.1163/9789401205306>
- Tahir-Gürçağlar, Ş. & Özlem Berk Albachten (ed.). (2019). *Studies from a Retranslation Culture: The Turkish Context*. Singapore: Springer.
- Trivedi, H. (2014). In Our Own Time, On Our Own Terms: ‘Translation’ in India. *Translating Others*. Theo Hermans (Ed.). New York, NY: Routledge. 102-119.
- Tymoczko, M. (2014) “Reconceptualizing Translation Theory: Integrating Non-Western Thought about Translation,” *Translating Others*, Theo Hermans (Ed.), New York, NY: Routledge, p. 13-32.
- Yaltrık, Mehmet B. (2012) Kerime Nadir, Ali Rıza Seyfi ve Hüseyin Rahmi Gürpınar ile “Fantastik Türk Edebiyatı” üzerine bir mülakat. *Gölge*. Vol. 58, pp. 19-23.

Eileen Chang's Creation and Self-Translation of The Rice-Sprout Song

Aiqing Wang¹

¹Dr., University of Liverpool, Department of Languages, Cultures and Film, Liverpool, UK

ORCID: A.W. 0000-0001-7546-4959

Sorumlu yazar/Corresponding author:

Aiqing Wang (Dr.),
University of Liverpool, Department of Languages, Cultures and Film, Liverpool, UK
E-mail: Aiqing.Wang@liverpool.ac.uk

Başvuru/Submitted: 24.11.2021

Kabul/Accepted: 01.02.2022

Atıf/Citation: Wang, A. (2021). Eileen Chang's creation and self-translation of the rice-sprout song. *İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi - Istanbul University Journal of Translation Studies*, 15, 17-34.
<https://doi.org/10.26650/iujts.2021.1028028>

ABSTRACT

Eileen Chang, aka 张爱玲 Zhang Ailing, is one of the most illustrious writers of modern Chinese literature. During her sojourn in Hong Kong in the 1950s, she composed the debut English novel entitled *The Rice-Sprout Song*, which has been self-translated into a Chinese version, viz. 秧歌 Yangge. The English version of *The Rice-Sprout Song* abounds with culture-loaded words, which embody ecological, material, social, religious and linguistic culture under the framework of equivalence (Nida 1945). As a consequence, the original narrative is analogous to a translation work, and Chang's rendering of culturally-enriched expressions is characterised by the strategy of foreignization. In terms of the Chinese version, by virtue of its salient cultural and linguistic adaptations, it should be regarded as covert translation in the sense of House (1977). The translation of *The Rice-Sprout Song* is featured by addition of culture-loaded words in Chinese as well as omission of politically-sensitive plots and depictions censuring the Chinese Communist Party. Moreover, in the Chinese version, Chang has employed expressions derived from Shanghai dialect.

Keywords: Zhang Ailing, culture-loaded words, foreignization, covert translation

Introduction

张爱玲 Zhang Ailing, aka Eileen Chang (1920-1995), is adulated as one of the most meritorious modern Chinese writers, who possesses salient literary aptitude and renouance (Louie 2012, Shen 2012a, Wang 2012, Lee 2017). As a realist and modernist creative writer, Chang's myriads of fiction, prose, essays and screenplays manifest rhapsodic romantic entanglements and Westernised cosmopolitan/colonial representations, enriched by sophisticated stylistic devices and aestheticized details (Hsia 2004: 256, 340, Huang 2012, Shen 2012b, Riep 2016, Visser and Lu 2016, Yao 2017, Weng 2018). Chang's chefs-d'oeuvre are exemplified by novels and novellas 倾城之恋 *Qingcheng Zhilian* 'Love in a Fallen City' (1943), 沉香屑——第一香炉 *Chenxiangxie Diyilu Xiang* 'Aloeswood Incense: The First Brazier' (1943), 红玫瑰与白玫瑰 *Hongmeigui Yu Baimeigui* 'Red Rose, White Rose' (1944), 十八春 *Shiba Chun*/半生缘 *Bansheng Yuan* 'Half a Lifelong Romance' (1948/1966), etc.

Apart from literary works composed in Chinese, Chang has attained acclamation as a prolific, commendable bilingual translator of Chinese and American literature, whose translation works are epitomised by Margaret Halsey's *With Malice Toward Some* and Ernest Hemingway's *The Old Man and the Sea*, as well as 荻村传 *Dicun Zhuan* 'Fool in the Reeds' by 陈纪滢 Chen Jiying and 海上花列传 *Haishanghua Liezhuan* 'The Singsong Girls of Shanghai' by 韩邦庆 Han Bangqing (Shen 2012b, Wang 2015, Lee 2016: 43, Shan 2014).

Furthermore, Chang is also celebrated for bidirectional self-translation (Yan and Wang 2015): her Chinese to English self-translation is exemplified by a 1943 novel 金锁记 *Jin Suo Ji* 'The Golden Cangue' that is adapted into 怨女 *Yuan Nu* and rendered into 'The Rouge of the North' (北地胭脂 *Beidi Yanzhi*), and a 1944 novella 桂花蒸阿小悲秋 *Guihuazheng A Xiao Beiqiu* that is rendered into 'Shame Amah' (Lau 2007, Leng 2014, Li and Huang 2015, Cheng 2017: 36, Qu 2019); her English to Chinese translation is exemplified by a 1954 novel *Naked Earth* that is rendered into 赤地之恋 *Chi Di Zhi Lian* 'Love in Redland' (Louie 2012, Shen 2012b), as well as prose and reviews *Still Alive* (洋人看京戏及其他 *Yangren Kan Jingxi Ji Qita* 'Westerners Watching Peking Operas and Other Issues'), *Chinese Life and Fashions* (更衣记 *Gengyi Ji* 'A Chronicle of Changing Clothes'), *Demons and Fairies* (中国人的宗教 *Zhongguoren De Zongjiao* 'The Religion of the Chinese'), *A Return to the Frontier* (重访边城 *Chongfang Biancheng*), etc (Ren 2020, Yan 2020: 204, Meng 2021).

In this article, I hermetically scrutinise Chang's debut fictional creation in English, viz. a thought-provoking novel *The Rice-Sprout Song* that was composed during her sojourn in Hong Kong in 1954 and published during her self-imposed exile in the US in 1955 (Goldblatt 1999, Chen 2018). *The Rice-Sprout Song* (henceforward *Song*) was subsequently rendered into its Chinese version entitled 秧歌 *Yangge* by Chang as the writer-cum-translator, and published in serial form with 今日世界 *Jinri Shijie* 'World Today' in Hong Kong (Rogers 1998, Wang 2013, Zhao 2019: 255).

Literation review

Notwithstanding its setting regarding China's Land Reform Movement (土地改革运动 *Tudi Gaige Yundong*) between 1946 and 1953 (Lee 2006, Yang 2015), *Song* robustly subverts the quotidian narrative of a well-established subgenre of modern Chinese literature (Shutt 1998), viz. 土改小说 *tugai xiaoshuo* 'land-reform fiction' unravelling barbarous political purges during the egalitarianism-oriented, class-based agrarian reform campaign (Chen 2010, Cai 2013, Strauss 2017, Xie and Zhang 2019). Intensely embedded in political contexts, *Song* manifests societal and political sensibility in Cold War China (Shen 2008), yet the novel does not serve as formulaic propaganda (Shen 2012a, Wang 2013)—it paints a very vivid portrait of a quagmire of travails and predicaments in the post-land-reform countryside (Wang 1998, DeMare 2012), thereby exhibiting a critical stance on life under a communist reign, which intensifies Chang's controversy and marginalisation in mainland China (Leung 1998, Kingsbury 2002, Sang 2012, Wang 2016).

The English version of *Song* is enriched by ethnographic details, by means of complementing cultural and political terminologies with annotations and thus accommodating target readers who are void of profound comprehension of modern Chinese history (Lee 2006, Liu 2014). Moreover, the English text is marked by transliteration of Chinese expressions, instead of compliance with standard use in English, thereby conveying linguistic authenticity of the Chineseness, rather than accommodating an English-speaking readership (Wang 2012, Meng 2017: 27).

In terms of *Song*'s Chinese translation, it does not substantially diverge from the original work, owing to Chang's adoption of a translation strategy highlining the narrative style of target text. Linguistically, Chang has adjusted syntactic structures and added lyrical expressions, and she has also omitted annotations to culture-loaded words, which are frequently attested in the English version, so as to accommodate target readers who are familiar with Chinese culture (Liu 2014).

Although being palpably impinged upon by 林语堂 Lin Yutang (1895-1976), an iconic bilingual writer as well as a translation theorist, critic and translator (Li 2012, Huson 2016, Ratcliffe 2017, Kong 2019), Chang's translation approach is disparate from Lin's, in that she regards translation as a vehicle of cultural, societal and ideological influence as well as the embodiment of translators' subjectivity (Chang and Lee 2015, Li and Huang 2015, Meng 2021). Therefore, in stark contrast to Lin, whose self-translation 'reconciles Chinese and American cultures through his self-translations', Chang exhibits 'a somewhat awkward betweenness and reluctant metamorphosis in her self-translation and reveals her disinclination in bringing forth the conciliations between her Sinophone and Anglophone writings' (Meng 2021: 3). In other words, Chang's self-translation can 'represent' storylines and characters of source text, but cannot comprehensively 'reproduce' its semiotic, semantic or discursive facets (Li 2006,

Liu 2014, Tu and Li 2017), which is epitomised by a multitude of adaptations and rewrites (Qiao 2012, Li and Huang 2015, Zhao 2017). Additionally, Chang's self-translation is also featured by transcultural aesthetic value (Li 2010), gender consciousness (Wang 2011) and original literariness realised via the literary device of defamiliarization (Yan and Wang 2015).

Culture-loaded words in the source text

Although the English version of *Song* is an original literary creation, it is replete with culture-loaded words (文化负载词 *wenhua fuzai ci*), which renders it analogous to a translation work.

Under the framework concerning the translator's invisibility, acceptable translation is expected to be fluent, without awkward expressions or unidiomatic constructions, so that the author's personality and intention can be conveyed successfully; readers, therefore, are able to comprehend essential meanings and perceive the translation as being originally composed in their native language (Venuti 1986). As a translation practice, domestication renders foreign text intelligible and familiar to target readers, enabling them to recognise their own culture and 'enacting an imperialism that extends the dominion of transparency with other ideological discourses over a different culture' (Venuti, 1992: 5); by contrast, foreignization endeavours to preserve linguistic and cultural discrepancies, by means of adopting an estranging translation style and producing non-fluent texts (Venuti 1998).

I postulate that culture-loaded words in the English version of *Song* epitomise the strategy of foreignization, and Chang's identity as a translator of Chinese language and culture is salient in the target text.

Under a translation framework of equivalence, culture is constituted of ecological, material, social, religious and linguistic aspects (Nida 1945).

First, *Song* abounds with expressions pertaining to ecological culture that is comprised of flora and fauna as well as geographical attributes varying from territory to territory (Nida 1945, Newmark 1988: 95, 103), which have been rendered by Chang in a literal manner. In Example (1), the scenery of Chinese countryside is depicted in graphic detail, and the name of 鸡毛帚小树 *jimaozhou xiaoshu* 'little feather-duster trees' has been rendered in a word-for-word fashion. The approach of literal translation has been applied to 火鹊火鸦 *huoque huoya* 'fire magpies and fire crows' in Example (2) as well.

(1) The frost on the tiled roof was melting in the morning sun. A great dark chunk of hill hung above the roof of the house. Every tree on the hill-side stood out in the sunshine, with the trunk reduced to a thin white line, all but invisible, and only the light green foliage showing, so that each tree was like a flat green spot of duckweed floating over the shadowy depth of the hill. Moon Scent looked up to the hilltop where little feather-duster trees stood black against the sky. The hill caved in a bit near the top. A little white cloud nestled there.

“瓦上淡淡的霜在朝阳中渐渐溶化了。屋顶上就是山，黑压压的一大块。山上无数的树木映着阳光，树根变得非常细，看上去仅仅是一根白线，细得几乎没有了，只看见那半透明的淡绿叶子；第一株树都像一片淡金色的浮萍，浮在那影沉沉的深山里。月香抬起头来望着，上面山顶上矗立着一棵棵鸡毛帚小树，映着天光，成为黑色的剪影。山顶有一处微微凹进去，停着一朵小白云。”

(2) The frame stood out clear in the brilliant sheet of flames. Giant black cinders perched birdlike on the beams. Aptly called “fire magpies and fire crows,” those evil birds sat in a row, turning their heads this way and that with dreadful tranquillity in the softening golden light.

“巨大的黑色灰渣像一只只鸟雀似的歇在屋梁上。它们被称作“火鹊、火鸦，”实在非常确当。这些邪恶的鸟站成一排，左右瞭望着，把头别到这边，又别到那边，恬静得可怕，在那渐渐淡下去的金光里。”

Second, the English version of *Song* is inextricably intertwined with material culture that encompasses foodstuffs, artefacts, clothing, housing, transport, etc (Newmark 1988: 95, 103). Chang’s literary works abound with explicit descriptions of culinary delights of Chinese provenance, especially those from Shanghai and Hong Kong. Given the fact that *Song* concerns a widespread famine, the number of food items is limited, yet their presence is still in line with the well-established saying quoted in the narrative, viz. 民以食为天 *min yi shi wei tian* ‘to the people, food is God’. Examples (3-5) include not only basic foodstuffs, but also those specific to China, i.e., sheets of bean-curd skin, dried fish maws, sesame cakes and rice-flour balls.

(3) In the semi-darkness of the interior dusty hams and big strips of fresh pork could be seen hanging down from the rafters, while crisp, cream-white sheets of bean-curd skin, long white cabbages, and the pale-yellow, bubble-studded masses that were dried fish maws all dangled above the heads of the diners.

“房顶上到处有各种食料累累地挂下来，一棵棵白菜，灰扑扑的火腿，长条的鲜肉。乳白的脆的豆腐皮，与淡黄色半透明的起泡的鱼肚，都挂在客人头上。”

(4) He brought home dates, rock-hard sesame cakes six inches in diameter, and small sesame cakes called “gold-coin cakes”—he had eaten those before but had never noticed how terribly crunchy they were.

“他常常买红枣，因为那是“补”的；也买那种铁硬的大麻饼，直径五寸阔；还有叫做“金钱饼”的小麻饼——他从前吃过的，但是从来没注意到它吃起来夸嗤夸嗤，响得那样厉害。”

(5) All we need is a little pork fat. With a little pork fat, we can make rice-flour balls with bean-paste stuffing.

“其实只要一点猪油。买点猪油来做米粉团子…豆沙馅。”

Moreover, food items with special connotations are deployed in *Song*, and Chang’s strategy is to present them via foreignization. For instance, in Example (6), although ‘four ounces of

millet' is employed for its literal meaning, the consumption of salt in contrast to rice is used metaphorically to imply one's higher level of experience.

(6) Just the salt I have eaten would make a bigger pile than all the rice you have put in your bellies. The things I have seen are many. One moment this army comes; one moment that army comes. After the army come the bandits. And this time it is worse than any bandits. You can't even bury four ounces of millet underground and get away with it. Yes, they always know.

“我吃的盐比你们吃的饭都多。我见过的事情就多了。一会儿这个来了，一会儿那个来了，兵来过了又是土匪。这回是比什么土匪都厉害，地下埋着四两小米，他都有本事知道！喂，不要想瞒得过他们！”

Other non-culinary items are also predominantly translated via foreignization, represented by the chore of 纳鞋底 *na xiedi* that has been rendered explicitly and faithfully into 'drawing the thick flaxen strings in and out of the *chien tsung ti*, the thousand-layer rag soles'.

Third, social culture is quintessential in *Song*, embodied by social organisation and social control as well as customs and ideas with political and legal components (Nida 1945, Newmark 1988: 95, 103).

Song encapsulates culture-specific naming conventions in China. Albeit being embedded in a collectivistic society (Sun et al 2004, Brand 2007, Du et al 2015), Chinese given names are highly individualised with implied nuanced information (Henry 2012, Gordon et al 2020). Significantly, Chinese given names serve as gender indicators, generation markers, projections of personal identity as well as signifiers of societal transformation (Wang and Micklin 1996, Henry 2012). Owing to the language's logographic attribute, Chinese characters are associated with corresponding meanings, so when Chinese parents or grandparents select and combine characters to form an indefinite number of given names, they take into account characters' meanings and pronunciations, thereby circumventing inauspiciousness and taboos (He 1989, Blum 1997). According to Chinese naming conventions, circumstances of new-borns' birth and future wishes for them need to be taken into consideration (Lee 1998, Wu 2012), and numbers can be embedded in given names to demonstrate new-borns' sequences among siblings and/or cousins (Blum 1997, Chen 2013). As can be seen from Example (7), the character's given name 荷生 Hesheng 'Lotus Born' is represented via literal translation, rather than transliteration, so as to illustrate the name's inherent meaning. Similarly, names of other characters are 金根 Jingen 'Gold Root', 月香 Yuexiang 'Moon Scent', 周大有 Zhou Dayou 'Plenty Own Chou', 傅全香 Fu Quanxiang 'Totally Fragrant Fu', 李得胜 Li Desheng 'Win Victory Li', etc.

(7) A passer-by, an old woman with bound feet, stopped the hawker to ask the price of the candy. Then she peered up at him and exclaimed with pleasure, "Why, if it isn't Lotus Born! How are your parents, and how is everybody? Is your fourth aunt keeping well?"... "How do you happen to be in town today, Aunt?" asked the man.

“路上来了个老太婆，叫住了那小贩问他芝麻糖的价钱。她仰着脸觑着眼向他望着，忽然高兴地叫了起来：“噢，这不是荷生哥么？你们家两位老人家都好？荷生嫂好呀？你四婶好？”…“你这位大婶，难得到镇上来的吧？”这小贩问她。”

It is notable that the name of the protagonists' daughter in Example (8) manifests conspicuous gender inequality and a universal son preference in pre-modern and even modern China, ascribed to an immemorial patriarchal system, Confucian ancestral worship and filial piety, as well as the dominance of an agricultural economy that entails men as primary labourers (Lee et al 1994, Bernhardt 1995, Bray 1997: 114, Lin et al 2003, Chan and Tan 2004, Nichols 2011).

(8) They had named the child *Ah Chao*, or Beckon, short for *Chao Ti*, Beckon for Brother, in the hope that a boy would follow in her wake. But with her mother absent, for the past few years she had beckoned in vain.

“他们这孩子叫阿招，无非是希望她会招一个弟弟来。但是这几年她母亲一直不在家乡，所以阿招一直是白白地招着手。”

Example (7) above also illustrates a culture-specific way of addressing people in China, in which a remote relative is addressed as ‘aunt’. Significantly, kinship expressions can be extended to non-familial members or even strangers, so as to convey closeness and speakers’ reverence for their interlocutors (Fei 1947/2007: 578-580, Gu 1990). Therefore, the ‘old sister’ in Example (9) as a way to address a woman older than oneself exhibits the speaker’s veneration. Other paradigms in *Song* include 谭老大 Big Uncle, 谭大娘 Big Aunt, 金根嫂 Sister-in-Law Gold Root, 金有嫂 Sister-in-Law Gold Have Got, etc.

(9) Then she turned to the mother-in-law. “Don’t be angry, old sister. Our girl here has lost her parents early and has not learned any manners, as you can see. From now on it is your job to discipline her. But let it go this time—give me face. Please! Be as tolerant as Comrade Fei. See, he is not a bit angry.”

“她别过脸来，又向新娘的婆婆道歉。“你别生气呀！老姐姐！我们这姑娘苦在爹娘死得早，自小没人管教，一点规矩都不懂，以后这可就是你的事啦，老姐姐！全靠你教训了。这回你就看我面上，不去计较她了。你瞧人家费同志，多宽宏大量，一点也没生气。”

Furthermore, *Song* contains a myriad of political terminologies and expressions prevailing in Cold War China, as in Example (10). As for Example (11), it epitomises prevailing propaganda promulgating Mao-worship as well as politico-religious Maoism and Maoist rituals (Young and Ford 1977, Madsen 1984, Shapiro 2001). Terminologies and expressions in both examples are featured by foreignization, in that they are rendered in a literal manner and hence preserve original linguistic and cultural properties.

(10) When the shoes were made, there was the Support-Frontlines Contribution; always one thing after another. But the worst was the Contribute-Airplanes-and-Big-Guns Movement, when Chou Village was forced to “challenge” this village.

“缴上了军鞋，跟着又是“支前捐款”。最厉害的是那回“捐飞机大炮”，逼着周村向这村子“挑战”。

(11) Big Aunt did most of the talking. The others confined themselves to smiling and murmuring, “It is fine now in the country,” or “Things are different now.” But Big Aunt cried out with gusto, “Without Chairman Mao we would never have this day.” And she always referred to him as “Chairman Mao *t’a lao jen chia*,” adding on the suffix “big old man of the house,” which showed familiarity and affectionate respect, as one might speak of an elder in one’s own family.

“谭大娘说的话最多。别人大都只是含着微笑，喃喃地说两声“现在乡下好喽！”或者“现在两样喽！”谭大娘总是中气很足地高叫着：“要不是毛主席他老人家，我们哪有今天呀？”她永远在“毛主席”后面加上“他老人家”的字样，显得特别亲热敬重。”

Fourth, *Song* is enriched by religious culture in the form of folk religion, aka popular religion (民间宗教 *minjian zongjiao*). Example (12) alludes to 七夕 *Qixi* ‘Qixi Festival; Double Seventh Festival’ and mythological figures 牛郎 *Niulang* ‘Cowherd’ and 织女 *Zhinü* ‘Weaving Lady’ related to popular religion (Sun 1985). In addition to presenting two divinities’ names, Chang has also expounded the folklore in Example (12), which facilitates the comprehension of target readers who are void of profound understanding of Chinese culture.

(12) Aiyah, at last the young couple is reunited. Not easy! Like those two stars that meet once a year across the Milky Way—the Cowherd and the Weaving Lady.

“嗳呀，不容易呵！小两口子团团圆圆，好容易牛郎织女会见了么！”

Fifth, linguistic culture is manifested in *Song*, and related expressions are rendered via transliterations supplemented with annotations. For instance, political terminologies 公粮 *gong liang* and 反革命 *fan geming* are rendered into ‘*kung liang*, the Public Grain’ and ‘*fan ke-min*, reactionary’ in the English version (Examples (13-14)), which not only expresses their meanings in a faithful fashion, but also introduces their pronunciation to English-speaking readers. Another preponderant political terminology is 干部 *ganbu* ‘*kan pu*, or cadre’ that is comprised of its transliteration and a following note. Other non-political paradigms are exemplified by 粥 *zhou* ‘*jho*, rice gruel’, 花姑娘 *hua guniang* ‘*hua ku niung*, a flowerlike maid’ and 他老人家 *ta laorenjia* ‘*t’a lao jen chia*, big old man of the house’ (Example (11)).

(13) There was only one tax nowadays, this tax called the *kung liang*, the Public Grain, but it was very heavy.

“现在那些苛捐杂税倒是没有了,只剩下一样公粮,可是重得吓死人。”

(14) “*Fan ke-min!*” exclaimed Moon Scent. “How can we be *fan ke-min*?” But even as she protested, she began to feel uncertain about the meaning of “reactionary,” which had not been clear to her to begin with.

“反革命!”月香叫了起来。“我们怎么会是反革命?”但是她一面抗议,一面就已经有点模糊起来,不知道“反革命”三个字究竟是什么意思。

Nonetheless, I posit that the technique integrating transliterations with annotations is not always appropriate, in that transliterations are sometimes redundant. For instance, Examples (15-16) contain well-established axioms that have been rendered literally into ‘Every year safe and sound’ and ‘Heroes do not boast of their past prowess’ respectively; their transliterations, however, are complex for non-Chinese-speakers and hence are not obligatory for target readers. Analogously, in Example (17), the Chinese equivalent for ‘Let’s think it over’ is merely an ordinary, non-idiomatic expression, so the transliteration preceding it might not be indispensable.

(15) In the brief struggle she pushed him violently against the table, knocking off a teacup which broke to pieces on the ground. “*Sui-sui p’ing-an!* Every year safe and sound,” Big Aunt said immediately, almost automatically, punning on the word *sui*, which also meant “break.”

“在那短短的挣扎中,她把他猛力一推,他撞到桌子上,一只茶碗跌到地下砸得粉碎。“岁岁平安!”谭大娘马上说,几乎是机械地说了出来。”

(16) He hadn’t meant to bring up all this, not to someone he was meeting for the first time. *Ing-hsiung pu tao tang niun yung*. “Heroes do not boast of their past prowess.”

“他本来并没有打算提起这些——对一个初次见面的人,何必告诉人家这些话。“英雄不道当年勇。”

(17) Shah Ming took it very calmly, he thought, though of course she seemed a bit taken aback. She answered, smiling, “*K’ao-liu, ao-hu ha!* Let’s think it over.”

“她倒很镇静,他想。当然她仿佛是有一点诧异。她微笑着回答:“考虑考虑吧!”

Covert translation of the target text

By virtue of its idiomatic language and narrative skill, the Chinese version of *Song* has been predominantly regarded as an independent work, rather than a translation, which signifies its literary merit (Liu 2014). I propound that the Chinese version of *Song* should be regarded as covert translation in the sense of House (1977), attributed to its cultural and linguistic adaptations.

House’s model of translation quality assessment is constructed on the basis of pragmatic theories of language use, and it entails comparison between source and target texts in term of linguistic-discoursal and situational-cultural dyads and hence its focus on ‘mismatches’ or ‘errors’ (House 1977: 26-28, 37). The model is also based on the conception of equivalence, which is deemed as the quintessential criterion of translation quality, in a sense of preserving

meaning across source and text languages in semantic, pragmatic and textual aspects; that is to say, target text is expected to be pragmatically and semantically equivalent to source text, demonstrating a function equivalent (House 1997: 29-36). Target text can thus be categorised into two empirically-derived types of translation, viz. overt translation and covert translation (House 1981). Overt translation is not a 'second original', but an overt process of translation, during which target readers are not directly address (House 2014: 252); covert translation, however, 'enjoys the status of an original source text in the target culture' yet is not pragmatically a translation, in that it is 'created in its own right as an independent text' and is 'not firmly tied to the source linguaculture' (House 2014: 252-253).

The translation of *Song* is featured by addition of culture-loaded words in Chinese. For instance, in Example (18), the original text only contains 'a ritual', whereas the translation is enriched by 作揖请安 *zuoyi qingan*. Both 作揖 *zuoyi* and 请安 *qingan* are traditional greeting practices: the former entails bowing with hands folded in front (Xinhua Dictionary 2014: 564), and the latter is gender-specific greeting norms involving kneeling or curtsying (Zdic.net 2021a). Analogously, in the Chinese version in Example (19), the role playing 'the headgear of highwaymen in Chinese operas' has been specified, viz. 武生 *wusheng*, which, along with other roles, represent discrepant genders, ages and characteristics in traditional Chinese theatre (Tian 2000, Thorpe 2005, Mackerras 2016).

(18) Maybe this is simply a ritual. But silly as it seems, it is the thing to do.

“这不过是一种礼节，其实也就跟作揖请安一样。看上去虽然可笑，可是现在兴这套么，现在大家都这样。”

(19) Almost every shop was presided over by a thin, fierce-looking dark yellow woman with shoulder-length straight hair and a knitted cap of mauve wool pulled down square over the eyebrows, a big peacock-blue pompon sticking out at the left ear. It was difficult to tell where the fashion had originated. It bore a strong and disturbing resemblance to the headgear of highwaymen in Chinese operas.

“差不多每一片店里都有一个杀气腾腾的老板娘坐镇着，人很瘦，一张焦黄的脸，头发直披下来，垂到肩上；齐眉戴着一顶粉紫绒线帽，左耳边更缀着一颗孔雀蓝大绒毬——也不知道是什么时候兴出来的这样的打扮，倒有点像戏台上武生扮的绿林大盗，使过往行人看了很感不安。”

Apart from traditional culture, Chang's translation also embodies prevailing popular culture, as in Example (20). In the English version, names of Chinese film stars have been omitted, yet in the Chinese version, Chang has listed their names, so as to accommodate target readers who are familiar with popular culture.

(20) Another shop displayed tidy stacks of coarse yellow toilet paper. In a glass showcase standing near the door there were tooth pastes and bags of tooth powder, all with colored

photographs of Chinese film stars on them. The pictures of those charmers smiling brightly into the empty street somehow added to the feeling of desolation.

“另一店柜台上刀刀的草纸堆积如山，靠门却悬空钉着个小玻璃橱，里面陈列着牙膏牙粉。牙粉的纸袋与发夹的纸板上，都印有五彩明星照片，李丽华、周曼华、周璇，一个个都对着那空的街道倩笑着。不知道怎么，更啬了那荒凉之感。”

It is worth mentioning that in the Chinese translation in Example (19), an idiom (成语 *chengyu*) has been added, namely, 杀气腾腾 *shaqi tengteng* (Lit. ‘strong aura of slaughter’) that describes one’s ferocious temperament or comportment (Xinhua Idiom Dictionary 2002: 595). Similarly, an idiom 飞沙走石 *feisha zoushi* (Lit. ‘flying sand and rolling rocks’) that describes strong winds (Xinhua Idiom Dictionary 2002: 202) has been added into the Chinese version in Example (21).

(21) The cook was at his post in front of the white-painted mud stove that stood right next to the door—the stove itself actually opened into the street. With a big flourish he dumped noodles and other ingredients into the huge black pan. The mixture sizzled like pebbles in surf ebbing from a beach.

“跑堂的同时也上灶，在大门口沙沙地炒菜，用夸张的大动作抓把盐，洒点葱花，然后从另一只锅里水淋淋地捞出一团汤面，嗤啦一声投到油锅里，越发起有飞沙走石之势。”

Another type of idioms is 俗语 *suyu*, which is employed by Chang in the Chinese translation for vividness. For instance, in Example (22), ‘hang on there in the city’ in the original text is rendered into 在那里苦挨 *zai nali kuai*, and it is supplemented with 混碗饭吃 *hun wan fan chi*, a variant of 混饭吃 *hun fan chi*, which is a colloquial, metaphorical way to indicate ‘making a living’ (Zdic.net 2021b). As for the additional idiom 缺只胳膊少只腿 *que zhi gebo shao zhi tui*, or 缺胳膊少腿 *que gebo shao tui* for short, it literally means ‘to lack an arm or a leg’ (Trans. Mine) and denotes one’s physical disability; in the Chinese version, the addition of this expression further demonstrates the heroine’s competitiveness and aspirations.

(22) However, if some people managed to hang on there in the city, she did not see why she and Gold Root could not.

“可是她总想着，既然还有人能够在那里苦挨着，混碗饭吃，她和金根为什么不能够，又不是缺只胳膊少只腿。”

Analogously, in Example (23), 打算盘 *da suanpan* in the Chinese version literally means ‘to calculate with an abacus’ (Trans. Mine), while its metaphorical meaning is ‘to calculate on; to plot’ (Zdic.net 2021c). I posit that *da suanpan* in the Chinese version is more vivid than its English equivalent ‘to economise’.

(23) She remembered that those stalls had done very good business last summer because they charged much less than the regular laundry shops, and nowadays every-body had to economize.

“她记得去年这一类的摊子相当多，想必总是生意很好。摊子订价总比洗染店便宜，现在这时候，谁不要打打算盘。”

Moreover, in Chang's translation, a multitude of politically-sensitive plots and details have been omitted. The narrative was composed during Chang's sojourn in Hong Kong in the 1950s (Goldblatt 1999, Chen 2018), when she was employed by the United States Information Service as a writer and translator, so *Song* was commissioned as an anti-communist critique casting aspersions on China's Land Reform Movement (Nowak 2018: 170, Meng 2021: 14-15, Tan 2021: 255). Therefore, in the Chinese version published in Hong Kong, disparaging comments on the Chinese Communist Party and its members are saliently omitted. For instance, in Example (24), complaint regarding the expression 'feudal' with a communist connotation by the character Big Aunt has been deleted; the character's dissatisfaction with the status quo in Example (25) is not attested in the translation either. Additionally, in the original text, a character called Comrade Wong is depicted to sit in a 'peasant fashion' (Example (26)), whereas such a derogatory expression is omitted from the target text.

(24) Near the District Public Office, the old woman instinctively moved closer and held Gold Flower by her elbow, guiding her steps as if the bride-to-be were blindfolded. “Do not be feudal, Big Aunt. She can walk by herself,” said Gold Root. “Feudal, feudal,” muttered Big Aunt. “I never heard such words like that until the new people came.”

“快到区公所的时候，老妇人就本能地走近一步，托住金花的肘弯，搀着她走。“大娘，别这么封建，她自己会走。”金根说。”

(25) “Stupid!” Big Aunt had murmured when the *kan pu* was gone. “The American devils will never come to this little village. Besides, these *kan pu* have left us so poor that there's nothing for the foreign devils to steal any-way!”

(26) He drew up one leg and placed his foot on the bench, peasant fashion.

Apart from addition and omission, the Chinese version as covert translation is also marked by Chang's employment of Shanghai dialect, exemplified by 瘪三 *biesan* 'tramp; loser' and 轧淘 *yatao* 'to hang around with' (Trans. Mine) in Examples (27-28). The Chinese version in Example (27) literally means 'She always believed that she and Gold Root would not be losers forever'. As for 男轧男淘, 女轧女淘 *nan ya nan tao nü ya nü tao* in Example (28), it literally means 'men hung around with men and women hung around with women'.

(27) Any moment their luck might change.

“她总信她和金根不是一辈子做瘪三的人。”

(28) On such occasions the men and women always went separately. At the meeting they would also be grouped by themselves although there really was no segregation rule.

“在这种时候，永远是“男轧男淘，女轧女淘，”就是到了会场里，虽然并没有明文规定，也仍旧是男女各站在一边。”

Conclusion

In the English version of *Song*, Chang has rendered culture-loaded words predominantly via the approach of foreignization. To be more specific, expressions encapsulating ecological, material, social, religious and linguistic aspects of Chinese culture have been translated literally, so as to preserve the source culture and equip target readers with novel knowledge. In particular, characters' given names and ways of addressing others are translated in a word-for-word manner, which illuminates traditional naming and addressing conventions in China; similarly, adopting transliteration followed by annotation reflects Chang's endeavour to familiarise readers with the Chinese language.

The Chinese version of *Song* is replete with Chang's adaptations to the original text, by means of addition and omission. In the source text, a range of idioms and culturally-enriched details have been omitted, so as not to hinder target readers' comprehension. The source text, however, is marked by storylines and remarks castigating the Land Reform Movement initiated by the Chinese Communist Party, so those politically-sensitive contents have been deleted from the Chinese version prior to its publication in Hong Kong. Apart from addition and omission, the Chinese version is also enriched by colloquial, dialectal expressions.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

REFERENCES

- Bernhardt, Kathryn. 1995. The inheritance rights of daughters: The song anomaly? *Modern China* 21: 269-309.
- Blum, Susan D. 1997. Naming Practices and the Power of Words in China. *Language in Society* 26.3: 357-379.
- Brand, Manny. 2004. Collectivistic versus individualistic cultures: a comparison of American, Australian and Chinese music education students' self-esteem. *Music Education Research* 6.1: 57-66.
- Bray, Francesca. 1997. *Technology and gender: Fabrics of power in late imperial China*. Berkeley: University of California Press.
- Cai, Jiming. 2013. On China's Land System Reform. *Modern China Studies* 20.2: 57-75.
- Chan, Alan and Sor-Hoon Tan. 2004. Introduction. In *Filial piety in Chinese thought and history*, eds. Alan Chan and Sor-Hoon Tan, 9-16. London: RoutledgeCurzon.
- Chang, Eileen. 1955. *The Rice-Sprout Song*. New York: Dragonfly Books.
- Chang, Eileen and Christopher Lee (ed). 2015. Chinese Translation: A Vehicle of Cultural Influence. *PMLA* 130.2: 488-498.

- Chen, Lihui. 2018. *Textual analysis of the relationship between Eileen Chang and United States Information Service in Hong Kong (USIS-HK)*. Paper presented at 2nd International Conference on Social Sciences, Arts and Humanities (SSAH 2018): 977-981.
- Chen, Sihe. 2010. 土改中的小说与小说中的土改——六十年文学话土改 Tugai zhongde xiaoshuo yu xiaoshuo zhongde tugai—Liusinian wenhua hua tugai [Novels during Land Reform and Land Reform in novels—Review of Land Reform in literature in the past sixty years]. *Journal of Nanjing University* 4: 76-93.
- Chen, Xinren. 2013. 'Polysemous' politeness: Speaker self-referring forms in *Honglou Meng*. In *Chinese Discourse and Interaction: Theory and Practice*, Eds. Yuling Pan and Daniel Z. Kadar, 292-309. London: Equinox.
- Chen, Yaming. 2011. 张爱玲译事年表 Zhang Ailing yishi nianbiao [A chronicle of Zhang Ailing's translation]. *Historical Materials of New Literature* 1: 64-69.
- Cheng, Helen Hui-Yueh. 2017. *In search of an individual identity: A psychoanalytical examination of motivational forces behind the identity development of female characters in the selected works of Violette Leduc and Eileen Chang*. PhD thesis. University of Kent.
- DeMare, Brian James. 2012. Casting (Off) Their Stinking Airs: Chinese Intellectuals and Land Reform, 1946-52. *The China Journal* 67: 109-130.
- Du, Hongfei, Xiaoming Li, Danhua Lin and Cheuk Chi Tam. 2015. Collectivistic Orientation, Acculturative Stress, Cultural Self-Efficacy, and Depression: A Longitudinal Study Among Chinese Internal Migrants. *Community Mental Health Journal* 51: 239-248.
- Fei, Xiaotong. 1947/2007. 生育制度 Shengyu Zhidu [Institution of Reproduction]. In 乡土中国 *Xiangtu Zhongguo* [From the Soil: The Foundations of Chinese Society], ed. Haoxing Liu, 385-589. Shanghai: Shanghai People's Press.
- Goldblatt, Howard. 1999. The Rice-Sprout Song. By Eileen Chang. Foreword by David Der-wei Wang. *The China Quarterly* 159: 760-761.
- Gordon, Rebekah R., Sandro R. Barros and Jiahang Li. 2020. Make a name for yourself: exploring the interculturality of naming and addressing practices among transnational teachers of Chinese as a foreign language. *Language and Intercultural Communication* 20.6: 586-599.
- Gu, Yueguo. 1990. Politeness phenomena in modern Chinese. *Journal of pragmatics* 14.2: 237-257.
- He, Hailun. 1989. The Art of Naming in China and Translating Western Names Into Chinese. *Literary Onomastics Studies* 16: 47-50.
- Henry, Eric S. 2012. When Dragon Met Jasmine: Domesticating English. Names in Chinese Social Interaction. *Anthropologica* 54.1: 107-117.
- House, Juliane. 1977. *A Model for Translation Quality Assessment*. Tübingen: Narr.
- House, Juliane. 1997. *Translation Quality Assessment: A Model Revisited*. Tübingen: Narr.
- House, Juliane. 2014. Translation Quality Assessment: Past and Present. In *Translation: A Multidisciplinary Approach*, ed. Juliane House, 241-264. London: Palgrave Macmillan.
- Hsia, Chih-ting. 2004. *C. T. Hsia on Chinese Literature*. New York: Columbia University Press.
- Huang, Nicole. 2012. Eileen Chang and things Japanese. In *Eileen Chang: Romancing Languages, Cultures and Genres*, ed. Kam Louie, 49-72. Hong Kong: Hong Kong University Press.
- Huson, Timothy. 2016. Lin Yutang and Cross-cultural Transmission of Culture as Social Critique. *China Media Research* 12.3: 27-43.

- Kingsbury, Karen. 2002. Chang, Eileen. In *Biographical dictionary of Chinese women. Volume 2, Twentieth century*, eds. Lily Xiao Hong Lee, A. D. Stefanowska and Sue Wiles, 41-46. Armonk, New York: M. E. Sharpe.
- Lau, Joseph S. M. 2007. 張愛玲的中英互譯 Zhang Ailing de Zhong Ying Hu Yi [Eileen Chang's translations between Chinese and English]. In *Zhang Ailing de wenzi shijie [The literary world of Eileen Chang]*, 126-156. Taipei: Chiuko Publishing.
- Lee, Christopher. 2006. Rethinking Realisms through the Writings of Eileen Chang. *Amerasia Journal* 32.3: 58-78.
- Lee, Leo Ou-Fan. 2017. Eileen Chang in Hong Kong. In *A new literary history of modern China*, ed. Dewei Wang, 478-483. Cambridge, Massachusetts: The Belknap Press of Harvard University Press.
- Lee, Wen Shu. 1998. In the Names of Chinese Women. *Quarterly Journal of Speech* 84.3: 283-302.
- Lee, Xiao Hong Lily. 2016. *Biographical dictionary of Chinese women. Volume 2, Twentieth century*. London: Routledge.
- Lee, Yean-Ju, William L. Parish and Robert J. Willis. 1994. Sons, daughters, and intergenerational support in Taiwan. *American Journal of Sociology* 99: 1010-1041.
- Leung, Ping-Kwan. 1998. Two Discourses on Colonialism: Huang Guliu and Eileen Chang on Hong Kong of the Forties. *Boundary 2 Modern Chinese Literary and Cultural Studies in the Age of Theory: Reimagining a Field* 77-96.
- Leng, Rachel. 2014. Eileen Chang's Feminine Chinese Modernity: Dysfunctional Marriages, Hysterical Women, and the Primordial Eugenic Threat. *Quarterly Journal of Chinese Studies* March: 13-34.
- Li, Changbao and Jinzhu Huang. 2015. 译者主体性视角下张爱玲《桂花蒸·阿小悲秋》自译与他译比较研究 Yizhe zhutixing shijiaoxia Zhang Ailing Guihuazheng Axiao beiqiu ziyi yu tayi bijiao yanjiu [A comparative study between self-translation and conventional translation of Eileen Chang's Gui Hua Zheng Ah Xiao Bei Qiu from the perspective of translator's subjectivity]. *Journal of Beijing International Studies University* 04: 29-38.
- Li, Jessica Tsui Yan. 2006. Politics of self-translation: Eileen Chang. *Perspectives* 14.2: 99-106.
- Li, Jessica Tsui Yan. 2010. Self-translation/rewriting: the female body in Eileen Chang's 'Jinsuo ji', the Rouge of the North, Yuannü and 'the Golden Cangue'. *Neohelicon* 37: 391-403.
- Li, Ping. 2012. *A critical study of Lin Yutang as a translation theorist, translation critic and translator*. PhD thesis. City University of Hong Kong.
- Lin, I-fen, Noreen Goldman, Maxine Weinstein, Yu-hsuan Lin, Y. Tristan Gorindo an Teresa Seeman. 2003. Gender differences in adult children's support of their parents in Taiwan. *Journal of Marriage and Family* 65: 184-200.
- Liu, Xiaoqing. 2014. On the Dimension of Narrative: Zhang Ailing's Self Translation of Her Novel, Spring-Sprout Song. *Translation Quarterly*: 32-52.
- Liu, Yanling. 2014. 从语言顺应论看张爱玲自译策略——以《桂花蒸·阿小悲秋》英译为例 Cong yuyan shunlilun kan Zhang Ailing ziyi celve—Yi Guahuazheng Axiao beiqiu yingyi weili [Zhang Ailing's self-translation strategy from the perspective of adaptation—Analysing the English version of Sham Amah]. *Journal of Huainan Teachers College* 06: 75-79.
- Long, Yangyang. 2019. Transpacific theatre: Lin Yutang's self-translation as a creative act. *Asia Pacific Translation and Intercultural Studies* 6.3: 216-233.
- Louie, Kam. 2012. Introduction: Eileen Chang: A Life of Conflicting Cultures in China and America. In *Eileen Chang: Romancing Languages, Cultures and Genres*, ed. Kam Louie, 1-14. Hong Kong: Hong Kong University Press.

- Mackerras, Colin. 2016. Traditional Chinese theatre. In *Routledge Handbook of Asian Theatre*, ed. Siyuan Liu, 31-50. Abingdon: Routledge.
- Madsen, Richard. 1985. Maoist Rituals: Worship of an idol with feet of clay. In *Morality and Power in a Chinese Village*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press.
- Meng, Hui. 2017. *Migration of Text and Shift of Identity: Self-Translation in the Bilingual Works of Lin Yutang, Eileen Chang, and Ha Jin*. PhD thesis. University of Kansas.
- Meng, Hui. 2021. Awkward Betweenness and Reluctant Metamorphosis: Eileen Chang's Self-Translation. *Transcultural* 13.1: 2-22.
- Newmark, Peter. 1988. *A textbook of translation*. New York: Prentice-Hall International.
- Nichols, Ryan. 2011. A Genealogy of Early Confucian Moral Psychology. *Philosophy East and West* 61.4: 609-629.
- Nida, Eugene. 1945. Linguistics and Ethnology in Translation-Problems. *WORD* 1.2: 194-208.
- Nowak, Alexei Robert. 2018. *Rural Transnationalism: Food, Famine, and Agriculture in U.S. and Chinese Literature, 1898-1955*. PhD thesis, University of California.
- Qiao, Meng. 2012. 话语的力量——析张爱玲小说《桂花蒸阿小悲秋》译文对原文的颠覆 Huayude Liliang—Xi Zhang Ailing xiaoshuo Guihuazheng axiao beiqiu yiwen dui yuanwen de dianfu [The power of discourse—Analysing the adaption in Eileen Chang's self-translation of Sham Amah]. *Journal of Tianjin Foreign Studies University* 19.1: 63-68.
- Qu, Lina. 2019. Writing, Rewriting, and Miswriting: Eileen Chang's Late Style Against the Grain. *CLCWeb: Comparative Literature and Culture* 21.6. <https://doi.org/10.7771/1481-4374.3305>.
- Ratcliffe, Susan. 2017. Lin Yutang (1895-1976). *Oxford Essential Quotations*. Oxford: Oxford University Press.
- Ren, Ruwen. 2020. 从《重访边城》看1960-1980年代张爱玲的创作心境与语境——兼谈张爱玲的自译与改写 Cong Chongfang biancheng kan 1960-1980 niandai Zhang Ailing de chuanguo xinjing yu yujing—Jiantan Zhang Ailing de ziyi yu gaixie [Analysing Zhang Ailing's creation and context in A return to the frontier—Zhang Ailing's self-translation and adaptation]. *Comparative Literature in China* 3: 169-178.
- Riep, Steven L. 2016. Chinese Modernism: The New Sensationists. In *The Columbia Companion to Modern Chinese Literature*, ed. Kirk Denton, 176-182. New York: Columbia University Press.
- Rogers, Michael. 1998. The Rice-Sprout Song / The Rouge of the North. *Library Journal* 1: 224.
- Sang, Tze-lan. 2012. Romancing Rhetoricity and Historicity: The Representational Politics and Poetics of Little Reunion. In *Eileen Chang: Romancing Languages, Cultures and Genres*, ed. Kam Louie, 193-214. Hong Kong: Hong Kong University Press.
- Shan, Te-hsing. 2014. Eileen Chang as a Chinese Translator of American Literature. In *Modern China and the West: Translation and Cultural Mediation*, eds. Hsiao-yen Peng and Isabelle Rabut, 106-125. Leiden and Boston: Brill.
- Shapiro, Judith. 2001. Mao's War Against Nature: Legacy and Lessons. *Journal of East Asian Studies*. 1.2. *Perspectives on Environmental Protection in Northeast Asia*: 93-119.
- Shen, Rui. 2008. 伟大的政治小说: 张爱玲的《秧歌》 Weidade zhengzhi xiaoshuo: Zhang Ailing de Yangge [A great political novel: Zhang Ailing's The Rice-Sprout Song]. *Nangfang Yishu Bao*. 04 November 2008. <https://www.zgnfys.com/a/nfwx-31834.shtml>.
- Shen, Shuang. 2012a. Ends of Betrayal: Diaspora and Historical Representation in the Late Works of Zhang Ailing. *Modern Chinese Literature and Culture* 24.1: 112-148.

- Shen, Shuang. 2012b. Betrayal, Impersonation, and Bilingualism: Eileen Chang's Self-Translation. In *Eileen Chang: Romancing Languages, Cultures and Genres*, ed. Kam Louie, 91-112. Hong Kong: Hong Kong University Press.
- Shutt, Stephen. 1998. The Rice-Sprout Song The Rouge of the North: Eileen Chang. *Boston Review* 23.5: 55.
- Strauss, Julia C. 2017. Campaigns of Redistribution: Land Reform and State: Building in China and Taiwan, 1950-1953. In *States in the Developing World*, eds. Miguel A. Centeno, Atul Kohli and Deborah J. Yashar, 339-362. Cambridge: Cambridge University Press.
- Sun, Tao, Marty Horn, and Dennis Merritt. 2004. Values and lifestyles of individualists and collectivists: A study on Chinese, Japanese, British and US consumers. *The Journal of Consumer Marketing* 21(4): 318-331.
- Sun, Xuen. 1985. 关于“牛郎织女”神话故事的几个问题 Guanyu Niulang Zhinv shenhua gushi zhongde jige wenti [Several questions on the methodology related to Nulang and Zhinv]. *Journal of Wuhan University* 03: 103-107.
- Tan, Teck Heng. 2021. *How to read modern Chinese literature in English? The women beside/s modernism*. PhD thesis, King's College London.
- Thorpe, Ashley. 2005. Only Joking? The Relationship between the Clown and Percussion in 'Jingju'. *Asian Theatre Journal* 22.2: 269-292.
- Tian, Min. 2000. Male Dan: The Paradox of Sex, Acting, and Perception of Female Impersonation in Traditional Chinese Theatre. *Asian Theatre Journal* 17.1: 78-97.
- Tu, Qingyin and Changbao Li. 2017. A Review on Textless Back Translation of China-Themed Works Written in English. *Studies in Literature and Language* 14.1: 1-7.
- Van Bolderen, Trish and Eva Gentes. 2021. Self-Translation. *Oxford Bibliographies Online*. DOI: 10.1093/obo/9780199913701-0104.
- Venuti, Lawrence. 1986. The Translator's Invisibility. *Criticism* 28.2: 179-212.
- Venuti, Lawrence. 1992. Introduction. In *Rethinking Translation: Discourse, Subjectivity, Ideology*, ed. Lawrence Venuti, 1-17. London and New York: Routledge.
- Venuti, Lawrence. 1998. Strategies of translation. In *Encyclopedia of Translation Studies*, eds. Mona Baker, 240-244. London and New York: Routledge.
- Visser, Robin and Jie Lu. 2016. Contemporary Urban Fiction: Rewriting the City. In *The Columbia Companion to Modern Chinese Literature*, ed. Kirk Denton, 345-354. New York: Columbia University Press.
- Wang, David Der-Wei. 1998. Three Hungry Women. *boundary 2*. 25.3. *Modern Chinese Literary and Cultural Studies in the Age of Theory: Reimagining a Field*: 47-76.
- Wang, Gaixia. 2015. 张爱玲翻译文学的缺失与回归——以《老人与海》为例 Zhang Ailing fanyi wenxue de queshi yu huigui—Yi Laoren yuhai weilu [Zhang Ailing's translation of literature—Analysing her translation of The old man and the sea]. *Short Story*: 81-82.
- Wang, Jing. 2011. 性别意识与文学翻译——张爱玲翻译个案研究 Xingbie yishi yu wenxue fanyi—Zhang Ailing fanyi ge'an yanjiu [Gender consciousness and literary translation—Study of Eileen Chang's translation practice]. *Foreign Languages in China* 05: 102-106.
- Wang, Xiaojue. 2012. Eileen Chang, Dream of the Red Chamber, and the Cold War. In *Eileen Chang: Romancing Languages, Cultures and Genres*, ed. Kam Louie, 113-130. Hong Kong: Hong Kong University Press.
- Wang, Xiaojue. 2016. Borders and Borderlands Narratives in Cold War China. In *The Oxford Handbook of Modern Chinese Literatures*, eds. Carlos Rojas and Andrea Bachner, 334-355. Oxford: Oxford University Press.

- Wang, Zhigang and Michael Micklin. 1996. The Transformation of Naming Practices in Chinese Families: Some linguistic clues to social change. Show all authors. *International Sociology* 11.2: 187-212.
- Weng, Leihua. 2018. Modernity in a Wartime Tramcar. *The Comparatist* 42: 286-303.
- Wu, Yuanqiong. 2012. On the English version of Chinese personal names. *Perspectives: Studies in Translation Theory and Practice* 20.2: 139-149.
- Yan, Jihua. 2020. 愛張·張愛：讀解張愛玲 *Aizhang Zhangai: Jiedu Zhang Ailing [An interpretation of Zhang Ailing]*. Taipei: Showwe Information Co. Ltd.
- Yan, Yidan and Yuxi Wang. 2014. 张爱玲自译文学作品中陌生化手法的再现研究 Zhang Ailing ziyi wenxue zuopinzhong moshenghuade zaixian yanjiu [A Study on the Representation of Defamiliarization Devices in Eileen Chang's Chinese-English Self-translation]. *Foreign Language Research* 4: 121-125.
- Yang, Yingying. 2015. 《秧歌》的非政治化解读——中英两版中的月香之死与人性救赎 Yangge de fei zhengzhihua jiedu zhongying liangban zhongde Yuexiang zhi si yu renxing jiushu [Non-political interpretation of The Rice-Sprout Song—The death of Yuexiang in Chinese and English version and human nature]. *Contemporary Writers Review* 4: 98-104.
- Yao, Sijia. 2017. Female Desire: Defiant Text and Intercultural Context in Works by D. H. Lawrence and Eileen Chang. *Rocky Mountain Review* 71.2: 195-212.
- Young L. C. and Steven R. Ford. 1977. God is Society: The Religious Dimension of Maoism. *Sociological Inquiry* 47/2: 89-97.
- Xie, Yu and Chunni Zhang. 2019. The long-term impact of the Communist Revolution on social stratification in contemporary China. *PNAS* 116 (39): 19392-19397.
- Xinhua Dictionary. 2004. 新华字典 *Xinhua Zidian [Xinhua Dictionary]*. Beijing: Commercial Press.
- Xinhua Idiom Dictionary. 2002. 新华成语词典 *Xinhua chengyu cidian [Xinhua Idiom Dictionary]*. Beijing: Commercial Press.
- Zhang, Ailing. 2001. 秧歌 *Yangge [The Rice-Sprout Song]*. 张爱玲典藏全集 Zhang Ailing zuopin ji [A complete collection of Zhang Ailing's works]. Taipei: Crown Publishing Company Ltd.
- Zdic.net. 2021a. 请安 Qing an [To greet]. *Zdic.net*. Accessed 22 November 2021. <https://www.zdic.net/hant/请安>.
- Zdic.net. 2021b. 混饭吃 Hun fan chi [To make a living]. *Zdic.net*. Accessed 22 November 2021. <https://www.zdic.net/hant/混饭吃>.
- Zdic.net. 2021c. 打算盘 Da suanpan [To calculate with an abacus]. *Zdic.net*. Accessed 22 November 2021. <https://www.zdic.net/hant/打算盘>.
- Zhao, Xifang. 2019. 報刊香港：歷史語境與文學場域 *Baokan xianggang: Lishi yujing yu wenxue changyu [Newspapers in Hong Kong: Historical context and literary realm]*. Hong Kong: Joint Publishing HK.
- Zhao, Yan. 2017. 张爱玲自译作品中的变译现象——以《桂花蒸阿小悲秋》为例 Zhang Ailing ziyi zuopin zhongde bianyi xianxiang—Yi Guihuazheng axiao beiqiu weili [Translation variations of Eileen Chang's self-translated short novel Shame Amah as an example]. *Journal of Hunan University of Technology* 22.3: 124-128.

Türkiye'deki Çeviri Konulu Tezler Üzerine Bibliyometrik Bir İnceleme (1985-2020)*

A Bibliometric Review of Theses and Dissertations on Translation in Turkey (1985–2020)

Dilek Çalışkan¹ , Erdoğan Kartal²

* Bu çalışma, Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yabancı Diller Eğitimi Anabilim Dalı Fransız Dili Eğitimi Bilim Dalı'nda 2021 yılı Haziran ayında savunulan "Türkiye'deki çeviri konulu lisansüstü tezler üzerine bibliyometrik ve tematik bir inceleme (1985-2020)" başlıklı Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

¹Doktora Öğrencisi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Türkiye

²Prof. Dr., Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Bursa, Türkiye

ORCID: D.Ç. 0000-0002-0757-3018;
E.K. 0000-0002-9836-5221

Sorumlu yazar/Corresponding author:

Erdoğan Kartal (Prof. Dr.),

Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi,
Yabancı Diller Eğitimi Bölümü, Bursa, Türkiye
E-mail: ekartal@uluda.edu.tr

Başvuru/Submitted: 26.08.2021

Kabul/Accepted: 27.10.2021

Atf/Citation: Çalışkan, D., Kartal, E. (2021). Türkiye'deki Çeviri Konulu Tezler Üzerine Bibliyometrik Bir İnceleme (1985-2020). *İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi - Istanbul University Journal of Translation Studies*, 15, 35-73. <https://doi.org/10.26650/ijuts.2021.987390>

öz

Bu çalışmada, 1985-2020 yılları arasında Türkiye'de yapılan çeviri konulu lisansüstü tezlerin değişik parametreler çerçevesinde bibliyometrik bir incelemesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda çalışmanın bütüncesini (korpüs) oluşturmak için *Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi* veri tabanında (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>) arşivlenen lisansüstü tezlere Gelişmiş Tarama seçeneğiyle herhangi bir filtreleme uygulamaksızın *Çeviri* anahtar kelimesiyle ulaşılmıştır. Yapılan tarama sonucunda 656'sı yüksek lisans, 157'si doktora ve 1'i sanatta yeterlilik olmak üzere toplam 814 tez araştırmanın bütüncesine dâhil edilmiştir. Bütünce kapsamındaki tezler, akademik düzey, yayın yılı, yayın dili, üniversite, enstitü, anabilim dalı, danışman, araştırma modeli ve veri toplama teknikleri gibi değişkenler açısından bibliyometrik bir çözümlenmeye tabi tutulmuştur. Bu inceleme neticesinde; yıllar içerisinde çeviri konulu lisansüstü tez sayılarında gözle görülür bir artış olduğu, tezlerin en çok sırasıyla İstanbul, Marmara ve Sakarya Üniversitelerinde yapıldığı, enstitülere göre dağılımı bakımından ise en fazla tezin sosyal bilimler enstitüsü bünyesinde gerçekleştirildiği, diğer yandan enstitülerin Türk dili ve edebiyatı bilim/anabilim dallarıyla mütercim-tercümanlık/ çeviribilim bilim/anabilim dallarında gerçekleştirilen tez sayılarının koşutluk gösterdiği, tezlerin büyük çoğunluğunun yüksek lisans düzeyinde gerçekleştirildiği ve Prof. Dr. ünvanlı öğretim üyeleri tarafından yönetildiği ve son olarak araştırma yöntemi bakımından tezlerde genellikle çeviri amaçlı metin çözümlemesi yaklaşımı, veri toplama aracı olarak ise doküman incelemesi tekniğinin ön plana çıktığı görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Çevir, Çeviri bölümleri, Lisansüstü tezler, Bibliyometrik inceleme, Türkiye

ABSTRACT

This study aims to present a bibliometric review of the postgraduate theses and dissertations published on translation in Turkey from 1985 through 2020 in terms of different parameters. To that end, a search is made in the database of the Council of Higher Education National Thesis Center (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>) using the keyword of Translation with the option of Advanced Search and without any filtering to form the corpus under this study. This search has yielded a total of 814 theses and dissertations, including

656 masters' degrees, 157 Ph.D. dissertations, and 1 Master of Art thesis, which are all presented in the corpus of this study. These theses and dissertations in the corpus are examined through bibliometric analysis that uses variables such as academic level, year of publication, the language of publication, university, institute, department, supervisor, research design, and data collection methods. As a result, this study discovers that the number of postgraduate theses and dissertations on translation has increased significantly over the years, with the majority of theses and dissertations authored by students at Istanbul University, Marmara University, and Sakarya University, respectively. It is also remarkable that most of these theses and dissertations were published by the institutes of social sciences; furthermore, the number of theses and dissertations governed by the Departments of Turkish Language and Literature is congruent with that of theses and dissertations governed by the Departments of Translation and Interpreting in these institutes. The majority of these theses and dissertations were for master's degrees and were supervised by professors. The research method used in these theses and dissertations was largely translation-oriented text analysis and document analysis as the data-gathering tool, according to this study.

Keywords: Translate, Translation departments, Postgraduate theses and dissertations, Bibliometric review, Turkey

EXTENDED ABSTRACT

Postgraduate education as well as scholarly research (theses and dissertations) in the institutes of universities in Turkey contribute both to the academic development of scholars and the research literature (field). It is undeniable that theses and dissertations published under a discipline and the subjects studied in these theses and dissertations have critical importance for the development and dynamism of the field in question. Furthermore, bibliometric assessments of academic research (articles, papers, books, postgraduate theses, and so on) conducted in any subject and published during a specific time period might identify research trends in the topic. Indeed, such reviews determine the most popular subjects studied in a field and identify the neglected or under-studied subjects in that field. Thus, these reviews pave the way for further studies in the field. From this standpoint, this study offers a corpus of postgraduate theses and dissertations, which are among the types of scholarly research mentioned.

In general terms, this study seeks to present a bibliometric review of postgraduate research (master's degree theses and Ph.D. dissertations) on translation published in the relevant institutes of universities in Turkey for a period of 35 years (from the beginning of such research in 1985 through 2020) in terms of different parameters, and also includes information on the history of translation in Turkey, the relevant departments at universities that offer translation education in Turkey and postgraduate theses and dissertations on translation published in these departments.

To that end, a search is made in the database of the Council of Higher Education National Thesis Center (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>) using the keyword of Translation with the option of Advanced Search and without any filtering to form the corpus under this study. This search has yielded a total of 814 theses and dissertations, including 656 masters' degrees, 157 Ph.D. dissertations, and 1 Master of Art thesis, which are all presented in the corpus of this study. These theses and dissertations in the corpus are examined through bibliometric analysis that uses variables such as academic level, year of publication, the language of publication, university, institute, department, supervisor, research design, and data collection methods.

This bibliometric analysis reveals that there has been a significant quantitative increase in the number of postgraduate theses and dissertations over the years. Such increase may be perhaps considered as an indicator that translation as a field of research has become increasingly important in Turkey. This study also points out that this could be linked to the recent expansion in the number of departments at universities that offer translation instruction, as well as the number of teaching personnel employed in these departments. Scholarly work in the field of translation has been contributed most by Istanbul University, Marmara University, and Sakarya University. Also, this study ascertains that the theses and dissertations on translation in the corpus of this study were most published under the institutes of social sciences. Furthermore, the number of theses and dissertations governed by the Departments of Turkish Language and Literature is congruent with that of theses and dissertations governed by the Departments of Translation and Interpreting in these institutes. This is striking because the theses and dissertations in the Departments of Turkish Language and Literature translate some works written in ancient languages such as Ottoman, Arabic, and Persian to modern Turkish and thus use the word Translation in their titles or as one of their keywords. It is also worth noting that, because translation is an interdisciplinary field that affects people all around the world, different institutes and departments have contributed to the field. According to the findings of this study, the vast majority of these theses and dissertations are at the master's degree level and were overseen by faculty members with the title "Professor." It is thus plausible to argue that, while faculty members with the title "Associate Professor" and with PhD degrees are normally in charge of delivering undergraduate-level courses at the departments, members with the title "Professor" supervise postgraduate theses and dissertations, which is regarded appropriate. Finally, this research shows that the majority of these theses and dissertations used a translation-oriented text analysis strategy and document analysis as a data-gathering technique. Given that the majority of these theses and dissertations focused on book translations, this finding is unsurprising.

Giriş: Çevirinin Türkiye Serüveni

Çeviri aslında insanoğlunun dünyaya gelmesiyle birlikte hayatına giren bir eylemdir. Öyle ki İnsanoğlu doğduğu andan itibaren çevresiyle iletişime geçer ve ondan itibaren etrafında duyduğu, gördüğü, dokunduğu, tattığı ve kokladığı her şeyi öncekilerle karşılaştırarak, başka bir deyişle bunları çevirerek yeni şeyler öğrenmektedir. Octavia Paz (2008, s. 97)'a göre konuşmayı öğrenmek bir anlamda çevirmeyi öğrenmektir. Bir çocuğun annesine gerçekte bilmediği bir sözcüğün anlamını sorması da çocuğun kendisine yabancı olan bir anlatımı çeviri yoluyla anladığının bir göstergesidir. Bu nedenle Kızıltan (2017, s. 71)'ın da belirttiği gibi çevirinin insanlık tarihi kadar eski olduğu ve insanoğlu var olduğu sürece farklı dilleri konuşmaya devam ettiği takdirde de olmaya devam edeceği rahatlıkla söylenebilir. Günümüzde ise çeviri artık çevirmen tarafından yapılan profesyonel bir eylemdir. Her ne kadar gelişen teknoloji çevirmene alternatif başka çeviri araçlarının üretilmesine vesile olsa da yine de çevirmenin yerini tutamamaktadır. Şöyle ki Vardar (1978, s. 60)'ın da altını çizdiği gibi çeviri, insansal bir etkinliktir.

Çeviri eylemini daha iyi anlamak adına, çevirinin kendi bağlamımızda nasıl bir tarihsel süreçten geçip bugüne geldiğinin bilinmesi gerekir. Çevirinin Türk tarihindeki sürecine bakıldığında, Özkırmı (1999, s. 218)'ın da belirttiği gibi yapılan kazılar sonucunda elde edilen bulgulara göre çeviri etkinliğinin ilk kez Uygurlar döneminde gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Yine bu dönemde Uslu Üstten (2016, s. 75)'e göre çeviri ihtiyacı, Türk toplumunun hayatına yeni giren *Manihaizm* ve *Budizm* gibi dinleri tanıma istediğinden ortaya çıkmıştır. Diğer yandan, yine dini gerekçelerle İslamiyet'in kabulünden sonra Türklerde Arapçanın önem kazandığı ve bu sebeple Arapça ve Farsça kaynaklardan çeviriler yapıldığı bilinmektedir. Ancak bu dönemde yapılan çevirilerin kaynak metin odaklı olması dolayısıyla yapılan sözcüğü sözcüğüne çeviri hem Uygur dilini hem de Türk dilini olumsuz etkilemiştir. Şöyle ki Özkırmı (1999, s. 218)'nın da ifade ettiği gibi, Uygurlu çevirmenler kendi dillerindeki terim ve deyimleri erek dile aynen aktarmaları sonucunda Uygurcada parçalanmalar yaşanmış. Benzer şekilde, Türklerde yapılan Arapça-Türkçe çevirilerde de her yabancı sözcüğün altına Türkçe karşılığının yazılması kaynak dil ile erek dil öğelerinin karışmasına neden olmuştur.

Osmanlı Devleti'nin ilk dönemlerine bakıldığında ise çeviri etkinliklerinde bir duraklama dönemine girildiği söylenebilir. Batı'da gerçekleşen *Rönesans* hareketiyle birlikte ortaya çıkan ulusal diller çevirinin gelişmesine ve değişmesine sebep olurken, Osmanlı'nın dini inançları gereği Arapça ve Farsçayı üstün diller olarak görmesi sebebiyle bu *Aydınlanma* hareketlerinden pek de etkilenmediği söylenebilir. Nitekim Yazıcı (2010, s. 45)'nın da altını çizdiği gibi Arap dünyasının 9. ve 11. yüzyıllar arasında çeviri faaliyetlerindeki üstünlüğüne karşın 12. ve 16. yüzyıllar arasında duraklama yaşaması, Osmanlı Devleti'ni de derinden etkilemiştir. Osmanlı Devleti'ndeki çeviri etkinliğinin böylesi durgun olması edebi hayatı da etkilemiş ve Osmanlı Devleti ne batılılaşma sürecine ne de yazılı kültüre geçebilmiştir. Diğer yandan, Osmanlı Devleti, egemenliği üç kıtaya uzanan ve altı yüz yıl hüküm süren bir imparatorluk olmasına

rağmen ortak bir ulusal kimlik ve dile sahip olamamış, Arapça, Farsça ve Türkçenin adeta bir karışımı olan Osmanlıca'yı resmi dil olarak kabul etmiştir. Bu sebeple, yine Yazıcı (2010, s. 46)'nın ifadesine göre Arapça eğitim verilen medreselerde bilgiye doğu kökenli eserlerle erişilmeye çalışılmış ve dolayısıyla yabancı dil olarak da Arapça ve Farsça öğrenilmiştir. Batı dillerinin öğrenilmemesi sebebiyle *Aydınlanma* dönemini başlatan yapıtlara erişim sağlanamamış ve böylelikle Osmanlı ile Batı arasında büyük bir kopma yaşanmış, neticesinde yeterli bilgi alışverişi sağlanmadığından da Osmanlı Devleti Batı'nın gerisinde kalmıştır. Söz konusu durum, Osmanlı İmparatorluğu'nun askeri alanda gösterdiği başarıyı, edebi ve bilimsel alanda gösteremediğinin de bir kanıtı gibidir. Benzer şekilde Vural Kara (2010, s. 95)'nin da işaret ettiği gibi Osmanlı'nın Batı ile kurduğu bağın zayıf olmasından dolayı çeviri ihtiyacı sadece siyasal alan ve ticaretle sınırlı kalmıştır.

Bu bağlamda *Tanzimat Dönemi* (1839-1876), Osmanlı Devleti için bir geçiş dönemi olarak kabul edilmektedir. Osmanlı Devleti başlangıçta Batı ile fazla ilişki kurmazken, 18. yüzyıldan sonra yaşamaya başladığı askeri yenilgiler ve başarısızlık sebebiyle çıkış yolunun *Batılılaşma* olduğunu düşünerek, Batı ile bilgi alışverişinde bulunma isteği oluşmuş ve bu istek de çeviri ihtiyacını ortaya çıkarmıştır. Bu ihtiyaç doğrultusunda çeviri etkinliği eğitim kurumlarına girmiş ve 19. yüzyılda çeviri büroları açılmaya başlanmıştır. Yazıcı (2010, s. 53) ve Dino (1999, s. 297)'nin da belirttiği gibi *Encümen-i Daniş* (1851-1862), *Tercüme Heyeti* (1865), *Daire-i İlmiye* (1870) isimleriyle kurulan çeviri bürolarında dönemin aydınları bilgi alışverişinde bulunmuşlardır. Dino (1999, s. 297)'ya göre Fransızcanın bu dönemde tüm dünyada *lingua franca* olarak benimsenmesi sebebiyle Fransız yazınından çeviriler yapılmış ve bu çeviriler yoluyla da Osmanlı kültüründe olmayan roman, tiyatro ve deneme gibi türlerle tanışılmıştır. Ancak her ne kadar çeviri etkinlikleri hayata geçmiş gibi görünse de Cumhuriyet dönemine kadar tam ve doğru bir çeviri eyleminden bahsetmek pek mümkün görünmemektedir. Zira Karantay ve Salman (1999, s. 140)'ın belirttiğine göre çeviri yapan dönemin aydınları, genelde çevirecekleri eserin birkaç sayfasını okuyarak akıllarında kalanları yazıya dökerek çeviri etkinliğini gerçekleştirirler.

Cumhuriyet döneminde toplumsal boyutta yenilikçi yönelimlerin ortaya çıkmasıyla birlikte çeviri etkinlikleri bağlamında da daha bilinçli yönelimler oluşmaya başlanmıştır. 18. yüzyıldan sonra ortaya çıkan çeviri ihtiyacı ile birlikte *Tanzimat Dönemi*'nde kurulan çeviri bürolarıyla başlayan çevirinin gelişim süreci, Cumhuriyetimizin kuruluş yıllarında kurumsal bir kimliğe kavuşmaya başlamıştır. Yazıcı (2010)'ya göre çeviri bakımından bu dönem üç açıdan önem arz etmektedir:

“Bunlardan birincisi, sadece belli bir kesime mal edilen okur-yazarlığın ve evrensel bilginin Millî Eğitim Bakanlığı başkanlığında *Tercüme Dergisi* ve yayınları aracılığıyla tabana yayılmaya çalışılması; ikincisi, çeviri etkinliğine ortam hazırlayarak bilgi aktarımını hızlandırması; üçüncüsü ise çevirmenlere parasal olmasa da saygın bir kimlik kazandırmasıdır.” (s. 59)

1940 yılında kurulan *Tercüme Bürosu* çağdaşlaşma adına atılan adımlardan birisi olmakla birlikte özellikle çeviri etkinliği ile ilgili atılan adımların ilkidir. Dönemin Millî Eğitim Bakanı

Hasan Ali Yücel (1938- 1946) tarafından devlet desteği ile kurulan söz konusu büronun amacı ayrıca *Tanzimat Dönemi*'nde kurulan çeviri bürolarından da oldukça farklıdır. (Yazıcı, 2010, s. 60-64). Diğer yandan, Kurultay (1999)'ın da belirttiği gibi 1940'lı yıllardaki bu yenilikçi girişim, Osmanlı'daki çeviri bürolarının aksine devletin çeviri işlerini yapmak için değil, devletin parasal desteğiyle Türk toplumunda kültürel bir gelişim gerçekleştirmek adına kurulmuştur.

Söz konusu büroda Nurullah Ataç (1898-1957), Sabahattin Eyüboğlu (1908-1973), Vedat Günyol (1912-2004), Azra Erhat (1915-1982), Orhan Veli Kanık (1914-1950), Melih Cevdet Anday (1915-2002) gibi dönemin önde gelen yazar ve çevirmenleri yoğun çeviri çalışmaları yapmışlardır. Bu yoğun çeviri çalışmalarının arasında Osmanlı Devleti döneminde dikkate alınan Doğu'nun aksine Batı'da aydınlanma sağladığı düşünülen eserlerin çevirileri bulunmaktadır. Aytaç (1999, s. 348)'ın da ifade ettiği gibi bu dönemde çeşitli Batı dillerinde yazılan toplamda 604 eser çevrilmiştir. Bunlardan 65'i İngiliz, 90'ı Alman, 210'u ise klasik Fransız yazınından Türkçeye kazandırılan eserlerdir. Benzer şekilde Hasan Ali Yücel önderliğinde 7 cilt, 42 sayıdan oluşan ve etkinliğini 1947'ye kadar sürdüren *Tercüme Dergisi* de *Tercüme Bürosunun* resmi yayın organı olarak basılmıştır (Yazıcı, 2010, s. 60).

Tercüme Dergisi'nde yapılan çevirilerde öncelik yukarıda da bahsedildiği gibi dünya klasiklerinin Türkçeye aktarılmasıydı. İlk olarak Yunan klasiklerinden, ardından aydınlanmanın temel kitapları olduğu düşünülen Fransız klasiklerinden, daha sonrasında ise İngiliz klasiklerinden çeviriler yapılmıştır. Bütün bu çevirilerden de anlaşılacağı üzere Türk yazını artık yüzünü Batı'ya dönmüştür. Temelinde hoşgörü ve özgür düşünce barındıran ve ülkenin dört bir yanında okurla buluşan bu çeviri eserler, kültürün ve dilin zenginleşmesine önemli katkıda bulunmuşlardır. Böylelikle devletin bu resmi yayın organı aracılığıyla bilimsel ve edebi eserler artık sadece belli bir kitleye değil tüm halka hitap etmektedir ve aynı zamanda bu kitleye uygar bir dünyanın kapılarını da aralamaktadır (Vural Kara, 2010, s.98).

Diğer yandan, Osmanlı'nın son dönemlerinde kurulan ve Cumhuriyetin ilk yıllarında da varlığını sürdüren tek yükseköğretim kurumu olan *Darülfünun* (1846-1933) değişen, gelişen ve yüzünü Batı'ya çevirmiş olan Türk toplumunda tutucu bir tavır sergilemekteydi. İsviçreli Profesör Albert Malche'in düzenlediği rapor doğrultusunda 31 Temmuz 1933'te *Darülfünun* kapatılarak yerine çağdaş bir altyapısı olan ve günümüzde de faaliyetini sürdürmeye devam eden İstanbul Üniversitesi açılır (Namal ve Karakök, 2011, s. 27). Bu arada Üniversitedeki bilim insanları Cumhuriyet dönemine kadar yaşanan bilimsel bilgi eksikliğini çeviri aracılığıyla kapatmaya çalışırlar. Böylelikle 1960'lı yılların başına kadar ülkemizdeki çeviri etkinliği, edebi eser ağırlıklı çevirilerin yapıldığı *Tercüme Bürosu* ve bilimsel ağırlıklı çevirilerin yapıldığı üniversitelerle sınırlı kalır. Ancak bilim insanlarının çeviriyle uğraşmaları bilimsel araştırma yapmalarını engel teşkil eder. Bir yönden Batı'ya yetişmeye çalışılırken diğer yönden yine Batı'nın gerisinde kalınır. 1960'lı yıllardan sonra ise çeviri etkinliği üniversitelerden dışarıya taşar ve kâr amacı güden yayınevlerinin boyunduruğu altına girmeye başlar. Bu sayede hem çeviriler toplumsal, ekonomik ve siyasal olaylardan etkilenecek çeşitlenir hem de bilim insanları

çeviriyle zaman kaybetmek yerine bilimsel araştırmalara yönelirler. Bütün bu gelişmeleri takiben, teknolojinin de ilerlemesiyle birlikte gelişen ve değişen dünyada çok dilli bir çeviri anlayışı giderek yayılmaya başlar. Böylelikle çeviriler de artık araştırma konusu edilir hala gelir ve kuramsal çalışmalara girilir. 1980’li yıllara gelindiğinde çeviri etkinliği artık tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de bilimselleşme sürecine girer ve mütercim-tercümanlık adı altında 1984 yılından itibaren üniversitelerde bir bilim dalı olarak okutulmaya başlanır (Yazıcı, 2010, s. 62- 63). 1990’lı yıllardan sonra ise çevirideki bu gelişim ve değişimden yayınevleri de payına düşeni alır. Bünyelerinde kadrolu çevirmen, editör/ yayımcı, düzeltmen gibi bir ekip oluşturarak çeviri politikalarında değişime giderler. Sözü edilen bu değişimlerle birlikte çeviri artık kurumsallaşmış, çevirmenlik bir meslek olarak tanınmış ve çeviri eğitimi de üniversitelerde yaygınlaşmaya başlamıştır.

Tarih boyunca yeryüzünde her zaman üstünlüğü kabul edilen bir dil olagelmiş ve bu üstün dil, siyasi ve tarihi nedenlerle zaman zaman değişerek yerini farklı dillere bırakmıştır. Kızıltan (2017, s. 73), tarihteki bu dilsel değişimi şu şekilde özetlemektedir: “*Gelişmiş kültürün göstergesi sayılan mükemmel dil, Eski Yunan’dan 16. yüzyıla kadar önce Yunanca sonra Latince iken, tarihi ve siyasi koşulların da etkisiyle yerini sırasıyla Fransızca ve İngilizceye bırakır.*” Günümüzde başta tüm dünyada bilim dili olarak kabul İngilizce ve sonrasında dünyada yaygın olarak konuşulan diğer dillere hâkim bir toplum olarak dilimize yapılan çeviriler aracılığıyla bizim dışımızda gelişen bilimsel ve teknolojik atılımları, buluşları, araştırmaları, sanatsal, kültürel, edebi ve siyasi faaliyetleri takip edebilmekteyiz. İçinde bulunduğumuz bilişim-iletişim çağında, özellikle 2000’li yıllardan itibaren hızla gelişen İnternet ağı ve mobil iletişim teknolojileri sayesinde insanlar artık saniyeler içerisinde dünyanın diğer bir ucundaki insanlarla etkileşim sağlayabilmektedir (Gönenç, 2004, s. 439). Bu sayede tüm dünyada politika, ekonomi, kültür, sanat, bilim vb. alanlarda hızla devam eden yoğun bilgi alışverişi yaşanmakta ve bir anlamda ülkelerin ulusal sınırları da adeta ortadan kalkmaktadır (Baygül, 2020, s.396).

Gelişen bilişim-iletişim teknolojileri sayesinde ülkeler arasındaki iletişimin bu denli yoğun bir hal alması sebebiyle Vural Kara (2010, s. 99)’nın da ifade ettiği gibi günümüzde çeviriye duyulan ihtiyaçla birlikte teknik çeviri de önem kazanmaktadır. Bu da beraberinde donanımlı çevirmen ihtiyacını gündeme getirerek çevirmenlerin belirli alanlarda uzmanlaşmasını sağlayacak eğitim kurumlarının açılmasına vesile olmuştur. Böylelikle söz konusu zincirde, özellikle çevirinin bilimselleşme sürecine önemli katkılar sunan üniversitelere büyük bir sorumluluk atfedildiği görülmektedir.

Çeviri Bölümleri

Türkiye’de çeviribilim ile ilgili yapılan ilk akademik çalışma Saliha Paker’in 1983 yılında *Yazko Çeviri* dergisinde yayımlanan “Çeviride yanlış/ doğru sorunu ve şiir çevirisinin değerlendirilmesi” başlıklı yazısıdır. Bu bağlamda çeviribilimin Türkiye’deki başlangıç tarihinin 80’li yılların başı olduğu söylenebilir. Söz konusu tarih, her ne kadar kulağa geç kalınmış gibi gelse de aslında

Avrupa'daki çeviri etkinliğinin bilimselleşme süreciyle aynı tarihlere denk düştüğü söylenebilir. Öyle ki 80'li yılların başında Avrupa (Almanya)'da yayımlanan *Strategie der Übersetzung: ein Lehr- und Arbeitsbuch* (Hönig & Kussmaul, 1982) ve *Übersetzungswissenschaft- eine Neuorientierung: zur Integrierung von Theorie und Praxis* (Snell-Hornby, 1986) adlı çalışmalar bu alanda yapılan ilk akademik çalışmalar olarak görülmektedir. Bu durumda Türkiye'nin çeviribilim ile tanışmasının çok da geç olduğu söylenemez.

Diğer yandan Haleva (2016, s.102), çeviri bölümleri üzerine yaptığı çalışmasında Türkiye'de akademik düzeyde çeviri çalışmalarının başladığı dönemde (1983-1984) Hacettepe ve Boğaziçi Üniversitelerinde İngilizce Mütercim Tercümanlık bölümlerinin açılmasıyla birlikte çeviri eğitimine de başlandığını belirtmektedir. Böylece Türkiye'de çeviri ve çeviriye ait tüm olgular resmi ve kurumsal bağlamda akademik bir mecraya taşınmaya başlar. Ayrıca Çavuşoğlu (2019, s. 15)'nin de ifade ettiği gibi, Türkiye'nin her ne kadar iletişim, ulaşım, teknoloji gibi pek çok alanda Batı'nın gerisinde kaldığı düşünülse de çevirinin bilimselleşme sürecinde böyle olumsuz bir durumla karşılaşmadığı rahatlıkla söylenebilir. Akademik düzeyde çeviri eğitimine başlayan bu iki öncü bölümü takiben, 1992 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi bünyesinde Fransızca Mütercim-Tercümanlık ve 1994 yılında da İstanbul Üniversitesi bünyesinde Almanca Mütercim-Tercümanlık bölümleri kurulur. İlerleyen yıllarda farklı dillerde birçok üniversitede yeni çeviri bölümleri açılır ve bu bölümlerde lisans eğitimini takiben yüksek lisans ve doktora eğitimine de başlanarak çeviribilim alanında akademik çalışmalara hız verilir (Eruz, 2003). Böylelikle çeviri, Tahir Gürçağlar (2011, s. 89)'ın da altını çizdiği gibi üniversiteler bünyesinde bir bilim dalı olmasının yanı sıra Türkiye'de çevirmenlik de piyasada kabul gören meslek grupları arasında yerini almaya başlar.

1983-1984 akademik yılında *Mütercim-tercümanlık* anabilim dalı adıyla eğitime başlayan Boğaziçi Üniversitesi çevir bölümü, 2004 yılında adını *Çeviribilim* olarak değiştirerek bu bilimsel terimi kullanan ilk üniversite olur (Boğaziçi Üniversitesi Çeviribilim Bölümü, 2021). Takip eden yıllarda Sakarya Üniversitesi ve Yeditepe Üniversitesinde de benzer şekilde isim değişikliğine gidilir. Bugün itibarıyla Türkiye'de üniversiteler bünyesinde faaliyet gösteren çeviri bölümlerinin *Mütercim-tercümanlık* ve *Çeviribilim* adları altında eğitimlerini vermeye devam ettikleri görülmektedir.

Lisans ve lisansüstü düzeydeki çeviri eğitimlerinin yanı sıra ilk olarak 2015 yılında Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Çaycuma Meslek Yüksek Okulu bünyesinde kurulan *Uygulamalı Çevirmenlik* programlarının sayıları da günden güne artmaktadır (Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Yabancı Diller ve Kültürler Bölümü, 2021). Tekgül (2008, s. 60-63)'ün de ifade ettiği gibi hem sözel puanla öğrenci kabul etmeleri hem de iki yıl gibi çok kısa sürede eğitimlerini tamamlamaları sebebiyle söz konusu bölümlerin verimlilikleri tartışılır durumda olmasına rağmen bu bölümler de Türkiye'de verilen çeviri eğitimi kapsamında yer almaktadırlar.

Günümüzde üniversiteler çeviri bölümleri aracılığıyla küreselleşen dünyada diller ve kültürler arası iletişim ihtiyacının artması sebebiyle yazılı ve sözlü çeviri eğitimi ve becerilerine sahip, donanımlı çevirmenler yetiştirmek için çalışmaktadırlar. Bugün itibarıyla birçok farklı

dil seçeneği ile gerek devlet üniversitelerinde gerekse vakıf üniversitelerinde bu ihtiyaca yönelik çeviri eğitimi verilmektedir. 2020-2021 akademik yılı verilerine göre 41'i devlet üniversitesi, 31'i ise vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 72 üniversite bünyesinde çeviri eğitimi verilmektedir (ÖSYM, 2020-Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu).

Üniversite	f	%
Devlet Üniversitesi	41	57
Vakıf Üniversitesi	31	43
Toplam	72	100

Diğer yandan, geçmiş yıllarda Türkiye’deki çeviri bölümleri üzerine ayrıntılı çalışmaların yapıldığı görülmektedir (Küçükyağcı & Avcı, 2011/ 2015; Haleva, 2016). Ancak 2020-2021 yılı verileri daha önceki yıllarda yapılan çalışmaların verileriyle karşılaştırıldığında çeviri eğitimi veren üniversitelerin sayısında belirgin bir artış olduğu dikkat çekmektedir. Bu sonuçlar, çeviri eğitiminin günden güne önem kazandığını ve son yıllarda akademik alanda daha fazla yer edindiğini göstermektedir. Türkiye’de çeviri eğitimi veren devlet ve vakıf üniversitelerine ilişkin bilgiler aşağıda sırasıyla *Tablo 2* ve *Tablo 3*’de verilmiştir.

Üniversite	Lisans		Önlisans
	Mütercim-Tercümanlık	Çeviribilim	Uygulamalı Çevirmenlik
Adana Alparslan Türkeş Bilim ve Teknoloji Üniversitesi	1	-	-
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	1	-	-
Amasya Üniversitesi	1	-	-
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	1	-	-
Ardahan Üniversitesi	-	-	1
Atatürk Üniversitesi	1	-	-
Bartın Üniversitesi	1	-	-
Boğaziçi Üniversitesi	-	1	-
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi	1	-	-
Doğu Akdeniz Üniversitesi	1	-	-
Dokuz Eylül Üniversitesi	1	-	-
Ege Üniversitesi	1	-	-
Giresun Üniversitesi	-	-	1
Hacettepe Üniversitesi	1	-	-
İstanbul Üniversitesi	1	-	-

Tablo 2. Devamı			
Üniversite	Lisans		Önlisans
	Mütercim-Tercümanlık	Çeviribilim	Uygulamalı Çevirmenlik
Kafkas Üniversitesi	1	-	-
Kahramanmaraş İstiklal Üniversitesi	1	-	-
Karabük Üniversitesi	-	-	1
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi	1	-	-
Kastamonu Üniversitesi	-	-	1
Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi	1	-	-
Kırıkkale Üniversitesi	1	-	-
Kırklareli Üniversitesi	1	-	-
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi	1	-	-
Manisa Celâl Bayar Üniversitesi	1	-	-
Mardin Artuklu Üniversitesi	1	-	1
Marmara Üniversitesi	1	-	-
Mersin Üniversitesi	1	-	-
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	1	-	-
Munzur Üniversitesi	-	-	1
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	-	-	1
Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi	1	-	-
Sakarya Üniversitesi	1	-	-
Samsun Üniversitesi	1	-	-
Selçuk Üniversitesi	1	-	-
Siirt Üniversitesi	1	-	1
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	1	-	-
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	1	-	1
Trakya Üniversitesi	1	-	-
Yıldız Teknik Üniversitesi	1	-	-
Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi	-	-	2
Toplam	32	1	11

Tablo 2 ve devamında *Tablo 3* incelendiğinde, 41 devlet üniversitesinin çeşitli fakülte ve yüksekokullarına bağlı *Mütercim-Tercümanlık* (f=32) ve *Çeviribilim* (f=1) bölümlerinde lisans, *Uygulamalı Çevirmenlik* (f=11) programlarında ise önlisans düzeyinde çeviri eğitimi verildiği görülmektedir. Özellikle *Mütercim-Tercümanlık* ve *Çeviribilim* gibi bölümlerinin bağlı bulunduğu fakülteler üniversitelere göre farklılık gösterirken *Uygulamalı Çevirmenlik* programlarının ise tamamının meslek yüksekokulları bünyesinde yer aldığı anlaşılmaktadır.

Fakülteler	f	%
Fen-Edebiyat Fakültesi	11	33
Edebiyat Fakültesi	9	27
Yabancı Diller Yüksekokulu	9	27
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi	3	9
İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi	1	3
Toplam	33	100

Vakıf üniversiteleri bünyesinde ise 31 üniversitede çeviri eğitimi verildiği tespit edilmiştir (Tablo 4). Sözü edilen üniversitelerinin 19’unda, devlet üniversitelerinde olduğu gibi değişik fakültelere bağlı *Mütercim-Tercümanlık* (f=25) ve *Çeviribilim* (f=1) bölümlerinde lisans düzeyinde, meslek yüksekokullarına bağlı *Uygulamalı Çevirmenlik* (f=12) programlarında ise önlisans düzeyinde çeviri eğitimi verilmektedir.

Üniversite	Lisans Eğitimi	Önlisans Eğitimi	
	Mütercim-Tercümanlık	Çeviribilim	Uygulamalı Çevirmenlik
Ankara Bilim Üniversitesi	1	-	-
Atılım Üniversitesi	1	-	-
Avrasya Üniversitesi	-	-	1
Başkent Üniversitesi	1	-	-
Beykent Üniversitesi	1	-	1
Çağ Üniversitesi	1	-	1
Çankaya Üniversitesi	1	-	-
Girne Amerikan Üniversitesi	1	-	-
Haliç Üniversitesi	1	-	-
İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	1	-	-
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi	1	-	-
İstanbul Arel Üniversitesi	1	-	1
İstanbul Atlas Üniversitesi	1	-	-
İstanbul Aydın Üniversitesi	1	-	1
İstanbul Gelişim Üniversitesi	1	-	1
İstanbul Medipol Üniversitesi	-	-	1
İstanbul Okan Üniversitesi	1	-	-
İstanbul Şişli Meslek Yüksekokulu	-	-	1
İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi	1	-	-

Tablo 4. Devamı			
Üniversite	Lisans Eğitimi	Önlisans Eğitimi	
	Mütercim-Tercümanlık	Çeviribilim	Uygulamalı Çevirmenlik
İstinye Üniversitesi	1	-	-
İzmir Ekonomi Üniversitesi	1	-	1
İzmir Kavram Meslek Yüksekokulu	-	-	1
Kapadokya Üniversitesi	1	-	-
KTO Karatay Üniversitesi	1	-	-
Nişantaşı Üniversitesi	1	-	-
Toros Üniversitesi	1	-	-
Ufuk Üniversitesi	-	-	1
Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi	1	-	-
Yakın Doğu Üniversitesi	1	-	1
Yaşar Üniversitesi	1	-	-
Yeditepe Üniversitesi	-	1	-
Toplam	25	1	12

Devlet üniversitelerinde olduğu gibi vakıf üniversitelerinde de çeviri bölümlerinin bağlı bulunduğu fakülteler üniversitelere göre farklılık göstermektedir. *Uygulamalı Çevirmenlik* önlisans programları ise devlet üniversitelerinde olduğu gibi söz konusu üniversitelerin de meslek yüksekokulları bünyesinde faaliyet göstermektedir (Tablo 5).

Tablo 5. Türkiye’de Vakıf Üniversiteleri Bünyesinde Çeviri Eğitimi Verilen Fakülteler		
Fakülteler	f	%
Fen-Edebiyat Fakültesi	13	50
İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi	4	15
Yabancı Diller Yüksekokulu	3	12
Beşerî Bilimler Fakültesi	2	8
Edebiyat Fakültesi	1	4
İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi	1	4
İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi	1	4
Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu	1	4
Toplam	26	100

Diğer yandan, Türkiye’de çeviri eğitiminin verilmeye başlandığı 80’li yılların ilk yarısından itibaren bu bölümlerde ders veren öğretim elamanlarının büyük bir çoğunluğu üniversitelerin

filoloji ve yabancı diller eğitimi bölümlerinden, çok az bir kısmının ise farklı disiplinlerden mezun durumundaydılar. Ayrıca bu dönemde çeviribilim alanında uzmanlaşmak isteyen akademisyenlerin de kendi alanları dışında bir disiplinde lisansüstü eğitimlerini tamamlamak zorunda kaldığı anlaşılmaktadır. Zira çeviribilim alanında Türkiye’de söz konusu tarihlere henüz lisansüstü eğitim programları bulunmamaktaydı. Ancak 2000’li yılların başından itibaren, özellikle başta İngilizce olmak üzere bu alanda lisansüstü programlar açılmaya başlamış ve böylelikle öğretim elemanları da kendi alanlarında uzmanlaşabilme imkânı bulmuştur (Eruz, 2021).

Bugün itibarıyla çeviri bölümlerinde artık çok sayıda akademisyen görev yapmaktadır. Meslek yükseköğretimine bağlı *Uygulamalı Çevirmenlik* önlisans programlarında genellikle öğretim görevlileri görev yaparken, fakültelerdeki *Mütercim-Tercümanlık* ve *Çeviribilim* bölümlerinde ise çok sayıda profesör, doçent, doktor öğretim üyesi ve araştırma görevlisi görev yapmaktadır. Aşağıda *Tablo 6*’da Türkiye’deki çeviri bölüm/ programlarında bugün itibarıyla görev yapan akademik personelin unvanlarına göre dağılımı verilmiştir (Yükseköğretim Akademik Arama, 2021).

Tablo 6. Çeviri Bölümlerinde Görev Yapan Akademisyenler		
Unvan	f	%
Prof. Dr.	49	8
Doç. Dr.	49	8
Dr. Öğr. Üyesi	196	31
Öğr. Gör. Dr	31	5
Öğr. Gör.	189	30
Arş. Gör. Dr.	17	3
Arş. Gör.	98	16
Toplam	629	100

Tablo 6 yakından incelendiğinde çeviri bölümlerinde 2020 yılı itibarıyla çalışan öğretim elemanlarının yaklaşık yarıya yakını (%47) profesör, doçent ve doktor öğretim üyesi gibi unvanlı öğretim üyelerinin oluşturduğunu, diğer kalan yarıdan biraz fazlasını (%53) ise öğretim görevlisi ve araştırma görevlilerinin oluşturduğunu görülmektedir.

Öte yandan, Türkiye’de çeviri eğitiminin başladığı ilk yıllarda Boğaziçi ve Hacettepe Üniversitesi bünyesindeki *Çeviribilim* ve *Mütercim-Tercümanlık* bölümlerinde çeviri eğitimi sadece İngilizce yapılırken, 1992 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi’nde *Fransızca Mütercim-Tercümanlık* ve 1993 yılında da İstanbul Üniversitesi’nde *Almanca Mütercim-Tercümanlık* bölümlerinin açılmasıyla çeviri eğitiminin yapıldığı diller çeşitlenmeye başlar. 2000’li yılların başlangıcından itibaren ise Türkiye genelinde birçok devlet ve vakıf üniversitesi bünyesinde çeşitli dillerde çeviri bölümleri açılır. Aşağıda *Tablo 7*’de bugün itibarıyla Türkiye’deki devlet ve vakıf üniversitelerinde çeviri eğitimi yapılan diller verilmiştir (ÖSYM, 2020-Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu).

Tablo 7. Üniversitelerde Çeviri Eğitimi Verilen Diller						
Diller	Önlisans		Lisans		Toplam	
	Vakıf	Devlet	Vakıf	Devlet	f	%
İngilizce Mütercim Tercümanlık	12	10	25	26	73	69
Almanca Mütercim Tercümanlık	-	-	-	9	9	8
Fransızca Mütercim Tercümanlık	-	-	-	6	6	6
Arapça Mütercim Tercümanlık	-	-	2	4	6	6
Rusça Mütercim Tercümanlık	1	-	3	1	5	5
İngilizce-Fransızca Mütercim Tercümanlık	-	-	1	2	3	3
İspanyolca Mütercim Tercümanlık	1	-	-	-	1	1
Çince Mütercim Tercümanlık	-	-	1	-	1	1
Bulgarca Mütercim Tercümanlık	-	-	-	1	1	1
Farsça Mütercim Tercümanlık	-	-	-	1	1	1
Toplam	14	10	31	50	106	100

Tablo 7 incelendiğinde Türkiye’de 2021 yılı itibariyle önlisans düzeyinde eğitim veren 23 *Uygulamalı Çevirmenlik* programı ve lisans düzeyinde eğitim veren 59 (57 + 2) *Mütercim-Tercümanlık/ Çeviribilim* bölümünde 10 farklı dilde çeviri eğitimi yapıldığı görülmektedir. Bu dillerin bölüm/ programlara göre genel dağılımına bakıldığında da hemen hemen $\frac{3}{4}$ (%69)’nün İngilizce, kalan $\frac{1}{3}$ (%31)’ünün ise sırasıyla Almanca, Fransızca, Arapça, Rusça, İngilizce-Fransızca, İspanyolca, Çince, Bulgarca ve Farsça bölümleri/ programları olduğu görülmektedir.

Diğer yandan İngilizce, vakıf ve devlet üniversitelerinde hem önlisans hem de lisans düzeyinde çeviri eğitimi yapılan tek dildir. İspanyolca önlisans ve Çince lisans düzeylerinde sadece birer vakıf üniversitesinde, benzer şekilde Rusça önlisans düzeyinde 1 (bir) vakıf ve lisans düzeyinde 3(üç) devlet üniversitesinde ve son olarak Almanca, Bulgarca, Farsça, Fransızca ve İngilizce-Fransızca ise hem devlet hem de vakıf üniversitelerinde lisans düzeyinde çeviri eğitimi verilen diller olarak dikkat çekmektedir

Alanyazın

Alanyazın incelendiğinde, son yıllarda Türkiye’de yapılan bibliyometrik araştırmaların sayısının gittikçe arttığı gözlenmektedir. Ancak bununla birlikte, Türkiye’de çeviribilim alanında yapılan bilimsel çalışmalar üzerine oldukça az sayıda ve sınırlı bibliyometrik araştırmanın gerçekleştirildiği görülmektedir. İlk olarak Yazıcı (2007)’nin İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Bölümü’nde 1985-2006 yılları arasında hazırlanan 20 yüksek lisans tezi üzerine görgül bir inceleme gerçekleştirdiği saptanmıştır. Benzer şekilde, yaklaşık 10 yıl aradan sonra Ersoy ve Balkul (2016)’un çeviribilim alanındaki lisansüstü tezler üzerine farklı parametreler ışığında betimleyici bir çalışma yaptığı anlaşılmaktadır. Aynı yıl Haleva (2016), Türkiye’deki çeviri bölümleri ve çeviribilim çalışmaları üzerine genel bir değerlendirme yaparken, Balkul, Can,

Çalık ve Gümüş (2018)'ün ise 2 (iki) yıl sonra çeviribilim alanında 5 (beş) yıllık bir zaman dilimi (2013-2018) içerisinde yayımlanan makalelerin araştırma eğilimlerini belirlemeye çalıştıkları tespit edilmiştir. Hemen ardından Çalık (2019)'ın da Türkiye'de sözlü çeviri alanında on yıllık bir dönemde (2008-2018) yayımlanan makale, kitap ve lisansüstü tezler üzerine kapsamlı bir bibliyometrik araştırma gerçekleştirdiği görülmektedir. Son olarak geçtiğimiz yıl içerisinde, Çalışır Zenci (2020)'nin *Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİM) TR Dizin*'de taranan dergilerde yayımlanan çeviribilim alanındaki makalelerin bibliyometrik incelemesini, Başer ve Yıldırım (2020)'in özel alan çevirilerindeki kaynak eksikliklerinin tespiti için Türkiye ve Fransa'da yazılan tezlerin karşılaştırmalı çözümlemesini, yine Yıldırım (2020)'in betimleyici bir yaklaşımla Türk üniversitelerindeki mütercim-tercümanlık/ çeviribilim bölümlerinde hazırlanan çeviri teknolojileri ve yerelleştirme konulu lisansüstü tezlerin incelemesini ve Şan ve Koçlu (2020)'nin ise toplum çevirmenliği alanında Türkiye'de gerçekleştirilen bilimsel çalışmaları çözümleyerek değerlendirdiği belirlenmiştir.

Yukarıda sözü edilen çalışmalardan da anlaşılabilir üzere, yapılan bütün çözümleme ve değerlendirmelerin aslında alana özgü kimi konular ve zaman aralığı bakımından sınırlandırıldığı görülmektedir. Sonuç olarak alanyazında çeviri konulu çalışmaların geçmişten günümüze nasıl evrildiğini ya da söz konusu çalışmaların ne doğrultuda ilerlediğini gösteren herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bununla birlikte, Türkiye'deki çeviri konulu lisansüstü tezlerinin tamamı üzerine şimdiye dek ayrıntılı herhangi bir çözümlemenin yapılmadığı da anlaşılmaktadır. Böylelikle mevcut çalışmanın, Türkiye'deki çeviri konulu lisansüstü araştırmaların eğilimini belirlemesi bakımından alana katkı sağlayacağı ve böylelikle ileride bu alanda gerçekleştirilecek tezlerin hangi konulara daha çok yoğunlaşması gerektiği hususunda araştırmacılara ışık tutacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmada, Türkiye'de bugüne kadar gerçekleştirilen *çeviri* konulu lisansüstü tezlerin (yüksek lisans ve doktora) bibliyometrik bir incelemesinin yapılarak söz konusu çalışmaların halihazırdaki durumu ve araştırma eğilimlerinin tespit edilmesi amaçlanmaktadır.

Yöntem

Araştırmada, belirli bir alandaki literatürün değişik parametreler doğrultusunda incelenerek nicelleştirilmesi yoluyla elde edilen verilerin değerlendirilmesine ve yorumlanmasına imkân sağlayan bibliyometrik çözümleme tekniği kullanılmıştır (Kasemodel ve diğ., 2016, s. 82). Bibliyometrik çözümleme; kitap, tez ve süreli yayınlarla ilgili kimi verilerin derlenerek yorumlanması yoluyla tarihsel dağılımını göstermek, ulusal veya evrensel düzeyde araştırma eğilimlerini belirlemek ve kullanılma (atıf alma) oranlarını ortaya koymak için kullanılan bilimsel araştırma tekniklerinden biridir (Pritchard, 1969, s. 348). Görüldüğü üzere, Metin (2013, s. 5)'nin de belirttiği gibi bibliyometrik çözümlemedeki amaç; belge, kitap, makale

gibi dokümanların istatistiksel ve matematiksel yöntemlerle belirli parametreler ışığında belirli özelliklerinin çözümlenmesini sağlamaktır.

Araştırmanın Derlemi ve Verilerin Toplanması

Araştırmanın derlemine, *Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi* veri tabanında (<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/>) başlangıcından 2020 yılının sonuna kadar dizinlenen çeviri konulu yüksek lisans ve doktora tezleri oluşturmaktadır. İçinde bulunduğumuz 2021 yılı henüz tamamlanmadığı için bu yıla ait tezler derleme dahil edilmemiştir. Böylelikle tüm evrene ulaşma imkânı olduğundan çalışma için herhangi bir örneklem seçimine gidilmemiştir.

Bu bağlamda, *YÖK Tez Merkezi* veri tabanı üzerinden *Gelişmiş Tarama* seçeneğinden *Çeviri* anahtar sözcüğü yardımıyla 1 (bir)'i sanatta yeterlilik, 157'isi doktora ve 658'i ise yüksek lisans tezi olmak üzere toplamda 816 adet lisansüstü teze ulaşarak çalışmanın derlemi (korpus) oluşturulmuştur. Ancak ulaşılan doktora tezlerinden 1(bir)'i çeviri alanıyla bağdaşmadığı için ve 1(bir) yüksek lisans tezi de farklı tez numaralarıyla veri tabanının iki kere kaydedildiği için çalışmanın derlemine dahil edilmemiştir.

Araştırma Soruları

Çalışma kapsamında, Türkiye'deki çeviri konulu lisansüstü tezlerin bibliyometrik açıdan incelenmesi amaçlandığından aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır:

1. Çeviri konulu tezlerin akademik düzeylerine göre dağılımı nasıldır?
2. Tezlerin yıllara göre dağılımı nasıldır?
3. Tezlerin yazım dillerine göre dağılımı nasıldır?
4. Tezlerin üniversitelere göre dağılımı nasıldır?
5. Tezlerin enstitülere göre dağılımı nasıldır?
6. Tezlerin anabilim dallarına göre dağılımı nasıldır?
7. Danışmanların akademik unvanlarına göre tezlerin dağılımı nasıldır?
8. Tezlerin araştırma modellerine göre dağılımı nasıldır?
9. Kullanılan veri toplama teknikleri bakımından tezlerin dağılımı nasıldır?

Verilerin Çözümlemesi

Bibliyometrik inceleme için öncelikle derlemedeki tezlerin tamamının künye bilgilerine ve özetlerine *YÖK Tez Merkezi* veri tabanı üzerinden ulaşılmıştır. *APA* (American Psychological Association) stiline göre bir *Excel* dosyasına aktarılan tezler, akademik düzey, yayın yılı, yazım dili, yapıldığı üniversite, enstitü ve anabilim dalı adı, danışman unvanı, araştırma yöntemi ve veri toplama teknikleri gibi bibliyometrik özellikleri bakımından incelenebilmesi için önceden hazırlanan bir matrise çözümlenmiştir. Son aşamada ise çözümleme neticesinde elde edilen veriler frekans ve yüzde değerlerine göre tablollaştırılarak yorumlanmıştır.

Bulgular

Bu bölümde derlem kapsamındaki tezlerden bir araştırma sorusu için elde edilen bulgular tablolar halinde verilerek açıklanmıştır.

1. Tezlerin Akademik Düzeylerine Göre Dağılımı: Aşağıdaki *Tablo 8*'de çalışmanın ilk araştırma sorusu *Tezlerin akademik düzeylerine göre dağılımı nasıldır?* kapsamında elde edilen nicel bulgulara yer verilmiştir.

Akademik Düzey	f	%
Yüksek Lisans	657	80,7
Doktora	156	19,2
Sanatta Yeterlilik	1	0,1
Toplam	814	100

Tablo 8 incelendiğinde, 2020 yılı sonu itibarıyla Türkiye’de çeviri konulu toplamda 814 lisansüstü tezin gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Bunların hemen hemen 4/5 (f=657)’i *yüksek lisans*, yaklaşık ¼ (f=156)’ü *doktora* ve 1(bir) ise *sanatta yeterlilik* düzeyinde çalışmalarlardır.

2. Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı: Tezlerin yıllara göre dağılımının incelendiği ikinci araştırma sorusunda, derlemdeki 814 lisansüstü tezin tamamının 1985-2020 yılları arasında gerçekleştirildiği görülmektedir (*Tablo 9*).

Yıllar	Yüksek Lisans	Doktora	Sanatta Yeterlilik	Toplam	
				f	%
1985	1	-	-	1	0,1
1987	1	1	-	2	0,2
1988	2	-	-	2	0,2
1989	2	1	-	3	0,4
1990	2	1	-	3	0,4
1991	-	1	-	1	0,1
1992	4	-	-	4	0,5
1993	2	-	-	2	0,2
1994	4	2	-	6	0,7
1995	4	1	-	5	0,6
1996	9	4	-	13	1,6
1997	11	-	-	11	1,4

Tablo 9. Devamı					
Yıllar	Yüksek Lisans	Doktora	Sanatta Yeterlilik	Toplam	
				<i>f</i>	%
1998	7	3	-	10	1,2
1999	14	2	-	16	2,0
2000	4	2	-	6	0,7
2001	5	2	-	7	0,9
2002	5	3	-	8	1,0
2003	9	3	-	2	1,5
2004	10	1	-	11	1,4
2005	17	4	-	21	2,6
2006	18	2	-	20	2,5
2007	25	1	-	26	3,2
2008	18	3	-	21	2,6
2009	23	5	-	28	3,4
2010	24	8	-	32	3,9
2011	28	4	-	32	3,9
2012	24	4	-	28	3,4
2013	35	7	-	42	5,2
2014	25	6	-	31	3,8
2015	35	10	-	45	5,5
2016	41	20	-	61	7,5
2017	50	12	-	62	7,6
2018	50	8	-	58	7,1
2019	102	15	1	118	14,5
2020	46	20	-	66	8,1
Toplam	657	156	1	814	100

Tablo 9 yakından incelendiğinde 1986 yılında herhangi bir lisansüstü tezin yapılmadığı, 1991 yılında ise sadece tek bir doktora tezinin yapıldığı anlaşılmaktadır. Diğer yandan, 1995 yılına kadar hemen hemen her yıl her iki akademik düzeyde (yüksek lisans ve doktora) de tez sayıları tekli rakamlarda (ortalama 1 ile 5 civarında) seyrederken 1996-1999 yılları arasında 10'lu rakamlara ulaşır. Ancak hemen sonrasında, 2000-2003 yılları arasında yeniden tekli rakamlara düşse de 2004 yılıyla birlikte yeniden yükselişe geçer ve arada kimi kısmi düşüşlere rağmen 2019 yılına düzenli bir yükseliş gösterir. Bununla birlikte, 2020 yılı itibariyle tez sayılarında bir önceki yıla (2019) oranla neredeyse yarı yarıya bir düşüş yaşandığı dikkat çekmektedir. Bir diğer dikkat çeken bulgu ise ilk ve son defa 2019 yılında *sanatta yeterlilik* derecesinde Türkiye'de çeviri konulu bir çalışmanın (Bilir, 2019) gerçekleştirilmesidir.

3. Tezlerin Yazım Dillerine Göre Dağılımı. Araştırmanın üçüncü sorusu kapsamında ise tezlerin yayın diline göre dağılımı ele alınmıştır. Aşağıdaki *Tablo 10a* ve *Tablo 10b*'de tezlerin yazım dillerine ilişkin bulgular, tezlerin akademik düzey ve yayın yıllarına göre iki kategoride verilmiştir.

Diller	Yüksek Lisans	Doktora	Sanatta Yeterlilik	Toplam	
				<i>f</i>	%
Türkçe	484	122	1	607	74,6
İngilizce	133	22	-	155	19,0
Almanca	28	4	-	32	3,9
Fransızca	7	8	-	15	1,8
Kürtçe	3	-	-	3	0,4
Kırgızca	1	-	-	1	0,1
Rusça	1	-	-	1	0,1
Toplam	657	156	1	814	100

Tablo 10a incelendiğinde tezlerin hemen hemen %75'nin, bir başka ifadeyle $\frac{3}{4}$ 'ünün Türkçe, %19'nun İngilizce ve geriye alan %6'lık kısmının da sırasıyla Almanca (%3,9), Fransızca (%1,8), Kürtçe (%0,4), Kırgızca (%0,1) ve Rusça (%0,1) yazıldığı görülmektedir. Böylelikle de tezlerin tamamının toplamda 7 (yedi) farklı dilde gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır.

Yıllar	Türkçe	Almanca	Fransızca	İngilizce	Kırgızca	Kürtçe	Rusça	Toplam	
								<i>f</i>	%
1985	1	-	-	-	-	-	-	1	0,1
1987	2	-	-	-	-	-	-	2	0,2
1988	2	-	-	-	-	-	-	2	0,2
1989	3	-	-	-	-	-	-	3	0,4
1990	3	-	-	-	--	-	-	3	0,4
1991	1	-	-	-	-	-	-	1	0,1
1992	4	-	-	-	-	-	-	4	0,5
1993	2	-	-	-	-	-	-	2	0,2
1994	5	-	-	1	-	-	-	6	0,7
1995	5	-	-	-	-	-	-	5	0,6
1996	9	-	1	3	-	-	-	13	1,6
1997	7	-	-	4	-	-	-	11	1,4
1998	7	-	-	3	-	-	-	10	1,2

Tablo 10b. Devamı									
Yıllar	Türkçe	Almanca	Fransızca	İngilizce	Kırgızca	Kürtçe	Rusça	Toplam	
								<i>f</i>	<i>%</i>
1999	10	3	1	2	-	-	-	16	2,0
2000	6	-	-	-	-	-	-	6	0,7
2001	3	-	-	4	-	-	-	7	0,9
2002	7	-	-	1	-	-	-	8	1,0
2003	5	-	1	6	-	-	-	12	1,5
2004	7	1	-	3	-	-	-	11	1,4
2005	17	1	-	2	1	-	-	21	2,6
2006	11	4	2	3	-	-	-	20	2,5
2007	14	3	1	8	-	-	-	26	3,2
2008	17	-	1	3	-	-	-	21	2,6
2009	18	-	3	7	-	-	-	28	3,4
2010	20	2	-	10	-	-	-	32	3,9
2011	25	2	-	5	-	-	-	32	3,9
2012	21	2	-	5	-	-	-	28	3,4
2013	31	2	-	9	-	-	-	42	5,2
2014	27	-	-	4	-	-	-	31	3,8
2015	30	-	1	12	-	1	1	45	5,5
2016	49	2	-	9	-	1	-	61	7,5
2017	47	5	1	9	-	-	-	62	7,6
2018	49	1	1	7	-	-	-	58	7,1
2019	88	4	1	24	-	1	-	118	14,5
2020	54	-	1	11	-	-	-	66	8,1
Toplam	607	32	15	155	1	3	1	814	100

Tablo 10b'de tezlerin yazım dillerinin yıllara göre dağılımı incelendiğinde ise Türkiye'de çeviri alanında akademik çalışmaların başladığı ilk yıllarda (1985-1993) tezlerin sadece Türkçe yazıldığı dikkat çekmektedir. İlk olarak İngilizce bir tezin 1994 yılında, Fransızca bir tezin 1996 yılında ve Almanca bir tezin ise 1999 yılında gerçekleştirildiği görülmektedir.

4. Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı. Tezlerin üniversitelere göre dağılımına ilişkin bulgular aşağıda *Tablo 11*'de verilmiştir.

Tablo 11. Tezlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Üniversite Adı	Yüksek Lisans	Doktora	Sanatta Yeterlik	Toplam	
				f	%
İstanbul Üniversitesi	67	25	-	92	11,3
Marmara Üniversitesi	52	14	-	66	8,1
Sakarya Üniversitesi	43	15	-	58	7,1
Gazi Üniversitesi	35	16	-	51	6,3
Hacettepe Üniversitesi	39	10	1	50	6,1
Yıldız Teknik Üniversitesi	22	21	-	43	5,3
Boğaziçi Üniversitesi	27	6	-	33	4,1
Ankara Üniversitesi	18	5	-	23	2,8
Dokuz Eylül Üniversitesi	17	1	-	18	2,2
Erciyes Üniversitesi	18	-	-	18	2,2
Mersin Üniversitesi	12	5	-	17	2,1
Atılım Üniversitesi	16	-	-	16	2,0
Ege Üniversitesi	13	2	-	15	1,8
Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi	14	-	-	14	1,7
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi	13	-	-	13	1,6
Çukurova Üniversitesi	7	5	-	12	1,5
İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	11	1	-	12	1,5
Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi	12	-	-	12	1,5
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi	6	5	-	11	1,4
Selçuk Üniversitesi	11	-	-	11	1,4
Atatürk Üniversitesi	8	2	-	10	1,2
İnönü Üniversitesi	5	4	-	9	1,1
Kocaeli Üniversitesi	8	1	-	9	1,1
Orta Doğu Teknik Üniversitesi	5	4	-	9	1,1
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi	8	-	-	8	1,0
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi	8	-	-	8	1,0
Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi	5	3	-	8	1,0
Afyon Kocatepe Üniversitesi	7	-	-	7	0,9
Anadolu Üniversitesi	6	1	-	7	0,9
Fatih Üniversitesi	7	-	-	7	0,9
Muğla Üniversitesi	7	-	-	7	0,9
Bursa Uludağ Üniversitesi	6	-	-	6	0,7
İstanbul Teknik Üniversitesi	4	2	-	6	0,7
Ordu Üniversitesi	5	-	-	5	0,6
Trakya Üniversitesi	5	-	-	5	0,6

Tablo 11. Devamı					
Üniversite Adı	Yüksek Lisans	Doktora	Sanatta Yeterlik	Toplam	
				f	%
Celal Bayar Üniversitesi	4	-	-	4	0,5
Doğuş Üniversitesi	4	-	-	4	0,5
Gaziantep Üniversitesi	4	-	-	4	0,5
Gaziosmanpaşa Üniversitesi	4	-	-	4	0,5
İstanbul Medeniyet Üniversitesi	3	1	-	4	0,5
Kırıkkale Üniversitesi	2	2	-	4	0,5
Kırklareli Üniversitesi	4	-	-	4	0,5
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	4	-	-	4	0,5
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	3	-	-	3	0,4
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi	3	-	-	3	0,4
Düzce Üniversitesi	3	-	-	3	0,4
Fırat Üniversitesi	3	-	-	3	0,4
İstanbul Bilgi Üniversitesi	3	-	-	3	0,4
İstanbul Okan Üniversitesi	3	-	-	3	0,4
İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi	3	-	-	3	0,4
Kafkas Üniversitesi	3	-	-	3	0,4
Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	3	-	-	3	0,4
Nevşehir Üniversitesi	3	-	-	3	0,4
Ondokuz Mayıs Üniversitesi	3	-	-	3	0,4
Sabancı Üniversitesi	1	2	-	3	0,4
Adıyaman Üniversitesi	2	-	-	2	0,2
Ardahan Üniversitesi	2	-	-	2	0,2
Bingöl Üniversitesi	2	-	-	2	0,2
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	2	-	-	2	0,2
Cumhuriyet Üniversitesi	2	-	-	2	0,2
Dicle Üniversitesi	1	1	-	2	0,2
Mardin Artuklu Üniversitesi	2	-	-	2	0,2
Niğde Üniversitesi	2	-	-	2	0,2
Okan Üniversitesi	2	-	-	2	0,2
Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi	2	-	-	2	0,2
Süleyman Demirel Üniversitesi	2	-	-	2	0,2
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	2	-	-	2	0,2
Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi	1	-	-	1	0,1
Ahi Evran Üniversitesi	1	-	-	1	0,1
Aksaray Üniversitesi	1	-	-	1	0,1

Tablo 11. Devamı					
Üniversite Adı	Yüksek Lisans	Doktora	Sanatta Yeterlik	Toplam	
				<i>f</i>	%
Başkent Üniversitesi	1	-	-	1	0,1
Batman Üniversitesi	1	-	-	1	0,1
Dumlupınar Üniversitesi	1	-	-	1	0,1
Erzincan Üniversitesi	-	1	-	1	0,1
Erzurum Teknik Üniversitesi	1	-	-	1	0,1
Gebze Teknik Üniversitesi	1	-	-	1	0,1
Giresun Üniversitesi	1	-	-	1	0,1
Haliç Üniversitesi	1	-	-	1	0,1
Hitit Üniversitesi	1	-	-	1	0,1
İstanbul Arel Üniversitesi	1	-	-	1	0,1
İstanbul Aydın Üniversitesi	1	-	-	1	0,1
İstanbul Kültür Üniversitesi	1	-	-	1	0,1
Karadeniz Teknik Üniversitesi	1	-	-	1	0,1
Kastamonu Üniversitesi	1	-	-	1	0,1
Kütahya Dumlupınar Üniversitesi	1	-	-	1	0,1
Koç Üniversitesi	1	-	-	1	0,1
Maltepe Üniversitesi	1	-	-	1	0,1
Manisa Celal Bayar Üniversitesi	1	-	-	1	0,1
Melikşah Üniversitesi	1	-	-	1	0,1
Necmettin Erbakan Üniversitesi	1	-	-	1	0,1
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	-	1	-	1	0,1
Yeditepe Üniversitesi	1	-	-	1	0,1
Yozgat Bozok Üniversitesi	1	-	-	1	0,1
Toplam	657	76	1	814	100

Tablo 11 ayrıntılı bir şekilde incelendiğinde araştırma kapsamındaki 814 tezin tamamının 93 farklı üniversitede yapıldığı görülmektedir. 67'si yüksek lisans, 25'i doktora tezi olmak üzere toplam 92 tez ile İstanbul Üniversitesi bu alanda en fazla tezin gerçekleştirildiği üniversite olarak ilk sırada yer almaktadır. İstanbul Üniversitesi'ni 52'si yüksek lisans, 14'ü doktora tezi olmak üzere toplamda 66 tez ile Marmara Üniversitesi izlemektedir. Üçüncü sırada ise 43'ü yüksek lisans, 15'i doktora tezi olmak üzere toplamda 58 tez ile Sakarya Üniversitesi gelmektedir. Tezlerin tamamının yukarıda sözü edilen 93 üniversitede gerçekleştirilmesine rağmen tablo yakından incelendiğinde bu üniversitelerin 66'sında sadece yüksek lisans düzeyinde tezler yapıldığı görülmektedir. Geriye kalan 27 üniversitenin 25'inde her iki akademik düzeyde (yüksek lisans ve doktora) de tezlerde yapıldığı, ancak 2 (iki) üniversitede (Erzincan Üniversitesi

ve Sivas Cumhuriyet Üniversitesi) ise sadece doktora düzeyinde 1 (bir)'er tezi yapıldığı anlaşılmaktadır. Derlemede yer alan sanatta yeterlilik düzeyindeki tek çalışma ise Hacettepe Üniversitesi'nde gerçekleştirilmiştir.

5. Tezlerin Enstitülere Göre Dağılımı. Tezlerin enstitülere göre dağılımına dair bulgular ise aşağıda *Tablo 12*'de verilmiştir.

Tablo 12. Tezlerin Enstitülere Göre Dağılımı					
Enstitü Adı	Yüksek Lisans	Doktora	Sanatta Yeterlilik	Toplam	
				f	%
Sosyal Bilimleri Enstitüsü	518	114	-	632	77,6
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	39	15	-	54	6,6
Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü	44	10	-	54	6,6
Fen Bilimleri Enstitüsü	26	7	-	33	4,1
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü	16	6	-	22	2,7
Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüsü	5	1	-	6	0,7
Yaşayan Diller Enstitüsü	4	-	-	4	0,5
Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü	2	1	-	3	0,4
Güzel Sanatlar Enstitüsü	1	-	1	2	0,2
Sağlık Bilimleri Enstitüsü	2	-	-	2	0,2
Enformatik Enstitüsü	-	1	-	1	0,1
Yönetim Bilimleri Enstitüsü	-	1	-	1	0,1
Toplam	657	156	1	814	100

Tablo 12'de görüldüğü üzere derlemi oluşturan tezlerin tamamının 12 farklı enstitüde gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Ancak 518'si yüksek lisans ve 114'ü doktora olmak üzere toplamda 632 tezin, bir başka ifadeyle tezlerin neredeyse 3/4' ünden biraz fazlasının (%78) ağırlıklı olarak *Sosyal Bilimler Enstitülerinde* yapıldığı görülmektedir. Sosyal bilimler enstitülerinin hemen ardından toplamda 54'er tez ile eğitim bilimleri (39 yüksek lisans ve 15 doktora) ve *Türkiyat Araştırmaları Enstitüleri* (44 yüksek lisans ve 10 doktora) gelmektedir. Bu enstitüleri, 26'sı yüksek lisans ve 7 (yedi)'si doktora olmak üzere toplamda 33 tez ile *Fen Bilimleri Enstitüleri* izlemektedir.

Diğer yandan, 6 (altı) tez ile *Mühendislik ve Fen Bilimleri Enstitüleri*, 4 (dört) tez ile *Yaşayan Diller Enstitüleri*, 3 (üç) tez ile *Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüleri*, 2 (iki)'şer tez ile *Güzel Sanatlar ve Sağlık Bilimleri Enstitüleri* ve son olarak 1 (bir)'er tez ile *Enformatik ve Yönetim Bilimleri Enstitüleri* ise çeviri konulu tezlerin en az sayıda gerçekleştirildiği enstitüler olarak görülmektedir.

6. Tezlerin Bilim/ Anabilim Dallarına Göre Dağılımı. Tezlerin anabilim dallarına göre dağılımına ilişkin bulgulara da *Tablo 13*'te yer verilmiştir.

Tablo 13. Tezlerin Bilim/Anabilim Dallarına Göre Dağılımı					
Bilim/ Anabilim Dalı Adı	Yüksek Lisans	Doktora	Sanatta Yeterlilik	Toplam	
				f	%
Türk Dili ve Edebiyatı	178	26	-	204	25,1
Mütercim Tercümanlık/ Çeviribilim	156	47	-	203	24,9
Belirtilmemiş	74	13	-	87	10,7
Tarih	30	2	-	32	3,9
Batı Dilleri ve Edebiyatları	13	14	-	27	3,3
Bilgisayar Mühendisliği	20	6	-	26	3,2
Yabancı Diller Eğitimi	17	9	-	26	3,2
Alman Dili ve Edebiyatı	12	8	-	20	2,5
Doğu Dilleri ve Edebiyatları	15	4	-	19	2,3
Türkçe Eğitimi	10	-	-	10	1,2
Alman Dili ve Eğitimi	4	5	-	9	1,1
Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları	9	-	-	9	1,1
İngiliz Dili Eğitimi	5	3	-	8	1,0
Türk Tarihi	7	-	-	7	0,9
Türkoloji	4	3	-	7	0,9
Felsefe ve Din Bilimleri	5	1	-	6	0,7
Fransız Dili Eğitimi	3	4	-	7	0,9
İslam Tarihi ve Sanatları	6	-	-	6	0,7
Rus Dili ve Edebiyatı	5	1	-	6	0,7
Temel İslam Bilimleri	6	-	-	6	0,7
Bilim Tarihi	5	-	-	5	0,6
Eğitim Bilimleri	4	1	-	5	0,6
İngiliz Dili ve Edebiyatı	5	-	-	5	0,6
Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi	3	2	-	5	0,6
Fransız Dili ve Edebiyatı	1	3	-	4	0,5
Avrasya Araştırmaları	3	-	-	3	0,4
Eğitim Programları ve Öğretimi	3	-	-	3	0,4
Ortaöğretim Sosyal Alanlar Eğitimi	3	-	-	3	0,4
Yabancı Dil Öğretimi	2	1	-	3	0,4
Yabancı Diller	3	-	-	3	0,4
Bilgisayar Bilimleri ve Mühendisliği	1	1	-	2	0,2
Çocuk Gelişimi ve Eğitimi	2	--	-	2	0,2

Tablo 13. Devamı					
Bilim/ Anabilim Dalı Adı	Yüksek Lisans	Doktora	Sanatta Yeterlilik	Toplam	
				f	%
İstanbul Araştırmaları	2	-	-	2	0,2
Karşılaştırmalı Edebiyat	2	-	-	2	0,2
Kürt Dili ve Kültürü	2	-	-	2	0,2
Mimarlık	2	-	-	2	0,2
Müzik	2	-	-	2	0,2
Temel Eğitim	2	-	-	2	0,2
Türk Edebiyatı	2	-	-	2	0,2
Türkçe ve Sosyal Bilgiler	2	-	-	2	0,2
Yeniçağ Tarihi	2	-	-	2	0,2
Bilişsel Bilim	-	1	-	1	0,1
Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi	1	-	-	1	0,1
Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi	1	-	-	1	0,1
Elektrik ve Bilgisayar Mühendisliği	1	-	-	1	0,1
Ermeni Dili ve Kültürü	1	-	-	1	0,1
Fars Dili ve Edebiyatı	1	-	-	1	0,1
Gazetecilik	1	-	-	1	0,1
İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı	-	-	1	1	0,1
İslam Tarihi	1	-	-	1	0,1
İtalyan Dili ve Edebiyatı	1	-	-	1	0,1
Kadın Çalışmaları	1	-	-	1	0,1
Kültürel Çalışmalar	1	-	-	1	0,1
Sınıf Öğretmenliği	1	-	-	1	0,1
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler	1	-	-	1	0,1
Siyaset ve Sosyal Bilimler	1	-	-	1	0,1
Slav Dilleri ve Edebiyatları	1	-	-	1	0,1
Sosyal Bilimler	1	-	-	1	0,1
Süryani Dili ve Kültürü	1	-	-	1	0,1
Temel Bilimler	1	-	-	1	0,1
Tiyatro	1	-	-	1	0,1
Türk Dili	1	-	-	1	0,1
Türk Dili ve Lehçeleri	1	-	-	1	0,1
Türk Müziği	1	-	-	1	0,1
Uluslararası Bilgisayar	1	-	-	1	0,1
Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi	1	-	-	1	0,1
Yeni Türk Edebiyatı	1	-	-	1	0,1

Tablo 13. Devamı					
Bilim/ Anabilim Dalı Adı	Yüksek Lisans	Doktora	Sanatta Yeterlilik	Toplam	
				f	%
Yönetim ve Organizasyon	-	1	-	1	0,1
Zaza Dili ve Edebiyatı	1	-	-	1	0,1
Toplam	657	156	1	814	100

Araştırma kapsamında incelenen tezlerin tamamının 69 farklı bilim/ anabilim dalında gerçekleştirildiği belirlenmiştir. *Bilişsel Bilim, İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı, Yönetim ve Organizasyon* bilim/ anabilim dalları hariç diğer 66 bilim/ anabilim dalının hemen hepsinde en az bir yüksek lisans tezinin yapıldığı anlaşılmaktadır. Diğer yandan, 19 bilim/ anabilim dalında ise her iki akademik düzeyde (yüksek lisans ve doktora) de tezlerinin yapıldığı görülmektedir. Yukarıda sözü edilen *Bilişsel Bilim* ve *Yönetim ve Organizasyon* bilim/ anabilim dallarında sadece 1 (bir)'er doktora tezi, *İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı* bilim/ anabilim dalında ise sadece 1 (bir) tane *sanatta yeterlilik* çalışması yapıldığı bulgulanmıştır. Bununla birlikte, 74'ü yüksek lisans ve 13'ü doktora olmak üzere tezlerin yaklaşık %10'unun *YÖK Tez Merkezi* veri tabanındaki künye bilgilerinde bilim/ anabilim dalı isimlerinin kaydedilmediği saptanmıştır.

Derlemdeki tezlerin (f=814) yarısının (bir eksikle) eşit oranlarda *Türk dili ve edebiyatı* (f=204) ve *Mütercim-Tercümanlık/ Çeviribilim* (f=203) bilim/ anabilim dallarında gerçekleştirildiği görülmektedir. Diğer yarısının ise %20'lik oranla (yaklaşık 1/5 'i) başta *Batı Dilleri* (f=27), *Alman Dili* (f=26), *İngiliz Dili* (f=5), *Fransız Dili* (f=4) ve *İtalyan Dili* (f=1); sonrasında *Doğu Dilleri* (f=19), *Rus Dili* (f=6), *Kürt Dili* (f=2), *Ermeni Dili* (f=1), *Fars Dili* (f=1), *Süryani Dili* (f=1), *Zaza Dili* (f=1) ve *Edebiyatları* bilim/ anabilim dalları olmak üzere, *Yabancı Diller Eğitimi/Öğretimi* (f=32), *Alman Dili* (f=9), *İngiliz Dili* (f=8) ve *Fransız Dili* (f=7) Eğitimi bilim/ anabilim dalları oluşturmaktadır. Kalan %30'luk kısmı da çok düşük oranlarla *Çocuk Gelişimi* (f=2), *Mimarlık* (f=2), *Bilgisayar Mühendisliği* (f=1), *Gazetecilik* (f=1), *Kadın Çalışmaları* (f=1), *Türk Müziği* (f=1) vb. yabancı dil ile yakın ilişkisi olmayan değişik bilim/ anabilim dallarında gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır.

7. Danışmanların Akademik Unvanlarına Göre Tezlerin Dağılımı: Aşağıdaki *Tablo 14*'te tezleri yöneten danışmanların akademik unvanlarına ilişkin bulgular verilmiştir.

Danışman Unvanları	Yüksek Lisans	Doktora	Sanatta Yeterlilik	Toplam	
				f	%
Prof. Dr.	263	107	-	370	44,6
Doç. Dr.	167	35	-	202	24,3
Dr. Öğr. Üyesi	223	20	1	244	29,4
Dr.	11	-	-	11	1,3
Öğr. Gör. Dr.	1	-	-	1	0,1
Öğr. Gör.	1	-	-	1	0,1
Belirtilmemiş	1	-	-	1	0,1
Toplam	667	162	1	830	100

Tablo 14 incelendiğinde derlemedeki 814 tezin, değişik unvanlardan 830 danışman tarafından yönetildiği anlaşılmaktadır. İlk etapta bunlar arasında 6 (altı) doktora ve 8 (sekiz) yüksek lisans tezinin 2 (iki) eş danışman, 1 (bir) yüksek lisans tezinin ise 3 (üç) eş danışman tarafından yönetildiği belirlenmiştir. Danışmanların 370'i *Profesör Doktor*, 202'si *Doçent Doktor*, 244'ü *Doktor Öğretim Üyesi*, 12'si *Doktor Öğretim Görevlisi* ve 1 (bir)'i ise *Öğretim Görevlisidir*. Böylelikle alandaki tezlerin neredeyse yarıya yakınının (%44,6) *Profesör Doktor* unvanlı öğretim üyeleri tarafından, diğer yarısının ise hemen hemen yarı yarıya *Doçent Doktor* (%24,3) ve *Doktor Öğretim Üyeleri* (%29,4) tarafından yönetildiği görülmektedir. Bununla birlikte, 1 (bir) tezin danışmanının öğretim görevlisi olduğu, 1 (bir) diğer tezin ise danışmanının belirtilmediği tespit edilmiştir.

8. Tezlerin Araştırma Modeline Göre Dağılımı. Araştırmanın sekizinci sorusu kapsamında tezlerin araştırma modeline göre dağılımına ilişkin bulgular aşağıda *Tablo 15*'te gösterilmiştir.

Araştırma Modeli	Yüksek Lisans	Doktora	Sanatta Yeterlilik	Toplam	
				f	%
Çeviri Amaçlı Metin Çözümleme	328	55	-	383	47,1
Belirtilmemiş	167	44	1	212	26,0
Karşılaştırmalı Metin Çözümleme	48	14	-	62	7,6
Nitel Analiz	30	9	-	39	4,8
Tarama Modeli	24	4	-	28	3,4
Karma Araştırma Modeli	11	10	-	21	2,6
DeneySEL Araştırma	12	6	-	18	2,2
Nicel Analiz	12	6	-	18	2,2

Tablo 15. Devamı					
Araştırma Modeli	Yüksek Lisans	Doktora	Sanatta Yeterlilik	Toplam	
				f	%
İçerik Analizi	6	-	-	6	0,7
Durum Çalışması	2	1	-	3	0,4
Karşılaştırmalı Söylem Çözümlemesi	3	-	-	3	0,4
Ampirik Araştırma	1	1	-	2	0,2
Doküman İncelemesi	1	1	-	2	0,2
İlişkisel Tarama Modeli	1	1	-	2	0,2
Benzerlik Analizi	1	-	-	1	0,1
Biçimsel Analiz	1	-	-	1	0,1
Çeviri Eleştirisi	1	-	-	1	0,1
Etik Analiz	-	1	-	1	0,1
Hata Analizi	1	-	-	1	0,1
İstatistiksel Analiz	1	-	-	1	0,1
İşlevsel ve Erek Odaklı Çeviribilim Modeli	1	-	-	1	0,1
Kültürel Çeviri Stratejileri	1	-	-	1	0,1
Literatür Taraması	-	1	-	1	0,1
Paratextual Analiz	1	-	-	1	0,1
Sahneler ve Çevreler Modeli	1	-	-	1	0,1
Tematik Çözümleme	-	1	-	1	0,1
Tümden Gelim-Tüme Varım Modeli	1	-	-	1	0,1
Yakın Okuma Modeli	1	-	-	1	0,1
Yorumlayıcı İnceleme	-	1	-	1	0,1
Toplam	657	156	1	814	100

Tablo 15 yakından incelendiğinde derlemdeki tezlerin 29 farklı araştırma modeli/ yöntemi çerçevesinde gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Ancak bütün bu çeşitliliğe rağmen neredeyse tezlerin yarıya yakınında (%47) *çeviri amaçlı metin çözümlemesi* yönteminin kullanıldığı görülmektedir. Bununla birlikte, tezlerin *yöntem* bölümleri/ kısımları gözden geçirildiğinde ise yaklaşık 1/4'ünde (%26) herhangi bir araştırma yaklaşımı ya da modelinden bahsedilmediği belirlenmiştir. Diğer yandan, kalan yaklaşık 1/4 oranındaki tezde ise; *benzerlik analizi*, *biçimsel analiz*, *çeviri eleştirisi*, *etik analiz*, *hata analizi*, *istatistiksel analiz*, *işlevsel ve erek odaklı çeviribilim yöntemi*, *kültürel çeviri stratejileri*, *literatür taraması*, *paratextual analiz*, *sahneler ve çevreler modeli*, *tematik çözümleme*, *tümden gelim-tüme varım yöntemi*, *yakın okuma yöntemi* ve *yorumlayıcı inceleme* modellerinin kullanıldığı bulgulanmıştır. Araştırma modellerinde dair dikkat çeken bir diğer durum ise; *etik analiz*, *literatür taraması*, *tematik çözümleme* ve *yorumlayıcı inceleme yaklaşımı* gibi modellerinin sadece doktora düzeyindeki çalışmalarda araştırma yaklaşımı olarak kullanılmasıdır.

9. Kullanılan Veri Toplama Tekniklerine Göre Tezlerin Dağılımı. Araştırmanın son sorusu *Kullanılan veri toplama tekniklerine göre tezlerin dağılımı nasıldır?* ilişkin bulgulara aşağıda Tablo 16'da yer verilmiştir.

Veri Toplama Teknikleri	Yüksek Lisans	Doktora	Sanatta Yeterlilik	Toplam	
				f	%
Doküman İncelemesi	356	69	-	425	50,8
Belirtilmemiş	174	47	1	222	26,5
Anket	35	12	-	47	5,6
Korpus	18	5	-	23	2,7
Ön-test + Son-test	12	6	-	18	2,2
Görüşme Formu	10	3	-	13	1,6
Ölçek	7	2	-	9	1,1
Belge İncelemesi	5	1	-	6	0,7
Vaka İncelemesi	4	2	-	6	0,7
Yarı-yapılandırılmış Görüşme Soruları	2	4	-	6	0,7
Kaynak Taraması	4	1	-	5	0,6
Röportaj	4	1	-	5	0,6
Mülakat	2	1	-	3	0,4
Örnek Olay İncelemesi	2	1	-	3	0,4
Bibliyografya Çalışması	-	2	-	2	0,2
Çoktan Seçmeli Test	1	1	-	2	0,2
Gözlem Formu	1	1	-	2	0,2
Likert Ölçeği	2	-	-	2	0,2
Literatür Taraması	1	1	-	2	0,2
Saha İncelemesi	1	1	-	2	0,2
Söylem Analizi	1	1	-	2	0,2
Söyleşi	2	-	-	2	0,2
Tutum Ölçeği	1	1	-	2	0,2
Açık uçlu görüşmeler	-	1	-	1	0,1
Değerlendirme Formu	1	-	-	1	0,1
Denek-Kontrol Grubu	1	-	-	1	0,1
Deneme Testi	1	-	-	1	0,1
Durum Çalışması	1	-	-	1	0,1

Tablo 16. Devamı					
Veri Toplama Teknikleri	Yüksek Lisans	Doktora	Sanatta Yeterlilik	Toplam	
				f	%
Envanter	1	-	-	1	0,1
E-posta	1	-	-	1	0,1
Erişi Testi	-	1	-	1	0,1
Geleneksel Metin Anketi	1	-	-	1	0,1
Kamera ve Ses Kaydı	1	-	-	1	0,1
Kasti Örnekleme Yöntemi	1	-	-	1	0,1
Kayıt Belge İnceleme	1	-	-	1	0,1
Kitap Analizi	1	-	-	1	0,1
Kitap Bölümü	1	-	-	1	0,1
Kontrol Listesi	1	-	-	1	0,1
Kütüphane Çalışması	1	-	-	1	0,1
Metin Tarama	1	-	-	1	0,1
Metot Karşılaştırması	1	-	-	1	0,1
Netnografi	1	-	-	1	0,1
Sözlük	1	-	-	1	0,1
Öğrenci Sınav Kağıtları	1	-	-	1	0,1
Özgün Makale	-	1	-	1	0,1
Performans Anketi	1	-	-	1	0,1
Ses Kaydı	1	-	-	1	0,1
Tabaka Örnekleme Yöntemi	1	-	-	1	0,1
Tanıtım Formları	-	1	-	1	0,1
Terminoloji Kayıtları Oluşturma Metodolojisi	1	-	-	1	0,1
Yazılı Görüşme İncelemesi	1	-	-	1	0,1
Toplam	669	167	1	837	100

Öncelikle araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerde 51 farklı veri toplama tekniğinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Ancak *Tablo 16* yakından incelendiğinde kimi tezlerde birden fazla tekniğin kullanılması sebebiyle tezlerin tamamı (f=814) için toplamda 837 veri toplama tekniğinin kullanıldığı görülmektedir. Yapılan ayrıntılı incelemeler neticesinde, öncelikle tezlerin neredeyse yarısında (%50,8) veri toplama tekniği olarak *doküman incelemesinden* yararlanıldığı anlaşılmaktadır. Yaklaşık 1/4 (%26,5) oranında tezde ise herhangi bir veri toplama tekniğinden bahsedilmediği belirlenmiştir. Diğer yandan, özellikle yüksek lisans düzeyindeki tezlerde birbirinden farklı veri toplama tekniklerinin neredeyse tamamından yararlanılırken, *bibliyografya çalışması, açık uçlu görüşme, erişim testi, özgün makale ve tanıtım formları* gibi diğer veri toplama tekniklerinin ise sadece doktora tezlerinde kullanıldığı dikkat çekmektedir.

Tartışma

1985-2020 yılları arasında Türkiye’de çeviri konusunda yapılan 814 tezin akademik düzeylerine göre dağılımı incelendiğinde bu tezlerin 657’sinin yüksek lisans, 156’sının doktora ve 1 (bir)’inin ise sanatta yeterlilik düzeyinde olduğu görülmektedir. Bu durum, yükseköğretim düzeyinde yüksek lisans programlarının, doktora programlarına oranla sayıca fazla olması ve aynı zamanda bu programlara kabul edilen öğrenci sayılarının oranlarıyla da açıklanabilir (Yüksek Öğretim Bilgi Yönetim Sistemi, 2021). Diğer yandan, yüksek lisans eğitimi tamamlayan her öğrencinin doktora programlarına kimi nedenlerden dolayı devam edememesi de bu durumun bir başka nedeni olarak gösterilebilir. Böylelikle her iki durum göz önünde bulundurulduğunda, yüksek lisans tezlerinin doktora tezlerinden sayıca çok fazla olması olağan bir durum olarak görülmektedir. Ayrıca söz konusu bulgular bize, Türkiye’de halihazırda çeviri alanında verilen lisansüstü eğitim düzeyindeki güncel sayılar hakkında da nicel bilgiler vermektedir.

Tezlerin yıllara göre dağılımından elde edilen bulgulara bakıldığında ise bu alanda ilk çalışmanın, çeviribilimin Türkiye’deki başlangıç tarihi sayılabilecek 1985 yılında bir yüksek lisans tezi olarak İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü’nde Kurultay (1985) tarafından gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Ancak bu tarihten itibaren 2000’li yılların başına kadar alanda çok sınırlı sayıda tezin yazıldığı belirlenmiştir. Tez sayıları 2003 yılıyla birlikte bir artış göstermesine rağmen bu artışın özellikle 2015 yılından itibaren oldukça belirginleştiği ve 2019 yılına gelindiğinde ise zirve yaptığı görülmektedir. Böylelikle çeviri temalı çalışmalarının farklı akademik alanlara gittikçe daha çok dahil olduğu söylenebilir. Şöyle ki tezlerin sayıca en fazla olduğu 2019 yılında sanatta yeterlilik düzeyinde gerçekleştirilen ilk tez ile birlikte artık çevirinin de konu edildiği disiplinlerin çeşitlenmeye başladığı anlaşılmaktadır. Bu tür bir yükseliş aynı zamanda çeviri alanında yapılan çalışmaların ne denli önem kazandığının bir göstergesi olarak da kabul edilebilir. Ancak söz konusu yükselişin 2020 yılıyla birlikte ani bir düşüş gösterdiği dikkat çekmektedir. Bu düşüşün, tüm dünyayı etkisi alan Covid-19 salgınıyla doğrudan ilişkili olduğu düşünülmektedir.

Tezlerin yazım dilleri bakımından akademik düzeylerine göre dağılımı değerlendirildiğinde ise her iki akademik düzede de tezlerin en fazla Türkçe yazıldığı görülmektedir. Türkçeyi ağırlıklı olarak İngilizce ve Almanca yazılmış tezler izlemektedir. Bu sıralamayı, az sayıda da olmakla birlikte Fransızca ve Kürtçe yazılmış tezler izlemektedir. Ayrıca derlemde Kırgızca ve Rusça yazılmış birer tez de bulunmaktadır. Tezlerin yazıldığı sözü edilen dillerde eğitim veren yüksek öğrenim kurumlarının sayılarına bakıldığında bu türden bir dağılımın olağan olduğu söylenebilir (ÖSYM, 2021).

Diğer yandan, eğitim dili Türkçe olan Türk dili ve edebiyatları, Türkçe eğitimi vb. anabilim dalı ya da bölümlerde gerçekleştirilen çeviri konulu tezlerin Türkçe yazılması anlaşılabilir bir durum iken çeviribilim, yabancı dil ve edebiyatlar, yabancı diller eğitimi ve dilbilim anabilim dalı ya da bölümlerinde yapılan tezlerin büyük çoğunluğunun da kendi eğitim dillerinin dışında Türkçe yazılması dikkat çeken başka bir durumdur. Bununla birlikte, Türkiye’de çeviribilim

alanında eğitimi verilen Arapça, Bulgarca, Çince, Farsça ve İspanyolca gibi diller göz önünde bulundurulduğunda ise bu dillerde henüz tek bir lisansüstü tezinin yazılmaması da Türkiye’de bu bölümlerde verilen dil eğitiminin akademik düzeyine dair soruları akla getirmektedir.

Tezlerin yazıldığı dillerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde ise zaman içerisinde tezlerin yazım dillerinin de çeşitlendiği gözlenmektedir. Diğer bir ifadeyle, çeviri alanında farklı dillerde eğitim veren bölümlerin açılması ve aynı zamanda çevirinin farklı disiplinlerde ele alınmasıyla tez yazım dillerinin de çeşitlendiği anlaşılmaktadır. Böylelikle ülkemizde çeviri alanında 1985 yılında Türkçe ile başlayan tez yazım serüveni, 2020 yılı itibarıyla Kırgızca, Rusça, Kürtçe, Fransızca, Almanca ve İngilizce gibi dillerle gittikçe daha da zenginleşmektedir.

Derlemdeki tezlerin üniversitelere göre dağılımları ele alındığında ise Türkiye’deki halihazırdaki 206 devlet ve vakıf üniversitenin 93’ünde çeviri konulu en az bir lisansüstü tezin gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır. Bu bulgu itibarıyla, ülkemizde eğitim veren üniversitelerin neredeyse yarıya yakınında bu alanda lisansüstü akademik çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Böylelikle, Türkiye’de çeviri alanında lisansüstü eğitim görmek isteyen öğrenci ve araştırmacıların sadece İstanbul, Ankara ve İzmir gibi büyük şehirlerde değil diğer birçok Anadolu şehrinde de bu alanda eğitim ve araştırma imkânına ulaşabilecekleri açıktır. Bununla birlikte, derlemdeki lisansüstü tezlerin %11’inin İstanbul Üniversitesi’nde gerçekleştirilmiş olması Türkiye’de çeviri çalışmalarının başladığı yer olması itibarıyla olağan olarak değerlendirilebilir.

Tezlerin enstitülere göre dağılımı incelendiğinde, en fazla tezin Sosyal Bilimler Enstitülerinde yapıldığı görülmektedir. Sosyal Bilimler Enstitüsünü sırasıyla; Eğitim Bilimleri, Türkiyat Araştırmaları, Fen Bilimleri, Lisansüstü Eğitim, Mühendislik ve Fen Bilimleri, Yaşayan Diller, Ekonomi ve Sosyal Bilimler, Güzel Sanatlar, Sağlık Bilimleri, Enformatik ve Yönetim Bilimleri Enstitüleri izlemektedir. Bu sıralamadaki oranlar yakından incelendiğinde de enstitüler arasındaki dağılımlarda belirgin farklar olduğu anlaşılmaktadır. Bunun nedeni olarak; 1982 yılındaki çıkarılan *2547 sayılı Yükseköğretim Kanunu* çerçevesinde gerçekleştirilen düzenlemeyle birlikte üniversiteler bünyesinde lisansüstü eğitimin verilmesi için Sosyal, Fen ve Sağlık Bilimleri Enstitülerinin açıldığı ve çevirinin de bir sosyal bilim alanı olarak Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde yer alması sebebiyle yüksek oranda tezlerin bu türden enstitülerde gerçekleştirildiği gösterilebilir. Diğer yandan, doğrudan olmasa da dolaylı olarak çeviriyle ilgilenen dil ve edebiyat bölümlerinin de Sosyal Bilimler Enstitüsü çatısı altında bulunması bu durumun bir diğer nedeni olarak gösterilebilir. Tez sayısı bakımından en düşük oranların gözlemlendiği Enformatik, Yönetim Bilimleri, Sağlık Bilimleri ve Güzel Sanatlar Enstitülerinin çeviriyle doğrudan veya dolaylı olarak herhangi bir ilgisinin olmaması, belirlenen oranları haklı doğrulamaktadır. Benzer şekilde, 2019 yılında sanatta yeterlilik derecesinde hazırlanan ilk ve tek lisansüstü tezin de Güzel Sanatlar Enstitüsü bünyesinde olması bu oranlarla kıyaslandığında beklenen bir sonuç olarak değerlendirilebilir.

Derlem kapsamındaki tezlerin bilim/ anabilim dalına göre dağılımları incelendiğinde; en fazla tezin Türk dili ve edebiyatı bilim/ anabilim dallarında gerçekleştirildiği göze çarpmaktadır.

Bununla birlikte, çeviriyle doğrudan ilişkili olan mütercim-tercümanlık ve çeviribilim bilim/ anabilim dallarında hemen hemen aynı sayıda tezin yazıldığı görülmektedir. Görüldüğü üzere, biri Türkçe diğeri yabancı dillerde eğitim veren birbirinden farklı iki anabilim dalında hemen hemen eşit oranda çeviri konulu lisansüstü tez çalışmasının yapılması oldukça şaşırtıcı bir sonuçtur. Ancak söz konusu durumun, Türk dili ve edebiyatı anabilim dallarındaki lisansüstü tez çalışmalarının müfredatları gereği çok sayıda Osmanlıca eserin günümüz Türkçesine çevrilmesinden kaynaklandığı anlaşılmaktadır (Tadal, 2015; Nayman, 2018; Büker, 2011; Saylak, 2020). Diğer yandan, yabancı dil eğitimi veren dil ve edebiyat anabilim dallarında çeviri konulu tez çalışmalarının yok denecek kadar az olması da dikkat çeken bir durumdur. Bir başka dikkat çeken bulgu ise, Eğitim Programları ve Öğretimi Anabilim Dalı (Şulha, 1999), Eğitim Yönetimi Teftişi, Planlaması ve Eko. Anabilim Dalı (Demir, 1988), Gazetecilik Anabilim Dalı (Sevinç, 2019), Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı (Göl, 2015), Müzik Anabilim Dalı (Cocçuoğlu, 2019), Siyaset ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı (Taşkiran, 2010) gibi çeviri, edebiyat, dilbilim ve dil eğitimiyle doğrudan herhangi bir bağı olmayan bilim/ anabilim dallarında da çeviri konulu tezlerin yapılmış olmasıdır. Böylelikle çeviri konulu çalışmaların günümüzde artık sadece çeviribilim ya da yabancı diller, edebiyatlar ve dilbilim gibi bölümlerle doğrudan ilişkili olmadığı, oldukça geniş bir yelpazede ele alınarak disiplinlerarası bir alan olarak değerlendirildiği sonucuna varılabilir.

Tezlerin danışman öğretim üyelerinin unvanlarına göre dağılımı incelendiğinde ise en fazla tezin Prof. Dr. unvanlı danışmanlar tarafından yürütüldüğü görülmektedir. Bunu neredeyse eşit oranda Doç. Dr. ve Dr. Öğr. Üyesi unvanlı akademisyenler izlemektedir. Akademik kariyer süreci göz önünde bulundurulduğunda bu türden bir dağılımın olağan olduğu söylenebilir. Şöyle ki Doç. Dr. ve Dr. Öğr. Üyesi unvanlı akademisyenlerin genelde bölümlerde ders vermekle yükümlü oldukları, Profesörlerin ise daha ziyade lisansüstü düzeydeki dersleri ve araştırmaları yürüttüğü söylenebilir. Böylelikle çeviri konulu lisansüstü çalışmalar da göz önüne bulundurulduğunda profesör unvanlı öğretim üyelerinin lisansüstü eğitime daha çok katkıda bulunduğu beklenen bir durum olarak değerlendirilebilir. İlgili alanyazın incelendiğinde de benzer bulgulara ulaşıldığı görülmektedir (Kılınç ve diğ., 2017; Iliman Püsküllüoğlu & Hoşgörür, 2017; Beşel, 2017).

Tezlerde kullanılan araştırma modellerine gelince; derlemdeki tezlerin tamamı göz önünde bulundurulduğunda tezlerde birbirinden farklı çok sayıda araştırma modeli ile çalışma yapıldığı görülmektedir. İlk bakışta sözü edilen bütün bu araştırma modellerinin nitel ve nicel araştırma yaklaşımları olmak üzere iki ana kategoride sınıflandırılabilceği söylenebilir (Bedir Erişti, 2013, s. 9). Ancak her iki yaklaşımın dışında, kimi tezlerde karma araştırma yöntemi olarak her iki yaklaşımın da birlikte kullanıldığı anlaşılmaktadır. Diğer yandan, derlemdeki tezlerin “araştırma yöntemi” bölümleri yakından incelendiğinde bütün bu araştırma yaklaşımlarının dışında; 328’si yüksek lisans 55’i doktora olmak üzere toplam 383 tezde çeviri amaçlı metin çözümlenmesi yöntemi kullanılmıştır. Tezlerdeki araştırma konularının çoğunlukla kitap çevirisi

incelemeleri olması nedeniyle bu durum öngörülebilir bir sonuç olarak değerlendirilebilir. Sıklıkla kullanılan bir diğer araştırma yöntemi ise karşılaştırmalı metin çözümleme yöntemidir. Söz konusu yaklaşımın, 48'i yüksek lisans, 14'ü doktora olmak üzere toplam 62 tezde kullanıldığı görülmektedir. Böylelikle tezlerde en sıklıkla metin çevirisi ve karşılaştırmalı metin çevirisi incelemelerinin yapıldığı ortaya çıkmaktadır. Bununla birlikte, incelenen kimi çalışmalarda araştırma modelinin sadece nitel ya da nicel olarak belirtildiği veya araştırma modeline ilişkin herhangi bir açıklamanın bulunmadığı belirlenmiştir. Oysa ki herhangi bir bilimsel araştırmada tercih edilen araştırma yöntemi, yapılan çalışmanın niteliği ile ilgili somut bilgilerin elde edilmesini sağlamaktadır (Kozak, 1994, s. 29). Dolayısıyla, çalışmanın niteliğinin belirlenmesi amacıyla okuyucuya mutlaka araştırma modelinin sunulmasının gerekli olduğu düşünülmektedir.

Bilimsel çalışmalarda yöntem kısmının bir diğer ayağını oluşturan veri toplama tekniklerinin tezlerdeki dağılımı incelendiğinde ise yine benzer şekilde çok sayıda veri toplama tekniğinin kullanıldığı görülmektedir. Derlemdaki 425 tezde veri toplama aracı olarak belirtilen doküman inceleme tekniğinin, bütün bu çalışmalarda çevirinin ilk akla gelen türü olan yazılı çeviri incelemelerinin yapılmasıyla açıklanabilir. Diğer yandan, çok az sayıda da olsa tezlerde açık uçlu görüşmeler, değerlendirme formu, denek-kontrol grubu, deneme testi, durum çalışması, envanter, e-posta, erişim testi, geleneksel metin anketi, kamera ve ses kaydı, kasti örnekleme yöntemi, kayıt belge inceleme, kitap analizi, kitap bölümü, kontrol listesi, kütüphane çalışması, metin tarama, metot karşılaştırması, netnografi, sözlük, öğrenci sınav kağıtları, özgün makale, performans anketi, ses kaydı, tabaka örnekleme yöntemi, tanıtım formları, terminoloji kayıtları oluşturma metodolojisi ve yazılı görüşme incelemesi gibi 28 adet farklı veri toplama tekniğinin kullanıldığı göze çarpmaktadır. Söz konusu veri toplama tekniklerinin daha ziyade saha araştırmalarında kullanıldığı söylenebilir.

Sonuç Yerine

Çalışmanın derleminin sadece *Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi* veri tabanında dizinlenen tezlerden oluşması bu çalışmanın bir sınırlılığı olarak kabul edilebilir. Diğer yandan, derlemin oluşturulması aşamasında 01.04.2021 tarihinde yapılan son taramayı takiben 01.06.2021 tarihinde yapılan başka bir taramada da veri tabanında 2020 tarihli 3 (üç) teze daha ulaşılmıştır. Ancak çözümlenmeler tamamlandığı için söz konusu çalışmalar derleme dahil edilmemiştir.

Son olarak, ülkemizdeki çeviri konulu akademik çalışmalarla ilgili yapılabilecek olası benzer çözümlenmelerde mevcut çalışmada olduğu gibi yıl sınırlaması olmaksızın çeviri konulu makaleler, bildiriler ve kitaplar da benzer şekilde incelenebilir. Bunun yanı sıra, alandaki bu tür çalışmaların (makale, bildiri, kitap ve tez) tamamı yıl bazında karşılaştırmalı olarak ele alınarak da değerlendirilebilir. Böylelikle ülkemizdeki çeviri konulu çalışmaların her on yılda bir bibliyometrik bir değerlendirilmesi yapılarak alandaki olası gelişme ve eğilimler de yakından izlenebilir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Çalışma Konsepti/Tasarım- E.K., D.Ç.; Veri Toplama- D.Ç.; Veri Analizi/Yorumlama- D.Ç.; Yazı Taslağı- D.Ç.; İçeriğin Eleştirel İncelemesi- E.K; Son Onay ve Sorumluluk- E.K., D.Ç.

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Conception/Design of Study- E.K., D.Ç.; Data Acquisition- D.Ç.; Data Analysis/Interpretation- D.Ç.; Drafting Manuscript- D.Ç.; Critical Revision of Manuscript- E.K; Final Approval and Accountability- E.K., D.Ç.

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

KAYNAKÇA/REFERENCES

- Ayhan, E., & Önder, M. (2020). Türkiye'deki siyaset bilimi ve kamu yönetimi makalelerinin bibliyometrik analizi. *The Euroasia Congress on Scientific Researches and Recent Trends-VII*, (06.09.12.2020) özet kitapçığı içinde (ss. 591), Bakü/ Azerbaycan.
- Aytaç, G. (1999). Türkiye'de edebi çeviri etkinliği. Yağcı, Ö. (Ed.), *Cumhuriyet dönemi edebiyat çevirileri seçkisi* içinde (ss. 347-349). Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Balkul, H. İ., Can, M. Z., Çalık, O., & Gümüş, A. F. (2018). Türkiye'de çeviribilim alanında 2013-2018 yılları arasında hazırlanan makaleler üzerine betimsel bir analiz. Tanrıtanır B. C. (Ed.), *Filoljide Güncel Akademik Çalışmalar* içinde (ss. 277-294). Ankara: Gece Kitaplığı
- Başer, B. & Yıldırım, C. (2020). Traduction spécialisée au XXIe siècle: analyse traductologique comparative des mémoires et thèses préparés en Turquie et en France. *Turkish Studies-Language and Literature*, 15(3), 1075-1100. <https://dx.doi.org/10.47845/TurkishStudies.45432>
- Baygöl, S. (2020). Küreselleşme ve teknoloji üzerine bir değerlendirme. *Uluslararası Beşeri Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 6(13), 395 – 411. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1079369>
- Bedir Erişti, S. D. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Eskişehir: Açık Öğretim Fakültesi Yayınları.
- Beşel, F. (2017). Türkiye'de maliye alanında yapılmış lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi (2003-2017). *International Journal of Public Finance*, 2(1), 27-62. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ijpf/issue/31338/327823>
- Bilir, S. (2019). *Bir çeviri nesnesi olarak mekân ve "biçem alıştırmaları" metni üzerinden disiplinlerarası bir çeviri araştırması* (Yayınlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi). Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Boğaziçi Üniversitesi Çeviribilim Bölümü. (2021, 05 Aralık). *Lisans eğitimi*. <https://tanitim.boun.edu.tr/ceviribilim>
- Boyraz, M., & Kabakulak, A. (2020). Türkiye'deki turizm rehberliği bölümlerinde görev yapan akademisyenlerin bilimsel yayınlarının bibliyometrik analizi. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 4(3), 2152–2163. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tdatd/issue/58709/816627>
- Büker, H. (2011). *17. Yüzyıl Mensur Şehname Tercümesi (II. Cilt vr. 120b-150'a Metin-Türkiye Türkçesine Çeviri-Dizin-Tıpkıbasım)* (Yayınlanmamış Y. Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Bülent Ecevit Üniversitesi, Yabancı Dil ve Kültürler Bölümü (2021, 05 Aralık). *Uygulamalı İngilizce çevirmenlik programı*. <https://cmyo.beun.edu.tr/yabanci-diller/uygulamali-ingilizce-ve-cevirimenlik-programi.html>

- Coçquoğlu, G. N. (2019). *Singing as a translational action: Comparative analysis of sight-singing and rehearsed singing performances of Turkish makam music in light of translation studies* (Yayınlanmamış Y. Lisans Tezi). Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çalık, O. (2019). *Türkiye'deki sözlü çeviri alanındaki akademik çalışmaların konumu: 2008-2018 yılları arasındaki makale kitap ve lisansüstü tez düzeyindeki çalışmaların içerik analizi* (Yüksek Lisans Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çalışır Zenci, S. (2020). Ulusal akademik ağ ve bilgi merkezi tr dizinde taranan çeviribilim araştırmalarının incelenmesi. *Söylem Filoloji Dergisi*, 5(1), 239–251. <https://dergipark.org.tr/pub/soylemdergi/issue/55150/670234>
- Çavuşoğlu, Ö. (2019). Yeni bir terim mi “Çeviribilim”? 8. *Avrasya Dil ve Sosyal Bilimler Konferansı* (18-20.10.2019), bildiriler kitabı (ss. 108-125), Antalya, Türkiye.
- Demir, G. (1988). *Yönetim konusunda Türkiye'de 1980-1987 yılları arasında basılmış yerli ve çeviri kitaplara ilişkin bir inceleme* (Yayınlanmamış Y. Lisans Tezi). İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dino, G. (1999). Sebahattin Eyuboğlu ve Türkiye'de çeviri hareketleri. Yağcı, Ö. (Ed.), *Cumhuriyet dönemi edebiyat çevirileri seçkisi* içinde (ss.294-301). Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Ercan, S. (2020). Spor hekimliği alanındaki tezlerin Türkiye'de son 15 yılın bibliyometrik analizi. *Turkish Journal of Sports Medicine*, 55(1), 21–27. <https://doi.org/10.5152/tjism.2020.155>
- Ersoy, H., & Balkul, H. İ. (2016). Çeviribilim alanındaki lisansüstü tezler üzerine betimleyici bir çalışma. *International Journal of Languages' Education*, 4(3), 151–153. <https://doi.org/10.18298/ijlet.642>
- Eruz, S. (2003). *Çeviriden çeviribilime: Yüzyılımız penceresinden çeviribilimsel gelişmelere bir bakış*. İstanbul: Multilingual.
- Eruz, S. (05 Şubat 2021) Türkiye'de çeviri bölümlerinin kurulması. *Sakine Eruz Esen*. <http://www.sakine-eruz.com/ceviribilimsel-kaynaklar-sakine-eruz-esen/tuerkiyede-ceviribilim-bolumlerinin-kurulmasi/index.php>
- Göl, D. (2015). *Türkiye'de 1980 dönemi feminist çeviri hareketinin Kadın Çalışmaları dizgesini oluşturmada rolü* (Yayınlanmamış Y. Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Göncenç, A. Y. (2004). İletişim Teknolojilerinin Medya Üzerindeki Etkileri. 2 International Symposium (17-19 Mart 2004) Communication in the Millennium Kitabı (ss. 437-448), İstanbul Üniversitesi.
- Güleryüz, İ., & Kurt, B. (2020). Change management in Turkish literature: A bibliometric analysis. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 11(40), 380–416. <http://dx.doi.org/10.35826/ijoess.2746>
- Haleva, B. (2016). Traduction et traductologie en Turquie: État des lieux et perspectives. *Frankofoni*, (32), 101-111.
- Ilıman Püsküllüoğlu, E., & Hoşgörür, V. (2017). Türkiye'de 2010-2016 yılları arasında yapılan karşılaştırmalı eğitim lisansüstü tezlerinin değerlendirilmesi. *Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1), 46–61. <https://dergipark.org.tr/pub/muefd/issue/30748/304009>
- Karantay, S. & Salman, Y. (1999). Vedat Günyol'la söyleşi. Yağcı, Ö. (Ed.), *Cumhuriyet dönemi edebiyat çevirileri seçkisi* içinde (ss. 134-142). Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Kasemodel, M. G. C., Makishi, F., Souza, R. C. And Silva, V. L. (2016). Following the trail of crumbs: a bibliometric study on consumer behavior in the food science and technology field. *International Journal of Food Studies*, 5(1), 73-83. <https://doi.org/10.7455/ijfs/5.1.2016.a7>
- Kılınç, A., Oflaz, M., Acun, A., & Avcıkurt, C. (2017). Girişimcilik konulu lisansüstü tezlere yönelik bibliyometrik bir analiz. 8. *International Congress on Entrepreneurship Local, Regional and Global Dynamics of Entrepreneurship* (14- 16. 07. 2017) bildiri kitabı içerisinde (ss. 683-696), Balıkesir/ Burhaniye.

- Kırıcı Tekeli, E., & Tekeli, M. (2020). Bibliometric analysis of researches for religious tourism. *The IV. International Management and Social Sciences Conference*, 05-06.06.2020 İstanbul, Türkiye.
- Kızıltan, R. (2017). Tarihte çeviri: Antik Çağdan 19. Yüzyıl sonuna kadar edebi çeviri kuramları. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 40(1-2), 71-88. <http://dtcfdergisi.ankara.edu.tr/index.php/dtcf/article/view/1651/1474>
- Kozak, N. (1994). *Anatolia Dergisi*'nde yayımlanan yazılar üzerine bir inceleme. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 5, 22-33. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/atad/issue/53545/713189>
- Köşker, H. (2020). Coğrafi işaret konusunda yazılmış lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. *Journal of Humanity and Tourism Research*, 10(4), 775-787. <https://dergipark.org.tr/en/pub/johut/issue/58659/847474>
- Kurultay, A.T. (1985). *Çeviri eleştirisinde yöntem sorunlarına uygulamalı bir yaklaşım*. (Yayımlanmamış Y. Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Küçükyağcı, N. & Avcı, B. (2011-Ekim / 2015- Ağustos). *Türkiye'de çevirmenlik mesleği, araştırma raporu*. Ankara: T.C. Başbakanlık İdareyi Geliştirme Başkanlığı (Güncellenmiş 2. Versiyon). <https://docplayer.biz.tr/14033160-Turkiye-de-cevirmenlik-meslegi.html>
- Metin, T. C. (2013). *Boş zaman literatürünün dünyadaki gelişimi: Leisure Science Dergisinde yayımlanan makaleler üzerine bir inceleme* (Yayımlanmamış Y. Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Namal, Y. & Karakök, T. (2011). Atatürk ve Üniversite Reformu (1933). *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(1), 27-35. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/higheredusci/issue/61474/917963>
- Nayman, H. (2018). *Nizamettin Nazif Tepedelenlioğlu'nun Köroğlu adlı eski harfli tarihî romanının çeviri yazısı ve tahlili* (Yayımlanmamış Y. Lisans Tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÖSYM, (2021). *2020 Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu*. <https://www.osym.gov.tr/TR,19431/2020-yuksekogretim-kurumlari-sinavi-yks-yuksekogretim-programlari-ve-kontenjanlari-kilavuzu.html>
- Özkırmı, A. (1999). Çeviri. Yağcı, Ö. (Ed.), *Cumhuriyet dönemi edebiyat çevirileri seçkisi* içinde (ss. 217-222). Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Paz, O. (2008). Söz Sanatı ve Söze Bağlılık Açısından Çeviri (Übersetzung: Wortkunst und Wörtlichkeit) (Çev. Ahmet Cemal) (M. Rifat Ed.), *Çeviri Seçkisi II – Çeviri (bilim) nedir?* (2. Baskı) içinde (ss. 97-106). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Pritchard, A. (1969). Statistical bibliography or bibliometrics? *Journal of Documentation*, 25(4), 348-349. https://www.researchgate.net/publication/236031787_Statistical_Bibliography_or_Bibliometrics
- Sandıkçı, M., & Mutlu, H. (2019). Gastronomi alanında yayımlanan makalelerin bibliyometrik profili 2013-2017. *Sosyal Bilimler Dergisi*, (33), 32-42. <http://dx.doi.org/10.16990/SOBIDER.4754>
- Saylak, M. (2020). *Revna Mecmuası (Çeviri yazı-inceleme)* (Yüksek Lisans Tezi). Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Sevinç, S. (2019). *Türkiye'de çeviri yayıncılığı ve telif hakları* (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şan, F. & Koçlu, S. (2020). Toplum Çevirmenliği alanında Türkiye'de yapılan bilimsel çalışmalar: analiz ve değerlendirme. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (19), 780- 802. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/rumelide/issue/54885/752813>
- Şulha, P. (1999). *Çevirmenlerin çeviri sürecinde karşılaştıkları sorunların sosyo-kültürel nedenleri* (Yayımlanmamış Y. Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- T. C. Başbakanlık İdareyi Geliştirme Başkanlığı (2015). *Türkiye’de çevirmenlik mesleği, araştırma raporu.* (Güncellenmiş 2. Versiyonu), Ankara. <http://www.ankaced.org/images/cevirmenlikraporu.pdf>
- Tadal, T. (2015). *Hoca Rıza Sarraf- Divan-ı Sarraf: Çeviri yazılı metin – sözlük* (Yayımlanmamış Y. Lisans Tezi). İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tahir Gürçağlar, Ş. (2011). *Çevirinin ABC’si*. İstanbul: Say yayınları.
- Taşkıran, C. (2010). *Tanzimat Dönemi’nde çeviri: Siyasal ve kültürel bir bakış* (Yayımlanmamış Y. Lisans Tezi). Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tekgül, D. (2008). Türkiye’de çeviri eğitimi veren üniversite bölümleri. (Hzl. M. Rıfat). *Çeviri Seçkisi I: Çeviriyi Düşünenler* içinde (ss. 60-63). İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Uslu Üstten, A. (2016). Kültürlerin karşılaşma ve etkileşim aracı olan tercüme eserlerin Türk kültürü üzerindeki etkisi. *Zeitschrift für die Welt der Türken/ Journal of World of Turks*, 8(3), 73-83. <http://www.dieweltdertuerken.org/index.php/ZfWT/article/view/885/885>
- Vardar, B. (1978). Dilbilim açısından çeviri. *Türk Dili Aylık Dil ve Yazın Dergisi Çeviri Sorunları Özel Sayısı*, (322), 60-72.
- Vural Kara, S. (2010). Tarihsel değerlendirmeler ışığında Türkiye’de çeviri etkinliği. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 94-101. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/160764>
- Yazıcı, M. (2007). Çeviribilimde lisansüstü tezleri üzerine görgül bir araştırma. *III. Lisansüstü eğitim sempozyumu Lisansüstü eğitimde sorunlar ve çözüm önerileri* (17-20.10.2007) bildiriler kitapçığı içinde (ss.565-571), Eskişehir.
- Yazıcı, M. (2010). *Çeviribilimin temel kavram ve kuramları* (2. Baskı). İstanbul: Multilingual.
- Yıldırım, C. (2020). Çeviri teknolojileri, yerleştirme konulu lisansüstü tezlerin Türkçe çeviribilim literatürü bağlamında değerlendirilmesi. *Turkish Studies- Language and Literature*, 15(1), 497-514. <https://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.39592>
- Yıldırım, E., & Delen, H. (2020). Kabak kemane ile ilgili akademik yayınların bibliyometrik analizi. *Social Sciences Studies Journal*, 6(64), 2740-2750. <http://dx.doi.org/10.26449/sss.2513>
- Yüksek Öğretim Bilgi Yönetim Sistemi (2021, 15 Ağustos). *Öğrenci İstatistikleri*. <https://istatistik.yok.gov.tr/>

Gustave Flaubert'in Madame Bovary Adlı Fransızca Romanının İngilizce ve Türkçe Çevirilerinin Eşdeğerlik Bağlamında Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi

A Comparison of Gustave Flaubert's French Novel *Madame Bovary* in The Equivalence of English and Turkish Translations

Murat Özcan¹ , Aslı Çelik²

¹Doç. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arapça Mütercim Tercümanlık, Ankara, Türkiye

²Doktora Öğrencisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Mütercim Tercümanlık, Çeviri ve Kültürel Çalışmalar, Ankara, Türkiye

ORCID: M.Ö. 0000-0001-8578-119X;
A.Ç. 0000-0001-7003-1505

Sorumlu yazar/Corresponding author:

Aslı Çelik (Doktora Öğrencisi),

Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Mütercim Tercümanlık, Çeviri ve Kültürel Çalışmalar, Ankara, Türkiye

E-mail: asli.celik@hbv.edu.tr;
aslicelikfr@gmail.com

Başvuru/Submitted: 26.10.2021

Kabul/Accepted: 29.12.2021

Atıf/Citation: Özcan, M., Çelik, A. (2021). Gustave Flaubert'in Madame Bovary adlı Fransızca romanının İngilizce ve Türkçe çevirilerinin eşdeğerlik bağlamında karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi - Istanbul University Journal of Translation Studies*, 15, 75-91. <https://doi.org/10.26650/ijts.2021.1015094>

ÖZ

Toplumların kültür farkları, yaşama ve düşünce biçimlerindeki farklılıklar dillerine yansır. Böylece her dil bünyesinde kendine özgü özellikler bulundurulur. Bir toplumun sahip olduğu kültürel birikim çeviri için önemli bir bileşendir. Çevirinin kültürden kültüre gerçekleşen bir eylem olması dillere yansıyan özelliklerin başka dilde dengini bulmayı gerekli hale getirir. Çeviri metnin işlevsel olabilmesi kaynak kültürün doğru alınmasına ve erek kültürü de göz önünde bulundurmaya bağlıdır. Bundan dolayı çeviri eyleminin hem dilbilimsel, anlamsal ve biçimsel özelliklere hem de kültürel unsurlara dikkat edilerek gerçekleştirilmesi beklenir. Bu bağlamda algılanan kaynak kültürün her iki erek kültürde nasıl yansıdığını ortaya koymak çalışmanın başlangıç noktasını oluşturmaktadır. Bu çalışma Gustave Flaubert'in "Madame Bovary" adlı romanından seçilen örneklerin İngilizce ve Türkçe çevirileri ile eşdeğerlik kuramına bağlı kalarak karşılaştırmalı bir biçimde incelenmesini içerir. Betimleyici yöntem temelinde karşılaştırmalı olarak yapılan çalışmanın amacı eşdeğerliğin sağlanmasında kültürlerin etkisini ortaya koymaktır.

Anahtar kelimeler: Çeviri, yazın çevirisi, çeviride eşdeğerlik, kültürel unsurlar, çeviri karşılaştırması

ABSTRACT

The cultural differences between the Turkish, English, and French societies and the differences in their respective ways of life and thought processes are reflected in their respective languages. Therefore, each language has its own features. The cultural accumulation of a society is a vital factor in translation. Translation takes typically involves the expression of text not only in a different (target) language but also a different cultural context; thus, during the translation process, it is essential to identify the equivalent features of the source language of the text in the target language. The functionality of the translated text depends upon the accuracy with which the source culture is perceived and the target culture acknowledged. Therefore, the act of translation must consider the semantic and formal characteristics of the languages as well as the formal and cultural elements of both cultures. In this context, this study examines the ways in which the perceived source culture is reflected in both the target cultures. This study

entails a comparative analysis of examples selected from Gustave Flaubert's novel *Madame Bovary* using their English and Turkish translations within the framework of equivalence theory. The aim of this comparative study—which employs the descriptive method—is to reveal the effect of cultures on ensuring equivalence.

Keywords: Translation, literary translation, equivalence in translation, cultural elements, contrasting translations

EXTENDED ABSTRACT

Research Problem

This study seeks to explore the extent to which equivalence is achieved in the English and Turkish translations of Gustave Flaubert's French novel *Madame Bovary*. Because translation involves a linguistic transfer while also serving as an intercultural activity, the reflections of the source text in the target languages have been emphasized in this study. In addition, the relationship between translation and culture has been evaluated by means of studying a text with French as the source language vis-à-vis its English and Turkish translations, i.e., the target texts. The culture of the text in any language is presented to the target reader by the translators of that text. Therefore, the preferences of each translator are shaped according to the lifestyles and cultural values of the society in which they live. This study aims to analyze two evidently distinct target languages as well as cultures. It also derives interpretations based on common or different expressions originating from such distinct languages and cultures. Because translators typically carry out the translation process by either preserving source text expressions or adapting them in the target language, the author discusses expressions wherein source text expressions are preserved or adapted.

Research Questions

Have the cultural elements in the source language been transferred in accordance with the reception of the text by the target audience during the translation process? How can translator preferences in both languages be evaluated? Do the translators prefer a linguistic or cultural translation? Do cultural differences require significant changes in the source text for better understandability? This article is an attempt to answer these questions.

Literature Review

Various opinions have been proposed with regard to establishing an equivalence between the source and target texts in the translation process. Among the current theories is the equivalence theory, which entails the views of pioneer theorists in the field.

This study analyzes *Madame Bovary* (1857), a notable novel by Gustave Flaubert, who was the pioneer of the realist movement. To this end, the author considers the novel's English and Turkish translations carried out by professional translators. The study entails a comparative analysis of the Turkish and English translations. It is important to remember that the translation process is inextricably linked to cultural influences. Turkish and English languages as well as

cultures are significantly different, which necessitates different choices by translators during the translation process.

In this context, there are many studies in the national and international literature that include translation comparisons. In general, the comparison of translations in two different languages and cultures necessitates the establishment of equivalence. Therefore, this article is a study with the theory of equivalence in transferring to different cultures. The respective translators have considered both British and Turkish cultures in the translation process.

Methodology

The author discusses the source text in the context of both translations by comparing translations through the descriptive method. This study uses the document analysis method, which aims to evaluate Gustave Flaubert's *Madame Bovary* by comparing the texts translated into English and Turkish in the context of the equivalence translation theory. Since equivalence theory in translation constitutes the theoretical framework that guides the comparative analysis, equivalence theories proposed by different theorists are examined in detail. The section wherein source and target texts are analyzed comparatively reveals that equivalence leads to translators using target-oriented or source-oriented translation. Culture, which has an important place in the translation process, contains and reflects each society's unique historical accumulation and social characteristics.

For this reason, translations appropriate to the target audience should be preferred in the translation process. In both translations, the preference of the translators and their reflections in the target languages are emphasized. In qualitative research, interpretations and descriptions are made based on the findings obtained through document analysis. During the analysis, the translated texts are examined in detail. Translators' preferences are evaluated, and explanations are made about how much equivalence is achieved.

Results and Conclusions

Language and culture are two dominant factors during the translation process. The translators must overcome both linguistic and cultural obstacles. The author concludes that the concept of equivalence should be defined as equivalence according to the target audience. While creating target texts, the paper emphasizes that semantic protection of the source text is the primary and ultimate goal. Thus, focusing on the target language readers to ensure that they understand the text message correctly is critical.

While transferring the linguistic data of the original text to the target language, the differences between the source language and the target language limit the possibilities of a literal translation. Accordingly, translators in both languages aim at intelligibility for the target language reader. The author demonstrates how each translation is actually a re-enactment or re-creation of the original. In this study, the possible contributions of questioning and interpreting how the

information conveyed from the original text is translated in these revived texts is explained in the field of translation studies. The author concludes that it is necessary to view the text translated into a different culture as a new text and to the translator as a new perspective. Although translated works always depend on the source text, they become texts that re-exist in the language into which they were translated. Further, comparing the analyzed text with its translations in two different languages makes it possible to see the role of culture in the translation process in a comparative way.

This study reveals that it is impossible to ignore language independent of culture. The author has endeavored to put forward certain ideas within the framework of equivalence theory. The paper concludes that in the equivalence theory, the translator has a guiding theory in terms of translating according to target culture norms.

Giriş

Çeviri, farklı dillerin ortaya çıkmasıyla birlikte var olmuş yüzyıllardır devam eden bir etkinliktir. İnsanların ihtiyaçları ile aynı doğrultuda gelişme gösteren çeviri etkinliği yazın, ticari, siyasi ve hukuki gibi birçok alanda gelişme gösteren zorunlu bir ihtiyaç halini almıştır.

İngilizcede “translation”, Fransızcada “traduction” sözcükleri ile ifade edilen çeviri kavramı Kuran’a göre “dar anlamıyla bir yazın yapıtını şekil, anlam, ileti ve biçim düzeylerinde kaynak dilden amaç dile aktarma, geniş anlamıyla ise, bir kültür ürününü, başka bir kültürün alımına sunma, hatta bu ürünün amaç kültür dizgesi içinde bir yer edinmesine, o dizgedeki diğer eserlerle hesaplaşmasına zemin sağlamadır” (Kuran, 1993, s. 1). Çeviri, kısaca “diller ve kültürler arası bir aktarım” (Boztaş, 1992, s. 249) olarak ya da en genel anlamıyla “bütün çağlarda karşımıza çıkan bir etkinlik, çeşitli uygarlıklar arasında köprü kuran, değişik toplumlardan bireyleri birbirine yaklaştıran, her tür kültürel değeri, içinde oluşturduğu tarihsel ve toplumsal çevrenin dışına taşıyan, o çevreden olmayan kişilerin yararlanmasına sunan, uygarlıklar arası bir iletişim ve bildirişim aracı” (Vardar, 1981, s. 173) olarak tanımlanmaktadır.

Nida ve Taber çeviriyi “kaynak dildeki bir iletinin en doğal eşdeğerinin erek dilde yeniden üretilmesine dayanır” biçiminde tanımlamaktadır (Nord, 2008, s. 18). Lederer (1994, s. 11) çeviriyi, “çıkış/kaynak metnini anlamak, anlamı dilbilgisel biçiminden sıyırmak ve anlaşılabilir anlamları ve metnin uyandırdığı duyguları öteki dilde ifade etmek” biçiminde tanımlar. Dolayısıyla kaynak dildeki metnin vermek istediği anlam doğru anlaşılmalı ve anlamsal değeri korunarak erek dilde o anlam yorumlanıp tekrar oluşturulmalıdır. Önemli olan anlamın doğru ve anlaşılır bir biçimde aktarılabilmesidir. Dolayısıyla bir dilde yer alan iletinin diğer dilde anlamsal olarak eşdeğer olma eğiliminde olması beklenir. Çeviriyi, kaynak dilde yer alan bir metnin erek dile dilbilgisel, anlamsal ve biçimsel aktarımı olarak nitelendirmek mümkündür. Bu doğrultuda çeviri için duygu, düşünce ya da anlamın bir dilden başka bir dile aktarımı ve erek dilde metnin yeniden oluşturulması biçiminde genel bir ifade kullanılabilir. Kısacası çeviri, başka bir dile aktarılan metni her yönüyle o dilde anlaşılabilir hale getirmektir.

Bu çalışmanın öncelikli amacı, 19. yüzyıl Fransız Edebiyatında realizm akımının temsilcilerinden Gustave Flaubert tarafından kaleme alınan Madame Bovary’nin (1857), İngilizce ve Türkçe çevirilerinde eşdeğerliğin ne ölçüde sağlandığını araştırmaktır. Bu doğrultuda çalışmanın kuramsal çerçevesini oluşturan eşdeğerlik kuramı hakkında öncü kuramcılar tarafından ortaya atılan görüşlere yer verilmektedir.

Madame Bovary adlı eseri, İngilizce ve Türkçe metinleri ile karşılaştırmalı olarak eşdeğer çeviri kuramı bağlamında değerlendirmeyi amaçlayan bu çalışmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda doküman incelemesi ile elde edilen bulgular üzerinden yorum ve betimlemeler yapılarak erek dil metinleri incelenmektedir. Bu doğrultuda çevirmenlerin tercihleri değerlendirilir ve ne kadar eşdeğer metinler ortaya koydukları konusunda açıklamalar yapılır. Çeviri hem dilsel bir aktarım hem de kültürlerarası bir eylem olduğundan kaynak metnin erek dillerdeki yansımaları üzerinde durulur. Çeviri etkinliğini kültürden ayırmanın mümkün olmadığını altı

çizilerek Türk ve İngiliz kültürlerinin de dilleri gibi farklı olması, çeviri sürecinde çevirmenlerin farklı seçimler yapmasını zorunlu kılmıştır. Her çevirmenin tercihi, içinde yaşadığı toplumun yaşam tarzına ve kültürel değerlerine göre şekillenebilmektedir. Ancak erek metinler oluşturulurken kaynak metnin anlamsal olarak korunmasının çevirmenler için birincil amaç olmasının yanı sıra çevirmenlerin erek dil okuyucusu için anlaşılabilirliği amaçlamaları da gerekmektedir. Özgün metnin dilsel verileri erek dile aktarılırken, kaynak dil ile erek dil arasındaki farklılıklar, bazı durumlarda sözcüklerin tam anlamıyla çeviri imkânını sınırlandırabilir. Dolayısıyla çevirmenler çeviri sürecinde hem dilsel hem de kültürel engellerin üstesinden gelebilmelidir.

Bu çalışma, dilin kültürden bağımsız düşünülmeceğini ortaya koyarak eşdeğerlik kuramı çerçevesinde karşılaştırmalı bir analiz içermektedir. Türk, Fransız ve İngiliz kültürleri birbirinden farklı olduğundan hem farklı diller hem de iki farklı kültür hakkında bazı bulgular elde edilmesi de amaçlar arasında yer almaktadır. Çeviri sürecinde kaynak dildeki kültürel unsurlar, metnin erek kitle tarafından algılanmasına uygun bir biçimde aktarılmış mı? Her iki dilde de çevirmen tercihleri nasıl değerlendirilebilir? Çevirmenler dilsel çeviriyi mi yoksa kültürel çeviriyi mi tercih etmektedirler? Kültürel farklılıklar, erek okuyucunun metni anlaması için önemli değişiklikler gerektiriyor mu? şeklinde birtakım sorulara cevaplar aranmaktadır. Çeviri ve kültür ilişkisi Fransızca kaynak metin ve İngilizce, Türkçe erek metinler üzerinden değerlendirilirken dillerin ve kültürlerin farklılıklarından kaynaklanan yorumlara da yer verilmektedir. Her iki erek dilde de çevirmenlerin tercihleri, hangi ifadeleri koruyarak ya da hangilerini uyarlayarak erek dile aktardıkları tartışılmaktadır. Kaynak ve erek metinlerin karşılaştırmalı olarak incelendiği bölümde eşdeğerliğin çevirmenleri erek odaklı mı yoksa kaynak odaklı mı çeviriye yönlendirdiği ortaya koyulmaktadır. İncelenen metnin iki farklı dildeki çevirileriyle karşılaştırılması, kültürlerin çeviri sürecindeki rolünü karşılaştırmalı bir biçimde görmeyi mümkün kılar.

1. Çeviride Eşdeğerlik Kuramı

Latince eşit, benzer anlamına gelen “aequalis” sözcüğünden İngilizceye “equivalence” biçiminde geçen sözcük dilimizde “eşdeğerlik” yani “aynı değerde olma”, “eşitlik” gibi karşılıklarla kullanılmaktadır (Çavuş, 2005, s. 66). Belirli (doğal) bir dille yazılmış bir yapıtta bildirilmek istenilenin başka bir dille iletilmesi biçiminde ifade edilebilen çeviri eyleminde asıl metindeki anlamı aktarmak esastır. Çeviride eşdeğerlik kavramında ise hem içerik hem de biçim yönünden en az anlam kaybı ile başka bir dile aktarım söz konusudur. Kaynak dil ile erek dil arasında yeterli düzeyde bir denklik kurma ve iletinin erek dile en uygun biçimde yansıtma işlemi olduğu da anlaşılmaktadır. Eşdeğerlik için kaynak dildeki mesajın anlamsal ve kültürel bağlamda en doğal biçimde aktarılabilme becerisi olduğunu söylemek mümkündür. Kaynak dil kültüründe var olan inanış ve gelenekler ya da bazı özel ifadeler erek dil kültürünün uzak olduğu ya da tanımadığı ifadeler olabilmektedir. Burada çevirmenin eşdeğerlik sağlamadaki becerisi önem içerir. Yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren eşdeğer çeviri tartışmasında daha sistematik çeviri kuramları oluşturmak amaçlanmıştır. Çeviribilim kuramcılarının

birçoğu eşdeğerlik kavramına farklı yaklaşım ve bakış açısı geliştirmiştir. Bunlardan bazılarının eşdeğerlik kavramına yaklaşımlarından bahsedilmektedir.

Vinay ve Darbelnet (1995, s. 38) eşdeğerliği kaynak metindeki ifadenin tamamen farklı sözcüklerle erek dilde tekrar edilmesi süreci olarak belirtir. Vinay ve Darbelnet'e göre kaynak dildeki metnin durumuna çevirmen bir çözüm bulmalıdır. Kaynak metinde bir ifadenin anlamsal olarak eşdeğerinin sözlükte bulunması başarılı bir çeviri için yeterli değildir. Örnek olarak İngilizcede yer alan "take one" (birini al) ifadesini vererek Fransızcada eşdeğerliği "prenez-en un" ifadesini verir. Ancak bu ifade bir market standında not olarak asılmışsa çevirmen eşdeğer terim olarak "echantillon gratuit" ifadesini tercih edecektir (Vinay & Darbelnet, 1995, s. 256). Eugene Nida, eşdeğerliğin hem biçim bakımından hem de üslup (biçem) ve anlam bakımından da sağlanmasının gerekliliğini vurgular. Nida, biçimsel eşdeğerlik ve dinamik eşdeğerlik olmak üzere iki tür eşdeğerlikten bahseder. Biçimsel eşdeğerlik, mesaja hem biçim hem de içerik yönünden odaklanır (Nida, 1964, s. 159). Biçimsel eşdeğerlik sağlamayı amaçlayan çeviride şiir sanatı şiir sanatına, tümce tümceye, kavram kavrama aktarılırken karşılıklar bulmanın yolları araştırılır. Biçimsel eşdeğerlik, kaynak dildeki dilbilgisel, sözcüksel ve anlamsal yapıları erek dile en yakın eşdeğeri ile aktarmayı ifade eder (Nida, 1964, s. 165-166). Çeviri konusunda değiştirim (substitution) yaklaşımını savunan John Catford (1965), "çeviride, erek dil anlamlarının kaynak dil anlamları ile yer değiştirdiğini, kaynak dil anlamlarının erek dile aktarılmadığını" (1965, s. 20) ileri sürmektedir. "Çeviride, kaynak dil ve erek dil metinleri, belli bir durumda tüm öğeleri ile karşılıklı olarak değiştirilebilir olduğunda çeviri eşdeğer bir çeviridir" (Catford, 1965, s. 49). Eşdeğerliğin önemi bazen biçim bazen de içerik yönünden vurgulandığı görülmektedir. Popoviç biçimsel eşdeğerlik üzerinde dururken, Kade (1968) eşdeğerliğin içerik düzeyinde değişmezi aktarmakla sağlanacağını ileri sürer. Özellikle yazılı metinlerde içerikle biçim iç içe bulunur ve birbirini tamamlar. Dolayısıyla bu tür tanımlamalar eksik kalmaktadır. Biçim, metni oluşturan unsurlardan sadece bir tanesi iken içerik dil bağlamı içinde, bir iletişim ortamında ve tarihin bir yerinde hep bulunmaktadır ve ayrı olarak ele alınmamaktadır (Köksal, 2008, s. 36). Çeviride eşdeğerliği Popoviç dilsel eşdeğerlik, dizisel eşdeğerlik, biçimsel eşdeğerlik, metinsel (dizimsel) eşdeğerlik olmak üzere dört sınıflandırmada ele alır. Dilsel eşdeğerlikte kaynak ve erek metinlerin dilsel düzeyindeki benzerliği; dizisel eşdeğerlikte öğelerin eşdeğerliği; biçimsel eşdeğerlikte anlatım benzerliği, kaynak ve erek metindeki öğerin işlevsel eşdeğerliği; metinsel (dizimsel) eşdeğerlikte şekil eşdeğerliğinden bahsedilir. Yazıcı (2005: 84), Popoviç'in öne sürdüğü eşdeğerlikle ilgili tanımların aşamalı olarak çeviride eşdeğerliği sağlamak üzere birbiriyle bağlantı içinde olduğunu belirtir. Biçimsel eşdeğerliğe ulaşmada dilsel eşdeğerlik en alt sırada yer alırken dizisel eşdeğerliğin onun üzerinde yer aldığını ifade eder. Popoviç'in çeviride biçimi eşdeğerlik ölçütü olarak seçmesi çevirinin yazınsal alanda metinselliğinin önemine dikkat çektiği gibi onun erek ekin ürünü olarak anlatımsal kimliğini vurgulaması açısından da önem taşımaktadır. Wills (1977), eşdeğerlik kavramının iki farklı sistem öğeleri arasında bağdaşıklık (corelation) olduğu görüşünü ileri sürer. Nasıl ki matematiksel bir denklemde her iki taraftaki anlatımlar ya da miktar değiştirilebilirse çeviride de bu türden bir değiştirilebilirliğin mümkün olduğunu söyler. Mona

Baker (1992), çeviride eşdeğerlik düzeylerini bir bütün olarak ele alır. Çevirinin neredeyse tüm farklı yönlerini farklı düzeylerde ortaya koymaktadır. Baker, eşdeğerliği dört grup halinde sınıflandırır: sözcük ve sözcük-üstü düzeyde eşdeğerlik, dilbilgisel eşdeğerlik, metinsel eşdeğerlik, kullanımsal eşdeğerlik. Sözcük ve sözcük-üstü düzeyde eşdeğerlik, bir dilden başka bir dile çeviri sırasında sözcük ve sözcük-üstü düzeyde görülen eşdeğerliktir. Çevirmen kaynak dili çözümlemeye başladığında metin ya da söylem gibi daha üst düzeylerle değil sözcüklerle karşı karşıyadır. Dolayısıyla çevirmen öncelikle sözcüksel düzeyi göz önünde bulundurmalıdır. Ancak çevirmen, sözcüğü ele alırken sayı, cins ve zaman gibi bir çok faktöre dikkat etmek durumundadır. Sözcük-üstü düzeyde ise eşdizimler, kalıplaşmış ifadeler ve deyimler yer almaktadır (Baker, 1992, s. 11-12). Dilbilgisel eşdeğerlik düzeyinde dillerin dilbilgisel kategorileri arasındaki farklılığa dikkat çeker. Dillerin gramer kurallarının sık sık değişiklik göstermesi dilin doğrudan eşdeğerini erek dilde bulmayı zorlaştıran bir durumdur. Bu farklılıktan dolayı kaynak dildeki bilgi ya da mesaj erek dilde önemli ölçüde değişebilir. Çevirmen erek dilde bazı bilgileri eklemeyi ya da çıkarmayı tercih edebilir. Baker, sayı, zaman, görünüş, kip, şahıs ve cinsiyet konularını çeviride problem teşkil edebilen dilbilgisel araçlar arasında sıralar. Metinsel eşdeğerlik düzeyi, kaynak ve erek dildeki metinlerin bilgi ve tutarlık açısından eşdeğer olmasını ifade etmektedir. Çeviride önemli bir özellik olan metinsel doku, çevirmene özgül bir bağlamda erek kültür izleyicisi için bağlaşıklık ve bağdaşık bir metin üretme çabasında yardımcı olan kaynak metnin anlaşılmasında ve çözümlenmesinde yararlıdır (Baker, 1992, s. 212). Kullanımsal eşdeğerlik düzeyi, Suçin'in ifade ettiğine göre (2007), çeviri sürecinde sezdiriler ve kaçınma stratejilerine odaklanır. Çevirmen kaynak metinde üstü kapalı ifade edilen anlamları erek kitle için açık hale getirerek oluşturmalıdır. Roman Jakobson eşdeğerlik ile ilgili olarak "farklılıkta eşdeğerlik" (equivalence in difference) terimini kullanmıştır. Jakobson, eşdeğerlik kuramını Amerikan filozof ve matematikçi Charles Sanders Peirce'in (1839- 1914) gösterge bilim yaklaşımı üzerinde temellendirerek "there is no signatum without signum" (Gösterilensiz gösterge yoktur) (Jakobson, 1959, s. 232) ile ifade eder. Jakobson, bu düşünce üzerinden çeviri türleri için üç sınıflandırma yapar: aynı dil içinde yeniden yorumlama ve açıklama biçiminde ifade ettiği diliçi (intralingual) çeviri; bir dildeki göstergelerin başka bir dildeki göstergelerle yorumlanması biçiminde ifade ettiği diller arası (interlingual) çeviri ve bir dildeki sözlü göstergelerin sözlü olmayan başka göstergelerle yorumlanması biçiminde ifade ettiği göstergeler arası (intersemiotic) çeviridir (Jakobson, 1959, s. 233). Peter Newmark anlamsal çeviri ve iletişimsel çeviri terimlerini kullanmayı tercih etmektedir. Genel anlamda anlamsal çeviri kaynak dil yazarının dili düzeyinde yazılırken iletişimsel çeviri okuyucunun dili düzeyinde yazılır. Anlamsal çeviri anlatımsal metinler, iletişimsel çeviri ise bilgilendirici ve çağrışıl metinler için uygundur (Newmark, 1988, s. 47). Gideon Toury, eşdeğerlik için "işlevsel-gerçek" (functional-dynamic) ifadesini kullanır. Eşdeğerliğin dilbilimsel ağırlıklı olarak tanımlanmasının kaynak odaklı (source oriented), yönergeci (directive) ve kurallı (normative) olarak sonuçlandığını belirtir ve bu tanımlarda yalnızca "doğru örneklerin" ve "türlerin" ele alındığının altını çizer (Toury, 1980, s. 39-40). Ayrıca Toury'nin eşdeğerlik kavramı farklılıklar ve diller arası yapısal ayrıma dayanır. Erek kültürün kabul edebilirliği (acceptability)

ve kaynak metne olan yeterli uygunluk (adequacy) olarak adlandırılan iki kutubun tam ortasına çeviriyi yerleştirir. Ona göre hiçbir metin tamamen kabul edilebilirliğe ya da uygunluğa sahip olamayacaktır. Dolayısıyla çevirinin her seferinde katıldığı dizgeye yabancı gelecek biçimler ve bilgiler sunacağını ve çevirinin özgün metne de her zaman tamamen uygun olarak üretilmeyeceğini belirterek erek dilin ve kültürün kültüre özgü kurallarının kaynak metin yapılarında kaymalarla yol açacağını da ifade eder. Bu açıdan ele alındığında çeviri eleştirisinin çevirmende hatalar bulmaya odaklandığı çünkü çeviri metnin her iki soyut kutbunda ideal ölçümleri tamamen karşılayamadığı görülür (Aksoy, 2002, s. 46-47).

2. Eşdeğerlik Bağlamında “Madame Bovary” Adlı Romanın Fransızca Özgün Metin ile İngilizce ve Türkçe Çevirilerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi

Gustave Flaubert tarafından kaleme alınan Madame Bovary adlı romanda, çeviride eşdeğerlik kavramının irdelenmesi amacına yönelik olarak seçilmiş örnekler iki farklı dil ve kültürde kaynak metin ifadelerinin nasıl yorumlandığına yönelik kıyaslamalarla ele alınmaktadır. Çevirinin bir yorumlama sanatı olduğunu, ifadenin her dil ve kültürde farklı yorumlanabileceğini görmek bu sayede mümkün olmaktadır. Seçilmiş örnekler analiz edilerek romanın İngilizce ve Türkçe çevirilerinde ortaya çıkan genel prensipler değerlendirilmektedir. İki farklı dil ile karşılaştırmalı olarak çözümlemenin amacı, kaynak metindeki anlamların, farklı dil ve kültüre sahip çevirmenlerin tercihleri ışığında erek dilde nasıl yaratılabildiğini nedenleriyle ortaya koymaktır. Çevirmenin, erek okuyucu kitlesinin beklentisine ve kültürüne uygun olarak belirlediği çeviri yöntemine göre çeviri eylemini gerçekleştirmesi beklenir. Bu amaca yönelik çevirmenlerin tercihleri ve tutumları üzerinden bir inceleme yapılmaktadır.

<p>Örn. 1. “Monsieur Roger, lui dit-il à demi-voix, voici un élève que je vous recommande, il entre en cinquième. Si son travail et sa conduite sont méritoires, il passera <i>dans les grands</i>, où l’appelle son âge” (Flaubert, 1929, s. 7).</p>	
<p>“Monsieur Roger, he said in a low voice, ‘this is a pupil I’m putting in your hands. He’s starting in the fifth. If his work and his conduct warrant it, he’ll be moved up to the “seniors”, which is where he should be, given his age.” (p. 5)</p>	<p>“Bu efendiye göz kulak olursunuz, Mösyö Roger, dedi. Beşinciye giriyor. Çalışması, ahlaki ile kendini beğendirirse, büyükler arasına, yaşına göre bir sınıfa çıkarırız.” (s. 21)</p>
<p>Kaynak metinde yer alan “voici un élève que je vous recommande” (sana önerdiğim işte bu çocuk) ifadesi İngilizce’de “this is a pupil I’m putting in your hands” (işte sana ilgilenmeni önerdiğim bir öğrenci) biçiminde kaynak metne bağlı olarak aktarılmışken, Türkçe’de “korunması gereken kimseyi ya da şeyi görüp gözetmek; görme, işitme yoluyla bilgi edinmeye çalışmak” (Aksoy,1988, s.811) anlamlarına gelen “göz kulak olmak” deyimini ile anlam aktarımının sağlandığı görülmektedir. Çevirmen bir deyimden yararlanmış ve anlamı erek kültüre özgü bir ifade ile sağlamıştır.</p>	
<p>Örn. 2. “On commença la récitation des leçons. Il les écouta de toutes ses oreilles, attentif comme au sermon, n’osant même croiser les cuisses, ni s’appuyer sur le coude, et, à deux heures, quand la cloche sonna, le maître d’études fut obligé de l’avertir, pour qu’il se mit avec nous dans les rangs” (Flaubert, 1929, s. 8).</p>	

<p>"We began reciting our lessons. He listened attentively, concentrat- ing as though listening to a sermon, not daring even to cross his legs or lean on his elbow, and, at two o'clock, when the bell rang, the master had to tell him to line up with us all." (p. 5)</p>	<p>"Kalkıp derslerimizi anlatmaya başladık. O, kilisede dinsel öğüt dinliyormuş gibi kulak kesildi; ayak ayak üstüne atmaya, dirseğine dayanmaya bile cesaret edemiyordu; saat ikiye gelip de zil çalınca, bizimle birlikte sıraya girmesi için, etüt öğretmeni kendisine seslenmek zorunda kaldı." (s. 21)</p>
<p>Fransızca'da yer alan "dikkatli bir şekilde dinlemek" anlamına gelen "écouter de toutes ses oreilles" deyimini, İngilizce'de "listen attentively" (dikkatlice dinlemek) biçiminde aktarılmıştır. Türkçe çevirisinde ise "dikkatini vererek dinlemek" anlamında kullanılan "kulak kesilmek" deyimini kullanılarak erek kültüre özgü bir kullanımın anlam aktarımı sağlanmıştır.</p>	
<p>Örn. 3. "Mais, soit qu'il n'eût pas remarqué cette manœuvre ou qu'il n'eût osé s'y soumettre, la prière était finie que le <i>nouveau</i> tenait encore sa casquette sur ses deux genoux" (Flaubert, 1929, s. 8-9).</p>	
<p>"But, either because he had not noticed this manoeuvre or because he did not dare try it, prayers were over and the 'new boy' was still holding his cap on his knees." (p. 5)</p>	<p>"Bunun farkına mı varamadı? Yoksa ona uymayı göze mi alamadı? Her ne hal is ebiz duamızı bitirdikten sonra bile, yeni'nin kasketi hala dizinin üstündeydi." (s. 21)</p>
<p>Kaynak metinde "cesaret etmek" fiili ile oluşturulan cümle, İngilizce'de de kaynak metne bağlı olarak yine "cesaret etmek" anlamına gelen "dare" fiili ile aktarılmıştır. Türkçe'de ise erek kültüre özgü bir deyim ile anlam aktarımı sağlandığı görülmektedir.</p>	
<p>Örn. 4. "Une fois marié, il vécut deux ou trois ans sur la fortune de sa femme, dûnant bien, se levant tard, fumant dans de grandes pipes en porcelaine, ne rentrant le soir qu'après le spectacle et fréquentant les cafés" (Flaubert, 1929, s. 13).</p>	
<p>"Once married, he lived on his wife's money for two or three years, dining well, sleeping late, smoking big porcel- ain pipes, coming home at night only after the theatres had closed, and spending his days in cafés." (p.7)</p>	<p>"Evlendikten sonra iki üç yıl karısının parasıyla geçindi, boğazına iyi baktı, sabahları geç kalktı, porselen pipolar içti, her akşam tiyatroya gidip eve geç döndü, kahvelere dadandı." (s. 23)</p>
<p>Fransızca metinde yer alan "diner bien" ifadesi "iyi yemek" anlamına gelmektedir. İngilizce'de de aynı anlama gelen "dining well" ifadesiyle anlam aktarılmış ve kaynak metne bağlı bir aktarım tercih edilmiştir. Türkçe'de ise "yediyine, içtiğine dikkat etmek" anlamında kullanılan "boğazına iyi bakmak" deyimini ile anlam aktarımı sağlanmış ve erek kültüre özgü bir ifade tercih edilmiştir.</p>	
<p>Örn. 5. "Et elle la détesta, d'instinct" (Flaubert, 1929, s. 39).</p>	
<p>"Instinctively, she loathed her." (p.18)</p>	<p>"Kadınlık duygusu ile Emma'ya kin bağladı." (s. 30)</p>
<p>Fransızca özgün metinde yer alan "ondan içgüdüsel olarak nefret ediyor" cümlesi İngilizce'de de birebir aynı anlama gelen sözcükler ile ifade edilmiştir. Türkçe çeviri de ise "kin bağlamak" deyimini kullanılarak anlam aktarımı sağlanmıştır.</p>	
<p>Örn. 6. "Le lendemain, dès neuf heures, il était à la ferme" (Flaubert, 1929, s. 53).</p>	
<p>"Next morning he was at the farm by nine." (p.24)</p>	<p>"Ertesi sabah saat dokuzda Charles çiftliğe damladı." (s. 34)</p>
<p>Kaynak metinde yer alan "ertesi gün saat dokuzda çiftlikteydi" anlamına gelen cümle İngilizce'de kaynak metnin anlamı korunarak aynı anlam ile "Next morning he was at the farm by nine" (Ertesi sabah saat dokuzda çiftlikteydi.) biçiminde aktarılmıştır. Türkçe'de ise "bir işin yapıldığı sırada gelmek" biçiminde bir anlama sahip "damlamak" sözcüğü ile mecazlı bir anlatım tercih edilmiştir. Bu ifadenin erek kitle için anlaşılır ve uygun bir ifade olduğunu söylemek mümkündür. Çevirmen, ifadeyi değiştirerek mecazlı bir anlam tercih etmiştir.</p>	
<p>Örn. 7. "...quelquefois, il lui donnait sur les joues de gros baisers à pleine bouche" (Flaubert, 1929, s. 73).</p>	
<p>"Sometimes he gave her great smacking kisses on the cheeks..."(p. 32)</p>	<p>"...bazen yanaklarından şapur şapur öper." (s. 41)</p>

Kaynak metinde yer alan “baiser à pleine bouche” ifadesi “içten ve büyük bir öpücük” anlamına gelmektedir. İngilizce çevirisinde anlam aynı anlama gelen “...great smacking kisses” (içten öpücükler) ifadesi ile aktarılmıştır. Türkçe’de ise kültüre özgü bir ifade olan “şapur şapur öpmek” ifadesiyle anlam erek dil okura sunulmuştur. Erek kitle okuyucularının okurken yabancılık çekmeyeceği bir ifadedir. İngilizce çevirinin kaynak metne bağlı bir çeviri olduğu Türkçe çevirinin ise değiştirilerek kaynak metinden bağımsız özgü bir çeviri olduğu söylenebilir.	
Örn. 8. “Elle le charmaît par quantité de délicatesses” (Flaubert, 1929, s. 126).	
“She enchanted him with countless delicate refinements.” (p. 54)	“Emma’da Charles’ın ağzını kulaklarına vardır an binbir incelik vardı.” (s. 59)
Özgün metinde “charmer” (hayran bırakmak, büyülemek) fiili kullanılmış, İngilizce çevirisinde ise kaynak metne bağlı bir biçimde aynı anlama gelen “enchant” (hayran bırakmak, büyülemek) fiili ile anlam aktarılmıştır. Türkçe çeviride çevirmen “neşelenmek, mutlu olmak” anlamlarına gelen “ağzı kulaklarına varmak” deyimini ile anlam aktarımını sağlamış ancak çevirmenin tercihi erek dilde kaynak söylemden anlamsal bir uzaklaşmaya neden olmuştur.	
Örn. 9. “...ce qui faisait ouvrir de grands yeux à son mari” (Flaubert, 1929, s. 139).	
“...views which made her husband’s eyes start out of his head in amazement. ” (p. 60)	“...bunları duydukça kocasının gözleri faltaşı gibi açıldı. ” (s. 62)
Fransızca’da “çok şaşırma” anlamına gelen “ouvrir de grands yeux” (https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/yeux/55646#locution , 01.09.2021) deyimini kullanılmış ve İngilizce’de aynı anlamı verecek sözcükler tercih edilerek aktarım sağlanmıştır. Türkçe’de ise “faltaşı gibi açılmak” deyimini ile erek dilde kültüre özgü bir aktarım gerçekleştirilmiştir.	
Örn. 10. “Qu’est- ce qu’il a donc, le père Tellier?” (Flaubert, 1929, s. 215).	
“So what’s the matter with him, old man Tellier?” (p.93)	“Tellier Babanın da nesi var Allah aşkına. ” (s. 91)
Kaynak metinde yer alan cümle “öyleyse Tellier babanın nesi var” biçiminde bir anlama gelmektedir. İngilizce’de de aynı anlamda bir cümle ile anlam aktarılmış, ancak baba anlamına gelen “father” sözcüğü değil “yaşlı adam” anlamında “old man” sözcükleri kullanılmıştır. Türkçe’de ise çevirmen kültüre özgü bir ekleme yaparak “Allah aşkına” söz öbeğini ilave etmiştir. Erek dil okuyucuları için yabancılık hissi vermeyecek bir biçimde anlam aktarımı tercih edilmiştir.	
Örn. 11. “Ces gens-là, madame, n’avaient pas le moindre ordre! il s’est calciné avec l’eau- de-vie!” (Flaubert, 1929, s. 215).	
“That sort, Madame, they hadn’t a vestige of self-control. He burnt out all his insides with brandy!” (p.93)	“ Vallahi hanım efendi bu adamlar düzen, tertip nedir bilmezler!...”(s. 91)
Kaynak metinde ve İngilizce çevirisinde yer almayan, “vallahi” sözcüğü metnin Türkçe çevirisine çevirmen tarafından eklenmiştir. Erek kültüre uygun bir sözcük tercih edilmiştir.	
Örn. 12. “Mais, moi, reprenait Emma, c’est après le mariage que ça m’est venu” (Flaubert, 1929, s. 225).	
“But with me,’ replied Emma, ‘it was after I got married that it began.” (p.98)	“Ama derdi; ben bu derde kocaya vardık tan sonra tutuldum.” (s. 95)
Kaynak metinde yer alan “evlilik” anlamına gelen “le mariage” sözcüğü İngilizce’de de aynı anlamda bir sözcük ile karşılanmıştır. Türkçe’de ise çevirmen anlamı “evlenmek” (Aksoy, 1988, s. 935) anlamına gelen “kocaya varmak” deyimini ile aktarmıştır. Çevirmen kültüre özgü bir ifadeden yararlanmıştı.	
Örn. 13. “Comment vous portez-vous? ajouta-t-il Mal, répondit Emma; je souffre” (Flaubert, 1929, s. 230).	

"How are you keeping?" he went on. 'Not well,' replied Emma, 'not at all well.' (p.100)	"Nasılsınız, iyisiniz inşallah ? Emma: -Hiç iyi değilim, dedi; ıstırap içindeyim. (s. 97)"
Kaynak metinde "nasılsınız?" anlamına gelen ifade, İngilizce'de de aynı anlama gelen "How are you keeping?" (Nasılsın?) cümlesi ile aktarılmıştır. Kaynak metne bağlı oluşturulan bir cümle olduğu söylenebilir. Türkçe çeviride ise dilimize Arapça'dan giren "İnşallah" (Allah'ın izniyle) ifadesi de eklenerek anlam aktarımı sağlanmıştır. Çevirmen kültüre özgü bir ifade ile anlamı kuvvetlendirmiştir.	
Örn. 14. "-Regarde donc, cher ami , lui dit Emma d'une voix tranquille; voilà la petite qui, en jouant, vient de se blesser par terre" (Flaubert, 1929, s. 237).	
"Look what's happened, dear ,' she said in a calm voice; 'the baby fell while she was playing, she's hurt herself.'" (p.103)	"Bak, kocacığım , dedi: Çocuk oynarken yere düşüp yüzünü kanattı." (s. 100)
Fransızca metinde yer alan "sevgilim, canım" anlamlarına gelen "cher ami" ifadesi İngilizce çeviride de aynı anlama gelen "dear" sözcüğü ile aktarılmıştır. Türkçe'de çevirmen değiştirme yaparak "kocacığım" biçiminde bir ifade ile anlam aktarımını sağlamıştır.	
Örn. 15. "Adieu, pauvre enfant! adieu, chère petite, adieu! "(Flaubert, 1929, s. 244).	
"Goodbye, you sweet little thing! Goodbye, my pet, goodbye! " (p.106)	" Allaha ısmarladık yavrucuğum! Allahaismarladık cicim! Allahaismarladık! " (s. 103)
Özgün metinde yer alan "elveda" anlamına gelen "adieu" sözcüğü, İngilizce çeviride de aynı anlama gelen "good-bye" (hoşça kal, güle güle, elveda) sözcüğü ile aktarılmıştır. Türkçe'de ise çevirmen kültüre özgü bir ifade kullanarak "Allahaismarladık" ifadesini kullanmıştır. Çevirmen, kaynak metindeki ifadeyi değiştirerek kültüre özgü uygun bir çeviri yapmıştır. Kaynak metindeki "küçüğüm" anlamına gelen "chère petite" ifadesi, İngilizce'de aynı anlama gelen "sweet little thing" ifadesi ile aktarılmış, Türkçe'de ise "yavrucuğum" biçiminde erek kültüre özgü farklı bir sözcük kullanılarak anlam aktarımı sağlanmıştır.	
Örn. 16. "Bon voyage!" (Flaubert, 1929, s. 247).	
"Bon voyage!" (p.107)	"Hayırlı yolculuklar." (s. 104)
Fransızca metinde yer alan bir iyi dilek ifadesi, "iyi yolculuklar" ifadesi İngilizce çevirisinde kaynak metindeki biçimiyle korunarak İngilizceye çevirisi yapılmadan "Bon voyage!" biçiminde aktarılmıştır. Türkçe'de ise "hayırlı yolculuklar" biçiminde kültüre özgü bir ifadenin tercih edildiği görülmektedir.	
Örn. 17. "Allons, va-t'en! cours! attends-moi, et surveille les bœufs!" (Flaubert, 1929, s. 265).	
"Hurry up! Wait for me there, and keep an eye on those jars." (p.115)	"Koş! Beni bekle. Şişelere de göz kulak ol. " (s. 111)
Kaynak metinde yer alan "denetlemek, gözlemlemek" anlamında kullanılan "surveiller" sözcüğü, İngilizce'de erek kültüre özgü "gözü üstünde olmak" anlamına gelen "keep an eye on..." deyimini kullanılarak aktarılmıştır. Türkçe çevirisinde de "korunması gereken kimseyi ya da şeyi görüp gözetmek" (Aksoy, 1988, s. 811) anlamında kullanılan "göz kulak olmak" deyimini ile anlam aktarımı sağlanmıştır. Kaynak metin hem İngilizce çevirisinde hem de Türkçe çevirisinde deyimlerden yararlanılarak erek kültürlere uygun olarak aktarılmıştır.	
Örn. 18. " Peu à peu , ces craintes de Rodolphe la gagnèrent" (Flaubert, 1929, s. 339).	
" As time passed , she came to share Rodolphe's fears." (p.146)	"Rodolphe'un bu endişeleri yavaş yavaş Emmaya'da geçti." (s. 138)
Fransızca'da yer alan "azar azar, yavaş yavaş" anlamlarına gelen "peu à peu" ikilemesi, İngilizce'de "zaman geçtikçe" anlamını veren "as" (-dıkça, -dikçe) bağlacı ile aktarılmıştır. Türkçe'de ise kaynak metne bağlı kalarak çevirmen "yavaş yavaş" ikilemesi ile anlam aktarımını gerçekleştirmeyi tercih etmiştir. Yani çevirmen kaynak metne yakınlık sağlayarak uygun bir aktarım gerçekleştirmiştir.	
Örn. 19. " Ma femme! Ma femme! Cria Charles" (Flaubert, 1929, s. 423).	
"Emma! Emma! cried Charles." (p.183)	" Karıcığım, karıcığım. " (s. 169)

<p>Özgün metin olan Fransızca'da yer alan "ma femme! ma femme!" (karım! karım!) ifadesi İngilizce çevirisinde roman kahramanı Emma'nın adının "Emma! Emma!" biçiminde iki kere tekrar edilmesiyle yer almaktadır. Romanın Türkçe çevirisinde ise özgün metindeki içten duygu daha da pekiştirilerek Türkçe'de yer alan küçültme ekinin kullanımı ile anlam aktarılmıştır. Küçültme ekleri eklendikleri isim, sıfat ya da zamirlerin değerini azaltarak ya da sevgi, acıma ve şefkat yoluyla küçültmek, gerçek anlam ve değeri dışında anlamı bir dereceye kadar küçültmüş olmaktadır. Burada "karıcığım, karıcığım" biçiminde yer alan ifadenin sevgi, acıma ve şefkat duygularını içerdiği söylenebilir. Çevirmen anlamı kuvvetlendirmek adına böyle bir anlatımı tercih etmiş ve anlamsal eşdeğerliği bu biçimde sağlamıştır.</p>	
<p>Örn. 20. "Et Emma quotidiennement attendait, avec une sorte d'anxiété, l'infaillible retour d'événements minimes, qui pourtant ne lui importaient guère" (Flaubert, 1929, s. 437).</p>	
<p>"And every day Emma awaited, with a kind of anxiety, the unvarying recurrence of the same trivial events, little though they mattered to her." (p. 188)</p>	<p>"Emma, Allah'ın günü kendisince pek ehemmiyeti olmayan ufak tefek olayların şaşmaz bir intizamlı vukuunu bir çeşit endişe içinde bekliyordu." (s. 174-175)</p>
<p>Özgün metinde geçen "her gün, günlük ve gündelik" gibi anlamlara gelen "quotidiennement" sözcüğü, İngilizce çevirisinde aynı anlama gelen "everyday" sözcüğü ile karşılanmıştır. Türkçe çevirisinde ise sözcüğün kelime anlamı kullanılmamış "hemen hemen her gün" anlamına gelen "Allah'ın günü" deyimini ile anlam aktarımı sağlanmıştır. Metinsel bağlamda düşünüldüğü ve erek kitle için doğru bir deyim tercih edildiği görülmektedir. Çevirmen tarafından kültürel bir uyarlama gerçekleştirilmiştir.</p>	
<p>Örn. 21. "Il y avait le Pensez-y bien; l'Homme du monde aux pieds de Marie, par M. de ***, décoré de plusieurs ordres; Des Erreurs de Voltaire, à l'usage des jeunes gens, etc." (Flaubert, 1929, s. 441).</p>	
<p>"There were such titles as: Weigh It Well; The Man of the World at the Feet of Mary, by Monsieur de***, Knight of***, Honorand of***; The Errors of Voltaire, Designed for the Edification of Youth; etc." (p. 190)</p>	<p>"Aralarında, iyi düşünün; Hz. Meryem'in ayaklarına kapanan hovarda müellifi birçok nişanla taltif edilmiş Mösyö de..., gençlerin istifadesi için Voltaire'in hataları vb. kabilinden eserler vardır." (s.175-176).</p>
<p>Fransızlar "Hz. Meryem" için "Vierge Marie" ya da "Marie" biçiminde adlandırmalar kullanırlar. Aynı biçimde İngilizler de Hz. Meryem'i "Virgin Mary" ya da "Mary" olarak adlandıırırlar. Arapçadan dilimize giren "Hazret" sözcüğü Türkçe'de sayın, muhterem gibi anlamlara sahiptir. Bu sözcük, İslamiyet inancında peygamber, sahabeler ve veli insanlar için saygı anlamında ismin önünde kullanılan bir sözcüktür. Çevirmenlerin kaynak metinde "Marie" diye geçen ismi "İngilizce" çevirisinde "Mary", Türkçe çevirisinde "Hz. Meryem" biçiminde her kültürün kendi erek dil okuyucuları için anlaşılır olacak düzeyde aktardıkları görülmektedir. Yani çevirmenler kendi kültürlerine göre bir uyarlama yapmayı tercih etmişlerdir.</p>	
<p>Örn. 22. "Allons, bon voyage! leur dit-il, heureux mortels que vous êtes!" (Flaubert, 1929, s. 453).</p>	
<p>"Have a good journey, you lucky people! he told them." (p.195)</p>	<p>"Haydi bakalım, iyi yolculuklar Allah'ın sevgili kulları." (s. 180)</p>
<p>Kaynak metinde yer alan "heureux mortels que vous êtes" (siz mutlu ölümlüler) biçiminde yer alan iyi dilek anlamında kullanılan ifade İngilizce'de "you lucky people" (siz mutlu insanlar) biçiminde aynı anlamda aktarılmıştır. Türkçe'de metinsel bağlama uygunluk olarak ifade değiştirilerek "Allah'ın sevgili kulları" biçiminde çevrildiği görülmektedir. Çevirmen tarafından dilimize daha yakın olması ve duyguları daha iyi aktarması nedeniyle böyle bir ifadenin tercih edildiği düşünülmektedir.</p>	
<p>Örn. 23. "Et sur le port, au milieu des camions et des barriques, et dans les rues, au coin des bornes, les bourgeois ouvraient de grands yeux ébahis devant cette chose si extraordinaire en province, une voiture à stores tendus, et qui apparaissait ainsi continuellement, plus close qu'un tombeau et ballottée comme un navire" (Flaubert, 1929, s. 504).</p>	

<p>“And the local folk down by the harbour, among the wagons and the big barrels, or walking along the streets or standing at the corners, all stared wide-eyed in astonishment at this spectacle unheard of out-side the capital: a cab with drawn blinds that constantly reappeared, sealed up tighter than a tomb and tossing like a ship.” (p.217)</p>	<p>“Limanda yük arabalarıyla variller arasında, sokaklarda, sınır taşlarının bulunduğu köşelerde, şehirliler, küçük perdeleri inik bir arabanın, bir mezar gibi sınıksız kapalı ve bir gemi gibi bocalaya bocalaya, durmamacasına aynı yerlerden geçmesi gibi taşrada benzeri görülmemiş bir hadiseye afallamış gözlerini dört açarak bakıyorlardı.” (s.201)</p>
<p>Fransızca özgün metinde çok şaşırma anlamında kullanılan “ouvrir de grands yeux” deyimini (https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/yeux/55646#locution, 01.09.2021) için İngilizce çevirisinde “...all stared wide-eyed in astonishment...” biçiminde şaşırarak merakla bakmak anlamında kullanılan bir ifade yer almaktadır. Türkçe çevirisinde ise “gözlerini dört açarak bakmak” anlamında kullanılan bir deyim ile anlam aktarımının sağlandığı görülmektedir. Çevirmen, Türkçe’de kaynak metne bağlı kalarak deyim ile ifade edilen anlamı yine aynı anlamı içeren bir deyim kullanarak aktarmıştır.</p>	
<p>Örn. 24. “-Non, laissez-moi! reprenait l’apothicaire, laissez-moi! fichtre! Autant s’établir épicier, ma parole d’honneur!” (Flaubert, 1929, s. 509).</p>	
<p>“Leave me alone! continued the apothecary, ‘leave me alone! Hell! I might just as well be a grocer, yes, damn it all, a grocer! Come on!” (p.219)</p>	<p>“-Hayır, diyordu; bırakın beni, bırakın beni. Vay canına, vallahi! Vallahi bakkal olsaymışım daha iyiymiş.” (s. 203)</p>
<p>Kaynak metinde yer alan “ma parole d’honneur” deyimini (https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/yeux/55646#locution, 01.09.2021) “sözüm bir güvence, bir itimat” anlamlarına gelmektedir. Bu deyim İngilizce çevirisinde deyim anlamını karşılayacak “I might just as well be a grocer, yes, damn it all, a grocer! Come on!” (Bakkal da olabilirim, evet kahretsin, bakkal! Haydi!) biçiminde bir cümle tercih edilerek aktarılmıştır. Türkçe çevirisinde ise “vallahi” sözcüğü ile anlam aktarımı sağlanmış ve çevirmen tarafından kültürel uyarlama gerçekleştirilmiştir. Burada erek kültüre özgü bir ifade kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca hayret edişindeki duyguyu aktarabilmek için Türkçede yer alan “vay canına” ünlemi de yine bir kültürel ifade olarak değerlendirilebilir. Ana dili Türkçe olan bir kişi bu cümleyi okuduğunda kendi kültürüne özgü bir cümle okuduğu hissine sahip olacaktır.</p>	
<p>Örn. 25. “Dès le lendemain, elle s’embarqua dans l’<i>Hirondelle</i> pour aller à Rouen consulter M. Léon, et elle y resta trois jours” (Flaubert, 1929, s. 524).</p>	
<p>“The very next morning she set off in the <i>Hirondelle</i> for Rouen, to consult Monsieur Léon; she remained there for three days.” (p.226)</p>	<p>“Daha ertesi sabah Emma, Rouen’e gidip Mösyö Léon’a akıl danışmak için Kırklangç’a bindi: orada üç gün kaldı.” (s. 209)</p>
<p>Özgün metinde Fransızca danışmak anlamına gelen “consulter” fiili, İngilizce çevirisinde kaynak metne bağlı kalarak çevirmen tarafından aynı anlama gelen “consult” (danışmak) sözcüğü ile aktarılmıştır. Türkçe çevirisinde ise “akıl danışmak” deyimini kullanılarak erek dilde ifade edildiği görülmektedir. Çevirmenin metinsel bağlam düşünüldüğünde yerinde ve uygun bir deyim tercih ettiği söylenebilir.</p>	
<p>Örn. 26. “Homais se délectait. Quoiqu’il se grisât de luxe encore plus que de bonne chère...” (Flaubert, 1929, s. 571).</p>	
<p>“Homais was revelling in it all. Although he was intoxicated by the luxurious surroundings rather than by the fine fare...” (p.248)</p>	<p>“Homais’in keyfine diyecek yoktu. Ziyafetten çok lükse mest olmuştu.” (s. 223)</p>
<p>Kaynak metinde yer alan “se griser” fiili “çakırkeyf olmak, sarhoş olmak” anlamlarına gelmektedir. Romanın İngilizce çevirisinde aynı anlama gelen “intoxicate” (sarhoş olmak, kendinden geçmek) fiili tercih edilirken, Türkçe çevirisinde “kendinden geçmek, sarhoş olmak, beğenmek” anlamlarında kullanılan “mest olmak” deyimini ile anlam aktarılmıştır. Çevirmen erek kitlenin anlayacağı bir deyim ile anlamı aktarmayı uygun görmüş ve Türkçe’ye özgü bir ifade ile anlam aktarımını gerçekleştirmiştir.</p>	
<p>Örn. 27. “-Ah! mon Dieu! la robe, prenez garde! s’écria madame Lefrançois. Aidez-nous donc! disait-elle au pharmacien. Est-ce que vous avez peur, par hasard?” (Flaubert, 1929, s. 676).</p>	

<p>“Oh, God! Her dress, be careful of her dress! exclaimed Madame Lefrançois. ‘Come on, give us a hand!’ she urged the pharmacist. ‘Perhaps you’re scared to?’” (p.295)</p>	<p>“-Ah, yarabbi! Elbisesi, dikkat edin elbiseye! diye bağırdı. -Eczacıya dönerek- Bize yardım etsenize, dedi. Yoksa korkuyor musunuz?” (s. 270)</p>
<p>Kaynak metinde yer alan “aman Tanrım” anlamına gelen “mon Dieu” ifadesi, İngilizce’de de aynı anlamda kullanılan “God” (Tanrım) sözcüğü ile aktarılmıştır. Türkçe’de ise “Yarabbi” biçiminde erek kültüre özgü bir ifade ile anlam aktarımı sağlanmıştır.</p>	
<p>Örn. 28. “-Ah! ma pauvre maîtresse! ma pauvre maîtresse!” (Flaubert, 1929, s. 676).</p>	
<p>“Oh, my poor mistress! My poor mistress!” (p. 295)</p>	<p>“-Ah, zavallı hanımcığım! Zavallı hanımcığım!” (s. 269)</p>
<p>Fransızca özgün metinde yer alan “zavallı hanımım” anlamında kullanılan “ma pauvre maitresse” ifadesi İngilizce çeviride aynı anlama gelen “my poor mistress” (zavallı hanımım) biçiminde edilmiştir. Türkçe’de ise yine aynı anlamda sözcükler tercih edilmiş fakat küçültme ekiyle “acıma, üzülmeye ve şefkat” duygularını içeren “hanımcığım” ifadesi de kullanılmıştır.</p>	
<p>Örn. 29. “-Ma fille! Emma! mon enfant! expliquez- moi...” (Flaubert, 1929, s. 685).</p>	
<p>“My daughter! Emma! My child! Please, tell me...” (p.299)</p>	<p>“Kızım, Emmacığım, yavrum! Anlatın bana.”(s.273)</p>
<p>Özgün metinde “kızım, Emma, çocuğum” biçiminde yer alan cümle, İngilizce’de birebir aynı anlama gelen “My daughter! Emma! My child!” (Kızım Emma, çocuğum!) sözcükleri kullanılarak aktarılmıştır. Türkçe’de ise erek kültüre bir uyarılma söz konusudur. Çevirmen değiştirerek küçültme ekiyle kullanılan özel isim ve ardından içtenlik, şefkat duygularının yer aldığı yavrum sözcüğü ile aktarımı sağlamıştır.</p>	
<p>Örn.30. “Mais l’aubergiste ne l’écoutait que d’une oreille, ayant comme lui des chagrins” (Flaubert, 1929, s. 709).</p>	
<p>“But the innkeeper only listened with half an ear...”(p.310)</p>	<p>“Fakat han sahibesi, kendisi de dertli olduğu için onu yarım kulakla dinliyordu.” (s. 281)</p>
<p>Fransızca metinde yer alan “écouter que d’une oreille” (tek kulak ile dinlemek), bir deyimdir. İngilizce’de “listened with half an ear” (yarım kulakla dinlemek) ve Türkçe’de de “yarım kulak dinlemek” biçiminde yine aynı anlamlara gelen deyimler ile anlam aktarılmıştır. Yani her çevirmen kendi kültürüne özgü bir deyim ile erek kitle için anlaşılabilirliği sağlamıştır. Kültürel uyarılmayı gerçekleştirerek kaynak metne bağlı bir anlam aktarımı sağlanmıştır.</p>	

Sonuç

Çeviri, kaynak dildeki metnin ve ifadelerin doğru anlaşılıp erek dile uygun yeniden yorumlanması işidir. Amaç, anlamı kaynak dilden çözmek ve erek dilde yeniden yorumlamak, ifade etmektir. Çevirmen ise benzerlikleri ve farklılıkları göz önünde bulundurarak çeviri eylemini gerçekleştirmelidir. Çevirmen, her iki dilin sahip olduğu dilsel özellikleri bilmeli, deyim, atasözü gibi kalıplaşmış ifadeleri doğru çözümleyebilmelidir. Çeviri dil ve kültür olmak üzere iki önemli boyuta sahiptir. Bundan dolayı çevirmenin de iki dilli ve iki kültürlü olması beklenir. Çevirmen, her iki dilin dilsel yapılarını ve sözcüklerinin kullanımını doğru kavramış olmalı ve kaynak metin ifadelerini tam olarak anlamalı erek dile aktarabilecek yaratıcılığa da sahip olmalıdır.

Bu çalışma dilin kültürden bağımsız düşünülemediğinin mümkün olmadığını eşdeğerlik kuramı çerçevesinde ortaya koymaktadır. Ayrıca eşdeğerlik kuramının çevirmenin erek normlara göre çeviri yapması açısından çevirmene yol gösterici bir niteliğe sahip olduğu sonucuna da varılmıştır.

Bu çalışmada, eşdeğerlik kavramına bağlı olarak Madame Bovary adlı romanın Fransızca aslı İngilizce ve Türkçe çevirileri ile karşılaştırmalı bir biçimde incelenmektedir. Seçilmiş örnekler üzerinden ifadelerin kaynak metindeki anlamı aynı biçimde ya da kültürel uyarlamalar ile yapıldığı gözlemlenmektedir. Çeviri metinler ile özgün metin karşılaştırıldığında anlamsal eşdeğerlik sağlanırken genel olarak kültürel farklılıklardan kaynaklanan birtakım değişiklikler olduğu gözlemlenmektedir. Çevirmenlerin her kültürün erek okuyucuları tarafından daha anlaşılır olacak biçimde kendilerine özgü ifadeler ile anlam aktarımını gerçekleştirdikleri görülmektedir. Dolayısıyla öncelikli amacın anlaşılır bir çeviri yapabilmek olduğu ve bu doğrultuda da çevirmenler tarafından çeviri eylemi gerçekleştirildiği söylenebilir. Kaynak kültürden erek kültürlere gerçekleştirilen aktarımlarda önceliğin anlamsal eşdeğerliğin sağlanmasına verilerek erek dil okuyucuları için yabancılık hissi uyandırmayan ifadelerle kendi kültürüne özgü metinler okuyormuşçasına bir dil kullanımı tercih edildiği gözlemlenmektedir. Ayrıca romanın İngilizce çevirisinde genel olarak kaynak metne sadık bir aktarım gerçekleştirilirken, Türkçe çevirisinde daha çok kültürel uyarlamaların tercih edildiği tespit edilmektedir. İngilizce çevirisinin kaynak dizge geleneğine yakın bir eşdeğerlik, Türkçe çevirisinin ise erek dizge geleneğine yakın bir eşdeğerlik ile oluşturulduğunu söylemek mümkün olur.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Yazar Katkıları: Çalışma Konsepti/Tasarım- ; Veri Toplama- ; Veri Analizi/Yorumlama- ; Yazı Taslağı- ; İçeriğin Eleştirel İncelemesi- ; Son Onay ve Sorumluluk-

Çıkar Çatışması: Yazarlar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazarlar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Author Contributions: Conception/Design of Study- ; Data Acquisition- ; Data Analysis/Interpretation- ; Drafting Manuscript- ; Critical Revision of Manuscript- ; Final Approval and Accountability-

Conflict of Interest: The authors have no conflict of interest to declare.

Grant Support: The authors declared that this study has received no financial support.

KAYNAKÇA/REFERENCES

- Aksoy, Ö. A. (1988). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü*. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- Aksoy, B. (2002). *Geçmişten Günümüze Yazın Çevirisi*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Baker, M. (1992). *In Other Words: A Coursebook On Translation*. USA and Canada: Routledge.
- Boztaş, İ. (1992). *Çeviri, Çeviride Eşdeğerlilik ve Dilbilim, Dilbilim 20. Yıl Yazıları*. Ankara: Karaca Dil Kursu Yayınları.
- Catford, J. (1965). A Linguistic Theory of Translation. *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*.
- Çavuş, G. (2005). *Kaynak-Odaklı ve Erek-Odaklı Çeviri Yaklaşımlarında Eşdeğerlik Sorunu*. Mersin: Mersin

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Çeviri Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

- Flaubert, G. (1929). *Madame Bovary*. Paris: La Bibliothèque électronique du Québec.
- Flaubert, G. (1966). *Madame Bovary*. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Flaubert, G. (2004). *Madame Bovary*. (M. (. Mauldon, Çev.) Oxford University Press.
- Jakobson, R. (1959). On Linguistic Aspects of Translation . *On Translation* (s. 232-239). içinde New-York.
- Köksal, D. (2008). *Çeviri Eğitimi/Kuram ve Uygulama*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kuran, N. P. (1993). *Kültürlerarası İletişim Aracı Olarak Çeviri*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Lederer, M. (1994). *La Traduction Aujourd'hui*. Paris: Hachette.
- Newmark, P. (1988). *A Textbook of Translation*. Prentice Hall International (UK) Ltd.
- Nida, E. A. (1964). *Towards a Science of Translating*. Liden: E.J: Brill.
- Nord, C. (2008). *La traduction: Une Activité Ciblée Introduction Aux Approches Fonctionnalistes*. Arras: Artois Presses Université.
- Suçin, M. H. (2007). *Öteki Dilde Var Olmak. İstanbul: Multilingual*. İstanbul: Multilingual.
- Toury, G. (1980). *In Search of a Theory of Translation*. Tel Aviv, The Porter Institute for Poetics and Semiotics: Tel Aviv University.
- Vardar, B. (1981). Çeviri Konuşmaları. *Yazka Çeviri*(2), 172-173.
- Vinay, J. P., & Darbelnet, J. (1995). *Comparative Stylistics of French and English*. (M. J. Juan C. Sager, Çev.) Amsterdam / Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.
- Wills, W. (1977). *Übersetzungswissenschaft, Probleme und methode*. Stuttgart.

İnternet Kaynakları

<https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais/yeux/55646#locution>. (01.09.2021)

<https://idioms.thefreedictionary.com/My+Word>. (01.09.2021).

Çeviriden Beklentiler ve Çeviri Gerçekleri: Çeviri Eleştirisinde Yapıcı Bir Yaklaşım Mümkün Mü?

Expectation vs. Reality in Translation: Is a Constructive Approach Possible in Translation Criticism?

Merve Sevtap Süren¹

Öz

Çeviri eleştirisi hem yayıncılık sektörünün hem de çeviribilim alanının en tartışmaya açık meselelerinden biridir. Çeviri eleştirisinin olması gerektiği kadar yapılmıyor oluşunun yanı sıra akademik yayınlarda, edebiyat dergilerinde veya sosyal medyada yer alan sayılı çeviri eleştirisinin niteliği de tartışma konusudur. Çeviri eleştirisinin daha iyi çeviri metinlerin üretilmesini sağlayacak yapıcı bir araç olarak kullanılabileceğini öne süren ve daha fazla çeviri eleştirisi yazılması gerektiğini savunan bu çalışmada öncelikle okurların çevirileri nasıl değerlendirmeleri gerektiği Lawrence Venuti'nin görüşleri ışığında tartışılmıştır. Daha sonra, çeviri eleştirisinin gerek edebi üretimi gerek akademik düşünceyi geliştirmek için yararlı bir yol olduğu düşüncesiyle Vladimir Nabokov ve Lawrence Venuti'nin farklı çeviri ve çeviri eleştirisi yaklaşımları ele alınmıştır. Nabokov örneğinde bir çevirmen olarak çeviri gerçeklerini göz önüne almayan bir çeviri eleştirisi yaklaşımı sergilenirken, Venuti örneğinde çeviri gerçekleri göz önünde bulundurulduğunda bir çeviri hatasından çeviribilim alanında başka çalışmalara da ilham olabilecek fikirler üretilebileceği gösterilmiştir. Birbirinden farklı yaklaşımların benimsendiği ortaya konan bu iki örnek üzerinden çeviri eleştirisinin yapıcı bir araç olarak kullanılabileceği öne sürülmüştür.

Anahtar kelimeler: Çeviri eleştirisi, çeviri gerçekleri, çevirmenin rüyası, sözsöz ruhgöçü, Vladimir Nabokov, Lawrence Venuti

ABSTRACT

Translation criticism is one of the most controversial topics in the publishing sector and translation studies. Although there is a dearth of research papers on translation criticism, even the few articles on translation criticism that have been published in academic journals, literary magazines, and social media are controversial. This study suggests that translation criticism can be used as a constructive tool for the production of better translations. Therefore, it encourages writers to pen more articles on translation criticism. The study focuses on Lawrence Venuti's views on the best practices for reading and reviewing translated texts. Furthermore, it explores Vladimir Nabokov and Lawrence Venuti's approaches to translation and translation criticism in relation to the idea that translation criticism is a useful way to boost literary production and

¹Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi, Çeviribilim Doktora Programı, İstanbul, Türkiye

ORCID: M.S.S. 0000-0001-6888-391X

Sorumlu yazar/Corresponding author:
Merve Sevtap Süren (Doktora Öğrencisi),
İstanbul Üniversitesi, Çeviribilim Doktora
Programı, İstanbul, Türkiye
E-mail: ilginmerve@gmail.com

Başvuru/Submitted: 19.11.2021

Kabul/Accepted: 10.01.2022

Atıf/Citation: Süren, M.S. (2021). Çeviriden beklentiler ve çeviri gerçekleri: çeviri eleştirisinde yapıcı bir yaklaşım mümkün mü?. *İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi - Istanbul University Journal of Translation Studies*, 15, 93-109.
<https://doi.org/10.26650/iujts.2021.1026155>

academic concepts. Although Nabokov's approach to translation criticism does not consider the ground realities of the translation process, Venuti's approach shows when translation realities are reckoned, a translation error may even lead the way for novel theories; in turn, these theories may inspire the emergence of more works in the field of translation studies. This study considers the approaches by Nabokov as well as Venuti. Through these different approaches, we argue that translation criticism can be used as a constructive tool.

Keywords: Translation criticism, translation realities, translator's dream, verbal transmigration, Vladimir Nabokov, Lawrence Venuti

EXTENDED ABSTRACT

Translation criticism is one of the most controversial topics in the publishing sector and translation studies. However, the existing body of literature on translation criticism is insufficient. Moreover, even the few existing papers on translation criticism that have been published in academic journals, literary magazines, and social media are controversial in nature. This study suggests that translation criticism can be used as a constructive tool for the production of better translations. It also aims to encourage authors to contribute to the existing literature on translation criticism.

Because readers of translated works may be perceived as the first reviewers and critics of the texts, they must be aware of translators' responsibilities as well as the end-to-end translation process. Therefore, the first topic of discussion in the study is based on Lawrence Venuti's views on the best practices for readers to read and review translated texts. I believe that Venuti's essay titled "How to read a translation" could be viewed as a manifestation of or call for resistance to the policies that prevail in the publishing sector and that render both translations and translators invisible. Should the readers consider Venuti's suggestions while reading translated texts, they might help change the unfair policies in the sector and also contribute to the production of better translations in the future.

Following this discussion, Vladimir Nabokov and Lawrence Venuti's different approaches to translation and translation criticism are explored to show a contrast of attitudes towards translation. Although this comparison may come across as unconventional, Nabokov and Venuti's different approaches to translation errors could be used as two striking examples. Despite being a translator, Nabokov expressed overbearing views on translations and translators. He had impossibly high expectations from translated texts and their translators; however, he did not seem to have considered the realities of the translation process while expressing his opinions. Thus, he criticized the translations of Pushkin's *Onegin severely*.

However, in his essay "The difference that translation makes: the translator's unconscious," translator and translation studies scholar Lawrence Venuti elaborates on a translation error, which is easy to overlook. In his constructive approach to this translation error, Venuti connects this error to the translator's unconscious, fueling a fruitful discussion on psychoanalytic approaches in translation studies.

In the case of Nabokov's approach, we observe a translation criticism approach that does not consider the ground realities of the translation process; however, with regard to Venuti's approach, we observe that when translation realities are considered, a translation error may lead a researcher to adopt a viewpoint that might develop a fruitful discussion and even inspire future research in translation studies. With a consideration of these approaches, it may be argued that translation criticism can act as a constructive tool to boost literary production and academic studies.

Giriş

Çeviri eylemi yapılmaya başlandığından bu yana çeviriye ve çevirinin nasıl yapılması gerektiğine ilişkin söylemlerin de üretilmeye başlandığı öne sürülebilir. Çeviri konusunda hemen herkesin bir görüşü vardır. Özellikle internet kullanımının, dolayısıyla da insanların görüşlerini paylaştığı forum niteliğindeki sayfaların ve sözlüklerin, kitap satış sitelerindeki yorum bölümlerinin ve en önemlisi de sosyal medya uygulamalarının kullanımının artmasıyla yayıncılık sektöründeki çeşitli aktörlerden sıradan okura kadar pek çok kişinin edebiyat çevirileri hakkında fikir yürüttüğünü görebiliriz. Bu durum çeviri eserlerin görünürlüğünü artırdığı gibi çevirmenlerin görünürlüğünü de bir nebze artırmıştır. Fakat bu görünürlüğün okurlara çeviri eserleri değerlendirmekte ne denli yol gösterici olduğu, çevirmenlere hak ettikleri değerin verilmesini ne ölçüde sağladığı merak konusudur. Çevirilere dair nesnel bir değerlendirme yapıldığını söylemek ise mümkün değildir. Okurlar kendilerine özgü çeşitli sebeplerle birtakım yayınevlerinin, birtakım çevirmenlerin çevirilerini diğerlerine tercih eder, çevirileri ister istemez kendi kafalarındaki birtakım kıstaslara göre değerlendirirler. Nitekim onları daha bilinçli bir yaklaşım benimsemeye yönlendirecek çeviri eleştirilerine pek rastlanmaz. Çeviri eserler ancak kitap tanıtım yazılarında karşımıza çıkar. Bu yazılarda ise kişisel beğenilerin öne çıktığı, çevirilerin nesnel gerekçeler öne sürülmeksizin “iyi” veya “kötü”, “ustalık” veya “acemi işi”, “yetkin” veya “beceriksiz” gibi sıfatlarla nitelendirildiği görülür.

Çeviri eleştirisi gerek yayıncılık sektörü gerekse çeviribilim alanı için hassas bir konu izlenimi yaratmaktadır. Çeviribilim alanında pek çok farklı çeviri eleştirisi yöntemi görmek mümkünken çeviri eleştirisinin ne olduğu ve ne olması gerektiği konusunda bir fikir birliğinden bahsetmek olanaksızdır. Çeviri etkinliklerinin yoğun olarak yapıldığı 1940’lı yıllardan günümüze dek, çeviriyle akademik ve/ya da profesyonel anlamda ilgilenen pek çok isim (örn. Hızır 1943; Parker 1983; Göktürk 1986; İnce 1993; Karantay 1993; Aksoy 2001; Yücel 2007; Ece 2008; İnce 2019) çeviri eleştirisinin nasıl yapılmaması gerektiğine değinen, çeviri eleştirisi yapılırken nasıl bir yaklaşım benimsenmesi gerektiğini ortaya koyan yazılar kaleme almışlardır. Farklı isimlerin farklı tarihlerde yazdıkları bu yazıların ortak noktası çeviri eleştirisinin yalnızca özgün metin ve çeviri metin karşılaştırılarak yapılacak kusur bulma amaçlı bir inceleme olmadığı, ancak yapılan çoğu eleştirinin bu şekilde gerçekleştirildiği, dolayısıyla da çevirinin doğasını anlamaktan uzak olduğu görüşüdür. Yukarıda değinilen araştırmacı ve edebiyatçılarınkine benzer bakış açılarını ortaya koyan daha pek çok yazıya ve çeviribilim alanında çeviri eleştirisi üzerine yapılmış akademik çalışmalara rağmen çeviri eleştirisinin günümüzde hâlâ gereğince yapılmıyor oluşu dikkat çekicidir. Yalnızca edebiyat dergilerinde ya da sosyal medyada karşılaşılan eleştirilerde değil, kimi akademik dergilerde yer alan çalışmalarda da çeviri eylemine ilişkin gerçeklerin pek göz önünde bulundurulmadığı, kaynak ve erek metinlerden alınan sınırlı sayıdaki örnekler yan yana koyulup karşılaştırılarak çevirmen kararlarının cımbızlanarak adeta bir hata avcısı tavrıyla didiklendiği, bu süreçte bütünlüklü bir yaklaşım sergilenmediği, “acaba çevirmen neden bu kararı almış olabilir?” sorusunun sorulmadığı anlaşılmaktadır.

Oysa çeviri eleştirisi “çevirinin doğasının kavranmasını sağla[yabilir], çevirmenin hangi dilsel ve kültürel kısıtlamalar altında çalıştığını irdele[yebilir], bunun sonucunda da çeviriden beklentilerimizin daha gerçekçi bir biçimde oluşturulmasına katkıda bulun[abilir]” (İnce 2019). Bir başka deyişle, çeviriye ilişkin gerçekler göz önünde bulundurulurken nesnel ve bütünlüklü bir yaklaşımla yapılacak çeviri eleştirileri hem çeviri üzerine yeni ve yapıcı tartışmaların ortaya çıkmasına, hem daha iyi çeviriler yapılmasına, hem de çevirilerin ve çevirmenlerin daha görünür olmasına yarayacaktır.

Edebiyat çevirmenleri çeviri sürecinin farklı aşamalarında okur, eleştirmen, yazar ve editör gibi farklı kimliklere bürünür, çevirecekleri metinle bu kimliklerle farklı boyutlarda ilişkiler kurarlar; “[b]u kimlikler arasında ‘okur’ ve ‘eleştirmen’ kimlikleri daha çok özgün metnin yorumlanma sürecinde öne çıkarken ‘yazar’ kimliği özgün metnin farklı bir dilde yeniden yaratıldığı süreçte, ‘eleştirmen’ ve ‘editör’ kimlikleri de tamamlanmış çevirinin yayınevine sunulmadan önce çevirmenin kendisi tarafından gözden geçirilmesi sürecinde öne çıkar” (Ece 2016: 57). Çeviri eleştirisi yapma sürecini göz önüne alırsak, bu işi yapmaya soyunan bir kişinin de eleştireceği çeviriye incelerken buna benzer biçimde farklı kimliklere bürünmesi olağandır. Bu durumda çeviri eleştirisi yapan kişi erek ve kaynak metinleri karşılaştırmalı olarak değerlendirirken çeviri metne yalnızca “eleştirmen” değil, “okur” ve “çevirmen” kimliğiyle de yaklaşacak, çevirmen kararlarını bu gözle yorumlayacaktır. Çeviri eylemini tüm gerçekleriyle göz önüne alan nesnel ve bütünlüklü bir eleştirinin ancak böylesi bir eleştiri sürecinin sonunda ortaya çıkabileceğini savunmak yanlış olmaz.

Hem çeviri okurlarını hem de çeviri araştırmacılarını çeviri eleştirileri üzerine düşündürmeye ve fikir üretmeye davet etmeyi amaçlayan bu çalışmada önce edebiyat çevirisiyle profesyonel anlamda da uğraşan çeviri kuramcısı Lawrence Venuti’nin okurların çeviri metinleri nasıl okuması gerektiği üzerine önerilerini paylaştığı “How to Read a Translation” (2013) başlıklı yazısı ışığında okurların bilinçli birer “çeviri metin okuru”, diğer bir deyişle “eleştirmen-okur” olmak için neler yapabileceğine değinilecek; daha sonra yazar-çevirmen Vladimir Nabokov’un ve çeviribilimci-çevirmen Venuti’nin birbirine zıt görünen yaklaşımları üzerinden çeviri eleştirisinin nasıl daha yapıcı ve verimli bir hale getirilebileceği tartışılacaktır.

Bir Çeviri Nasıl Okunur - Bir Çeviri Okuru Nasıl Olunur

Lawrence Venuti’nin “How to Read a Translation” (2013) başlıklı yazısı yayıncılık dünyasına hâkim olan ve çeviriye ve çevirmenleri görünmez kılan politikalara karşı okurlara yaptığı bir direniş çağrısı, bir manifesto olarak da okunabilir. Venuti’nin bu makalede yaptığı çağrı sıradan okurları hedefliyor olsa da çeviri eleştirisi yapacak kişiler için de yol gösterici olabilir. Nitekim yukarıda belirtildiği üzere, tıpkı çeviri süreci gibi çeviri eleştirisi süreci de bu işi üstlenen kişinin okur - çevirmen - eleştirmen gibi farklı kimliklere bürünmek durumunda kaldığı karmaşık bir süreçtir. Dolayısıyla Venuti’nin çeviri okurlarını gözeterek yaptığı önerilerin çeviri eleştirisi işine soyunan sıradan okur kadar profesyonel eleştirmen ve akademisyenler için de yol gösterici olacağı söylenebilir.

Bir çevirinin her şeyden önce bir *çeviri metin* olarak, bir başka deyişle, kaynak metinden ayrı, başlı başına farklı bir metin olarak okunarak değerlendirilmesi gerekir; bu da en başta çevirmenin kim olduğunu ve nasıl bir iş yaptığını anlamayı gerektirir. Bu nedenle Venuti en başta çevirmenin kim olduğunu ve yaptığı işi tanımlamıştır: “çevirmen kaynak metin yazarının dublörü ya da vantriloğu değil, kaynak metni başka bir dil ve kültürde, hatta çoğu zaman başka bir dönemde başka bir kitlenin hoşuna gidecek şekilde yeniden yazan becerikli bir taklitçidir” (2013: 109). Diğer yandan “becerikli bir taklitçi” olarak çevirmenin yapmayı üstlendiği iş ise “telafisi olanaksız bir kaybı fahiş bir kazanç yaratarak telafi etme çabası”dır (a.g.e.: 110). Çevirideki kayıplar, çeviri metni kaynak metinle karşılaştırmayan sıradan okur için görünmezdir; kazançlar ise, okur bakmayı seçtiği takdirde, apaçık ortadadır. Fakat yayıncılar, editörler ve eleştirmenler okurları kolay okunan, bu yüzden de çeviri değilmiş izlenimini yaratan çevirileri tercih etmeye sevk ettikleri için okurlar bu kazançları görmezler. Çeviri değilmiş izlenimini yaratan çevirileri tercih etme eğilimi akıcılıktan yanadır; akıcılık ise standart dil kullanımına, erek dilin en tanıdık gelen biçimine, bir başka deyişle özgün metin okuyormuşuz illüzyonunu yaratmakta en başarılı olan dil kullanımlarını tercih ederek yakalanır. Okur, okuduğu metnin çeviri olduğunu ancak standart dışı bir kullanımla, aşına olmadığı bir sözcükle, bir kullanım hatasıyla ya da anlamsal bir karışıklıkla karşılaştığında fark eder. Çoğu okur bu gibi durumları çevirmenin kusuru olarak yorumlama eğilimindedir. Ne var ki akıcı okuma deneyimini tökezleten bu gibi “aksamalar” çoğu zaman kaynak metnin dilsel ya da biçimsel özelliklerinden ileri gelmekte ve ardında pek çok karmaşık süreci ve çeviri kararını barındırmaktadır. Venuti’nin okurlara yaptığı ilk çağrı tam da bununla ilgilidir: “**Okurken yalnızca anlamı değil, dili de göz önünde bulundurun; çevirinin biçimsel özelliklerini de değerlendirin**” (a.g.e.: 110). Venuti bu ilk çağrıyla okurdan çevirinin ve çevirmenin akıcılık illüzyonuyla görünmez hâle gelmesine ya da tam aksine çevirinin ve çevirmenin ancak akıcılık illüzyonu kaybolduğunda görünürlük kazanmasına direnç göstermesini bekler. Okur, çevirmenin kendine özgü söyleyiş ve ifade gücünü, kendi biçimindeki özgünlüğü, metindeki karakterlere özgün seslerini veren ve karakterlerin psikolojik hatlarını çizen dilsel incelikleri fark edebilmelidir. Çevirmen taklitçidir çünkü kaynak metni erek dilde taklit eder; ancak çeviri metinde yer alan her sözcüğü çevirmen seçmiştir ve onun seçimlerinin kaynak metin yazarının seçtiği dili de aşabilen etkileri olabilir. Venuti ikinci çağrısıyla buna dikkat çeker: “**Çevirilerin yalnızca mevcut standart dilde yazılmasını beklemeyin; dilsel değişkenliklere açık olun**” (a.g.e.: 111) çünkü çevirmenin dokunuşları erek dilde yaygın kullanılan biçimlerden sapmalarda kendini gösterir. Eski veya yeni ifadelerin kullanımı, argo ve küfürler, toplumsal ve yöresel ağızlar, jargonlar ve yabancı sözcükler gibi dilsel özellikler söz konusu dile özel oldukları için başka dillere aktarılmaları zor olduğundan, erek dilde tuhaf gelen dilsel değişkenlikler çevirmenin kaynak metni farklı bir kültüre taşımak için nasıl bir strateji geliştirdiğini ortaya koyar. Venuti bundan sonra okurları daha derinlikli bir okuma yapmaya çağırır: “**Çağrışimleri ve kültürel göndermeleri göz ardı etmeyin; onları da bir diğer ilişkili anlam katmanı olarak okuyun**” (a.g.e.: 112). Yayıncılık sisteminin görünmez kıldığı ve yaptığı iş çoğu zaman kolaylıkla gözden kaçan çevirmenin dili, erek kültürde hâlihazırda var

olan biçemler, türler ve metinlerle de ilişkiler kurarak çok daha derin kökler salabilir. Bir başka deyişle çeviri metin, kaynak metinde var olmayan bambaşka metinlerarası ilişkiler kurabilir ve bu sayede söz konusu eserin saygınlığını erek dilde daha da pekiştirebilir.

Diğer yandan çevirmen iki metin arasında anlam örtüşmesi sağlamak adına ne kadar çabalasa da hiçbir çeviri kaynak metni erek dile doğrudan, sorunsuz bir biçimde aktaramaz. Hiçbir çeviri, çeviri metnin okuruna, kaynak dil okurunun kaynak metinle yaşadığı deneyime yaklaşılabilecek bir okuma deneyimi sağlayamaz. Böyle bir okuma deneyiminin sunulabilmesi için erek okura kaynak dil, kaynak edebiyat ve kaynak kültüre yaşam boyu maruz kalmışlığın aktarılması gerekir, ki bu da imkansızdır. Bir çevirmen ne kadar yaratıcı olursa olsun, okurun ait olduğu dil topluluğunu ya da kültürel kimliğini değiştirmesi mümkün değildir. Bu nedenle çevirmenin özel bir tür yazar olarak kabul edilmesi gerekir; bu özel yazarın, kaynak metin yazarının özgünlüğüyle rekabet etmesi değil, erek dilin yazınsal kaynaklarından istifade eden bir biçimsel repertuarın yardımıyla taklit sanatındaki becerisini sergilemesi beklenmelidir. Çeviri, kaynak metnin kendisini değil, çevirmenin o metni nasıl yorumladığını aktarır; dolayısıyla da çevirmenin kaynak metni oluşturan dil ve kültür farklılıklarını yorumlayacak kadar uzman ve kendi yorumunu erek dilde aktaracak kadar yenilikçi olması gerekir. Örneğin bir çevirmen halihazırda çevrilmiş olan bir klasik eseri yeniden çevirdiğinde, çevirmenin bu yeni çeviriyi gerekçelendirmek adına çeviride yeni bir şeyler sunmuş olması, hatta ortaya koyduğu yeniliği betimleyebilmesi beklenir. Çevirmenler genellikle gerekçelendirmelerini çevirilerine yazdıkları önsözlerde açıklarlar, fakat çeviri metin okuma bilincine sahip olmayan okurlar önsözleri es geçme eğiliminde olabilmektedir. Venuti'nin bir sonraki çağırısı da buna işaret eder: **“Çevirmenin yazdığı önsözünü es geçmeyin; çeviriye kılavuzluk ettiği ve onu eşsiz kılan şeyin beyanı olduğu için önce onu okuyun”** (a.g.e.: 114). Bir çevirmeni en görünür kılan unsurlardan biri olarak çevirmen önsözlerini okumak okurların çevirmenin yaklaşımını görüp çeviriyi buna göre değerlendirmesini sağlayacaktır.

Okurun bilinçli bir biçimde görmesi gereken yalnızca çevirmenler değildir, kaynak kültürün de erek okur için görünür olması gerekir. Ancak özellikle çeviri eser üretiminin basılan kitapların ancak %2-4'ünü oluşturabildiği anglosakson yayıncılık dünyası başta olmak üzere, kültürel ya da finansal çıkarların ön planda tutulduğu yayıncılık yaklaşımlarının hüküm sürdüğü kültürlerde yabancı edebiyatlar yeterince temsil edilmezler. Bu temsil sorunu başka kültürlerle ilişkin kimi yanıltıcı basmakalıp düşünceleri de beraberinde getirebilir. Venuti bu yazıdaki son çağırısıyla okurlardan söz konusu temsil sorununa karşı durmalarını ister: **“Tek bir çeviriyi bütün bir yabancı edebiyatın temsilcisi olarak görmeyin; aynı dilden yapılan diğer eserlerin çevirileriyle karşılaştırın”** (a.g.e.: 114). Yapılan tek tük çeviriler doğal olarak kaynak kültürü temsil etmekte eksik kalacaktır. Oysa okurlar aynı dilden farklı yazarlar okuyarak kaynak kültür koşullarını daha geniş bir bakış açısıyla değerlendirebilirler. Hatta Venuti'ye göre okurlar bakış açılarını komşu dilleri ve bölgeleri de kapsayacak şekilde geniş tutmalıdır. Çeviri edebiyatları böyle bilinçli bir biçimde ele almak, siyasi ayrılıklara ve askeri çatışmalara dahi yol açan kültürel farklılıkların anlaşılmasına katkıda bulunabilir.

Sonuç olarak, Venuti'nin çeviri metinlerin nasıl okunması gerektiğine ilişkin okurlara verdiği önerileri çeviri ve okuma süreçlerini de göz önüne alarak özetlersek, çeviri eleştirisi yaparken başvurulabilecek adımları şu şekilde sıralayabiliriz:

- Akıcılığı bozacak nitelikte standart dışı bir dil kullanımıyla karşılaştığımızda bunun olası nedenlerini sorgulayın.
- Farklı ağız ve lehçelere ait ifadeler, argo ve küfürler, arkaik ve yeni sözcükler gibi dilsel değişkenliklere açık olun.
- Çeviri metindeki çağrışımlara ve kültürel göndermelere dikkat edin.
- Çevirmen önsözleri, sonsözleri ve dipnotlarını göz önünde bulundurun.
- Belli bir kültürün edebiyatına ait çeviri eserleri birlikte değerlendirin.

Eleştirmen-okurlar çeviri metinleri okurken bu adımları göz önünde bulundurlarsa yalnızca çevirilere dair çeviri gerçeklerini göz önüne alan, dolayısıyla da daha ayakları yere basan fikirler edinmekle kalmayacak, forumlarda, sözlüklerde, kitap satış sitelerinde ve sosyal medyada yaptıkları yapıcı eleştirilerle daha iyi çeviriler üretilmesine katkıda bulunmuş olacaklardır.

İki Çevirmen-Eleştirmenden İki Çeviri Eleştirisi Yaklaşımı

Sıradan okurların çeviri eserlere ilişkin yapıcı eleştiri ve yorumlarının yanı sıra, çevirilerin ve çevirmenlerin gelişimine katkıda bulunacak bir diğer şey de akademik yayınlarda ya da edebiyat dergilerinde yayımlanacak “profesyonel” çeviri eleştirileri ve inceleme yazılarıdır. Bilinçli bir yaklaşımla kaleme alınacak bu gibi eleştiri yazılarının hem akademik alana hem de yayıncılık sektörüne ne gibi katkılarda bulunabileceği iki çarpıcı eleştiri örneği üzerinden tartışılabilir. Bu örneklerden ilki Rus asıllı Amerikalı yazar-çevirmen Vladimir Nabokov'un çeviri yaklaşımı ve bu yaklaşım ışığında şekillendirdiği çeviri eleştirisi, diğeri ise Amerikalı çeviri kuramcısı ve çevirmen Lawrence Venuti'nin bir çeviri hatası üzerine düşünerek geliştirdiği, çeviri eleştirisi olarak da yorumlanabilecek çeviri yaklaşımıdır.

Nabokov'un Yaklaşımı: “Sözsel Ruhgöçü”

Vladimir Nabokov farklı dillerle ve çeviri metinlerle iç içe bir yaşam sürmüştür. Nabokov henüz yedi yaşındayken ana dili Rusçanın yanı sıra İngilizce ve Fransızca dillerinde de okuyup yazabilmektedir, on dört yaşına bastığında ise Tolstoy'un, Shakespeare'in, Flaubert'in tüm eserlerini okumuştur. Dört dil konuşabilen ebeveynlere sahip olmanın yanı sıra, Rus öğretmenler, İngiliz dadılar ve Fransız mürebbiyelerle büyümüştür. Fakat farklı dil ve kültürlerle bu denli haşır neşir olduğu halde Nabokov'un çeviri metinlere temkinli yaklaştığı görülmektedir. Özgün dillerinde okuyamadığı Yunanca, Latince, İspanyolca ve İtalyanca klasiklerin çevirilerini özgün metnin hemen yan sayfada yer alması koşuluyla okumuştur. Japon bir gazeteci Japon edebiyatı hakkındaki düşüncelerini sorduğunda, yapılan çevirilere güvenmediği için bu edebiyattan hiçbir eser okumadığını söylemesi, edebiyat yaşamında kendi eserleriyle olduğu kadar çevirileriyle de dikkat çeken Nabokov'un çeviriye duyduğu güvensizliğe ilginç bir örnektir (Boyd 2010: 5).

Diğer taraftan Rus yazarı İngilizce dilinde eserler kaleme alan bir yazara dönüştüren şey yine çeviridir. Kitaplarından birinin ilk çevirisini hiç beğenmeyen Nabokov önce metni kendisi İngilizceye çevirmiş, sonra bu kadarla da kalmayıp romanı sil baştan İngilizcede yeniden yazmış, bunun ardından da doğrudan İngilizce bir başka roman kaleme almıştır. Nabokov'un çeviriyle ilişkisi yalnızca kendi eserlerinin çevirisiyle de sınırlı kalmamıştır. Amerika'ya taşındıktan sonra kendisini Rusça yerine İngilizce yazmaya zorlayan yazar, kendini geçindirmek için Rusçadan İngilizceye çeviriler yapmayı sürdürmüştür. Kardeşleri Nabokov'un en ünlü eserlerinden *Lolita*'yı İngilizceden Rusçaya çevirmeyi denemişlerdir, ancak Nabokov kendisinden başka kimsenin çeviri yetkinliğine güvenmediği için bu işi de bizzat üstlenmeyi tercih etmiştir. Bu örnek Nabokov'un çeviri söz konusu olduğunda hiç kimseye, hatta kardeşlerine bile güvenmediğini göstermektedir (Boyd 2010: 7).

Nabokov, *Rus Edebiyatı Dersleri* adlı kitabındaki "Çeviri Sanatı" başlıklı yazısında, çeviriyi "sözsel ruhgöçü" (verbal transmigration) olarak tanımlamıştır. Ona göre üç tür kötü çeviri vardır: İlkinde çevirmen cahillik ya da bilgisizlikten kaynaklanan hatalar yapar. İkincisinde metindeki anlayamadığı ya da okurun anlamayacağını veya müstehcen bulacağını düşündüğü kısımları çevirmeden atlar. Üçüncüsünde ise, metni erek okurun hoşuna gidecek şekilde güzelleştirir. Yazara göre bu büyük bir suçtur. Bu suçu "işleyenin, eski zamanlarda intihalcilere yaptıkları gibi boyunduruğa vurularak cezalandırılması gerekir" (2013: 409).

Nabokov çevirmenleri de, "eserlerini takdir ettiği az tanınmış bir dahiyi dünyanın da aynı şekilde takdir etmesini isteyen araştırmacı; iyi niyetli vasat yazar ve yabancı bir meslektaşının ahbablığıyla ferahlayan profesyonel kalem erbabı" olmak üzere üçe ayırmıştır (a.g.e.: 414). Bir yandan metne sadık kaldığını ve titiz çalıştığını umduğu "araştırmacı" çevirmenin yeterince uzun ve ayrıntılı dipnotlar vermeyeceğini öne sürerken, diğer yandan çok çalışıp çok üreten, "köle gibi çalışan" çevirmenin sadakat ve titizlikten ödün vereceğini düşünür. Fakat asıl sorun bu iki tip çevirmenin de yaratıcı yetenek gösteremeyecek olmalarıdır, çünkü Nabokov'a göre bilgi ve çalışkanlık, hayal gücü ve üslubun yerini tutamaz. Bahsettiği üçüncü çevirmen tipi, yani "şair-çevirmen" ise başka çevirmenlerin yaptığı "sözcüğü sözcüğüne" çevirilere bel bağlar, çünkü dili bilmiyordur; ya da dili biliyor olsa bile "araştırmacının hassasiyetinden ve profesyonel çevirmenin deneyiminden yoksundur". Şair-çevirmenle ilgili asıl sorun, metni kendi sesine boğarak kaynak metin yazarını kendisi gibi konuşturmasıdır (a.g.e.: 414-415).

Nabokov aynı yazıda ideal çeviri için üç aşamalı bir tarif de vermiştir: Öncelikle bir çevirmenin kaynak metin yazarı kadar yetenekli olması gerekir. Çevirmen hem kaynak hem de erek dil ve kültürü çok iyi bilmelidir. Yazarın gerek biçimine gerekse kullandığı sözcüklerin tüm çağrışımlarına tamamen hâkim olmalıdır. Ayrıca çevirmen taklit yeteneğine de sahip olmalı, kaynak metin yazarının rolüne bürünüp erek dilde "onun davranış ve konuşma alışkanlıklarını, tutumlarını ve düşüncelerini gerçeğe en yakın şekilde taklit edebilmelidir" (a.g.e.: 415).

"Çeviri Sanatı" başlıklı bu yazıda yer verdiği görüşleri özetleyecek olursak, Nabokov'un çevirmenin çeviri sürecinde erek kültürü göz önünde bulundurarak erek okurun hoşuna gidecek

türden çeviri kararları almasına karşı olduğunu; kaynak metin odaklı bir çeviri yaklaşımı benimsenmesi gerektiğine inandığını, ama diğer yandan ortaya çıkan çevirinin çevirmenin yaratıcı yeteneğini gözler önüne serip edebiyat zevki vermesini de beklediğini söyleyebiliriz. Nitekim buna benzer bir yaklaşım “Problems of Translation: *Onegin* in English” başlıklı, bu çalışmada bir çeviri eleştirisi olarak okuyacağımız yazısında da açıkça görülmektedir.

Nabokov bölümler halinde kaleme aldığı bu yazının başında, şiir çevirileri üzerine yazılmış incelemelerde “çevirinin su gibi okunduğu”nu söyleyenlere, bir başka deyişle özgün metinden haberi bile olmayan birinin sırf kafiyeli bir metin okuduğu için bir taklidi “okunaklı” olarak değerlendirmesine çok öfkelenildiğinden bahseder. Nabokov, “serbest” çeviriyi *üçkâğıtçılık* ve *zorbalık* olarak görür. Ona göre çevirmen eserin “ruhunu” aktarmak niyetiyle işe koyulduğu anda, eserini çevirdiği yazarın onuruna leke sürmeye başlar. İşte bu nedenle en kötü “düz” (literal) çeviri, en güzel “aktarım”dan (paraphrase) bin kat daha iyidir. Nabokov, bundan sonra, belki de eseri ne kadar iyi anladığını ve ona ne kadar hâkim olduğunu göstermek istercesine, nazım biçiminde yazılmış bir Rus romanı olan *Onegin*’i incelemiştir. Kısa bir karakter, mekân ve tema analizi yaptıktan sonra, Puşkin’in bu romanını eşsiz bir edebiyat eseri haline getiren ve aynı zamanda çevrilmesini de zorlaştıran nazım özelliklerini sıralar. Yazının ikinci bölümünde Rus şiirinin altı dil ve vezin (prosody) özelliğini sayar ve İngilizceyle karşılaştırmak için Wordsworth ve Milton’dan Shakespeare ve Pope’a kadar çeşitli şairlerin dizelerinden alıntılar yapar. Üçüncü bölümde, Rus vatanseverlerin öfkelerini çekebileceğini düşündüğü bir iddiada bulunur ve Rusya’nın ulusal şairi Puşkin’in Rus kültürünün olduğu kadar Fransız edebiyatının da ürünü olduğunu ileri sürer. Daha sonra Puşkin’in Fransız etkisiyle Rusçasına kattığı ifadeler örnekler verir ve Puşkin’i İngilizceye çevirecek olan çevirmenin bunları nasıl aktaracağını düşünmesi gerektiğini söyler. Ayrıca, Nabokov’un aktardığına göre, Puşkin pek çok Fransız yazarın eserlerini okumasına ve beğenmesine rağmen, Alman ve İngiliz yazarları okumamıştır. Shakespeare ve Byron gibi yazarların eserlerini Fransızcalarından okumuş, Byron’ı ise kendisi için Fransızcaya çevirmiştir. Nabokov yazının dördüncü bölümünde şiir çevirisini mümkün kılacak yöntemin ne olduğunu ortaya koyar. Bir yapıtın bir başka dile aktarmak isteyen kişinin tek görevi, söz konusu metni mutlak bir kusursuzlukla yeniden üretmektir. Bunun yolu “düz” çeviri yapmaktan geçer. Düz çeviri dışında bir yöntem kullanılarak üretilen metin bir çeviri değil ancak bir taklit, uyarlama ya da parodi olabilir.

Nabokov bu noktada önemli bir soru sorar: Bir çeviri, özgün metni bir başka dile mutlak sadakatle aktarırken aynı zamanda özgün metnin biçimini, ritmini ve uyağını da koruyabilir mi? Kendi dilinin sınırlarından çıkmamış bir sanatçı biçim ve içeriğin iki ayrı şey olarak görülmesini ve bunlardan biri aktarıldığında diğerinin aktarılamayacağı düşüncesini şaşırtıcı bulabilir. Özgün metin sözsel varlığından yoksun bırakıldığında ilk ihtişamını taşımayacaktır, ancak yine de düzgün bir şekilde parçalarına ayrılıp tekrar birleştirilebilir ve tüm organik detaylarıyla bilimsel olarak incelenebilir. Nabokov bu sorgulamanın ardından gelen beşinci bölümde *Onegin*’in pek çok dile yanlış çevrildiğini öne sürerek, metnin Fransızca, İngilizce ve

Almanca çevirilerini değerlendirir. Bu çarpıcı çeviri eleştirisine bakılırsa, bu çeviriler arasında en kötüsü Almanca çevirilerdir; Fransızca çeviriler ise diğerlerine nazaran bir nebze daha iyidir. Nabokov bu yorumların ardından eserin dört İngilizce çevirisini değerlendirir ve bu çevirilerin “sözümüne çevirmenler”inin en büyük sorunlarından birinin cehalet olduğunu söyler. Nabokov’a göre *Onegin* gibi bir metnin çevirisini yapmaya soyunacak kişinin başlıca kimi metinleri okumuş olması, kimi önemli bilgilere sahip olması gerekir. Yazının altıncı bölümünde Puşkin çevirmenlerinin farkında olması gereken önemli noktaları vurgulamak için romanın bir bölümünü otobiyografik özellikler gösteren ayrıntılara ve sözcük çağrışımlarına değinerek detaylı bir biçimde irdeler ve bütün bunları göz önünde bulundurarak yaptığı kendi çevirisini paylaşır. Ardından metni bütün bu ince detayların farkında olmadan İngilizceye çevirmiş olan çevirmenlerin hatalarını tek tek inceler. Yedinci ve son bölümde ise şu sonuca ulaşır:

1. *Onegin* eserini uyaklı bir şekilde çevirmek imkânsızdır.

2. Metnin kiplenmeleri, uyakları, tüm çağrışımları ve dikkate değer özellikleri bir dizi dipnotla açıklanabilir.

3. *Onegin*’in her kıtasındaki uyaklı ve dört vezinli on dört mısra, çeşitli uzunluklarda uyaksız iki ya da beş vezinli on dört mısra hâlinde çevrilebilir.

Nabokov kendi çarpıcı çeviri ve çeviri eleştirisi yaklaşımını sergileyen bu yazıyı bitirirken, çevirilerde açıklama ve sonsuzluk arasında tek satırlık bir aralık bırakacak kadar müthiş uzunluklarda dipnotlar, özgün metni ne eksiltene ne de yüceltene, uyakla kirletilmemiş “düz” aktarımlar görmek istediğini vurgular. Ayrıca kendi *Onegin* çevirisinde bu kıstaslara harfiyen uyacağını, aksi takdirde bu çeviriyi asla ortaya çıkarmayacağını belirtir. Gerçekten de Nabokov’un 250 sayfa uzunluğundaki *Onegin* çevirisine 1500 sayfa uzunluğundaki notlar eşlik etmektedir. Bir şiir üzerine kaleme alınmış en uzun açıklama olma özelliğini de taşıyan bu İngilizce notlar, Rus akademisyenler için Rusçaya da çevrilmiştir (Boyd, 2010: 6). Fakat 1964’te yayımlanan bu çarpıcı çeviri yirminci yüzyılın en sert edebiyat tartışmalarından birine neden olur. Nabokov’un bu ilginç çeviri yaklaşımını destekleyenler olduğu kadar sertçe eleştirenler vardır. Ancak Nabokov’un bu sert eleştirilere cevabı, tartışmalı çevirisini elden geçirip daha da “düz” bir hâle getirmek olur (a.g.m.: 12).

Nabokov kendi *Onegin* çevirisine yazdığı önsözde bir şiirin başka bir dile aktarılmasının üç yöntemi olduğunu belirtmiştir:

1. Açıklamacı (Paraphrastic): Bu yöntem, özgün metnin biçimden kaynaklanan gerekliliklerden, tüketiciye atfedilen geleneklerden ve çevirmenin cehaletinden ileri gelen eksiltme ve eklemelerin yer aldığı bir serbest versiyonunu sunar. Bu yöntemle çevrilmiş kimi şiirler üslup diksiyonu (stylish diction) ve deyişsel kısalığın (idiomatic conciseness) cazibesine sahip olsa da hiçbir zaman üslupçuluğa teslim olunmamalı ve hiçbir okur bu yönteme kanmamalıdır.

2. Sözlüksel (Lexical): Bu yöntem sözcüklerin temel anlamını ve sözcük dizilişini birebir aktarır. Bu işlemi iki dilli ve zekâ sahibi herhangi birinin idaresindeki bir makine bile yapabilir.

3. Düz (Literal): Bu yöntem bir diğer dilin çağrışımsal ve sözdizimsel olanaklarının izin verdiği ölçüde, özgün metnin kesin bağlamsal anlamını olabildiğince yakın bir biçimde aktarmaktır. Nabokov'a göre yalnızca bu "doğru" çeviridir [1990: vii-viii].

Nabokov *Onegin*'i çevirirken benimsediği çeviri yöntemini şöyle açıklar: "*Eugene Onegin*'i Puşkin'in Rusçasından benim İngilizceme aktarırken, 'beşli' (iambic) hece ölçüsü de dahil olmak üzere bütün biçimsel öğeleri sadakate engel oldukları her yerde anlamın tamlığına feda ettim. O leziz taklidin doğruluğa yeğlediği her şeyi (zarafet, ses uyumu, açıklık, zevklilik, modern kullanım ve hatta dilbilgisini) kendi düz [çeviri] idealime feda ettim. Puşkin çevirmenleri uygarlığın posta istasyonlarında değiştirilen atlara benzetmişti. Benim düşünebildiğim en büyük mükafat ise öğrencilerin çalışmamı bir midilli gibi kullanabilecek olmasıdır" (Nabokov 1990: x).

Görüldüğü üzere, çeviri eylemini gerçekleştiren ve çeviri üzerine fikir üreten biri olarak Vladimir Nabokov'un çeviri eserlerden günümüz çeviri gerçekleriyle pek de örtüşmeyen beklentileri ve *Onegin*'in var olan çevirilerine getirdiği acımasız eleştiriler dikkat çekmektedir. Günümüzde akademik alanda en çok kullanılan çeviri eleştirisi yöntemlerini ortaya koyan Raymond van den Broeck ve Antoine Berman'ın çeviri eleştirisinin beğeni değil bilgi üzerine olması, değerlendirme değil anlamaya yönelik yapılması gerektiğini ifade eden (Broeck 1985: 60, akt. Ece 2008: 142) ve yayıncılık dünyasında edebiyat eleştirisi gibi saygın bir tür olması gereken çeviri eleştirisinin farklı okumalarla çeviri eserleri zenginleştirerek onlara hizmet etmesinin beklendiğini (Berman 1995: 11-97, akt. Ece 2008: 143) vurgulayan görüşleri, çeviri metinler incelenirken benimsenmesi gereken yaklaşımı özetler niteliktedir. Günümüzde her bir çeviri, özgün metnin bir başka okuması, çevirmenin özgün metni yorumlaması olarak kabul edilmektedir. Diğer yandan yayıncılık dünyasında belirli bir zamanda hüküm süren beklentiler, çevirmene sağlanan çalışma koşulları, metnin yayına hazırlanma süreci gibi somut çeviri gerçekleri de ortaya çıkan çeviriyi etkileyen diğer unsurlardır ve çeviri eleştirisi yapılırken bu unsurların da değerlendirilmesi ya da en azından göz önünde bulundurulması gerekir. Bu yaklaşımlar ışığında bakıldığında Nabokov'un beklentileri ve eleştirileri daha da çarpıcı ve gerçekdışı bir hale gelmektedir. Nabokov ne yapılan çevirileri söz konusu çevirmenlerin kendi yorumları olarak değerlendirmiş, ne de bu çevirmenlerin çalışma koşullarını ya da çeviriyi etkilemiş olabilecek diğer unsurları göz önünden buldurmamıştır. Dolayısıyla bu beklentiler ve eleştiriler günümüz çeviri gerçeklerine uygun olmadığı gibi, daha iyi çeviriler üretilmesini sağlayacak yapıcı bir yaklaşımdan da yoksundur. Öte yandan çevirmenlere ve yaptıkları çevirilere üstten bakarak dudak bükme yerine, yukarıda bahsedildiği gibi çeviriyi mümkün olan tüm gerçekleri göz önüne alarak değerlendirerek bilinçli bir okuma yapmak ve çeviri eleştirisi yaparken yapıcı bir yaklaşım benimsemek yalnızca daha iyi çeviriler yapılmasını sağlamakla kalmaz, çeviri araştırmaları açısından da yeni kapılar açabilir.

Lawrence Venuti'nin Yaklaşımı: "Çevirmenin Rüyası"

Daha önce vurgulandığı üzere, çevirilerde karşılaşılan hataları çevirmenin bilgisizliği ya da yetersizliğinden kaynaklanan dilsel hatalar olarak değerlendirerek kestirip atmak kişinin

okuma zevkine ket vurmaktan başka bir işe yaramaz. Bu hataların ardında nelerin yatıyor olabileceği üzerine düşünmek ise hem çevirinin doğasına ve çeviri sürecine ilişkin gerçekleri ortaya çıkarmaya, hem de çeviri üzerine düşünce üretmek için çeviri araştırmalarının kapsamını artırmaya yarayabilir.

Lawrence Venuti'nin *Translation Changes Everything* adlı kitabında yer alan "The Difference that Translation Makes: the translator's unconscious" başlıklı makalesinde dikkat çeken bir inceleme buna çarpıcı bir örnek oluşturabilir. Bu makalede çeviribilimde, çevirinin kaçınılmaz olarak ortaya çıkardığı farklılıkları betimleyen, açıklayan ve onların sorumluluğunu üstlenen çeviri araştırması ve uygulaması yöntemleri geliştirmek gibi etik bir amaç benimsenmesi gerektiğini öne süren (2013: 34) Venuti, bu amaç doğrultusunda özellikle yapısalcılık sonrası dil ve metinsellik kuramlarına işaret eder ve dilsel ve kültürel farklılıkları hesaba katmaya çalışan ve bu farklılıkların üzerine en isabetli ve karmaşık şekillerde düşünmemizi sağlayan kuramların bunlar olduğunu vurgular. Bu noktada çeviri metnin maddeselliğine değinen Jacques Derrida'dan bir alıntı yapar. Bu alıntıya göre, kaynak metnin gövdesi, yani onu oluşturan akustik ya da yazıbirimsel gösterenler zinciri açısından maddeselliği, çeviride yeniden üretilemez, daha doğrusu, bu çaba çift yönlü bir kayba neden olur: kaynak metnin eşsiz dokusunu ya da gösterme sürecini oluşturan metniçi etkilerin kaybına ve kaynak dil okuru için önemli olan metinlerarası ilişkilerin kaybına. Kaynak metnin maddeselliği bir kenara bırakıldığında, çeviri tamamen bağlamsızlaştırıcıdır: söz konusu metnin kurucu bağlamını bozar. Bu bağlamsızlaştırma, bizzat çeviri sürecinin ürettiği ilk farklılıktır (a.g.e.: 35).

Venuti'nin makalesinde yer verdiği ve yukarıda özetlenen alıntının yapıldığı metni Fransızca aslından İngilizceye çeviren kişi Alan Bass'tir. Ancak Venuti'ye göre Bass'in çevirisinde bir hata vardır. Bass çeviride belirsiz tanımlık "un"un yerine gösterme sıfatı "that"i koymuş ve bu "that" ile paragrafın ilk üç cümlesinde geçen kaynak metnin maddeselliğine atıfta bulunmuştur. Ancak "un"u "that" ile değiştirmek hatalıdır, çünkü bu, anlamı değiştirmiştir: Derrida'nın kaynak metnin maddeselliğinin taşınamayacağını söylediği İngilizce metindeki ilk cümle, bu maddeselliğin taşınabileceğini ya da "yeniden kurulabileceğini" söyleyen dördüncü cümleyle çelişmektedir. Venuti'ye göre bu hatanın nedeni yetersizlikle açıklanamaz, zira Bass doktorasını Fransız edebiyatında yapmış ve Derrida'nın dört kitabını İngilizceye çevirmiş yetkin bir çevirmendir. Çevirilerinde açıklayıcı notlara yer vermekte ve kendi yazılarında da Derrida'nın felsefesine ve psikanalize değinmektedir. Ayrıca Bass daha önce yayımlanan çevirilere de başvuran dikkatli bir çevirmendir. Söz konusu makaleyi çevirmek için daha önce Jeffrey Mehlman tarafından yapılan çeviriyi incelemiştir. Fakat Mehlman çevirisi de aynı hatayı, aynı yanlış sözdizimini, hatta aynı ifade şeklini içermektedir (a.g.e.: 38-39).

Venuti'ye göre bu hatalı çeviriler, çevirmenin rüyası denilebilecek şeyi açığa vurmaktadır: yani bir çevirinin hiçbir kayıp ya da kazanç söz konusu olmadan, kaynak metni tamamıyla ve tüm maddeselliğiyle yeniden üretebileceği; çevirinin kaynak metinle diller ve kültürler arasındaki indirgenemez farklılıkları aşacak bir benzerlik gösterebileceği rüyasını. Çeviri,

çevirmenin bilinçdışının dilsel ve söylemsel yapılardaki değişkenlikler aracılığıyla, yani bir “geriye kalan” (the remainder) aracılığıyla su yüzüne çıktığı bir rüya sahnesidir. Çevirmenin yarattığı gösterme zinciri kaynak metnin içerdiği hiçbir rüyayı çevirmez, onun yerine çevirmenin kendi bilinçdışı arzusunu, belli bir anlam arzusunu, ya da bu durumda, çeviriyle ilgili belirli bir anlam kuramını koyar. Fakat bu arzu örtüktür, ancak sözdizimdeki bir yanlış yorumlama aracılığıyla kendini belli eder (a.g.e.: 39).

Venuti, Bass’ın çevirisindeki hatanın Fransızca metnin yanlış okunmasından kaynaklandığını söyler. Okurun metni değiştirmesine ve metinde beklediği ya da zihnini meşgul eden bir şeyi okumasına, bir başka deyişle yanlış okumalara neden olan şeyin okurun hazırlıklı oluşu olduğunu söyleyen Freud’dan alıntı yapan Venuti, Bass’ın sözdizimini kaynak metne benzer, ancak ondan farklı bir anlam taşıyabilecek bir biçimde kurduğunu ve sonuçta ortaya çıkan yeni anlamın Derrida’nın söylediğinin zıttı olduğunu vurgular. Bu zıtlık, psikanalitik yaklaşımlar açısından önemlidir, çünkü Freud’a göre okur, metnin içerisinde savunma mekanizmasını harekete geçirecek şeyi yanlış okuma yoluyla düzeltir. Yani çevirinin olanaklılığına şüphe düşüren, çeviri sürecinde telafisi mümkün olmayan kayıpların kaçınılmazlığını dile getiren bir metin onu bir başka dile aktaran çevirmende rahatsızlık yaratmış, Bass ise yaptığı hatayla bilinçdışı bir şekilde çeviride herhangi bir kayıp olduğunu inkar etmiş olabilir (a.g.e.: 40).

Venuti’ye göre çevirmenin bilinçdışı metinseldir: erek dilin dışında varlığından söz edilemez, çeviri sürecinde o dil kullanıldığında varlığını gösterir. Çevirmen, kaynak metni aktarmak için bir gösteren zinciri üretirken, kendi bilinçdışı mekanizmasını açığa çıkaran bir “geriye kalan” ortaya koyar; fakat bu ancak o metinle, hatta o metnin belirli bir bölümüyle ilişkilidir. Ve bu “geriye kalan” çeşitli metinlerarası bağlantılar içerebilir. Venuti’nin belirttiği üzere, Lacan, gösterme zincirinin öznenin arzusunu doğuran bir eksiklik alanı olduğunu öne sürer. Arzu öznenin değil, Lacan’ın “Öteki” dediği şeyden, öznenin dil edinimi sırasında içselleştirdiği gösterenlerden kaynaklanır. Buna özneyi arzulayan ilk kişi (yani anne) tarafından kullanılan gösterenler kadar, öznenin doyum isteğine bir yanıt beklediği gösterenler de dahildir. Öteki, sembolik düzendir, bir tanımlama süreciyle özneyi meydana getiren gösterme zinciridir. Bu meydana getirme dilde öznenin farkındalığı olmadan gerçekleşir. Lacan’ın deyişiyle, “bilinçdışı, Ötekinin söylemidir”; bir başka deyişle ise, “gösterenin Ötekiindeki varlığı genellikle özneye kapalı bir varlıktır, çünkü bir bastırma durumunda ısrar eder”. Çevirmenin durumunda ise arzunun üretildiği sahne kaynak metin gösterenleridir. Kaynak metin çevirmende bir eksiklik yaratır, çevirmen bilinçsizce bu metnin eksikliği doymasını ister ve doyuma ulaşmak için metni değiştirir. O halde çevirmenin arzusu, erek dilde yer değiştirmelerin yaşandığı ya da çevirinin kaynak metinden bir hatayla sonuçlanacak kadar uzaklaştığı durumlarda ortaya çıkar. Bu, çevirmenin arzusunun asla nesnesini bulamadığı, asla doyurulmadığı anlamına gelir. Çeviride yer değiştirme ve kaynak metinden uzaklaşma çevirmenin “düşlem”ini oluşturur; Lacan bunu “öznenin kendisini yok olma arzusu duyma noktasına getirdiği şey, bizzat isteğin doyuma ulaşmasının nesnesini kendisinden saklayacağı kadar yok olma” şeklinde tanımlamıştır (a.g.e.: 40).

O halde, Derrida'nın Fransızca metni Bass'in çevirisinde bilinçdışı bir isteği, kaynak metnin tamamen çevrilebilir olması isteğini uyandırmıştır. Ancak bu istek Derrida'nın çevrilemezlik iddiasıyla reddedilmiştir. Bu ret çevirinin sözlüksel ve sözdizimsel düzeylerinde, Bass'in İngiliz ve Amerikan felsefesini akla getiren terminoloji kullanımında ve çevrilebilirlik arzusunu su yüzüne çıkaran yanlış yorumlamasında kendisini gösterir. Bilinçdışında ortaya konan “geriye kalan”, Bass'in arzusunu doyuma ulaştırıran ama gerçek hüsrânını gözleyen bir düşlemdir (a.g.e.: 41).

Psikanalitik kuram bireysel psikolojiyi incelemeyi amaçlasa da, Venuti'nin bu kuramı çeviriye uygulaması, çevirmenin arzusunun tamamen kişisel olmadığını, muhtemelen pek çok farklı çevirmence paylaşıldığı düşünülürse aynı zamanda bireyötesi olduğunu göstermektedir. Mehlman ve Bass'in aynı hatayı yapmış olmaları buna örnektir. Bir çeviri metin bir çevirmenin belirli kaynak metinlere ve kültürlere ve bu metinlerdeki belirli bölümlere ilişkin arzularını ifade edebilir. Lacan'a göre arzu Ötekinden kaynaklandığına göre ve Öteki, öznenin deneyimindeki çeşitli insanları temsil ederek, tanımlama ve aktarma veya yerine koyma yoluyla sembolik bir işlev üstlendiğine göre, çevirmenin arzusunun da kültürel gelenekler ve toplumsal kurumlarca belirlenen kolektif biçimler alabileceğini kabul etmeliyiz. Böyle durumlarda çevirmenin arzusu sadece kişisel değil, politik de olabilir (a.g.e.: 41).

Bu örnekte gördüğümüz üzere, Venuti karşılaştığı çeviri hatasını sıradan bir hata olarak görüp göz ardı etmek yerine bu hatanın olası nedenleri üzerine fikir yürüterek bir çevirmen hatasını çeviribilimde psikanalitik yaklaşımın verimli ve aydınlatıcı olabileceğini vurgulamak amacıyla yapıcı bir biçimde kullanmıştır.

Sonuç Gözlemleri

Çeviri eylemini gerçekleştiren ve çeviri üzerine fikir yürüten iki önemli ismin, Vladimir Nabokov ve Lawrence Venuti'nin yukarıda detaylandırılan birbirinden farklı çeviri ve çeviri eleştirisi yaklaşımlarının sıradan bir okurdan ya da herhangi bir eleştirmenden beklenmeyecek iki çarpıcı uç örnek olduğu açıktır. Bu örneklerden biri çeviriye ve çevirmenlere üstten bakan, onları çeviri gerçeklerini göz önünde bulundurmaksızın acımasızca eleştiren sert bir yaklaşıma sahipken, diğeri gözden kaçabilecek kadar küçük bir çeviri hatasından yola çıkarak bu hatanın nedenleri üzerine derinlemesine düşününce ortaya çeviri ve çeviribilim açısından ne denli verimli bir bakış açısının çıkabileceğini göstermektedir. Çevirileri ve çevirmenleri kendi kıstasları uyarınca belirli kategorilere hapsettiği görülen Nabokov'un çeviri sürecinde özgün metni ve özgün metin yazarını ön planda tutan kararlar almayı yeğlemesi onun son derece kaynak odaklı bir yaklaşıma sahip olduğunu göstermektedir. Bu yaklaşım, kendi kaynak odaklı kıstaslarına uymadığı takdirde kendi yaptığı çeviriye ortaya çıkarmayı reddeden Nabokov'un çeviriye ve çevirmenleri özgün metne ve özgün metin yazarına kıyasla daha aşağı bir konumda gördüğünü hissettirmektedir. Bu bakış açısının günümüz çeviribilim yaklaşımlarından ne kadar uzak olduğu açıktır. Diğer yandan Venuti'nin bir çeviri eleştirisi olarak da okuyabileceğimiz çalışmasında

kaynak ya da erek odaklılık gibi bir yaklaşım sezilmez. Venuti çeviride gözüne çarpan küçük bir hatayı bir çeviribilimci bakışıyla incelemiş ve bu hatanın altında yatıyor olabilecek nedenleri çeviri eyleminin doğasını da sorgulayan bir yaklaşımla irdeleyerek ortaya çeviribilim alanında başka çalışmalara kapı açabilecek kadar verimli bir çeviri eleştirisi çıkarmıştır.

Doğal olarak her okur - çevirmen - eleştirmen çeviri metni Nabokov'un yaptığı gibi son derece detaylı bir okumayla didiklemez; çeviriye dair bu denli idealist beklentilere de sahip değildir. Benzer şekilde, karşılaşılan her çeviri hatasının Venuti örneğindeki gibi yapıcı ve verimli tartışmalara yol açması beklenemez. Bu çalışmada yer verilen iki uç örnek, çeviri eleştirisinin ulaşabileceği iki uç noktayı sergileme amacı taşımaktadır. Dolayısıyla bu çalışmada ister sıradan bir okur, ister bir edebiyat figürü, isterse bir çeviribilim araştırmacısı olsun, çeviri eleştirisi yapmayı üstlenen kişinin çeviriye ilişkin her türlü gerçeği göz önüne almaya açık bir bakış açısı benimsemesinin pek çok farklı olasılığa da kapı açabileceğine işaret edilmektedir. Gerek akademik yayınlarda gerekse edebiyat dergilerinde yapıcı bir yaklaşımla kaleme alınmış çeviri eleştirilerine yer verilmesi çeviri metinlerin farkındalıkla okunmasını sağlayacak, daha iyi ve özenli çeviriler üretilmesine yol açacak ve belki de gelecekte yapılacak çeviri araştırmaları için yeni yaklaşımlar sunacaktır.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

KAYNAKÇA/REFERENCES

- Aksoy, B. (2001). "Çeviride çevirmen seçimleri ışığında çeviri eleştirisi". Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, 18 (2), s. 1-16.
- Boyd, B. (2010). *Nabokov as Translator: Passion and Precision*. Çevrimiçi kaynak: <http://www.revistas.usp.br/rus/article/download/88678/91555/> Son erişim 09.10.2019.
- Ece, A. (2008). "Çeviri Eleştirisinde Yaklaşımlar", *Çeviri Seçkisi I: Çeviriyi Düşünenler*, 2. Bsm., Haz. Mehmet Rifat, s. 137-147, İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Ece, A. (2016). *Çevirmenin Yazar ve Kahraman Olarak Portresi*. İstanbul: Çeviribilim Yayınları.
- Göktürk, A. (1986). *Çeviri: Dillerin dili*. İstanbul: Çağdaş Yayınları.
- Hızır, N. (1943). "Tercüme tenkitleri hakkında". *Tercüme*, 4 (20-21), s. 177-178.
- İnce, Ü. (1993). "Çeviriyi eleştirmeden önce". *Dilbilim Araştırmaları* 1993, s.5-11.
- İnce, Ü. (2019). *Çeviri Bilinci - Çevirenler, Çeviremeyenler, Çeviriverenler*. İstanbul: Tekin Yayınevi.
- Karantay, S. (1993). "Çeviri Eleştirisinin Bilimsel Konumu Üzerine Eleştirel Görüşler ve Bir Model Önerisi". *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 4, s. 17-24.
- Nabokov, V. (1990). *Eugene Onegin: A Novel in Verse (Text)*. Bollingen Series, Princeton University Press, 2nd ed.

- Nabokov, V. (2012). "Problems of Translation: *Onegin* in English." Lawrence Venuti ed., *The Translation Studies Reader* içinde. Routledge, 3rd ed., s. 113-25.
- Nabokov, V. (2013). *Rus Edebiyatı Dersleri*, (Çev. Yiğit Yavuz, Fatih Özgüven, Ayşe Nihal Akbulut), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Paker, S. (1983). "Çeviride 'yanlış/doğru' sorunu ve şiir çevirisinin değerlendirilmesi". *Yazko Çeviri*, 13, s. 131-139.
- Venuti, L. (2013). *Translation changes everything: Theory and practice*. London: Routledge.
- Yücel, F. (2007). "Çeviri Eleştirisi Neyi Eleştirir?" *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (12), s. 39-58.

Türkiye’de Futbol Çevirimenliğine Genel Bir Bakış

An Overview of Football Interpreting in Turkey

Türkiye’de Futbol Çevirimenliği, Alev Bulut, İstanbul: Çeviribilim Yayınları, 2018, 96 Sayfa
ISBN: 978-6059312196

Esra Özkaya¹

Anahtar kelimeler

Futbol çevirimenliği, Spor çevirimenliği, Taraftarlık, Ardıl çeviri, Ekip içi çevirmen

Keywords

Football interpreting, Sports interpreting, Fandom, Consecutive interpreting, in-group interpreter

Öncelikle şunu söyleyerek başlayalım: Kasım 2018 tarihinde basılan bu yeni kitap ile Prof. Dr. Alev Bulut, çeviribilim alanında diğer alt alanlara kıyasla görece olarak pek el değmemiş bir alanı irdeliyor. Bu da, her şeyden önce, böylesi bir çalışmanın taşıdığı değeri en baştan ortaya koyan bir özellik olarak karşımıza çıkıyor.

Genel olarak spor, özel olarak da futbol çevirisi konusunun, Alev Bulut’un 2004 yılından bu yana bireysel ve öğrenci projeleri aracılığıyla bilimsel bir ilgi duyduğu bir alan olduğunu öğreniyoruz. Bulut’un daha önce kaleme aldığı kitapları (2008: Basından Örneklerle Çeviride İdeoloji, İdeolojik Çeviri, 2015: Tercüme Hatası!?) ve farklı kongrelerde sunduğu akademik bildirimleri, spor ve futbol alanında gerçekleştirilen ardıl çeviri etkinliği ile ‘grup üyeliği’ ve ‘tarafgirlik/taraftarlık’ konusuna da odaklandığı için yazarın bu konuda son derece geniş bir arka plan bilgisi bulunmakta.

Tüm bunlarla paralel olacak biçimde kitabı yazış amacını da ‘Türkiye’de futbol çevirimenliğine nesnel bir bakış getirmek’ olarak ifade ediyor Bulut.

Başvuru/Submitted: 15.09.2021 • **Kabul/Accepted:** 21.11.2021

Sorumlu yazar/Corresponding author: Esra Özkaya (Dr. Öğr. Üyesi), İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Çeviribilim Bölümü, İstanbul, Türkiye.

E-mail: eozkaya@istanbul.edu.tr ORCID: 0000-0002-3884-9689

Atıf/Citation: Özkaya, E. (2021). Türkiye’de Futbol Çevirimenliğine Genel Bir Bakış [Alev Bulut tarafından yayına hazırlanan *Türkiye’de Futbol Çevirimenliği* başlıklı kitabın değerlendirmesi]. *İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi - Istanbul University Journal of Translation Studies*, 15, 111-114. <https://doi.org/10.26650/iujts.2021.15.0001>

Türkiye’de Futbol Çevirmenliği kitabı üç ana bölümden oluşmakta. Sunuş, önsöz ve giriş kısımlarından sonra **Spor Söyleminin** ele alındığı ilk bölüm gelmekte. Simon Kuper’ın ünlü sözlü ‘Futbol asla sadece futbol futbol değildir’ ile başlayan bu ilk bölüm, sahiden de bu genel tema çerçevesinde şekillenmiş. Bu bölümde futbol söyleminin savaş ve mücadele söylemine olan benzerliğinden, bir spor taraftarı olma kimliğinin beraber anıldığı kahramanlık, grup içi üye, aidiyet yan anlamlarını da beraberinde getirdiğinden bahsediliyor. Ardından spor söyleminin çevirisi konusu ele alınarak çeşitli örneklerle bu konu netleştiriliyor. Son kısımlarında ise Türkiye’de spor ve Türkiye’de futbol konularına değinilerek bulunduğumuz diyarlarda spor nosyonunun tarihine en başlarından bugüne gelen bir kavram olduğunu öğreniyoruz.

Kitabın ikinci bölümünde **Spor Çevirmenliği** kavramı detaylarıyla ele alınıyor. Bu açıdan bakıldığında spor çevirmenleri eşlik çevirisinden (geniş bir çeşitlilik içerisinde: saha, antrenman, basın toplantısı, röportajlar ve hatta soyunma odası!) ardıl ve eşzamanlı çeviriye uzanan geniş bir yelpaze içerisinde çeviri edimini gerçekleştirmek durumunda kalıyor. Bulut’un alıntılacağı terimler arasında ‘yaşam asistanlığı’ ve ‘rehber çevirmenlik’ gibi çevirmenlik görev tanımını daha da genişleten ve açan kavramlar bulunmakta. Kitaptan anladığımız üzere, Türkiye’de spor ve futbol alanında çeviri açısından bir kurumsallaşmadan ve profesyonelleşmeden bahsetmek güç, bu durum ise kesin ve açık seçik görev tanımlarının olduğu yurtdışı uygulamalardan farklılık teşkil ediyor.

Bulut, Türkiye’deki futbol çevirmeni profiline dair de bir çözümleme sunuyor ve bunu gerçek yaşam örnekleriyle de destekliyor. Bu kısımda bir sözlü çeviri araştırmacısı olarak benim de en çok dikkatimi çeken ifadelerden biri şu: “*Kendilerine yol gösteren biri olmadan kulaktan dolma br mesleği dil becerileri ve futbol aşkına fedakarca yaptıklarını bilsek de basın toplantısında söylenen sözler birilerinin hoşuna gitmeyince ‘amatör’ bulduğumuz bazı çeviri davranışlarını eleştirme hakkımızı kullanırken onları yalnız bırakıyoruz*”. Aslında salt bu ifade bile, bir uzmanlık alanı ve meslek olarak kendini konumlandırmaya çalışan futbol çevirmenliğinin mevcut durumunu özetler nitelikte.

Üçüncü bölümde **Futbol Çevirmenliği Mesleğini** ele alan Alev Bulut bu sefer futbol çevirmenlerinin mesleklerine ve çeviri edimlerine yönelik öz algılarına ve buna ek olarak futbol yazarlarının bu mesleğe dair kaleme aldıkları yazılara yer veriyor. Bu kısım da, çevirmenlerin kendilerini görme biçimleri ve alandaki diğer paydaş(lar) tarafından alımlanma biçimlerini kıyaslama açısından önem taşıyor.

Sonuç kısmında Bulut’un bir özet olarak öne sürdüğü şu anahtar kavramlar karşımıza çıkıyor:

- taraftarlık ve tarafsızlık ayrımı
- öznellik-nesnellik ayrımı
- amatör ruh- profesyonellik ayrımı
- ekip üyesi çevirmen- ekip dışı uzman çevirmen ayrımı

Alev Bulut kısa vadeli bir çözüm önerisi olarak bu alanda çalışan tüm çevirmenlerin bir meslek örgütü tarafından temsil edilebilmelerini öneriyor. Bu ise, Bulut'a göre, uzun vadede mesleğin daha profesyonel ve yapılandırılmış bir oluşum olmasına katkı sağlayacaktır.

Spor ve futbol alanının gerek ülkemizde gerekse tüm dünyada ne kadar gözde alanlar olduğu düşünüldüğünde, bu alanın olmazsa olmaz unsuru olan spor ve futbol çevirmenliği kısmında yapılan çalışmaların azlığı dikkat çekmektedir. Bu açıdan, Alev Bulut'un bu son kitabı gerek alandaki çeviribilim ve sözlü çeviri araştırmacılarına ışık tutması gerekse bu alanda çevirmen olarak çalışan uygulamacıların (sözlü çevirmen) elini kuvvetlendirmesi açısından büyük bir katkı sağlamaktadır. Umuyorum ki bu önemli çalışmanın devamı, alandaki farklı güncel uygulamaları da yansıtan diğer çalışmalarla gelir ve spor/futbol çevirmenliği alanı, spor/futbol alanının kendisi kadar popüler bir nitelik kazanır.

An Overview of Football Interpreting in Turkey

Let me start this book review by saying that Professor Alev Bulut is examining a domain, which has been relatively understudied compared with other subfields in translation studies with her book, published in November 2018. This, before anything else, reveals the value of such a work from the beginning.

We learn that Alev Bulut has been interested scientifically in sports interpreting in general and football interpreting in particular since 2004 through individual pursuits and student graduation projects. Bulut has published previous works, including books (*Ideology in Translation via Examples from the Media*, 2008; *Translation Error!?*, 2015) and academic presentations at conferences focusing on the consecutive interpreting activity in sports and football fields, with special emphasis on “in-group favoritism” and “bias/prejudice.” For that reason, the author has wide background knowledge on the subject matter.

In line with such aspects, Bulut says she has written this book to “offer an objective perspective toward football interpreting in Turkey.”

Football Interpreting in Turkey is comprised of three main chapters. After the foreword, preface, and introduction, the first chapter is “Sports Discourse.” It starts with the famous quotation by Simon Kuper, “Football is never only football,” and is based on that overall theme. The author speaks about the analogy between football discourse and the discourse of war and struggle, which brings connotations of heroism, in-group favoritism, and a sense of belonging associated with the identity of a sports fan. This section is followed by the interpreting of sports discourse and illustrated by several examples. In the last section, the author elaborates the subject of sports and football in Turkey, by which we learn that the concept of sports apparently dates to the beginning of history in those lands.

The second chapter of the book, “Sports Interpreting,” deals with nuances and details of sports interpreting. From that perspective, one learns that sports interpreters have to carry out their tasks in a very wide scope, from escort interpreting to consecutive and simultaneous interpreting (so much so that the wide variety also consists of being in the field, workouts, press briefings, interviews, and even in the dressing room). Bulut quotes terms such as “life assistant” and “guide interpreters” that further widen the scope of the job description of sports interpreters. As one could gather from the book, it is rather difficult to talk about a solid institutionalization and professionalization in sports and football interpreting in Turkey. However, it is different in global practice, where there are crystal-clear job descriptions for interpreters.

Bulut also offers an analysis of the football-interpreter profile in Turkey and illustrates it through real-life examples. The following is one of the statements which struck me quite hard as a researcher on interpreting: “Even though we know that they are devotedly performing a hearsay profession for the love of football and linguistic skills without anyone guiding them; we could still call some of their interpreting behavior “amateur” because some words uttered in the press briefing displeased some people and while we exercise our right to criticize them, we merely leave them alone.” Even this statement per se summarizes the current situation of football interpreting, which is trying to position itself as a specialty and a full-fledged profession.

In the third chapter, “Football Interpreting as a Profession,” Bulut handles the subject by elaborating on football interpreters’ self-perceptions vis-à-vis themselves and their own profession in addition to articles written by football columnists about the profession. This chapter is particularly important because it allows a comparison between how interpreters see themselves and how the other actor(s) in the field perceive them.

In the conclusion section, Bulut offers such keywords as a brief summary: the distinction between impartiality and partiality, the distinction between subjectivity and objectivity, the interpreter as a team member, and the interpreter as a professional outside the team.

As a short-term solution, Alev Bulut proposes that all interpreters working in this domain should be represented by a professional organization. She states that this, in the long term, will lead to a more professional and well-structured formation of the profession.

Considering that the fields of sports and football are very popular in our country of Turkey and all over the world, it is rather surprising that the indispensable element of sports and football interpreting has been understudied. From this perspective, Bulut’s latest book makes a striking contribution in terms of shedding light for the translation studies and interpreting studies researchers and empowering the practitioners (interpreters) working in this field. I do hope that this study will be followed by many others that represent various current practices in the field and that the domain of sports/football interpreting will be as popular as the sports/football domain itself.

TANIM

İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi'nin yayını olan İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi – Istanbul University Journal of Translation Studies, açık erişimli, hakemli, yılda iki kere Mayıs ve Kasım aylarında yayınlanan, çok dilli, uluslararası bilimsel bir dergidir. 2001 yılında kurulmuştur.

AMAÇ

İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi, Doğu ve Batı veya Kuzey ve Güney arasındaki ilişkilerde biriken zengin çeviri deneyimini çağdaş bilimsel kuramlar ışığında incelemeye açarak uluslararası akademik mozaığe kendi rengini katmayı hedeflemektedir. Bu yaklaşımla, Türkiye'nin ve yakın bölgesinin zengin çeviri deneyimini uluslararası arenaya taşımak derginin amaçları arasındadır. Uluslararası iletişimde İngilizcenin kolaylaştırıcı rolünü dikkate alırken, "çeviri"nin dil ve kültürle doğrudan ilişkisini de önemseyerek başta Türkçe, İngilizce, Almanca ve Fransızca olmak üzere çok dilliliği benimsemiştir. Dergide yer verilecek çalışmalarda yöntemsel olarak özgünlük, görgüllük, sistemlilik, açıklık ve uluslararası akademik çevreye seslenebilirlik özellikleri temel alınır.

KAPSAM

İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi, alanındaki karşılaştırmalı çeviri incelemeleri, çeviri kuramı, çeviri eleştirisi, çeviri eğitimi, çeviri tarihi, çeviri etiği, profesyonel çevirmenlik, çeviri teknolojisi, özel alan çevirisi gibi doğrudan ilgili konuları kapsar. Bununla birlikte karşılaştırmalı kültür ve yazın incelemeleri, küresel bilgi transferi, diller ve kültürlerarası etkileşimler gibi çeviriyle bağlantıyı ön planda tutan disiplinlerarası çalışmalara da yer verir. Dergide araştırma makaleleri, derleme makaleleri, kitap incelemeleri, çeviri etkinliklerine ilişkin notlar yayınlanır.

POLİTİKALAR

Yayın Politikası

Dergi yayın etiğinde en yüksek standartlara bağlıdır ve Committee on Publication Ethics (COPE), Directory of Open Access Journals (DOAJ), Open Access Scholarly Publishers Association (OASPA) ve World Association of Medical Editors (WAME) tarafından yayınlanan etik yayıncılık ilkelerini benimser; Principles of Transparency and Best Practice in Scholarly Publishing başlığı altında ifade edilen ilkeler için: <https://publicationethics.org/resources/guidelines-new/principles-transparency-and-best-practice-scholarly-publishing>

Gönderilen makaleler derginin amaç ve kapsamına uygun olmalıdır. Orijinal, yayınlanmamış ve başka bir dergide değerlendirme sürecinde olmayan, her bir yazar tarafından içeriği ve gönderimi onaylanmış yazılar değerlendirmeye kabul edilir.

Makale yayınlanmak üzere Dergiye gönderildikten sonra yazarlardan hiçbirinin ismi, tüm yazarların yazılı izni olmadan yazar listesinden silinemez ve yeni bir isim yazar olarak eklenemez ve yazar sırası değiştirilemez.

İntihal, duplikasyon, sahte yazarlık/inkar edilen yazarlık, araştırma/veri fabrikasyonu, makale dilimleme, dilimleyerek yayın, telif hakları ihlali ve çıkar çatışmasının gizlenmesi, etik dışı davranışlar

olarak kabul edilir. Kabul edilen etik standartlara uygun olmayan tüm makaleler yayından çıkarılır. Buna yayından sonra tespit edilen olası kuraldışı, uygunsuzluklar içeren makaleler de dahildir.

İntihal

Ön kontrolden geçirilen makaleler, iThenticate yazılımı kullanılarak intihal için taranır. İntihal/kendi kendine intihal tespit edilirse yazarlar bilgilendirilir. Editörler, gerekli olması halinde makaleyi değerlendirme ya da üretim sürecinin çeşitli aşamalarında intihal kontrolüne tabi tutabilirler. Yüksek benzerlik oranları, bir makalenin kabul edilmeden önce ve hatta kabul edildikten sonra reddedilmesine neden olabilir. Makalenin türüne bağlı olarak, bunun oranın %15 veya %20'den az olması beklenir.

Çift Kör Hakemlik

İntihal kontrolünden sonra, uygun olan makaleler baş editör tarafından orijinallik, metodoloji, işlenen konunun önemi ve dergi kapsamı ile uyumluluğu açısından değerlendirilir. Editör, makalelerin adil bir şekilde çift taraflı kör hakemlikten geçmesini sağlar ve makale biçimsel esaslara uygun ise, gelen yazıyı yurtiçinden ve /veya yurtdışından en az iki hakemin değerlendirmesine sunar, hakemler gerek gördüğü takdirde yazıda istenen değişiklikler yazarlar tarafından yapıldıktan sonra yayınlanmasına onay verir.

Açık Erişim İlkesi

Dergi açık erişimlidir ve derginin tüm içeriği okura ya da okurun dahil olduğu kuruma ücretsiz olarak sunulur. Okurlar, ticari amaç haricinde, yayıncı ya da yazardan izin almadan dergi makalelerinin tam metnini okuyabilir, indirebilir, kopyalayabilir, arayabilir ve link sağlayabilir. Bu HYPERLINK "<https://www.budapestopenaccessinitiative.org/translations/turkish-translation>" BOAI açık erişim tanımıyla uyumludur.

Derginin açık erişimli makaleleri Creative Commons Atıf-GayrıTicari 4.0 Uluslararası (HYPERLINK "<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.tr>" CC BY-NC 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.tr>) olarak lisanslıdır.

İşleme Ücreti

Derginin tüm giderleri İstanbul Üniversitesi tarafından karşılanmaktadır. Dergide makale yayını ve makale süreçlerinin yürütülmesi ücrete tabi değildir. Dergiye gönderilen ya da yayın için kabul edilen makaleler için işleme ücreti ya da gönderim ücreti alınmaz.

Telif Hakkında

Yazarlar dergide yayınlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmaları Creative Commons Atıf-GayrıTicari 4.0 Uluslararası (HYPERLINK "<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.tr>" CC BY-NC 4.0) <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.tr> olarak lisanslıdır. CC BY-NC 4.0 lisansı, eserin ticari kullanım dışında her boyut ve formatta paylaşılmasına,

kopyalanmasına, çoğaltılmasına ve orijinal esere uygun şekilde atıfta bulunmak kaydıyla yeniden düzenleme, dönüştürme ve eserin üzerine inşa etme dâhil adapte edilmesine izin verir.

ETİK

Yayın Etiği Beyanı

İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi, yayın etiğinde en yüksek standartlara bağlıdır ve Committee on Publication Ethics (COPE), Directory of Open Access Journals (DOAJ), Open Access Scholarly Publishers Association (OASPA) ve World Association of Medical Editors (WAME) tarafından yayınlanan etik yayıncılık ilkelerini benimser; Principles of Transparency and Best Practice in Scholarly Publishing başlığı altında ifade edilen ilkeler için: <https://publicationethics.org/resources/guidelines-new/principles-transparency-and-best-practice-scholarly-publishing>

Gönderilen tüm makaleler orijinal, yayınlanmamış ve başka bir dergide değerlendirme sürecinde olmamalıdır. Her bir makale editörlerden biri ve en az iki hakem tarafından çift kör değerlendirmeden geçirilir. İntihal, duplikasyon, sahte yazarlık/inkar edilen yazarlık, araştırma/veri fabrikasyonu, makale dilimleme, dilimleyerek yayın, telif hakları ihlali ve çıkar çatışmasının gizlenmesi, etik dışı davranışlar olarak kabul edilir.

Kabul edilen etik standartlara uygun olmayan tüm makaleler yayından çıkarılır. Buna yayından sonra tespit edilen olası kuraldışı, uygunsuzluklar içeren makaleler de dahildir.

Araştırma Etiği

İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi araştırma etiğinde en yüksek standartları gözetir ve aşağıda tanımlanan uluslararası araştırma etiği ilkelerini benimser. Makalelerin etik kurallara uygunluğu yazarların sorumluluğundadır.

- Araştırmanın tasarlanması, tasarımın gözden geçirilmesi ve araştırmanın yürütülmesinde, bütünlük, kalite ve şeffaflık ilkeleri sağlanmalıdır.

- Araştırma ekibi ve katılımcılar, araştırmanın amacı, yöntemleri ve öngörülen olası kullanımları; araştırmaya katılımın gerektirdikleri ve varsa riskleri hakkında tam olarak bilgilendirilmelidir.

- Araştırma katılımcılarının sağladığı bilgilerin gizliliği ve yanıt verenlerin gizliliği sağlanmalıdır. Araştırma katılımcıların özerkliğini ve saygınlığını koruyacak şekilde tasarlanmalıdır.

- Araştırma katılımcıları gönüllü olarak araştırmada yer almalı, herhangi bir zorlama altında olmamalıdır.

- Katılımcıların zarar görmesinden kaçınılmalıdır. Araştırma, katılımcıları riske sokmayacak şekilde planlanmalıdır.

- Araştırma bağımsızlığıyla ilgili açık ve net olunmalı; çıkar çatışması varsa belirtilmelidir.
- Deneysel çalışmalarda, araştırmaya katılmaya karar veren katılımcıların yazılı bilgilendirilmiş onayı alınmalıdır. Çocukların ve vesayet altındakilerin veya tasdiklenmiş akıl hastalığı bulunanların yasal vasisinin onayı alınmalıdır.
- Çalışma herhangi bir kurum ya da kuruluşta gerçekleştirilecekse bu kurum ya da kuruluştan çalışma yapılacağına dair onay alınmalıdır.
- İnsan ögesi bulunan çalışmalarda, "yöntem" bölümünde katılımcılardan "bilgilendirilmiş onam" alındığının ve çalışmanın yapıldığı kurumdaki etik kurul onayı alındığı belirtilmesi gerekir.

Yazarların Sorumluluğu

Makalelerin bilimsel ve etik kurallara uygunluğu yazarların sorumluluğundadır. Yazar makalenin orijinal olduğu, daha önce başka bir yerde yayınlanmadığı ve başka bir yerde, başka bir dilde yayınlanmak üzere değerlendirmede olmadığı konusunda teminat sağlamalıdır. Uygulamadaki telif kanunları ve anlaşmaları gözetilmelidir. Telif hakkı materyaller (örneğin tablolar, şekiller veya büyük alıntılar) gerekli izin ve teşekkürle kullanılmalıdır. Başka yazarların, katkıda bulunanların çalışmaları ya da yararlanılan kaynaklar uygun biçimde kullanılmalı ve referanslarda belirtilmelidir.

Gönderilen makalede tüm yazarların akademik ve bilimsel olarak doğrudan katkısı olmalıdır, bu bağlamda "yazar" yayınlanan bir araştırmanın kavramsallaştırılmasına ve dizaynına, verilerin elde edilmesine, analize ya da yorumlanmasına belirgin katkı yapan, yazının yazılması ya da bunun içerik açısından eleştirel biçimde gözden geçirilmesinde görev yapan birisi olarak görülür. Yazar olabilmenin diğer koşulları ise, makaledeki çalışmayı planlamak veya icra etmek ve / veya revize etmektir. Fon sağlanması, veri toplanması ya da araştırma grubunun genel süpervizyonu tek başına yazarlık hakkı kazandırmaz. Yazar olarak gösterilen tüm bireyler sayılan tüm ölçütleri karşılamalıdır ve yukarıdaki ölçütleri karşılayan her birey yazar olarak gösterilebilir. Yazarların isim sıralaması ortak verilen bir karar olmalıdır. Tüm yazarlar yazar sıralamasını Telif Hakkı Anlaşması Formunda imzalı olarak belirtmek zorundadırlar.

Yazarlık için yeterli ölçütleri karşılamayan ancak çalışmaya katkısı olan tüm bireyler "teşekkür / bilgiler" kısmında sıralanmalıdır. Bunlara örnek olarak ise sadece teknik destek sağlayan, yazıma yardımcı olan ya da sadece genel bir destek sağlayan, finansal ve materyal desteği sunan kişiler verilebilir.

Bütün yazarlar, araştırmanın sonuçlarını ya da bilimsel değerlendirmeyi etkileyebilme potansiyeli olan finansal ilişkiler, çıkar çatışması ve çıkar rekabetini beyan etmelidirler.

Bir yazar kendi yayınlanmış yazısında belirgin bir hata ya da yanlışlık tespit ederse, bu yanlışlıklara ilişkin düzeltme ya da geri çekme için editör ile hemen temasa geçme ve işbirliği yapma sorumluluğunu taşır.

Hakem Politikaları ve Hakem Süreci

Daha önce yayınlanmamış ya da yayınlanmak üzere başka bir dergide halen değerlendirmede olmayan ve her bir yazar tarafından onaylanan makaleler değerlendirilmek üzere kabul edilir. ÖN

değerlendirmeyi geçen makaleler iThenticate yazılımı kullanılarak intihal için taranır. İntihal kontrolünden sonra, uygun olan makaleler baş editör tarafından orijinallik, metodoloji, işlenen konunun önemi ve dergi kapsamı ile uyumluluğu açısından değerlendirilir

Seçilen makaleler en az iki ulusal/uluslararası hakeme değerlendirmeye gönderilir; yayın kararı, hakemlerin talepleri doğrultusunda yazarların gerçekleştirdiği düzenlemelerin ve hakem sürecinin sonrasında baş editör tarafından verilir.

Editör ve Hakem Sorumlulukları

Baş editör, makaleleri, yazarların etnik kökeninden, cinsiyetinden, uyruğundan, dini inancından ve siyasi felsefesinden bağımsız olarak değerlendirir. Yayına gönderilen makalelerin adil bir şekilde çift taraflı kör hakem değerlendirmesinden geçmelerini sağlar. Gönderilen makalelere ilişkin tüm bilginin, makale yayınlanana kadar gizli kalacağını garanti eder. Baş editör içerik ve yayının toplam kalitesinden sorumludur. Gereğinde hata sayfası yayınlamalı ya da düzeltme yapmalıdır.

Baş editör; yazarlar, editörler ve hakemler arasında çıkar çatışmasına izin vermez. Dergide yayınlanacak makalelerle ilgili nihai kararı vermekle yükümlüdür.

Hakemlerin araştırmayla ilgili, yazarlarla ve/veya araştırmanın finansal destekçileriyle çıkar çatışmaları olmamalıdır. Değerlendirmelerinin sonucunda tarafsız bir yargıya varmalıdırlar. Gönderilmiş yazılara ilişkin tüm bilginin gizli tutulmasını sağlamalı ve yazar tarafında herhangi bir telif hakkı ihlali ve intihal fark ederlerse editöre raporlamalıdırlar.

Hakem, makale konusu hakkında kendini vasıflı hissetmiyor ya da zamanında geri dönüş sağlaması mümkün görünmüyorsa, editöre bu durumu bildirmeli ve hakem sürecine kendisini dahil etmemesini istemelidir.

Değerlendirme sürecinde editör hakemlere gözden geçirme için gönderilen makalelerin gizli bilgi olduğunu ve bunun imtiyazlı bir iletişim olduğunu açıkça belirtir. Hakemler ve yayın kurulu üyeleri başka kişilerle makaleleri tartışamazlar. Hakemlerin kimliğinin gizli kalmasına özen gösterilmelidir. Bazı durumlarda editörün kararıyla, ilgili hakemlerin makaleye ait yorumları aynı makaleyi yorumlayan diğer hakemlere gönderilerek hakemlerin bu süreçte aydınlatılması sağlanabilir.

Hakem Süreci

Daha önce yayınlanmamış ya da yayınlanmak üzere başka bir dergide halen değerlendirmede olmayan ve her bir yazar tarafından onaylanan makaleler değerlendirilmek üzere kabul edilir. Ön değerlendirmeyi geçen makaleler iThenticate yazılımı kullanılarak intihal için taranır. İntihal kontrolünden sonra, uygun olan makaleler editör tarafından orijinallik, metodoloji, işlenen konunun önemi ve dergi kapsamı ile uyumluluğu açısından değerlendirilir

Baş editör, makaleleri, yazarların etnik kökeninden, cinsiyetinden, uyruğundan, dini inancından ve siyasi felsefesinden bağımsız olarak değerlendirir. Yayına gönderilen makalelerin adil bir şekilde çift taraflı kör hakem değerlendirmesinden geçmelerini sağlar.

Seçilen makaleler en az iki ulusal/uluslararası hakeme değerlendirmeye gönderilir; yayın kararı, hakemlerin talepleri doğrultusunda yazarların gerçekleştirdiği düzenlemelerin ve hakem sürecinin sonrasında baş editör tarafından verilir.

Baş editör; yazarlar, editörler ve hakemler arasında çıkar çatışmasına izin vermez. Dergide yayınlanacak makalelerle ilgili nihai kararı vermekle yükümlüdür.

Hakemliği kabul edip etmediğini bir hafta içinde bildirmeyen hakem yerine, başka bir hakem görevlendirilir.

Hakem değerlendirme raporunu bir ay içerisinde teslim etmelidir. Bu süre içerisinde raporunu teslim etmeyen hakemin görevi son bulur. Bu durumda değerlendirme için başka bir hakem görevlendirilir.

Hakemlerin değerlendirmeleri objektif olmalıdır. Hakem süreci sırasında hakemlerin aşağıdaki hususları dikkate alarak değerlendirmelerini yapmaları beklenir.

- Makale yeni ve önemli bir bilgi içeriyor mu?
- Öz, makalenin içeriğini net ve düzgün bir şekilde tanımlıyor mu?
- Yöntem bütünlüklü ve anlaşılır şekilde tanımlanmış mı?
- Yapılan yorum ve varılan sonuçlar bulgularla kanıtlanıyor mu?
- Alandaki diğer çalışmalara yeterli referans verilmiş mi?
- Dil kalitesi yeterli mi?

Hakemler, gönderilen makalelere ilişkin tüm bilginin, makale yayınlanana kadar gizli kalmasını sağlamalı ve yazar tarafında herhangi bir telif hakkı ihlali ve intihal fark ederlerse editöre raporlamalıdır. Hakem, makale konusu hakkında kendini vasıflı hissetmiyor ya da zamanında geri dönüş sağlaması mümkün görünmüyorsa, editöre bu durumu bildirmeli ve hakem sürecine kendisini dahil etmemesini istemelidir.

Değerlendirme sürecinde editör hakemlere gözden geçirme için gönderilen makalelerin gizli bilgi olduğunu ve bunun imtiyazlı bir iletişim olduğunu açıkça belirtir. Hakemler ve yayın kurulu üyeleri başka kişilerle makaleleri tartışamazlar. Hakemlerin kimliğinin gizli kalmasına özen gösterilmelidir.

Yazıların Hazırlanması

Dil

Dergide Türkçe, İngilizce, Almanca ve Fransızca makaleler yayınlanır. Gönderilen makalelerde makale dilinde öz, İngilizce öz ve İngilizce geniş özet olmalıdır. Ancak makale İngilizce ise, İngilizce geniş özet istenmez.

Yazıların Hazırlanması ve Yazım Kuralları

Aksi belirtilmedikçe gönderilen yazılarla ilgili tüm yazışmalar ilk yazarla yapılacaktır. Makale gönderimi online olarak <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuceviri> sayfasından erişilen <http://dergipark.gov.tr/login> üzerinden yapılmalıdır. Gönderilen yazılar, makale türünü belirten ve makaleyle ilgili detayları içeren (bkz: Son Kontrol Listesi) Kapak Sayfası; yazının elektronik formunu içeren Microsoft Word 2003 ve üzerindeki versiyonları ile yazılmış elektronik dosya ve tüm yazarların imzaladığı Telif Hakkı Anlaşması Formu eklenerek gönderilmelidir.

1. Çalışmalar, A4 boyutundaki kağıdın bir yüzüne, üst, alt, sağ ve sol taraftan 2,5 cm. boşluk bırakılarak, 10 punto Times New Roman harf karakterleriyle ve 1,5 satır aralık ölçüsü ile hazırlanmalıdır. Ana makale dosyası, çift taraflı kör hakemlik gereği yazar bilgilerini içermemelidir.
2. Yayınlanmak üzere gönderilen makale ile birlikte yazar bilgilerini içeren kapak sayfası gönderilmelidir. Kapak sayfasında, makalenin başlığı, yazar veya yazarların bağlı oldukları kurum ve unvanları, kendilerine ulaşılacak adresler, cep, iş numaraları ve e-posta adresleri yer almalıdır (bkz. Son Kontrol Listesi).
3. Giriş bölümünden önce 180-200 sözcük arasında çalışmanın kapsamını, amacını, ulaşılan sonuçları ve kullanılan yöntemi kaydeden Türkçe ve İngilizce öz ile 600-800 kelimelik İngilizce genişletilmiş özet yer almalıdır. Çalışmanın İngilizce başlığı İngilizce özün üzerinde yer almalıdır. İngilizce ve Türkçe özlerin altında çalışmanın içeriğini temsil eden 5 İngilizce, 5 Türkçe anahtar kelime yer almalıdır. İngilizce genişletilmiş özet İngilizce olmayan makaleler için zorunludur.
4. Çalışmaların başlıca şu unsurları içermesi gerekmektedir: Başlık, Türkçe öz ve anahtar kelimeler; yabancı dilde başlık, İngilizce öz ve anahtar kelimeler; İngilizce genişletilmiş özet, ana metin bölümleri, son notlar ve kaynaklar.
5. Araştırma makalelerinde bölümler şu şekilde olmalıdır: "GİRİŞ", "AMAÇ VE YÖNTEM", "BULGULAR", "TARTIŞMA VE SONUÇ", "SON NOTLAR" "KAYNAKLAR" ve "TABLOLAR VE ŞEKİLLER". Derleme ve yorum yazıları için ise, çalışmanın öneminin belirtildiği, sorunsal ve amacın somutlaştırıldığı "GİRİŞ" bölümünün ardından diğer bölümler gelmeli ve çalışma "TARTIŞMA VE SONUÇ", "SON NOTLAR", "KAYNAKLAR" ve "TABLOLAR VE ŞEKİLLER" şeklinde bitirilmelidir.
6. Çalışmalarda tablo, grafik ve şekil gibi göstergeler numaralandırılarak, tanımlayıcı bir başlık ile birlikte verilmelidir.
7. Referanslar derginin benimsediği American Psychological Association (APA) 6 stiline uygun olarak hazırlanmalıdır.
8. Kurallar dâhilinde dergimize yayınlanmak üzere gönderilen çalışmaların her türlü sorumluluğu ve çalışmada geçen görüşler yazar/yazarlarına aittir.

Referans Stili ve Formatı

İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi, metin içi alıntılama ve kaynak gösterme için APA (American Psychological Association) kaynak sitilinin 6. edisyonunu benimser. APA 6. Edisyon hakkında bilgi için:

- American Psychological Association. (2010). Publication manual of the American Psychological Association (6th ed.). Washington, DC: APA.

- <http://www.apastyle.org/>

Kaynakların doğruluğundan yazar(lar) sorumludur. Tüm kaynaklar metinde belirtilmelidir. Kaynaklar aşağıdaki örneklerdeki gibi gösterilmelidir.

Metin İçinde Kaynak Gösterme

Kaynaklar metinde parantez içinde yazarların soyadı ve yayın tarihi yazılarak belirtilmelidir. Birden fazla kaynak gösterilecekse kaynaklar arasında (;) işareti kullanılmalıdır. Kaynaklar alfabetik olarak sıralanmalıdır.

Örnekler:

Birden fazla kaynak;

(Esin ve ark., 2002; Karasar 1995)

Tek yazarlı kaynak;

(Akyolcu, 2007)

İki yazarlı kaynak;

(Sayiner ve Demirci 2007, s. 72)

Üç, dört ve beş yazarlı kaynak;

Metin içinde ilk kullanımda: (Ailen, Ciambune ve Welch 2000, s. 12–13) Metin içinde tekrarlayan kullanımlarda: (Ailen ve ark., 2000)

Altı ve daha çok yazarlı kaynak;

(Çavdar ve ark., 2003)

Kaynaklar Bölümünde Kaynak Gösterme

Kullanılan tüm kaynaklar metnin sonunda ayrı bir bölüm halinde yazar soyadlarına göre alfabetik olarak numaralandırılmadan verilmelidir.

Kaynak yazımı ile ilgili örnekler aşağıda verilmiştir.

Kitap

a) Türkçe Kitap

Karasar, N. (1995). Araştırmalarda rapor hazırlama (8.bs). Ankara: 3A Eğitim Danışmanlık Ltd.

b) Türkçeye Çevrilmiş Kitap

Mucchielli, A. (1991). Zihniyetler (A. Kotil, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.

c) Editörlü Kitap

Ören, T., Üney, T. ve Çölkesen, R. (Ed.). (2006). Türkiye bilişim ansiklopedisi. İstanbul: Papatya Yayıncılık.

d) Çok Yazarlı Türkçe Kitap

Tonta, Y., Bitirim, Y. ve Sever, H. (2002). Türkçe arama motorlarında performans değerlendirme. Ankara: Total Bilişim.

e) İngilizce Kitap

Kamien R., & Kamien A. (2014). Music: An appreciation. New York, NY: McGraw-Hill Education.

f) İngilizce Kitap İçerisinde Bölüm

Bassett, C. (2006). Cultural studies and new media. In G. Hall & C. Birchall (Eds.), New cultural studies: Adventures in theory (pp. 220–237). Edinburgh, UK: Edinburgh University Press.

g) Türkçe Kitap İçerisinde Bölüm

Erkmen, T. (2012). Örgüt kültürü: Fonksiyonları, öğeleri, işletme yönetimi ve liderlikteki önemi. M. Zencirkıran (Ed.), Örgüt sosyolojisi kitabı içinde (s. 233–263). Bursa: Dora Basım Yayın.

h) Yayıncının ve Yazarın Kurum Olduğu Yayın

Türk Standartları Enstitüsü. (1974). Adlandırma ilkeleri. Ankara: Yazar.

Makale

a) Türkçe Makale

Mutlu, B. ve Savaşer, S. (2007). Çocuğu ameliyat sonrası yoğun bakımda olan ebeveynlerde stres nedenleri ve azaltma girişimleri. İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi, 15(60), 179–182.

b) İngilizce Makale

de Cillia, R., Reisigl, M., & Wodak, R. (1999). The discursive construction of national identity. Discourse and Society, 10(2), 149–173. <http://dx.doi.org/10.1177/0957926599010002002>

c) Yediden Fazla Yazarlı Makale

Lal, H., Cunningham, A. L., Godeaux, O., Chlibek, R., Diez-Domingo, J., Hwang, S.-J. ... Heineman, T. C. (2015). Efficacy of an adjuvanted herpes zoster subunit vaccine in older adults. New England Journal of Medicine, 372, 2087–2096. <http://dx.doi.org/10.1056/NEJMoa1501184>

d) DOI'si Olmayan Online Edinilmiş Makale

Al, U. ve Doğan, G. (2012). Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü tezlerinin atfı analizi. Türk Kütüphaneciliği, 26, 349–369. Erişim adresi: <http://www.tk.org.tr/>

e) DOI'si Olan Makale

Turner, S. J. (2010). Website statistics 2.0: Using Google Analytics to measure library website effectiveness. Technical Services Quarterly, 27, 261–278. <http://dx.doi.org/10.1080/07317131003765910>

f) Advance Online Olarak Yayımlanmış Makale

Smith, J. A. (2010). Citing advance online publication: A review. Journal of Psychology. Advance online publication. <http://dx.doi.org/10.1037/a45d7867>

g) Popüler Dergi Makalesi

Semerçioğlu, C. (2015, Haziran). Sıradanlığın rayihası. Sabit Fikir, 52, 38–39.

Tez, Sunum, Bildiri

a) Türkçe Tezler

Sarı, E. (2008). Kültür kimlik ve politika: Mardin'de kültürlerarasılık. (Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

b) Ticari Veritabanında Yer Alan Yüksek Lisans Ya da Doktora Tezi

Van Brunt, D. (1997). Networked consumer health information systems (Doctoral dissertation). Available from ProQuest Dissertations and Theses. (UMI No. 9943436)

c) Kurumsal Veritabanında Yer Alan İngilizce Yüksek Lisans/Doktora Tezi

Yaylalı-Yıldız, B. (2014). University campuses as places of potential publicness: Exploring the politicals, social and cultural practices in Ege University (Doctoral dissertation). Retrieved from
Retrieved from: <http://library.iyte.edu.tr/hizli-erisim/iyte-tez-portal>

d) Web'de Yer Alan İngilizce Yüksek Lisans/Doktora Tezi

Tonta, Y. A. (1992). An analysis of search failures in online library catalogs (Doctoral dissertation, University of California, Berkeley). Retrieved from <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/yayinlar/phd/ickapak.html>

e) Dissertations Abstracts International'da Yer Alan Yüksek Lisans/Doktora Tezi

Appelbaum, L. G. (2005). Three studies of human information processing: Texture amplification, motion representation, and figure-ground segregation. *Dissertation Abstracts International: Section B. Sciences and Engineering*, 65(10), 5428.

f) Sempozyum Katkısı

Krinsky-McHale, S. J., Zigman, W. B. & Silverman, W. (2012, August). Are neuropsychiatric symptoms markers of prodromal Alzheimer's disease in adults with Down syndrome? In W. B. Zigman (Chair), Predictors of mild cognitive impairment, dementia, and mortality in adults with Down syndrome. Symposium conducted at American Psychological Association meeting, Orlando, FL.

g) Online Olarak Erişilen Konferans Bildiri Özeti

Çınar, M., Doğan, D. ve Seferoğlu, S. S. (2015, Şubat). Eğitimde dijital araçlar: Google sınıf uygulaması üzerine bir değerlendirme [Öz]. Akademik Bilişim Konferansında sunulan bildiri, Anadolu Üniversitesi, Eskişehir. Erişim adresi: <http://ab2015.anadolu.edu.tr/index.php?menu=5&submenu=27>

h) Düzenli Olarak Online Yayımlanan Bildiriler

Herculano-Houzel, S., Collins, C. E., Wong, P., Kaas, J. H., & Lent, R. (2008). The basic nonuniformity of the cerebral cortex. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 105, 12593–12598. <http://dx.doi.org/10.1073/pnas.0805417105>

i) Kitap Şeklinde Yayımlanan Bildiriler

Schneider, R. (2013). Research data literacy. S. Kurbanoğlu ve ark. (Ed.), *Communications in Computer and Information Science: Vol. 397. Worldwide Communalities and Challenges in Information Literacy Research and Practice içinde* (s. 134–140). Cham, İsviçre: Springer. <http://dx.doi.org/10.1007/978-3-319-03919-0>

j) Kongre Bildirisi

Çepni, S., Bacanak A. ve Özsevgeç T. (2001, Haziran). Fen bilgisi öğretmen adaylarının fen branşlarına karşı tutumları ile fen branşlarındaki başarılarının ilişkisi. X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi'nde sunulan bildiri, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu

Diğer Kaynaklar

a) Gazete Yazısı

Toker, Ç. (2015, 26 Haziran). 'Unutma' notları. Cumhuriyet, s. 13.

b) Online Gazete Yazısı

Tamer, M. (2015, 26 Haziran). E-ticaret hamle yapmak için tüketiciyi bekliyor. Milliyet. Erişim adresi: <http://www.milliyet>

c) Web Page/Blog Post

Bordwell, D. (2013, June 18). David Koepp: Making the world movie-sized [Web log post]. Retrieved from <http://www.davidbordwell.net/blog/page/27/>

d) Online Ansiklopedi/Sözlük

Bilgi mimarisi. (2014, 20 Aralık). Vikipedi içinde. Erişim adresi: http://tr.wikipedia.org/wiki/Bilgi_mimarisi

Marcoux, A. (2008). Business ethics. In E. N. Zalta (Ed.), The Stanford encyclopedia of philosophy. Retrieved from <http://plato.stanford.edu/entries/ethics-business/>

e) Podcast

Radyo ODTÜ (Yapımcı). (2015, 13 Nisan). Modern sabahlar [Podcast]. Erişim adresi: <http://www.radyoodtu.com.tr/>

f) Bir Televizyon Dizisinden Tek Bir Bölüm

Shore, D. (Senarist), Jackson, M. (Senarist) ve Bookstaver, S. (Yönetmen). (2012). Runaways [Televizyon dizisi bölümü]. D. Shore (Baş yapımcı), House M.D. içinde. New York, NY: Fox Broadcasting.

g) Müzik Kaydı

Say, F. (2009). Galata Kulesi. İstanbul senfonisi [CD] içinde. İstanbul: Ak Müzik.

Son Kontrol Listesi

Aşağıdaki listede eksik olmadığından emin olun:

- Makalenin türünün belirtilmiş olduğu
- Başka bir dergiye gönderilmemiş olduğu
- Sponsor veya ticari bir firma ile ilişkisi varsa, bunun belirtildiği
- İngilizce yönünden kontrolünün yapıldığı
- Referansların derginin benimsediği APA 6 edisyonuna uygun olarak düzenlendiği
- Yazarlara Bilgide detaylı olarak anlatılan dergi politikalarının gözden geçirildiği
- Telif Hakkı Anlaşması Formu
- Daha önce basılmış materyal (yazı-resim-tablo) kullanılmış ise izin belgesi
- Kapak sayfası
  - Makalenin kategorisi
  - Makale dilinde ve İngilizce başlık
  - Yazarların ismi soyadı, unvanları ve bağlı oldukları kurumlar (üniversite ve fakülte bilgisinden sonra şehir ve ülke bilgisi), e-posta adresleri
  - Sorumlu yazarın e-posta adresi, açık yazışma adresi, iş telefonu, GSM, faks nosu
  - Tüm yazarların ORCID'leri
  - Finansal destek (varsa belirtiniz)
  - Çıkar çatışması (varsa belirtiniz)
  - Teşekkür (varsa belirtiniz)
- Makale ana metni
  - Önemli: Ana metinde yazarın / yazarların kimlik bilgilerinin yer almamış olması gerekir.

DESCRIPTION

Istanbul University Journal of Translation Studies - İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi, which is the official publication of Istanbul University, Faculty of Letters is an open access, peer-reviewed, multilingual, scholarly and international journal published two times a year in May and November. It was founded in 2001.

AIM

Harking back to regional translation as a phenomenon which derives from the relations between not only the East and West but also the North and South, it intends to deal with the rich heritage in the light of the contemporary theories of translation studies and thereby enrich the international cultural mosaic of the world by adding to it her own authentic colours. Accordingly, it aims at functioning as a means of transferring knowledge from the rich translation experience of Turkey and her neighbourhood to the international arena instead of importing knowledge from international journals. Considering the current trend of the hegemony of English in international journals as well as the close relationship of “translation” with language and culture, it deliberately prefers to stay away from monolingualism and adopts the policy of multilingualism by making use of such languages as Turkish, English, German and French. Within the framework of its principles, it abides by the main terms of scientificity listed as follows: originality, clarity, systematicity, empiricity as well as its potential to address the universal academic environment.

SCOPE

The journal mainly covers the areas of Comparative Translation Studies, Translation Theory, Ethics of Translation, Translation Criticism, Translator Training, History of Translation, Professionalism, Information Technologies, Domain-specific Translation and Interdisciplinary Studies on translations.

It is also open to translation-oriented studies which deal with comparative cultural and literary studies. The journal includes research articles, review articles, reviews of books and notices of translation activities.

POLICIES

Publication Policy

The journal is committed to upholding the highest standards of publication ethics and pays regard to Principles of Transparency and Best Practice in Scholarly Publishing published by the Committee on Publication Ethics (COPE), the Directory of Open Access Journals (DOAJ), the Open Access Scholarly Publishers Association (OASPA), and the World Association of Medical Editors (WAME) on <https://publicationethics.org/resources/guidelines-new/principles-transparency-and-best-practice-scholarly-publishing>

The subjects covered in the manuscripts submitted to the Journal for publication must be in accordance with the aim and scope of the Journal. Only those manuscripts approved by every individual author and that were not published before in or sent to another journal, are accepted for evaluation.

Changing the name of an author (omission, addition or order) in papers submitted to the Journal requires written permission of all declared authors.

Plagiarism, duplication, fraud authorship/denied authorship, research/data fabrication, salami slicing/salami publication, breaching of copyrights, prevailing conflict of interest are unethical behaviors. All manuscripts not in accordance with the accepted ethical standards will be removed from the publication. This also contains any possible malpractice discovered after the publication.

Plagiarism

Submitted manuscripts that pass preliminary control are scanned for plagiarism using iThenticate software. If plagiarism/self-plagiarism will be found authors will be informed. Editors may resubmit manuscript for similarity check at any peer-review or production stage if required. High similarity scores may lead to rejection of a manuscript before and even after acceptance. Depending on the type of article and the percentage of similarity score taken from each article, the overall similarity score is generally expected to be less than 15 or 20%.

Double Blind Peer-Review

After plagiarism check, the eligible ones are evaluated by the editors-in-chief for their originality, methodology, the importance of the subject covered and compliance with the journal scope. The editor provides a fair double-blind peer review of the submitted articles and hands over the papers matching the formal rules to at least two national/international referees for evaluation and gives green light for publication upon modification by the authors in accordance with the referees' claims.

Open Access Statement

The journal is an open access journal and all content is freely available without charge to the user or his/her institution. Except for commercial purposes, users are allowed to read, download, copy, print, search, or link to the full texts of the articles in this journal without asking prior permission from the publisher or the author. This is in accordance with the BOAI definition of open access.

The open access articles in the journal are licensed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International ([HYPERLINK "https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.en"](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.en) CC BY-NC 4.0) license. (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.en>)

Article Processing Charge

All expenses of the journal are covered by the Istanbul University. Processing and publication are free of charge with the journal. There is no article processing charges or submission fees for any submitted or accepted articles.

Copyright Notice

Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International license (CC BY-NC 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>) and grant the Publisher non-exclusive commercial right to publish the work. CC BY-NC 4.0 license permits unrestricted, non-commercial use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

ETHICS

Publication Ethics and Publication Malpractice Statement

I.U. Journal of Translation Studies is committed to upholding the highest standards of publication ethics and pays regard to Principles of Transparency and Best Practice in Scholarly Publishing published by the Committee on Publication Ethics (COPE), the Directory of Open Access Journals (DOAJ), to access the Open Access Scholarly Publishers Association (OASPA), and the World Association of Medical Editors (WAME) on <https://publicationethics.org/resources/guidelines-new/principles-transparency-and-best-practice-scholarly-publishing>

All parties involved in the publishing process (Editors, Reviewers, Authors and Publisher) are expected to agree on the following ethical principles.

All submissions must be original, unpublished (including as full text in conference proceedings), and not under the review of any other publication synchronously. Each manuscript is reviewed by one of the editors and at least two referees under double-blind peer review process. Plagiarism, duplication, fraud authorship/denied authorship, research/data fabrication, salami slicing/salami publication, breaching of copyrights, prevailing conflict of interest are unethical behaviors.

All manuscripts not in accordance with the accepted ethical standards will be removed from the publication. This also contains any possible malpractice discovered after the publication. In accordance with the code of conduct we will report any cases of suspected plagiarism or duplicate publishing.

Research Ethics

I.U. Journal of Translation Studies adheres to the highest standards in research ethics and follows the principles of international research ethics as defined below. The authors are responsible for the compliance of the manuscripts with the ethical rules.

- Principles of integrity, quality and transparency should be sustained in designing the research, reviewing the design and conducting the research.
- The research team and participants should be fully informed about the aim, methods, possible uses and requirements of the research and risks of participation in research.
- The confidentiality of the information provided by the research participants and the confidentiality of the respondents should be ensured. The research should be designed to protect the autonomy and dignity of the participants.
- Research participants should participate in the research voluntarily, not under any coercion.
- Any possible harm to participants must be avoided. The research should be planned in such a way that the participants are not at risk.
- The independence of research must be clear; and any conflict of interest must be disclosed.

INFORMATION FOR AUTHORS

- In experimental studies with human subjects, written informed consent of the participants who decide to participate in the research must be obtained. In the case of children and those under wardship or with confirmed insanity, legal custodian's assent must be obtained.
- If the study is to be carried out in any institution or organization, approval must be obtained from this institution or organization.
- In studies with human subject, it must be noted in the method's section of the manuscript that the informed consent of the participants and ethics committee approval from the institution where the study has been conducted have been obtained.

Author's Responsibilities

It is authors' responsibility to ensure that the article is in accordance with scientific and ethical standards and rules. And authors must ensure that submitted work is original. They must certify that the manuscript has not previously been published elsewhere or is not currently being considered for publication elsewhere, in any language. Applicable copyright laws and conventions must be followed. Copyright material (e.g. tables, figures or extensive quotations) must be reproduced only with appropriate permission and acknowledgement. Any work or words of other authors, contributors, or sources must be appropriately credited and referenced.

All the authors of a submitted manuscript must have direct scientific and academic contribution to the manuscript. The author(s) of the original research articles is defined as a person who is significantly involved in "conceptualization and design of the study", "collecting the data", "analyzing the data", "writing the manuscript", "reviewing the manuscript with a critical perspective" and "planning/ conducting the study of the manuscript and/or revising it". Fund raising, data collection or supervision of the research group are not sufficient roles to be accepted as an author. The author(s) must meet all these criteria described above. The order of names in the author list of an article must be a co-decision and it must be indicated in the Copyright Agreement Form. The individuals who do not meet the authorship criteria but contributed to the study must take place in the acknowledgement section. Individuals providing technical support, assisting writing, providing a general support, providing material or financial support are examples to be indicated in acknowledgement section.

All authors must disclose all issues concerning financial relationship, conflict of interest, and competing interest that may potentially influence the results of the research or scientific judgment.

When an author discovers a significant error or inaccuracy in his/her own published paper, it is the author's obligation to promptly cooperate with the Editor to provide retractions or corrections of mistakes.

Peer Review Policies and Process

Only those manuscripts approved by its every individual author and that were not published before in or sent to another journal, are accepted for evaluation.

Submitted manuscripts that pass preliminary control are scanned for plagiarism using iThenticate software. After plagiarism check, the eligible ones are evaluated by the Editor-in-Chief for their originality, methodology, the importance of the subject covered and compliance with the journal scope.

The selected manuscripts are sent to at least two national/international referees for evaluation and publication decision is given by Editor-in-Chief upon modification by the authors in accordance with the referees' claims

Responsibility for the Editor and Reviewers

Editor-in-Chief evaluates manuscripts for their scientific content without regard to ethnic origin, gender, citizenship, religious belief or political philosophy of the authors. He/She provides a fair double-blind peer review of the submitted articles for publication and ensures that all the information related to submitted manuscripts is kept as confidential before publishing.

Editor-in-Chief is responsible for the contents and overall quality of the publication, and must publish errata pages or make corrections when needed.

Editor-in-Chief does not allow any conflicts of interest between the authors, editors and reviewers, and is responsible for final decision for publication of the manuscripts in the journal.

Reviewers must have no conflict of interest with respect to the research, the authors and/or the research funders. Their judgments must be objective.

Reviewers must ensure that all the information related to submitted manuscripts is kept as confidential and must report to the editor if they are aware of copyright infringement and plagiarism on the author's side.

A reviewer who feels unqualified to review the topic of a manuscript or knows that its prompt review will be impossible should notify the editor and excuse himself from the review process.

The editor informs the reviewers that the manuscripts are confidential information and that this is a privileged interaction. The reviewers and editorial board cannot discuss the manuscripts with other persons. The anonymity of the referees must be ensured. In particular situations, the editor may share the review of one reviewer with other reviewers to clarify a particular point.

Peer Review Process

Only those manuscripts approved by its every individual author and that were not published before in or sent to another journal, are accepted for evaluation.

Submitted manuscripts that pass preliminary control are scanned for plagiarism using iThenticate software. After plagiarism check, the eligible ones are evaluated by the Editor-in-Chief for their originality, methodology, the importance of the subject covered and compliance with the journal scope.

Editor evaluates manuscripts for their scientific content without regard to ethnic origin, gender, citizenship, religious belief or political philosophy of the authors and ensures a fair double-blind peer review of the selected manuscripts.

The selected manuscripts are sent to at least two national/international referees for evaluation and publication decision is given by Editor-in-Chief upon modification by the authors in accordance with the referees' claims.

Editor-in-Chief does not allow any conflicts of interest between the authors, editors and reviewers and is responsible for final decision for publication of the manuscripts in the journal.

Referees are obliged to notify within a week if they want to arbitrate. Otherwise, another referee is appointed.

The referee must deliver the evaluation report within one month. If the referee fails to submit the report within this period, the referee's duty will end. In this case, another referee is appointed for evaluation.

Reviewers' judgments must be objective. Reviewers' comments on the following aspects are expected while conducting the review.

- Does the manuscript contain new and significant information?
- Does the abstract clearly and accurately describe the content of the manuscript?
- Is the problem significant and concisely stated?
- Are the methods described comprehensively?
- Are the interpretations and conclusions justified by the results?
- Is adequate references made to other Works in the field?
- Is the language acceptable?

Reviewers must ensure that all the information related to submitted manuscripts is kept as confidential and must report to the editor if they are aware of copyright infringement and plagiarism on the author's side.

A reviewer who feels unqualified to review the topic of a manuscript or knows that its prompt review will be impossible should notify the editor and excuse himself from the review process.

The editor informs the reviewers that the manuscripts are confidential information and that this is a privileged interaction. The reviewers and editorial board cannot discuss the manuscripts with other persons. The anonymity of the referees is important.

Manuscript Organization

Language

Articles in Turkish, English, German and French are published. Submitted manuscript must include an abstract both in the article language and in English, and an extended abstract in English as well. However extended abstract in English is not required for articles in English.

Manuscript Organization and Submission

All correspondence will be sent to the first-named author unless otherwise specified. Manuscript is to be submitted online via <http://dergipark.gov.tr/login> that can be accessed at <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuceviri> and it must be accompanied by a Title Page specifying the article category (i.e. research article, review etc.) and including information about the manuscript (see the Submission

Checklist). Manuscripts should be prepared in Microsoft Word 2003 and upper versions. In addition, Copyright Agreement Form that has to be signed by all authors must be submitted.

1. The manuscripts should be in A4 paper standards: having 2.5 cm margins from right, left, bottom and top, Times New Roman font style in 10 font size and line spacing of 1.5. Due to double blind peer review, the main manuscript document must not include any author information.
2. A title page including author information must be submitted together with the manuscript. The title page is to include fully descriptive title of the manuscript and, affiliation, title, e-mail address, postal address and phone number of the author(s) (see The Submission Checklist).
3. Before the introduction part, there should be an abstract between 180 and 200 words in Turkish and English and an extended abstract only in English between 600-800 words, summarizing the scope, the purpose, the results of the study and the methodology used. Underneath the abstracts, five keywords that inform the reader about the content of the study should be specified in Turkish and in English. Extended abstract in English is required only for non-English manuscripts.
4. The manuscripts should contain mainly these components: title, abstract and keywords; extended abstract in English, sections, end notes and references.
5. Research article sections are ordered as follows: "INTRODUCTION", "AIM AND METHODOLOGY", "FINDINGS", "DISCUSSION AND CONCLUSION", "ENDNOTES" and "REFERENCES" and "TABLES AND FIGURES". For review and commentary articles, the article should start with the "INTRODUCTION" section where the purpose and the method is mentioned, go on with the other sections; and it should be finished with "DISCUSSION AND CONCLUSION" section followed by "ENDNOTES", "REFERENCES" and "TABLES AND FIGURES".
6. Tables, graphs and figures can be given with a number and a defining title.
7. References should be in accordance with American Psychological Association (APA) style 6th Edition.
8. Authors are responsible for all statements made in their work submitted to the Journal for publication.

References

Reference Style and Format

I.U. Journal of Translation Studies complies with APA (American Psychological Association) style 6th Edition for referencing and quoting. For more information:

- American Psychological Association. (2010). Publication manual of the American Psychological Association (6th ed.). Washington, DC: APA.

- <http://www.apastyle.org>

Accuracy of citation is the author's responsibility. All references should be cited in text. Reference list must be in alphabetical order. Type references in the style shown below.

Citations in the Text

Citations must be indicated with the author surname and publication year within the parenthesis.

If more than one citation is made within the same paranthesis, separate them with (;).

Samples:

More than one citation;

(Esin et al., 2002; Karasar, 1995)

Citation with one author;

(Akyolcu, 2007)

Citation with two authors;

(Sayiner & Demirci, 2007)

Citation with three, four, five authors;

First citation in the text: (Ailen, Ciambune, & Welch, 2000) Subsequent citations in the text: (Ailen et al., 2000)

Citations with more than six authors;

(Çavdar et al., 2003)

Citations in the Reference

All the citations done in the text should be listed in the References section in alphabetical order of author surname without numbering. Below given examples should be considered in citing the references.

Basic Reference Types

Book

a) Turkish Book

Karasar, N. (1995). Araştırmalarda rapor hazırlama (8th ed.) [Preparing research reports]. Ankara, Turkey: 3A Eğitim Danışmanlık Ltd.

b) Book Translated into Turkish

Mucchielli, A. (1991). Zihniyetler [Mindsets] (A. Kotil, Trans.). İstanbul, Turkey: İletişim Yayınları.

c) Edited Book

Ören, T., Üney, T., & Çölkese, R. (Eds.). (2006). Türkiye bilişim ansiklopedisi [Turkish encyclopedia of informatics]. İstanbul, Turkey: Papatya Yayıncılık.

d) Turkish Book with Multiple Authors

Tonta, Y., Bitirim, Y., & Sever, H. (2002). Türkçe arama motorlarında performans değerlendirme [Performance evaluation in Turkish search engines]. Ankara, Turkey: Total Bilişim.

e) Book in English

Kamien R., & Kamien A. (2014). Music: An appreciation. New York, NY: McGraw-Hill Education.

f) Chapter in an Edited Book

Bassett, C. (2006). Cultural studies and new media. In G. Hall & C. Birchall (Eds.), *New cultural studies: Adventures in theory* (pp. 220–237). Edinburgh, UK: Edinburgh University Press.

g) Chapter in an Edited Book in Turkish

Erkmen, T. (2012). Örgüt kültürü: Fonksiyonları, öğeleri, işletme yönetimi ve liderlikteki önemi [Organization culture: Its functions, elements and importance in leadership and business management]. In M. Zencirkıran (Ed.), *Örgüt sosyolojisi* [Organization sociology] (pp. 233–263). Bursa, Turkey: Dora Basım Yayın.

h) Book with the same organization as author and publisher

American Psychological Association. (2009). *Publication manual of the American psychological association* (6th ed.). Washington, DC: Author.

Article

a) Turkish Article

Mutlu, B., & Savaşer, S. (2007). Çocuğu ameliyat sonrası yoğun bakımda olan ebeveynlerde stres nedenleri ve azaltma girişimleri [Source and intervention reduction of stress for parents whose children are in intensive care unit after surgery]. *Istanbul University Florence Nightingale Journal of Nursing*, 15(60), 179–182.

b) English Article

de Cillia, R., Reisigl, M., & Wodak, R. (1999). The discursive construction of national identity. *Discourse and Society*, 10(2), 149–173. <http://dx.doi.org/10.1177/0957926599010002002>

c) Journal Article with DOI and More Than Seven Authors

Lal, H., Cunningham, A. L., Godeaux, O., Chlibek, R., Diez-Domingo, J., Hwang, S.-J. ... Heineman, T. C. (2015). Efficacy of an adjuvanted herpes zoster subunit vaccine in older adults. *New England Journal of Medicine*, 372, 2087–2096. <http://dx.doi.org/10.1056/NEJMoa1501184>

d) Journal Article from Web, without DOI

Sidani, S. (2003). Enhancing the evaluation of nursing care effectiveness. *Canadian Journal of Nursing Research*, 35(3), 26–38. Retrieved from <http://cjnr.mcgill.ca>

e) Journal Article with DOI

Turner, S.J. (2010). *Website statistics 2.0: Using Google Analytics to measure library website effectiveness*. *Technical Services Quarterly*, 27, 261–278. <http://dx.doi.org/10.1080/07317131003765910>

f) Advance Online Publication

Smith, J. A. (2010). Citing advance online publication: A review. *Journal of Psychology*. Advance online publication. <http://dx.doi.org/10.1037/a45d7867>

g) Article in a Magazine

Henry, W. A., III. (1990, April 9). Making the grade in today's schools. *Time*, 135, 28–31.

Doctoral Dissertation, Master's Thesis, Presentation, Proceeding

a) Dissertation/Thesis from a Commercial Database

Van Brunt, D. (1997). Networked consumer health information systems (Doctoral dissertation). Available from ProQuest Dissertations and Theses database. (UMI No. 9943436)

b) Dissertation/Thesis from an Institutional Database

Yaylali-Yıldız, B. (2014). University campuses as places of potential publicness: Exploring the political, social and cultural practices in Ege University (Doctoral dissertation). Retrieved from <http://library.iyte.edu.tr/tr/hizli-erisim/iyte-tez-portali>

c) Dissertation/Thesis from Web

Tonta, Y. A. (1992). An analysis of search failures in online library catalogs (Doctoral dissertation, University of California, Berkeley). Retrieved from <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/yayinlar/phd/ickapak.html>

d) Dissertation/Thesis abstracted in Dissertations Abstracts International

Appelbaum, L. G. (2005). Three studies of human information processing: Texture amplification, motion representation, and figure-ground segregation. *Dissertation Abstracts International: Section B. Sciences and Engineering*, 65(10), 5428.

e) Symposium Contribution

Krinsky-McHale, S. J., Zigman, W. B., & Silverman, W. (2012, August). Are neuropsychiatric symptoms markers of prodromal Alzheimer's disease in adults with Down syndrome? In W. B. Zigman (Chair), Predictors of mild cognitive impairment, dementia, and mortality in adults with Down syndrome. Symposium conducted at the meeting of the American Psychological Association, Orlando, FL.

f) Conference Paper Abstract Retrieved Online

Liu, S. (2005, May). Defending against business crises with the help of intelligent agent based early warning solutions. Paper presented at the Seventh International Conference on Enterprise Information Systems, Miami, FL. Abstract retrieved from http://www.iceis.org/iceis2005/abstracts_2005.htm

g) Conference Paper - In Regularly Published Proceedings and Retrieved Online

Herculano-Houzel, S., Collins, C. E., Wong, P., Kaas, J. H., & Lent, R. (2008). The basic nonuniformity of the cerebral cortex. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 105, 12593–12598. <http://dx.doi.org/10.1073/pnas.0805417105>

h) Proceeding in Book Form

Parsons, O. A., Pryzwansky, W. B., Weinstein, D. J., & Wiens, A. N. (1995). Taxonomy for psychology. In J. N. Reich, H. Sands, & A. N. Wiens (Eds.), *Education and training beyond the doctoral degree: Proceedings of the American Psychological Association National Conference on Postdoctoral Education and Training in Psychology* (pp. 45–50). Washington, DC: American Psychological Association.

j) Paper Presentation

Nguyen, C. A. (2012, August). Humor and deception in advertising: When laughter may not be the best medicine. Paper presented at the meeting of the American Psychological Association, Orlando, FL.

Other Sources

a) Newspaper Article

Browne, R. (2010, March 21). This brainless patient is no dummy. *Sydney Morning Herald*, 45.

b) Newspaper Article with no Author

New drug appears to sharply cut risk of death from heart failure. (1993, July 15). *The Washington Post*, p. A12.

c) Web Page/Blog Post

Bordwell, D. (2013, June 18). David Koepp: Making the world movie-sized [Web log post]. Retrieved from <http://www.davidbordwell.net/blog/page/27/>

d) Online Encyclopedia/Dictionary

Ignition. (1989). In *Oxford English online dictionary* (2nd ed.). Retrieved from <http://dictionary.oed.com>

Marcoux, A. (2008). Business ethics. In E. N. Zalta (Ed.). *The Stanford encyclopedia of philosophy*. Retrieved from <http://plato.stanford.edu/entries/ethics-business/>

e) Podcast

Dunning, B. (Producer). (2011, January 12). inFact: Conspiracy theories [Video podcast]. Retrieved from <http://itunes.apple.com/>

f) Single Episode in a Television Series

Egan, D. (Writer), & Alexander, J. (Director). (2005). Failure to communicate. [Television series episode]. In D. Shore (Executive producer), *House*; New York, NY: Fox Broadcasting.

g) Music

Fuchs, G. (2004). Light the menorah. *On Eight nights of Hanukkah* [CD]. Brick, NJ: Kid Kosher.

Submission Checklist

Ensure that the following items are present:

- Confirm that the category of the manuscript is specified.
- Confirm that “the paper is not under consideration for publication in another journal”.
- Confirm that disclosure of any commercial or financial involvement is provided.
- Confirm that last control for fluent English was done.
- Confirm that journal policies detailed in Information for Authors have been reviewed.
- Confirm that the references cited in the text and listed in the references section are in with APA 6th.
- Copyright Agreement Form
- Permission of previous published material if used in the present manuscript
- Title page
  - The category of the manuscript
  - The title of the manuscript both in the language of the article and in English
  - All authors’ names and affiliations (institution, faculty/department, city, country), e-mail addresses
    - Corresponding author’s email address, full postal address, and phone number
    - ORCIDs of all authors.
    - Grant support (if exists)
    - Conflict of interest (if exists)
    - Acknowledgement (if exists)
- Main Manuscript Document
  - Important: Please avoid mentioning the the author (s) names in the manuscript
  - The title of the manuscript both in the language of the article and in English
  - Abstract (180-200 words)
  - Key words: 5 words
  - Extended abstract in English: 600-800 words (for non-English articles)
  - Body text sections
  - References
  - All tables, illustrations (figures) (including title, explanation, captions)

Istanbul University
Istanbul Üniversitesi

Journal name: Istanbul University Journal of
Translation Studies
Dergi Adı: Istanbul Üniversitesi Çeviribilim Dergisi

Copyright Agreement Form
Telif Hakkı Anlaşması Formu

Responsible/Corresponding Author <i>Sorumlu Yazar</i>				
Title of Manuscript <i>Makalenin Başlığı</i>				
Acceptance Date <i>Kabul Tarihi</i>				
List of Authors <i>Yazarların Listesi</i>				
<i>Sıra No</i>	<i>Name - Surname</i> <i>Adı-Soyadı</i>	<i>E-mail</i> <i>E-Posta</i>	<i>Signature</i> <i>İmza</i>	<i>Date</i> <i>Tarih</i>
1				
2				
3				
4				
5				
Manuscript Type (Research Article, Review, etc.) <i>Makalenin türü (Araştırma makalesi, Derleme, v.b.)</i>				
Responsible/Corresponding Author <i>Sorumlu Yazar</i>				
University/company/institution		<i>Çalıştığı kurum</i>		
Address		<i>Posta adresi</i>		
E-mail		<i>E-posta</i>		
Phone; mobile phone		<i>Telefon no; GSM no</i>		
<p>The author(s) agrees that: The manuscript submitted is his/her/their own original work, and has not been plagiarized from any prior work. all authors participated in the work in a substantive way, and are prepared to take public responsibility for the work, all authors have seen and approved the manuscript as submitted, the manuscript has not been published and is not being submitted or considered for publication elsewhere. the text, illustrations, and any other materials included in the manuscript do not infringe upon any existing copyright or other rights of anyone. ISTANBUL UNIVERSITY will publish the content under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) license that gives permission to copy and redistribute the material in any medium or format other than commercial purposes as well as remix, transform and build upon the material by providing appropriate credit to the original work. The Contributor(s) or, if applicable the Contributor's Employer, retain(s) all proprietary rights in addition to copyright, patent rights. I/We indemnify ISTANBUL UNIVERSITY and the Editors of the Journals, and hold them harmless from any loss, expense or damage occasioned by a claim or suit by a third party for copyright infringement, or any suit arising out of any breach of the foregoing warranties as a result of publication of my/our article. I/We also warrant that the article contains no libelous or unlawful statements, and does not contain material or instructions that might cause harm or injury. This Copyright Agreement Form must be signed/ratified by all authors. Separate copies of the form (completed in full) may be submitted by authors located at different institutions; however, all signatures must be original and authenticated.</p>				
<p>Yazar(lar) aşağıdaki hususları kabul eder Sunulan makalenin yazar(lar)ın orijinal çalışması olduğunu ve intihal yapmadıklarını, Tüm yazarların bu çalışmaya asli olarak katılmış olduklarını ve bu çalışma için her türlü sorumluluğu aldıklarını, Tüm yazarların sunulan makalenin son halini gördüklerini ve onayladıklarını, Makalenin başka bir yerde basılmadığını veya basılmak için sunulmadığını, Makalede bulunan metnin, şekillerin ve dokümanların diğer şahıslara ait olan Telif Haklarını ihlal etmediğini kabul ve taahhüt ederler. ISTANBUL ÜNİVERSİTESİ'nin bu fikri eseri, Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) lisansı ile yayınlamasına izin verirler. Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası (CC BY-NC 4.0) lisansı, eserin ticari kullanım dışında her boyut ve formatta paylaşılmasına, kopyalanmasına, çoğaltılmasına ve orijinal esere uygun şekilde atıfta bulunmak kaydıyla yeniden düzenleme, dönüştürme ve eserin üzerine inşa etme dâhil adapte edilmesine izin verir. Yazar(lar)ın veya varsa yazar(lar)ın işverenin telif dâhil patent hakları, fikri mülkiyet hakları saklıdır. Ben/Biz, telif hakkı ihlali nedeniyle üçüncü şahıslara vuku bulacak hak talebi veya açılacak davalarda ISTANBUL ÜNİVERSİTESİ ve Dergi Editörlerinin hiçbir sorumluluğunun olmadığını, tüm sorumluluğun yazarlara ait olduğunu taahhüt ederim/ederiz. Ayrıca Ben/Biz makalede hiçbir suç unsuru veya kanuna aykırı ifade bulunmadığını, araştırma yapılırken kanuna aykırı herhangi bir malzeme ve yöntem kullanılmadığını taahhüt ederim/ederiz. Bu Telif Hakkı Anlaşması Formu tüm yazarlar tarafından imzalanmalıdır/onaylanmalıdır. Form farklı kurumlarda bulunan yazarlar tarafından ayrı kopyalar halinde doldurularak sunulabilir. Ancak, tüm imzaların orijinal veya kanıtlanabilir şekilde onaylı olması gerekir.</p>				
Responsible/Corresponding Author; <i>Sorumlu Yazar;</i>		Signature / İmza		Date / Tarih
				...../...../.....

